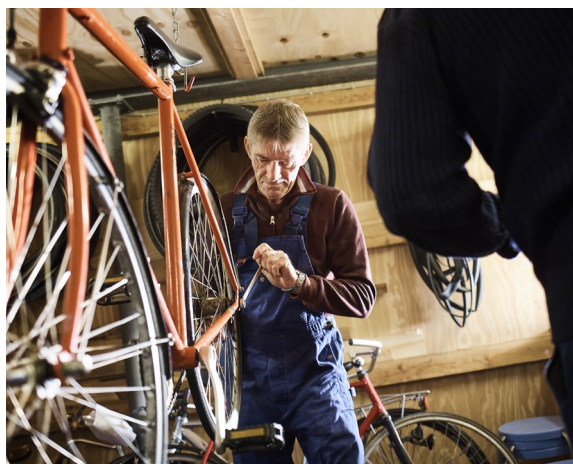

INSPIRATIONS- OG VIDENSKATALOG

Viden om boligsociale aktiviteter
støttet af Landsbygefonden

INSPIRATIONS- OG VIDENSKATALOG

– viden om boligsociale aktiviteter støttet af Landsbyggefonden

Center for Boligsocial Udvikling

OKTOBER 2024

ISBN-978-87-92798-56-5

© 2024 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 4

2650 Hvidovre

Tlf. 25 60 78 28

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

Fotos: Kristian Brasen. Alle rettigheder tilhører CFBU.

Layout: Eike Romann Gilling, Cecilie Næsby Friis & Michelle Rove Hansen

CFBUs udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Social-, Bolig- og Ældreministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

FORORD

Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) vil officielt blive nedlagt pr. 1. januar 2025. CFBU har spillet en vigtig rolle i at understøtte kommuner, boligorganisationer og andre aktører med viden, analyser og metoder, der styrker de udsatte boligområder. Som en del af vores afsluttende arbejde har vi opdateret kataloget med vores nyeste publikationer samt lavet et overblik over alle CFBU's publikationer for at sikre, at den viden fortsat vil være tilgængelig.

Nærværende katalog er udarbejdet af Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) for Landsbyggefonden (LBF). Kataloget samler og skaber overblik over viden og forskning om indsatser i udsatte boligområder, herunder CFBU's egne undersøgelser. Det udkom første gang i februar 2016 og er siden opdateret ad flere omgange, senest i 2023. Kataloget skal ses som led i en generel styrkelse af vidensgrundlaget for udviklingen af udsatte boligområder. Styrkelsen af vidensgrundlaget er en proces, der har været i gang de sidste mange år, og hvor etableringen af CFBU spiller en central rolle.

CFBU blev etableret i 2009 og har siden indsamlet viden om og undersøgt resultaterne af en lang række boligsociale aktiviteter og indsatser i udsatte boligområder, ligesom CFBU har ydet rådgivning om virksomhedsfulde aktiviteter til feltets aktører. Opdateringen af nærværende katalog skal ses som en fortsættelse af dette arbejde.

LBF's midler til boligsociale helhedsplaner har siden 2006 været centrale for finansieringen af boligsociale indsatser, men mange andre finansieringskilder er også i spil på det boligsociale felt – ofte i samspil med den boligsociale pulje. Formålet med kataloget er at tilbyde inspiration og viden til det bystrategiske arbejde, forstået som boligsocialt og områdebaseret arbejde bredt set – uanset hvordan arbejdet finansieres og organiseres.

Kataloget er struktureret ud fra de indsatsområder, der fastlægges i LBF's regulativer og vejledninger, og det er således fortsat velegnet som inspiration og vidensbank i forbindelse med opstart og løbende tilpasning af boligsociale indsatser med støtte fra LBF. Kataloget giver et overblik over det aktuelle vidensniveau inden for de mest udbredte boligsociale aktivitetstyper samt anbefalinger til, hvor man kan finde yderligere viden, hvis man ønsker at arbejde videre med nogle af de beskrevne aktiviteter.

Kataloget henvender sig til aktører i udsatte boligområder, som enten er involveret i udarbejdelsen af boligsociale indsatser eller på anden måde arbejder med eller har interesse for det områdebaserede arbejde i udsatte boligområder.

God læselyst!

Anne Maria Foldgast

Centerleder, Center for Boligsocial Udvikling

INDHOLD

FORORD	4
INDLEDNING	7
BYSTRATEGISK FOKUS VED UDVIKLINGEN AF UDSATTE BOLIGOMRÅDER	8
INDSATSOMRÅDER OG AKTIVITETSTYPER	17
SÅDAN HAR VI GJORT	25
KATALOGETS OPBYGNING	28
Aktiviteter, der fremmer børn og unges medborgerskab	31
Bemandede klubber og væresteder	36
Beskæftigelsesfremmende forløb for ægtefælleforsørgede kvinder	40
Boligsociale beskæftigelses-mentorer	45
Boligsociale familiekurser	50
Brandkadetter	55
Brobygning mellem grundskole og forældre	59
Brobygning til foreningsliv for børn og unge	62
By- og fælleshaver	66
Danskundervisning og praksisnær samfundslæring i boligområderne	70
Fremskudt beskæftigelsesindsats	74
Fremskudt sundhedspleje	78
Fritidsaktiviteter i boligområdet	82
Fritidsjobaktiviteter	87
Fædreindsatser	91
Image- og kommunikations-indsatser	95

Kompetenceudvikling af ejendomsfunktionærer	98
Konfliktmægling i nabokonflikter	103
Kreative læringsforløb for børn og unge	107
Lektiecaféer for børn og unge	111
Lomme pengeindsats	115
Lærepladser og job i byggesager	119
Læsemakker	124
Mentorordning for unge	129
Naboambassadører	133
Netværksmødre (Bydelsmødre)	137
Opsøgende gadeplansarbejde	142
Praktikpladser til særligt udsatte ledige	146
Rollemodeller	151
Rådgivnings- og mødesteder for socialt udsatte voksne	155
Sociale møder	158
Sociale viceværter	164
Socialfaglige mentorindsatser for unge	169
Socialøkonomiske virksomheder	173
Sundhedsfremmende tilbud	177
Tidlig forebyggelse af negativ social kontrol, radikaliserings og ekstremisme	181
Tryghedsvandringer	185
Uddannelsesrettede indsatser for unge	190
Økonomisk Rådgivning og forebyggelse af udsættelser	194
CFBUs UDGIVELSER 2011-2024	199
LITTERATUR	208

INDLEDNING

Dette katalog har til formål at samle og formidle den nyeste viden om virksomme indsatser og samarbejdsformer i udsatte boligområder. Kataloget sætter fokus på områdebaserede indsatser og centrale temaer i udviklingen af udsatte boligområder. Det præsenterer derfor også et stort spænd af typer indsatser i udsatte boligområder, hvor nogle indsatser er meget konkrete med en klar målgruppe, såsom lommepengeindsats og naboambassadører, hvor andre indsatser er mere overordnede og komplekse herunder socialøkonomiske virksomheder og tidlig forebyggelse af negativ social kontrol, som kræver et større samarbejde mellem forskellige aktører i boligområderne.

Kataloget viser derfor variationen i, hvilke typer indsatser der kan bidrage til at fremme en positiv udvikling i udsatte boligområder. Vi har struktureret indsatserne i kataloget ud fra de fire indsatsområder, Landsbyggefonden (LBF) støtter i perioden 2019-2026; uddannelse og livschancer, beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse og sammenhængskraft og medborgerskab i udsatte boligområder.

Samtidig ser CFBU et behov for at bidrage med viden og inspiration fra indsatser, der finansieres og organiseres helt eller delvist gennem andre finansieringskilder. Dette er relevant, da der i disse år sker en stor udvikling af arbejdet med udsatte boligområder, hvor nye aktører bidrager til udviklingen i de udsatte boligområder, og nye samarbejdskonstellationer er igangsat, som er vigtige at medtage for at sikre et overblik over de forskellige aktuelle og relevante indsatser i udsatte boligområder. Det betyder også,

at der indgår aktiviteter i kataloget, der ikke støttes gennem LBF's boligsociale midler.

Kataloget er udarbejdet af CFBU med afsæt i centerets arbejde med vidensopbygning på det boligsociale felt. CFBU blev etableret i 2009 og har eksisteret frem til 2024, hvor centeret nedlægges. I nærværende (og sidste) opdatering af CFBU's Videns- og Inspirationskatalog har vi tilføjet et overblik over alle centerets udgivelser gennem årene. Overblikket finder du på side 199 -207 sidst i kataloget.

Kataloget tilstræber at tilvejebringe en bred viden om aktiviteter i udsatte boligområder, der kan komme alle feltets aktører til gavn. Formålet med kataloget er, at boligorganisationer, kommuner, NGO'er, fonde og andre aktører, der arbejder med udsatte bolig-områder, med dette katalog ved hånden skal have de bedst mulige forudsætninger for at udvikle strategier, igangsætte virkningsfulde indsatser i udsatte områder og løbende kvalificere de aktiviteter, der har behov for justering i implementerings- og driftsfasen.

Kataloget kan bruges som inspiration – både for dem, der har arbejdet med udsatte boligområder længe –og dem, der først nu skal til at sætte sig ind i det. Der er samlet en stor mængde viden, erfaring og forskning, som er formidlet i kort og overskuelig form. Kataloget giver ikke et udtømmende billede af de forskellige typer af indsatser i udsatte boligområder, der findes, så til de læsere, der ønsker mere dybde-gående viden, er der udførlige litteraturhenvísninger og anbefalinger til videre læsning.

BYSTRATEGISK FOKUS VED UDVIKLINGEN AF UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Blandede byer står højt på den politiske dagsorden, både internationalt og herhjemme. Danske byer er gennem de sidste årtier blevet stadig mere segregerede, hvor der er sket en koncentration af borgere med samme indkomst- og uddannelsesniveau i bestemte bydele. Segregeringen mærkes ikke mindst i den almene sektors udsatte boligområder, hvor der over tid er sket en koncentration af socialt udsatte borgere (Iversen et al., 2019; Andersen et al., 2022).

For at modvirke segregeringen er der sket et markant skift inden for de seneste år, hvor der i stigende grad er kommet et bystrategisk fokus ved udviklingen af de udsatte boligområder. Parallelsamfundsaftalen fra 2018 (Regeringen, 2018a; Regeringen, 2018b) har i høj grad bevirket et øget bystrategisk fokus i udviklingen af de udsatte boligområder, herunder særligt i de såkaldte 'omdannelsesområder'.

Den bystrategiske tilgang til udsatte boligområder indebærer, at udviklingen af områderne ses i sammenhæng med den overordnede vision for byens udvikling. Der er derfor kommet et større fokus på at etablere bydækkende indsatser, at koble de udsatte boligområder til resten af byen og en målsætning om, at mange forskellige aktører skal bidrage til og samarbejde om udviklingen af boligområderne. Det betyder også, at det bystrategiske arbejde spænder over en lang række fagområder og sektorer, så fysiske omdannelser, sociale indsatser, velfærdsudvikling, bolig- og anvisningspolitik, erhverv, kultur, klimatilpasning og meget mere spiller sammen og trækker i en fælles retning (Nielsen et al., 2023; Clementsen & Lund, 2021; Bech-Danielsen et al., 2019; Kjeldsen & Stender, 2022).

Det boligsociale arbejde er derfor blot én ud af mange elementer i en strategisk udvikling af udsatte boligområder, og de boligsociale helhedsplaner bliver mange steder også udbredt til at være mere bydækkende og dækker derved flere almene boligafdelinger. Det boligsociale arbejde er derfor under forandring i disse år i forhold til, hvordan de boligsociale medarbejdere bedst muligt kan bidrage til den bystrategiske udvikling af boligområderne med deres faglighed og viden om beboerne, når der er mange aktører, der skal bidrage til udviklingen. Et eksempel kan være, når en boligsocial indsats har fokus på, hvordan man kan lave attraktive faciliteter og boligsociale aktiviteter i udsatte boligområder, som også kan tiltrække beboere fra resten af byen og dermed få flere besøgende ind i de udsatte boligområder (Kjeldsen et al., 2019; Clementsen et al., 2020; Mygind & Nielsen, 2021; Clementsen & Lund, 2021a; 2021b).

HVAD ER BOLIGSOCIALT ARBEJDE?

Boligsociale indsatser er således blot ét af flere instrumenter i en større bystrategisk værktøjskasse, der har til formål at bekæmpe segregation og koncentreret social udsathed. Det boligsociale arbejde er forebyggende og understøttende socialt arbejde målrettet udvalgte geografiske boligområder, hvor der er en høj koncentration af udsatte beboere med lavere indkomst, lavere uddannelsesniveau, højere kriminalitetsrate og ringere beskæftigelsesgrad end den øvrige befolkning. Herudover er de udsatte boligområder også ofte karakteriseret ved en høj andel af beboere med anden etnisk baggrund, og

deraf eventuelt følgende dårlige danskundskaber og ringere kendskab til det danske samfund (Mygind & Nielsen, 2021). Det overordnede politiske mål med boligsociale indsatser er at forebygge og afhjælpe, at almene boligområder udvikler sig i en (mere) negativ retning, samt styrke beboernes livschancer (Christensen et al., 2022c).

Det boligsociale arbejde er en merindsats, der supplerer den ordinære driftsindsats i boligorganisationer og kommuner. Det boligsociale arbejde er målrettet flere niveauer: både den enkelte borger og boligområdet samlet set. I forhold til den enkelte borger skal det boligsociale arbejde medvirke til at styrke udsatte borgere og give dem bedre forudsætninger og livschancer (Aner et al., 2017). Den boligsociale indsats har en forebyggende karakter og er målrettet borgere i risikozonen. Der arbejdes med udvikling af sociale, personlige og

handlingsmæssige kompetencer, f.eks. igennem mentorforløb, brobygning til foreningsliv, fritidsjob eller forældrekurser, der styrker sårbare familiers forældrekompetencer (Breau et al., 2015a; Kuipers et al., 2018; Glad et al., 2018).

I forhold til boligområdeniveauet er målet for det boligsociale arbejde at skabe socialt bæredygtige boligområder (Aner et al., 2017; Aner et al., 2016a; Langkilde, 2019). Her arbejdes med et godt og trygt lokalmiljø, med trivsel og sammenhængskraft i områderne og med at højne integrationen mellem boligområdet og den omkringliggende by. Indsatserne her er mangeartede og spænder fra ungeråd og byhaver til tryghedsvandringer i lokalområdet for blot at nævne nogle af aktiviteterne (Clements et al., 2020; Øland-Frederiksen et al., 2017; Kjeldsen, 2021).

BOLIGSOCIALE INDSATSER STØTTET AF LANDSBYGGEFONDEN

Landsbyggefonden (LBF) er en selvejende fond, der er stiftet af en lang række almene boligorganisationer og oprettet ved lov i 1967. Fondens formål er at fremme det almene byggeris selvfinansiering, herunder – siden Boligforliget i 2005 – at yde tilskud til boligsociale helhedsplaner i udsatte almene boligområder.

Landsbyggefonden bidrager med støtte og udviklingen af det almene boligbyggeri, boligsociale helhedsplaner og sektorens konkurrenceevne. Det sker gennem forskellige støtteordninger, data- og evidensbaseret viden samt helhedsorienteret og bystrategisk udvikling. En boligsocial helhedsplan er en strategisk og social indsats i udsatte boligområder, som gennemføres i et tværgående partnerskab mellem kommune, boligorganisationer, private aktører og civilsamfund, og som forpligter sig i en fireårig samarbejdsaftale.

De overordnede rammer for den boligsociale helhedsplan fastsættes af Folketinget i den til enhver tid gældende boligaftale. På baggrund af boligaftalen udarbejder LBF et regulativ om tilskud til boligsociale helhedsplaner samt en vejledning. Regulativet og vejledningen udstikker tilsammen rammerne for, hvad der kan arbejdes med, og hvordan der skal nedsættes en organisatorisk ramme. LBF har uddelt midler hen over fire bevillingsperioder: første gang med 2006-2010-midlerne, dernæst med 2011-2014-midlerne og 2015-2018-midlerne, og nu senest med 2019-2026-midlerne. 2019-2026-midlerne tager udgangspunkt i Parallelsamfunds aftalen fra 2018. Siden 2011 har LBF investeret ca. 2,4 mia. kr. i boligsociale indsatser over hele landet. Støtten til en boligsocial helhedsplan kan søges af almene boligorganisationer via beliggenhedskommunen og gives under forudsætning af, at kommunen godkender helhedsplanen. Desuden indgår kommunen altid i samarbejdet og bidrager til finansieringen af helhedsplanen. Ifølge regulativet af 11. december 2019 kan LBF yde støtte i form af tilsagn om tilskud til en boligsocial helhedsplan samt til lokal koordinering og evaluering i udsatte almene afdelinger/boligområder, der er omfattet af § 91a, samt afdelinger i tilknytning hertil. Der skal ske en prioritering af områder, der er omfattet af § 61a (regulativ om tilskud til boligsocial indsats i udsatte almene boligafdelinger, § 2, 2019). Det vil sige, at almene boligområder, der fremgår af Social-, Bolig- og Ældreministeriets lister over udsatte almene boligområder, omdannelsesområder og parallelsamfund, skal prioriteres.

De boligsociale helhedsplaner skal inden for 2019-2026-midlerne prioriteres målrettet mod de udfordringer, som blokerer for en positiv udvikling i de udsatte boligområder, og som har betydning for beboernes udviklingsmuligheder. Der arbejdes vidensbaseret med at bryde og forebygge parallelsamfund, sikre trygge og stimulerende opvækstvilkår samt give beboere i områderne gode forudsætninger for at få fodfæste i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet gennem indsatser, som er målrettet uddannelse og livschancer, beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse samt sammenhængskraft og medborgerskab. Den lokale prioritering sker på baggrund af helhedsplanens bestyrelse, der består af ledelsesrepræsentanter i beliggenhedskommunen og de involverede boligorganisationer. Derfor er det LBF, boligorganisationer og kommune, der følger udvikling og effekt. Konkret skal der arbejdes med afsæt i fire faste mål og en række faste indikatorer. Konkret skal der arbejdes med afsæt i fire faste mål og en række faste indikatorer.

De faste mål er:

- Der skal ske et fagligt løft af børn og unge, så flere bliver skoleparate, og flere tager en uddannelse
- Flere bliver tilknyttet arbejdsmarkedet
- Børn og unge skal støttes i et liv uden kriminalitet, og områderne skal opleves som trygge
- Flere er en del af fællesskabet og deltager aktivt i samfundet
- Der sikres en lokal entydig ledelse af indsatserne på tværs af kommune og boligorganisation³.

¹ Lov 1561 af 18. december 2018.

² I § 61a. i Almenboligloven fremgår det, at transport-, bygnings- og boligministeren den 1. december hvert år offentliggør, hvilke boligområder der opfylder betingelserne for at være et udsat boligområde efter ministeriets kriterier.

³ Vejledning om udarbejdelse af ansøgning i henhold til lov om almene boliger m.v. § 91a og fondens regulativ om tilskud til boligsocial indsats i udsatte almene afdelinger, december 2019.

RAMMER OG FINANSIERING

Langt størstedelen af det boligsociale arbejde i Danmark finansieres som boligsociale helhedsplaner med støtte fra LBF. LBF's midler suppleres af en lokal medfinansiering på minimum 25 % typisk fra kommune og boligorganisation. Der suppleres ofte med andre fondsmidler og lignende.

Det boligsociale arbejde støttet af LBF er projektbaseret og uden myndighed, men implementeres i tæt samspil med myndighederne, hvilket understøtter f.eks. et jobcenters nære møde med borgeren. Det understøtter kernerdriften i boligorganisationerne og kommunen. Denne placering mellem fagligheder og organisationer betyder, at det boligsociale arbejde ikke nødvendigvis er bundet af samme organisatoriske rammebetingelser og procesretningslinjer, som kernerdrift og myndighedsarbejde er. Det boligsociale arbejde har dermed en høj grad af frihed i forhold til metodevalg og individuel tilpasning af indsatser.

Der er også boligorganisationer og kommuner, der finansierer og integrerer det boligsociale arbejde i deres drift uden midler fra LBF. Det kan være større strategiske programmer, hvor der arbejdes med social balance i kommunen, eller enkelte boligsociale aktiviteter. Når kommunerne integrerer det boligsociale arbejde, kan de f.eks. tilføre ekstra ressourcer til kernerdriften i udsatte boligområde, kommunale institutioner i udsatte boligområder kan justere kernerdriften, så den tilpasses sårbare familiers komplekse udfordringer, sundheds- og jobcentermedarbejdere kan fremrykkes, eller kommunerne kan ansætte områdefokuserede medarbejdere, der kan bygge broen mellem borgere i udsatte boligområder og kommunale velfærdstilbud (Nielsen et al., 2023). Således er den boligsociale indsats over de senere år i højere grad kommet til at bestå af en sammensætning af forskellige finansieringskilder og medarbejdere (Nielsen et al., 2021).

De senere års fokus på udsatte boligområder, Parallelsamfunds aftalen og ikke mindst nedskaleringen af LBF's boligsociale midler, der i forbindelse med Parallelsamfunds aftalen blev reduceret fra ca. 240

mio. kr. til 140 mio. kr. årligt, har gjort det aktuelt at få flere aktører i spil til at løfte finansieringen af det boligsociale arbejde. Både som udøvende aktører og i forhold til finansiering.

DET BOLIGSOCIALE ARBEJDE SOM NETVÆRKSSAMARBEJDE

Det boligsociale arbejde har fokus på udfordringer, der inden for socialvidenskaberne betegnes som "wicked problems". Det vil sige komplekse problemer, hvor der ikke findes én klar definition eller problemforståelse, og hvor man ikke klart kan sige, hvornår problemet er løst. Løsningerne på "wicked problems" kendes således ikke på forhånd, men opstår undervejs, og løsningerne er aldrig "rigtige" eller "forkerte", men kan være mere eller mindre gode (Rittel & Webber, 1973; Nielsen et al., 2021).

Det er karakteristisk for "wicked problems", at løsninger går på tværs af fagområder og derfor kræver tværgående samarbejde. Samarbejdet mellem den kommunale myndighed, den boligsociale indsats, boligorganisationer og andre aktører omkring de udsatte boligområder er afgørende for løsningen af komplekse områdebaserede problemer. Derfor foregår det boligsociale arbejde også i et netværk af aktører.

Da aktørerne som regel er hierarkisk sideordnede, er der ikke én aktør, der kan bestemme over de andre. Derfor må fælles og sammenhængende løsninger udvikles ad frivillighedens vej gennem forhandling, vidensdeling og opbygning af fælles problem- og løsningsforståelser. Når kommunale og boligsociale medarbejdere samarbejder om problem- og løsningsforståelser, med et tydeligt afsæt i egne rammer, forpligtelser og muligheder, og hvor parterne anerkender behovet for hinandens afsæt og samtidig kan se ud over egen opgaveløsning, har det en positiv betydning for de komplekse problemer i udsatte boligområder (Nielsen et al., 2021).

Fordelene ved netværkssamarbejde er bl.a., at man kan samle ressourcer og viden på tværs af de aktører, der er til stede i boligområdet. Ved at bringe

forskellige perspektiver og fagligheder sammen kan man udvikle nye og bedre løsninger. På den måde gør netværkssamarbejdet aktørerne i stand til at producere løsninger, de ikke kunne have skabt hver for sig (Torfing & Sørensen, 2005).

Udfordringerne ved netværkssamarbejdet er, at det kan være svært og tidskrævende at skabe fælles problemforståelser, fælles fodslag og at sikre koordinering og samarbejde. Samarbejdet kræver, at aktørerne investerer tid og energi i at få det til at lykkes. Derfor er der behov for netværksstyring, facilitering og ledelse. På den del af det boligsociale felt, der er støttet af LBF, har man derfor indført et netværksstyringsparadigme kaldet entydig ledelse.

ENTYDIG LEDELSE – DET BOLIGSOCIALE SOM PLATFORM FOR OMRÅDEBASERET NETVÆRKSSAMARBEJDE

Sammenhængen mellem den boligsociale helhedsplan og den overordnede bystrategi er ikke mindst relevant at holde sig for øje i forhold til den strategiske styringsmodel af den boligsociale indsats 'entydig ledelse', som foregår i de boligsociale bestyrelser. Denne styringsmodel skal bl.a. medvirke til at sikre, at arbejdet i og omkring den boligsociale

helhedsplan spiller bedst muligt sammen med den ønskede bystrategiske udvikling (Kuipers et al., 2017).

De boligsociale indsatser er blevet større geografisk og skal omfatte flere boligafdelinger, og arbejdsopgaverne for de boligsociale medarbejdere har også ændret sig. Arbejdet relaterer sig i højere grad til netværkssamarbejde, datamonitorering, ledelse og administration, og der er derfor behov for at styrke og professionalisere ledelsen og målstyringen af helhedsplanerne. I de boligsociale helhedsplaner støttet af LBF har evalueringer vist, at netværkssamarbejdet primært opstår gennem et større kendskab til konkrete aktiviteter eller projekter mellem parter fra forskellige organisationer (Nielsen et al., 2021).

ORGANISATIONSSTRUKTUR

Organisationsstrukturen skal øge det ledelsesmæssige fokus på de boligsociale indsatser, styrke den strategiske styring og sikre en bedre kobling til øvrige (by)strategiske indsatser i de berørte boligområder, herunder ikke mindst kommunernes og boligorganisationernes kernerdrift. Organisationsstrukturen skal også skabe en mere enstrengt styringsmodel af helhedsplanerne med en klar placering af beslutningskompetencer og større mulighed for at foretage lokal styring og justering af indsatsen undervejs i bevillingsperioden (Nielsen et al., 2021; Kuipers et al., 2017).

Med indførelsen af entydig ledelse fik hver indsats en boligsocial bestyrelse med repræsentation af ledelsesrepræsentanter fra kommune og boligorganisationer. Derudover kunne andre aktører såsom politi eller NGO'er også indgå (Nielsen et al., 2021). Bestyrelsens opgave er tostrengt; dels at sikre fremdrift, prioritering og styring af den boligsociale bevilling og dels at understøtte udvikling og kobling til øvrige greb under den bystrategiske indsats i området og den omkringliggende by. Det vil sige, at bestyrelsen ud over at have den øverste ledelse af den boligsociale helhedsplan også arbejder mere langsigtet med udvikling, igangsættelse af nye tiltag og at skabe sammenhæng mellem den boligsociale helhedsplan og andre strategier, planer og aktiviteter i bydelen, byen eller kommunen (Nielsen et al., 2021).

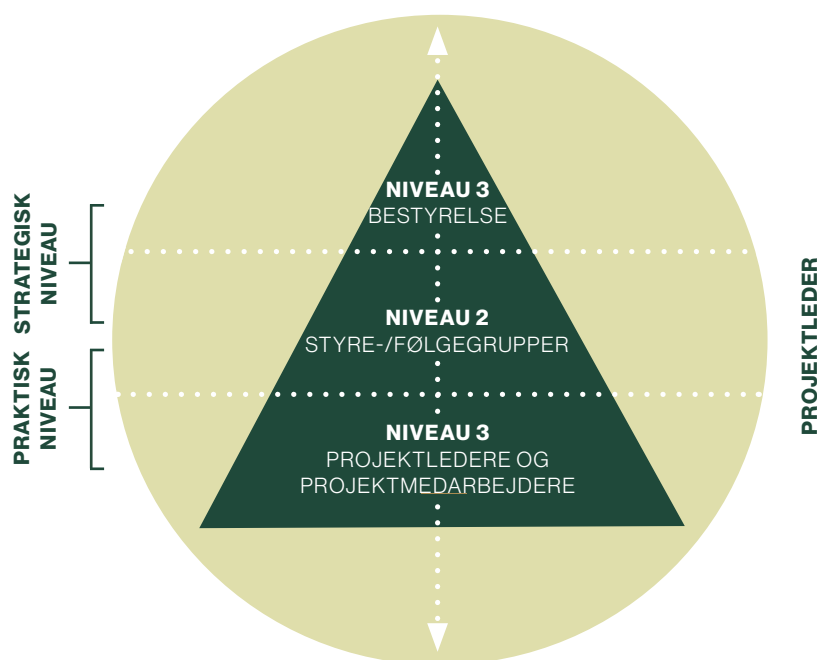
Idealtypisk set er den boligsociale helhedsplan hvis den er støttet af LBF opbygget af tre niveauer i en boligsocial organisationstrekant. På det øverste niveau befinder den boligsociale bestyrelse sig, på det midterste niveau styre-/følgegrupper og nederst det praktiske niveau bestående af boligsociale medarbejdere. På alle niveauer samarbejdes med andre aktører. Organisationsstrukturen er illustreret i nedenstående model.

Under bestyrelsesniveauet etableres en række styre- eller følgegrupper med fokus på helhedsplanens respektive indsatsspor. På det praktiske og udførende niveau består helhedsplanerne af en projektleder og et antal projektmedarbejdere samt praksismedarbejdere forankret i de institutioner og organisationer, der samarbejdes med.

Når kommunerne arbejder boligsocialt uden midler fra Landsbyggefonden, er de stærkt inspireret af organisationstrekanten. Kommunerne etablerer tværfaglige og sektorielle netværk på det udførende, taktiske og strategiske niveau. Disse netværk og styringsfora har langsigtede perspektiver og er ikke projektorienterede i forhold til f.eks. en helhedsplan (Nielsen et al., 2023).

POTENTIALER VED ENTYDIG LEDELSE

Ud over at skabe en mere enstrengt styring af de boligsociale helhedsplaner har de boligsociale bestyrelser også en positiv spillback-effekt på det øvrige samarbejde. Netværkssamarbejdet omkring den boligsociale indsats har styrket relationer og tillid mellem parterne og skabt opmærksomhed om mulighederne for også at samarbejde om andre temaer samt en platform for at afprøve nye samarbejder i praksis. På den måde er netværkssamarbejdet

Figur 1: Oversigt over de tre organisationsniveauer i den boligsociale organisationsstruktur. Kilde: Nielsen et al., 2021.

om den boligsociale indsats med til at styrke det bredere samarbejde, ikke kun mellem boligorganisation og kommune, men også f.eks. ved at nedbryde silo-opdelingen internt i kommunen mellem forskellige forvaltninger og afdelinger, der ikke nødvendigvis var vant til at samarbejde i forvejen (Nielsen et al., 2021).

Når der etableres klare rammer for samarbejdet og ledelsesmæssig prioritering i henhold til helhedsplanens organisering, har det en væsentlig betydning for arbejdet med tidlig forebyggelse, skole, uddannelse og tryghed. Samarbejdet mellem det strategiske og praktiske niveau, de kommunale og boligsociale aktører, bidrager til en helhedsorienteret og mere sammenhængende opgaveløsning, som både gavner det enkelte individ, familier og hele boligområdet (Nielsen et al., 2022).

De tværgående relationer er blevet styrket af Landsbyggefondens krav om strategisk styring og entydig ledelse. Når der fra øverste ledelsesniveau i både kommuner og boligorganisationer klart signaleres, at boligsociale helhedsplaner har opbakning, skaber det rum for, at lavere ledelsesniveauer også kan og vil bakke deres medarbejdere op i samarbejdet med de boligsociale aktører. Den strategiske og entydige ledelse oppefra skaber på den måde en ramme for, at der på praktisk, operationelt niveau horisontalt kan udvikles metoder og samarbejder, der ikke fandtes tidligere. Samarbejdet mellem det strategiske og praktiske niveau forudsætter derfor, at man løbende opnår en fælles forståelse af de eksisterende problemer, mulige løsninger og mål (Nielsen et al., 2022).

NETVÆRKSLEDELSE, STRATEGISK STYRING OG UDVIKLING I DE BOLIGSOCIALE INDSATSER

I et områdebaseret netværkssamarbejde er det afgørende, at der sker en kobling af indsatser, ressourcer og fagligheder på alle niveauer, både horisontalt og vertikalt. De boligsociale indsatser kan dels udgøre en platform for, at et strategisk områdebaseret netværkssamarbejde rent faktisk kan finde sted.

Samtidig kan det boligsociale netværkssamarbejde siges at udgøre et styringsnetværk. Et styringsnetværk skal forstås som et relativt stabilt netværk af gensidigt autonome aktører, der er afhængige af hinanden og derfor deltager i forhandlinger inden for et afgrænset og defineret fællesskab (Torfing & Sørensen, 2005; Nielsen et al., 2021).

Et sådant styringsnetværk er afhængigt af netværksledelse. Det indebærer, at nogen tager ansvar for, at der opbygges tillid mellem netværkets aktører og over tid udvikles fælles problem- og løsningsforståelser samt fælles visioner og mål for indsatsen. Det løbende samarbejde og kommunikation mellem netværkets forskellige aktører bør faciliteres, således at samarbejdsprocesser og -aktiviteter drives fremad. Derudover skal der løbende følges op på samarbejdets resultater og udviklingen på de parametre, man ønsker at påvirke gennem samarbejdet (Kjeldsen, 2024; Torfing & Sørensen, 2005; Nielsen et al., 2021).

ROLLER VED NETVÆRKSLEDELSE

I de boligsociale helhedsplaner støttet af LBF spiller projektlederen en særlig rolle i forhold til at sikre denne netværksledelse. Når f.eks. kommuner selv laver boligsocialt arbejde, varetages denne funktion af konsulenter ansat i den kommunale organisation, der samtidig understøtter en kommunal ressourcemæssig prioritering af netværkssamarbejdet (Nielsen et al., 2023). Bl.a. vil projektlederen eller konsulenten ofte have ansvar for at sikre den vertikale koordinering, dvs. sammenhængen mellem den retning, der udstikkes af de strategiske beslutningstagere, og den praktiske udførelse af det boligsociale arbejde. Det er vigtigt, at projektlederen af helhedsplanen ikke står alene med denne opgave, men understøttes af ressourcer i kommune og boligorganisationer, samt at f.eks. styre-/følgegruppenniveauet også har ejerskab til ambitionen om at sikre koordinering. Derudover er der en vigtig opgave – for projektlederen såvel som for aktører på alle niveauer – i at sikre den horisontale koordinering og samarbejde med andre relevante aktører i boligområdet, f.eks. skoler, klubtilbud, jobcenter, SSP og foreningsliv (Nielsen et al., 2021).

De boligsociale helhedsplaner har en særlig rolle og styrkeposition i det områdebaserede samarbejde. De boligsociale helhedsplaner har nemlig en højere grad af fleksibilitet og har derfor gode muligheder for at kanalisere ressourcer derhen, hvor der er mest brug for dem, og prøve nye løsninger af samt følge op på, om de virker (Nielsen et al., 2022).

Medarbejdere i de boligsociale helhedsplaner har en styrkeposition i relationen til borgerne, idet indsatsene er baseret på frivillighed og tillid mellem beboere og boligsociale medarbejdere. Den boligsociale projektleder og de boligsociale medarbejdere kan således bidrage med vigtige funktioner til netværket (Nielsen et al., 2021):

- At skabe kontakt og opbygge tillidsrelationer til udsatte borgere der, hvor de bor
- At veksle mellem at supplere og bygge bro mellem andre eksisterende velfærdstilbud
- At bringe nye faglige perspektiver og metoder i spil samt medvirke til at skabe en mere helhedsorienteret indsats til gavn for borgerne
- At kunne agere fleksibelt og dynamisk i forhold til de udfordringer og muligheder, der opstår i det områdebaserede samarbejde
- At agere som facilitator i netværkssamarbejdet og katalysator for igangsættelse af nye initiativer
- At synliggøre specifikke behov hos udsatte grupper og supplere den datadrevne viden i kraft af en kontinuerlig tilstedeværelse og kontakt til forskellige målgrupper

KONKRETE BYSTRATEGISKE TILTAG

Med Parallelsamfunds aftalen fulgte et politisk krav om maksimalt 40 % almene familieboliger i omdannelsesområderne i 2030, og det indebærer en massiv udvikling af omdannelsesområderne. Det er en ny opgave for mange kommuner og boligorganisationer at skulle arbejde strategisk med at udvikle deres boligområder i et sådant omfang (Clements & Lund, 2021a; 2021b; Kjeldsen, 2023). Det gælder f.eks. temaer som, hvilke strategiske greb der skal anvendes for at gøre boligområderne mere attraktive for nye beboergrupper, hvordan man tiltrækker investorer og developere til at udvikle boliger i områderne, og hvordan man kan fremme et velfungerende hverdagsliv i boligområder med en blandet beboersammensætning, samt hvordan man skal gribe genhusningsopgaven an, når beboere skal fraflytte på grund af de store omdannelser. For at nå det politiske krav om maksimalt 40 % almene familieboliger i 2030 og at fremme blandede boligområder er der to overordnede strategier, der primært anvendes i omdannelsesområderne (Christensen et al., 2022a):

FYSISKE OMDANNELSER, DER KAN REDUCERE ANDELEN AF FAMILIEBOLIGER

Der er mange strategiske greb, der anvendes i en fysisk udvikling af boligområderne. Dels ændres boligmassen, så der etableres private ejer- og lejeboliger, og almene boliger renoveres, ommærkes eller nedrives. Dels sker der en fysisk udvikling af f.eks. institutioner, faciliteter, erhverv og fælles arealer i områderne, fordi det også er afgørende for at kunne tiltrække nye beboergrupper til boligområderne (Clements & Lund, 2021a; 2021b; Kjeldsen, 2023).

REGULERET INDFLYTNING AF BEBOERE OG FÆLLES UDLEJNINGSAFTALER

Ud over den fysiske udvikling af områderne anvendes styret indflytning også som et tiltag for at ændre beboersammensætningen i boligområderne. Det sker på baggrund af udlejningsredskaber, hvor kommune og boligorganisationer kan regulere, hvilke beboere der kan flytte til områderne, herunder beskæftigelses- og uddannelseskriterier. Der er særskilte regler for henholdsvis omdannelsesområder, parallelsamfund, udsatte boligområder og forebyggelsesområder. [En oversigt over reglerne kan ses her: Fleksibel udlejning og krav om forevisning af straffeattest \(bl.dk\).](#)

Samtidig er der i mange kommuner etableret kommunestrategiske aftaler om anvisning og udlejning (<https://bl.dk/politik-og-analyser/temaer/kommunestrategiske-aftaler-om-anvisning-og-udlejning/>), som sikrer, at flere boligorganisationer samarbejder om genhusningsopgaven i kommunen (Clements et al., 2023).

BOLIGSOCIAL MONITORERING

Boligsocial monitorering kan give et databaseret og geografisk overblik over den socioøkonomiske balance i bosætningen i kommunerne, og det er et redskab, der anvendes i mange kommuner. Denne form for monitorering kan pege på, hvilke almene eller private boligområder der aktuelt har behov for en boligsocial indsats. En løbende monitorering skaber samtidig gode betingelser for en fleksibel boligsocial indsats, hvor aktiviteter og medarbejdere kan flyttes mellem boligområder efter behov, eller hvor kommunens eller boligorganisationens kerne-drift kan sætte ind med ekstra ressourcer, f.eks. hvis et område viser sig at have stigende ledighed. LBF giver adgang til en række data for de almene boligområder i de "Boligsociale data", "Beboerdata" m.v. Derudover er flere kommuner også selv begyndt at lave områdefokuseret monitorering på socioøkonomiske parametre, f.eks. indkomst, beskæftigelse, uddannelsesniveau og kriminalitet. Enkelte boligselskaber og kommuner kombinerer statistik med beboerinterviews om trivslen i området. Dermed får de et mere solidt grundlag for at træffe afgørelser om, hvilke områder der har behov for en boligsocial indsats.

MERE INFORMATION OM MONITORERING KAN FINDES HER:

- [https://lbf.dk/selvbetjeninger/](https://lbf.dk/selvbetjening/)
- [Boligsocial monitorering \(kl.dk\)](#)

MERE VIDEN PÅ OMDANNELSESOMRÅDERNE KAN FINDES HER:

Landsbyggefonden har igangsat en følgeevaluering af omdannelsen af de 15 første omdannelsesområder. Evalueringen har to spor, et fysisk og et socialt, som henholdsvis BUILD og VIVE gennemfører frem mod 2030. VIVE's og BUILD's følgeevalueringer og udviklingen i de respektive udsatte boligområder kan findes her: www.udsatteomrader.dk

- Clementsen & Lund, 2021b: Stedsidentitet & socialt mix. Nuværende beboeres oplevelse af deres boligområde og planerne for omdannelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.
- Clementsen et al., 2023: Genhusning - En kortlægning af genhusningsindsatsen i omdannelsesområderne. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.
- Kjeldsen, L. 2023. From marginalized housing estate to attractive neighborhood. Planning and implementing mixed-income transformations in the Danish non-profit housing sector. Aalborg University Press.

INDSATSOMRÅDER OG AKTIVITETSTYPER

I det nedenstående beskriver vi de overordnede målsætninger for LBF's boligsociale midler og de fire indsatsområder, inden for hvilke der uddeles midler. Vi dykker dybere ned i de fire indsatsområder og gennemgår de problemstillinger, der arbejdes med inden for hvert enkelt indsatsområde. De fire indsatsområder anvendes som den gennemgående struktur for resten af kataloget. Herefter introducerer vi den efterfølgende vidensdeklaration af boligsociale aktiviteter. Vi beskriver metoden bag udvælgelse og vidensdeklaration af aktiviteter ved fire elementer: målgruppe, metode, implementering og virkning.

DE BOLIGSOCIALE INDSATSOMRÅDER

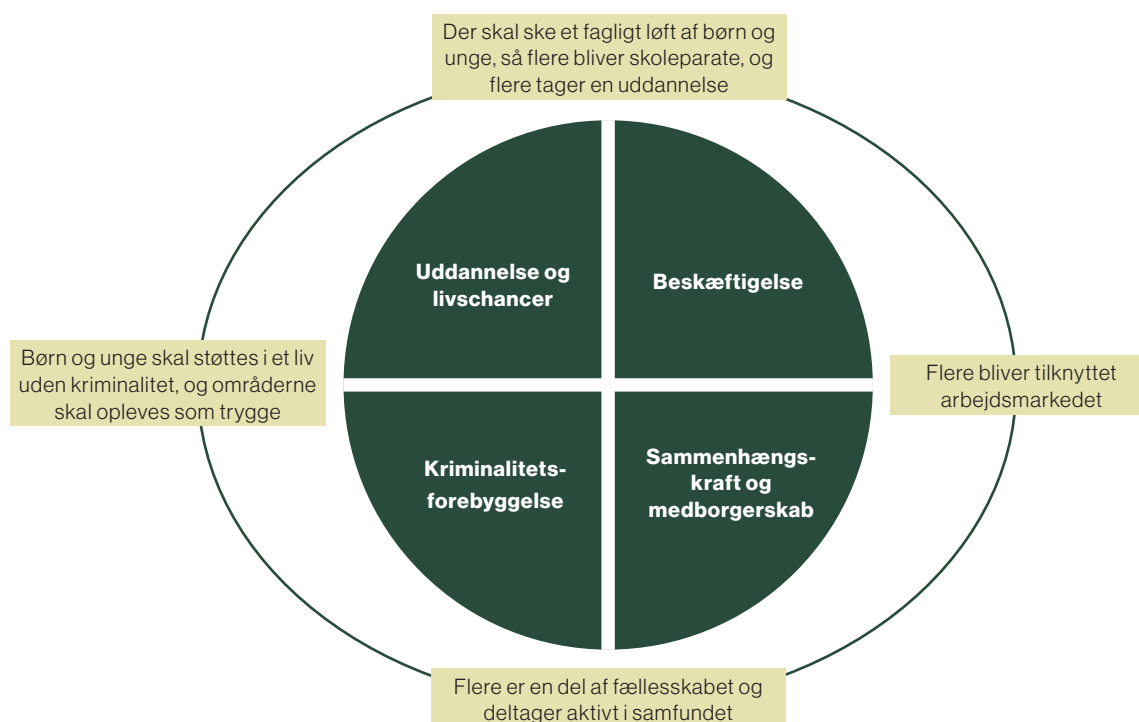
De udsatte almene boligområder, hvor der iværksættes boligsociale helhedsplaner, rummer en meget blandet beboersammensætning – både kulturelt, socialt og aldersmæssigt. Områderne er dog gennemgående karakteriseret ved en overrepræsentation af borgere, som kæmper med sociale udfordringer af forskellig art (Madsen et al., 2020; Larsen et al., 2017; KL, 2014a; KL et al., 2014). Denne beboersammensætning afspejler, at den almene boligsektor spiller en særlig rolle på det danske boligmarked i og med, at den almene boligsektor har til formål at stille passende boliger til rådighed for alle, som har behov for det. Den almene boligsektor har desuden til opgave at sørge for en rimelig husleje og at tilvejebringe velfungerende boligområder med mangfoldighed og trivsel (jf. lovforslag 208 om ændring af lov om almene boliger m.v.) (Indenrigs- og Socialministeriet, 2009).

Koncentrationen af sårbare borgere i de udsatte boligområder giver imidlertid en række udfordringer, dels for områdets beboere og dels for områdets samlede udvikling. De boligsociale indsatser er ét af flere greb til at modvirke disse udfordringer, som ofte benyttes i kombination med fysiske indsatser i området. De boligsociale helhedsplaner, der støttes af LBF, skal målrettes de fire overordnede og faste mål, nemlig:

1. Der skal ske et fagligt løft af børn og unge, så flere bliver skoleparate, og flere tager en uddannelse
2. Flere bliver tilknyttet arbejdsmarkedet
3. Børn og unge skal støttes i et liv uden kriminalitet, og områderne skal opleves som trygge
4. Flere er en del af fællesskabet og deltager aktivt i samfundet

Arbejdet i de boligsociale helhedsplaner indgår alle under de fire indsatsområder, der har fokus på forskellige typer af sociale problemstillinger i boligområderne. Indsatsområderne og de fire tværgående mål fremgår af nedenstående figur:

Mange af de problemstillinger, der kan arbejdes med, går på tværs af de fire indsatsområder, jf. de fire overordnede mål, som listet ovenfor. Det skyldes, at der er tale om komplekse sociale problemstillinger, der kræver mangefacetterede løsninger, hvor flere aktører indgår i arbejdet.

Figur 2: Indsatsområder og mål

Nedenfor introduceres kort de problemkomplekser, der kan arbejdes med inden for de fire indsatsområder.

UDDANNELSE OG LIVSCHANCER

Inden for rammerne af indsatsområdet "Uddannelse og livschancer" sættes fokus på børn i førskolealderen, skolealderen og unge i uddannelsessystemet. Indsatsområdet handler overordnet om at styrke børn og unges trivsel og livschancer, herunder at gøre dem parate til skolestart og understøtte deres skolegang og muligheder for at få en uddannelse. Arbejdet sker som udgangspunkt i et tæt samarbejde med kerneaktører som daginstitutioner, grundskoler og ungdomsuddannelser, som er helt afgørende medspillere i indsatsområdet.

Socioøkonomiske faktorer viser, at forældrene til de 0-6-årige børn i udsatte boligområder både har lavere uddannelsesniveau, beskæftigelsessituation og indkomst end befolkningen i øvrigt. Derudover er der en række ekstra risikofaktorer som misbrug, psykisk sygdom og kriminalitet, der oftere kendetegner småbørnsforældre i de udsatte boligområder (Christensen et al., 2021d; Christensen et al., 2018c). Familierne har ofte også svage sociale netværk, og nogle etniske minoritetsfamilier oplever også udfordringer forbundet med at opdrage børn i et andet samfund og en anden kultur, end de selv er vokset op i (Frederiksen et al., 2015; Espersen et al., 2020). I udsatte familier kan det være svært for forældrene at støtte op om deres børns liv og udvikling. Dertil kommer, at mange udsatte familier ikke kender til, ønsker eller magter at benytte sig af de tilgængelige

hjelpetilbud (Frederiksen et al., 2015; Breau et al., 2015a; Johansen, 2013).

Udfordringerne, der kan sættes fokus på under indsatsområdet "Uddannelse og livschancer", har meget forskellig karakter, da det spænder over problematikker fra familiernes evne til at tage vare på deres børn til unges behov for støtte og vejledning til at klare sig godt igennem uddannelsessystemet.

Forebyggende indsatser, der øger børn og unges uddannelse og livschancer, er derfor centralt for at arbejde med de udfordringer, der ses i de udsatte boligområder. Dette kan ske ved, at sundhedsplejen tilbyder ekstra hjemmebesøg til udsatte familier i boligområdet. Der kan også gennemføres familiekurser og -forløb med fokus på småbørnsforældre, hvor der f.eks. sættes fokus på udvikling af forældrekompetencer og styrkelse af familiernes netværk. Gennem det relationsopbyggende arbejde med udsatte familier er den boligsociale indsats ofte i stand til at nå de familier, der normalt ikke benytter sig af de offentlige tilbud.

I forhold til skolebørnene er der i de udsatte boligområder en overvægt af unge (især drenge) med ikke-vestlig baggrund, der kommer ud af grundskolen uden tilstrækkelige dansk- og matematikundskaber til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. Et højt skolefravær er ligeledes et udbredt problem blandt børn fra udsatte familier – særligt børn med etnisk dansk baggrund. Det medvirker til, at børnene forlader grundskolen med et lavere karaktergennemsnit (Christensen et al., 2018b; Madsen et al., 2021). Udsathed blandt forældre har stor betydning for børnenes skoleforløb. Skolebørn med en mor i restgruppen klarer sig dårligere på tværs af en række parametre som fravær, trivsel og nationale test end børn, der ikke har en mor i restgruppen. Dette er en særlig udfordring for skolebørn fra MENAPT-lande i de udsatte boligområder, hvor over 70 % har mindst en restgruppeforælder ved fødslen. For børn med ikke-MENAPT-baggrund er det 4 ud af 10 (Christensen et al., 2022a; Grønvad & Gilling, 2024; Jørgensen et al., 2024). De boligsociale indsatser kan bidrage til at understøtte skole-hjem-samarbejdet eller ved at

tilbyde alternative læringsrum, lektiehjælp, fritids- og lommepegejob, brandkadetforløb, uddannelsesvejledning og meget andet.

Hver femte ung i alderen 18-29 år er i restgruppen – det vil sige unge, der hverken er i gang med uddannelse eller har beskæftigelse – i de udsatte boligområder; den tilsvarende andel på landsplan er en ud af ti (Christensen et al., 2022a). Blandt udsatte unge uden igangværende uddannelse og arbejde gælder det generelt, at indvandrere og efterkommere er overrepræsenterede. Det gælder også for unge af ufaglærte forældre, unge, der har været i specialtilbud i 9. klasse, og tilsvarende er unge med en psykisk diagnose og dom for kriminalitet (Andersen et al., 2017). I de udsatte boligområder med en helhedsplan er der kommet et uddannelsesløft blandt udsatte unge i forhold til at afslutte grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. Særligt er det unge med MENAPT-baggrund, der uddanner sig i et omfang, der matcher unge med ikke-MENAPT-baggrund i befolkningen (Christensen et al., 2022a). En opsøgende indsats målrettet udsatte unge kan forhindre, at de glider for langt væk fra uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Mange af de unge har brug for vejledning og konkret hjælp til at søge et fritidsjob, lave lektier, få indsigt i uddannelsessystemet eller få viden om, hvilke muligheder de har i arbejdslivet (Christensen et al., 2018b; Madsen et al., 2021).

BESKÆFTIGELSE

En af de store udfordringer i udsatte boligområder er den høje koncentration af beboere med en svag arbejdsmarkedstilknytning. I 2022 var 62 % af beboerne med dansk oprindelse og 54 % af indvandrere og efterkommere imellem 30 og 64 år i beskæftigelse i de udsatte boligområder med en helhedsplan. I befolkningen er de tilsvarende andele henholdsvis 84 % og 69 % (Landsbyggefondens beboerdata, 2024). Mange af de ledige beboere i udsatte boligområder har udfordringer ud over ledighed, som relaterer sig til f.eks. fysisk og psykisk helbred, familieforhold, økonomi og personlige og sociale udfordringer (Madsen et al., 2021).

En af de vigtigste veje ind på arbejdsmarkedet går via uddannelsessystemet. I de udsatte boligområder er 3 ud af 10 beboere over 18 år i den såkaldte restgruppe, idet de hverken er i uddannelse eller beskæftigelse og har grundskolen som højest gennemførte uddannelse. Tilsvarende er omkring hver femte ung i alderen 15-29 år hverken i uddannelse eller beskæftigelse. I befolkningen er de tilsvarende andele for begge grupper 1 ud af 10 (Christensen et al., 2022a).

Det kendetegner mange af de unge i restgruppen, at de slipper taget i uddannelse og beskæftigelse lige efter grundskolen (Christensen et al., 2018b). De unge imellem 15 og 29 år, der afbryder en uddannelse, har ofte forældre med restgruppeoprindelse. Derudover er unge med psykisk sygdom og med kriminalitetserfaring over-repræsenterede, ligesom en stor andel af unge, der afbryder en uddannelse, også har andre afbrudte uddannelsesforløb bag sig (Christensen et al., 2022a; Houmøller & Vinther, 2023).

For de 25-50-årige beboere, der står uden for arbejdsmarkedet, er det kendetegnende, at de har færre uddannelsesmæssige kompetencer, og langt de fleste har grundskolen som højeste uddannelsesniveau. For denne gruppe er der brug for en uddannelsesmæssig opkvalificering, for at de kan træde ind på arbejdsmarkedet. Denne gruppe er også typisk udfordret på en række andre parametre.

Et uddannelsesløft er derfor blot et af flere løft, der skal til, for at vejen ind på arbejdsmarkedet er banet. Det handler bl.a. om fysisk og psykisk velbefindende, selvværd, sociale kompetencer og sprogkunderskab (Christensen et al., 2018a).

Under indsatsområdet "Beskæftigelse" arbejder den boligsociale indsats for, at flere beboere opnår tilknytning til arbejdsmarkedet gennem understøttelse af beskæftigelsesrettede indsatser for børn og unge og voksne.

For børn og unge sætter man ind i form af beskæftigelsesindsatser som f.eks. fritidsjob, lomme pengejob, lærepladser og job i byggesager og brandkadedforløb, som alle har til formål at give de unge kendskab til arbejdsmarkedet og skabe netværk. Flere af disse indsatser har vist positive effekter. En evaluering af Vive 2021 finder, at børn og unge, der har deltaget i en fritidsjobindsats, har tre gange så stor chance for at opnå og fastholde et fritidsjob sammenlignet med børn og unge fra samme demografiske gruppe, som ikke har deltaget i en fritidsjobindsats (Christensen et al., 2021d).

Beskæftigelsesindsatser for voksne foregår ofte i samarbejde med erhvervslivet. Ofte er målgruppen langt fra arbejdsmarkedet, og der arbejdes derfor også med progression og helhedsorienterede indsatser, der giver beboerne bedre forudsætninger for

en tilknytning til arbejdsmarkedet. Der kan arbejdes med forskellige aktiviteter, som sætter fokus på dansk kundskaber, arbejdsmarkedsforståelse, forskellige typer af praktikker og forløb i et tæt samarbejde med jobcenter og virksomheder. Der arbejdes også med virksomhederne gennem f.eks. etablering af virksomhedsnetværk. Disse aktiviteter sker med understøttelse eller direkte samarbejde med kommunernes indsatser i boligområdet. Det kan eksempelvis være samarbejde om en kommunal fremskudt beskæftigelsesindsats (Madsen et al., 2020).

Boligsociale medarbejdere opnår gennem deres arbejde i boligområderne en tæt kontakt, et bredere kendskab og en større indsigt i beboernes udfordringer ud over ledighed. Det betyder, at de boligsociale medarbejdere har bedre forudsætninger for at have et helhedsorienteret syn på beboerne, som enten kan kvalificere, supplere eller understøtte kommunale indsatser – særligt hvis det koordineres med disse. Denne koordinering er vigtig, idet de kommunale medarbejdere, ud over fagprofessionel viden og kompetencer, råder over den nødvendige viden og beslutningsdygtighed i forhold til love og regelsæt.

Fremskudte beskæftigelsesindsatser er én tilgang, der netop kan sikre et nødvendigt helhedsorienteret fokus på udsatte lediges barrierer for at komme i beskæftigelse. I indsatserne arbejdes der konkret med udarbejdelse af jobplan, jobmatch med virksomhed og opfølgning og fastholdelse. Undersøgelser viser, at fremskudte beskæftigelsesindsatser kan bringe udsatte beboere nærmere uddannelse og beskæftigelse. Derudover modvirker den lokale placering, at borgere udebliver fra aftalte møder (Madsen et al., 2015b; Madsen et al., 2020).

KRIMINALITETSFOREBYGGELSE

Inden for rammerne af dette indsatsområde kan der i de boligsociale helhedsplaner arbejdes på at sikre, at flere børn og unge lever et liv uden kriminalitet, og at boligområdet opleves som værende trygt for alle beboere.

Kriminalitetsforebyggelse er et centralt fokusområde, eftersom der er en relativ højere forekomst af kriminel aktivitet blandt børn og unge i udsatte boligområder end i befolkningen som helhed. Fra 2005 til 2019 er der dog registreret et betydeligt fald i mistanker, sigtelser og domme i de udsatte boligområder (Christensen et al., 2019b; Glad et al., 2017; Christensen et al. 2022a). Risikofaktorerne, som har betydning for børn og unges kriminelle aktiviteter, er de samme, hvad enten man bor i udsatte boligområder eller andre steder i landet. Eksempelvis har forældres egen kriminelle adfærd betydning for, om børn og unge også udvikler kriminel adfærd. Derudover har forældres udsathed i form af ustabile familieforhold, lav uddannelsesgrad, svag tilknytning til arbejdsmarkedet, lav indkomst, misbrug og psykisk sygdom betydning for, om børn og unge kommer ind på en kriminel løbebane (Christensen et al., 2019b).

En gadeorienteret livsstil, hvor børn og unge tilbringer en stor del af deres fritid på at hænge ud med deres kammerater i det offentlige rum, udgør ligeledes en risikofaktor for ungdomskriminalitet og er samtidig udbredt blandt unge – primært drenge – i udsatte boligområder. Det skyldes bl.a. bolig- og familieforhold og en lavere deltagelsesfrekvens i organiserede fritidsaktiviteter og fritidsjob m.v. sammenlignet med andre unge (Balvig, 2000; Pedersen et al., 2011; Justitsministeriet, 2009; Kalkan, 2014; Kjeldsen et al., 2015). Derudover bunder ungdomskriminalitet i mange tilfælde i dybereliggende sociale og psykologiske problemer hos den unge og den unges familie (Frederiksen et al., 2015; Breau et al., 2015a). Ungdomskriminalitet har stor betydning for de unges livschancer. Unge med kriminalitetserfaring her mere fravær og lavere grad af trivsel igennem hele deres skoleforløb, og mellem 20 og 30 % af unge i udsatte områder, der ikke afslutter grundskolen, har en sigtelse (Christensen et al., 2022a).

Under indsatsområdet "Kriminalitetsforebyggelse" støtter de boligsociale indsatser børn og unge til et liv uden kriminalitet og bidrager til øget tryghed blandt de øvrige beboere (Christensen et al., 2019b). Det sker bl.a. med opsøgende gadeplansarbejde samt med fritidsaktiviteter, brandkaderforløb, fritidsjob

og brobygning til det etablerede fritidsliv. Derudover arbejdes der med at understøtte socialfaglige tilbud til unge i form af mentorer m.v. Disse aktiviteter har fokus på at øge børnenes og de unges personlige, sociale og faglige kompetencer, så de ikke ender i en kriminel løbebane. Det er ligeledes aktiviteter, der har fokus på at arbejde med børnenes og de unges livsmestring og identitet (Christensen et al., 2018a).

Tryghed i udsatte boligområder er en kompleks størrelse og kræver en langvarig og vedvarende indsats, eftersom der er stærke fortællinger om tryghed og utryghed, som nemt aktiviseres ved nye utryghedsskabende episoder i boligområdet. Der er generelt en høj tryghed og trivsel i de udsatte boligområder, dog er niveauet lavere end hos den øvrige befolkning. Tryghedsmålinger foretaget i 2018 og 2021 viser, at den grundlæggende tryghed er steget fra 74 % til 77 % i udsatte boligområder med en helhedsplan. Tilsvarende er relativt flere borgere glade for at bo i deres boligområder, hvor andelen er steget fra 76 % til 83 %. I befolkningen er den grundlæggende tryghed og tilfredshed med boligområdet noget højere i 2021 med andele på 82 % og 93 % (Christensen & Christensen, 2019; Christensen et al., 2022b). Det peger på en positiv udvikling, men at der fortsat bør arbejdes med at øge trygheden og trivslen i de udsatte boligområder. Der kan også arbejdes mere direkte på at øge trygheden blandt beboerne via eksempelvis tryghedsvandring og understøttelse af netværk i området (Christensen et al., 2019b).

SAMMENHÆNGSKRAFT OG MEDBORGERSKAB

Udsatte borgere har begrænsede deltagelsesmuligheder på forskellige måder i samfunds- og hverdagslivets fællesskaber i forhold til resten af befolkningen (Benjaminsen et al., 2017). Dels fordi de ofte er dårligere stillet sundheds- og trivselsmæssigt (Pedersen et al., 2012), dels fordi denne gruppe har færre sociale, kulturelle og økonomiske ressourcer (Larsen, 2009; Fallov, 2013). På den måde er udsathed – og i nogle tilfælde også etnicitet – forbundet med en ufrivillig ikke-deltagelse (Larsen, 2009;

Bundesen & Jasem, 2016). Det betyder, at nogle beboere i udsatte boligområder er dårligere stillet i forhold til aktiv deltagelse i samfundets fællesskaber. Samtidig har deltagelse – eller mangel herpå – indflydelse på, hvilke mennesker man møder på sin vej, hvilke sociale sammenhænge man bliver en del af, og hvilke tillidsbånd man knytter.

Arbejdet med indsatsområdet "Sammenhængskraft og medborgerskab" involverer som udgangspunkt alle beboere i udsatte boligområder. Der er behov for, at den boligsociale indsats har skærpet opmærksomhed på de grupper, der har sværere forudsætnin-ger for at deltage og indgå i samfundets fællesskaber (Lunar et al., 2021). Det drejer sig særligt om beboere med etnisk minoritetsbaggrund og udsatte beboere såsom børnefamilier, marginaliserede unge og socialt isolerede, som i mindre grad end resten af befolkningen deltager i foreningslivet, i frivilligt arbejde samt ved politiske valg og folkeafstemninger (Christensen et al., 2019; Integrationsministeriet, 2022). F.eks. viser medborgerskabsundersøgelsen 2022, at andelen af børn og unge med ikke-vestlig baggrund, der dyrker idræt eller sport i en idrætsforening, er markant lavere end jævnaldrende børn med dansk oprindelse, ligesom deres forældre er mindre involveret i det praktiske og sociale arbejde i foreningen. Problemstillingen er særligt udtalt hos børn, unge og forældre med oprindelse i MENAPT-lande (Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2022).

Manglende deltagelse og begrænset social interaktion med andre kan bunde i mange forskellige problematikker hos beboere i udsatte boligområder. Det kan både skyldes barrierer hos beboerne selv, indbyggede barrierer i forskellige fællesskaber, barrierer i boligområdet og samfundsmæssige barrierer. Eksempelvis kan det handle om lavt selvværd og isolation, negativ social kontrol og gruppepres eller forskelsbehandling og udelukkelse (se Lunar et al., 2021). Desuden kan oplevelse af omverdenens stigmatisering og fordomme påvirke oplevelsen af tilhør til den øvrige del af samfundet (Houmøller & Vinther, 2023)

I indsatsområdet "Sammenhængskraft og medborgerskab" skal de boligsociale helhedsplaner have fokus på aktiviteter og indsatser, der bidrager til at fremme social integration (Lunar et al., 2021). I praksis sker det ved at arbejde målrettet hen mod, at "flere er en del af fællesskabet og deltager aktivt i samfundet" (LBF vejledning, 2019). Det kan ske gennem fokus på at understøtte deltagelse i mangfoldige fællesskaber, øge samfundsforståelse, engagement og indflydelse samt fremme oplevelse af tilhørsforhold lokalt og i det danske samfund. Alt sammen for at ruste og klæde beboere på til at indgå i samfundets fællesskaber på lige fod med andre borgere (Lunar et al., 2021).

Medborgerskab er ikke noget, man automatisk har som borger. Tværtimod er medborgerskab noget, man både skal lære og praktisere. I praksis betyder det, at det er vores aktive handlinger i samspil med andre, der gør os til medborgere (Fallov, 2010; Ljungmann & Riggelsen, 2021; Ringsager, 2015). Overordnet omfatter medborgerskab tre kerneelementer, som boligsociale medarbejdere kan arbejde med at fremme: samfundsforståelse, aktiv deltagelse og tilhørsforhold. Disse kerneelementer udgør en slags byggeklodser, der bygger oven på hinanden. Når man som borger har samfundsforståelse, har man mulighed for at deltage, og når man deltager, øger det ens tilhørsforhold til de fællesskaber, man deltager i (Jagd, 2007; Jensen, 2019; Marshall, 1950).

Grundtanken bag begrebet sammenhængskraft er, at social interaktion, relationer og netværk på tværs

af forskellighed knytter mennesker sammen i fællesskaber (Ryom & Stelter, 2019; Svendsen, 2009). I det boligsociale arbejde med sammenhængskraft handler det derfor om at understøtte mangfoldige fællesskaber og skabe rum for sociale møder på tværs af etnicitet, alder, religion og sociale forhold og bopæl. Ligesom med medborgerskab er sammenhængskraft kendetegnet ved følgende fire kerneelementer: sociale bånd på tværs, plads til forskellighed, tillid samt fælles normer og værdier. Ved at arbejde med disse kerneelementer kan boligsociale medarbejdere styrke beboernes netværk, tolerance og accept af andre, øge deres tiltro til andre borgere og myndigheder samt give dem flere erfaringer med at handle i fællesskab og tage ansvar for lokalområdet og omverdenen (Aner et al., 2016a; Fonseca et al., 2019; Putnam, 2000).

CFBU's undersøgelse beskriver ligeledes fire overordnede temaer i aktiviteter, som på forskellig vis har potentiale til at fremme medborgerskab, sammenhængskraft og social integration i udsatte boligområder. Det drejer sig om: netværksskabende aktiviteter, forebyggende aktiviteter, civilsamsfundsaktiviteter og brobyggende aktiviteter. De fire temaer kan boligsociale medarbejdere bruge som inspiration og afsæt for at udvikle og igangsætte aktiviteter, der er relevante i deres boligområde. De konkrete boligsociale aktiviteter kan tage form på mange måder såsom klimaindsatser, forebyggende indsatser af negativ social kontrol, beboerpaneler og dialogbaserede indsatser mellem beboere og professionelle (læs mere i Lunar et al., 2021).

BOLIGSOCIALE ARBEJDSMETODER

Mange af de arbejdsmetoder, der anvendes i det boligsociale arbejde, kan genfindes i "community work", som begyndte at vinde frem i Danmark i 1960'erne og 1970'erne, og som var kendetegnet ved, at socialrådgivere begyndte at arbejde lokal-samfundsorienteret (Fallov, 2017). De mest anvendte og virkningsfulde metoder og greb i det boligsociale arbejde er relationsarbejde baseret på tillid og opsøgende kontakt, et helhedsorienteret blik på den enkelte og på problemkomplekset samt brobygning til relevante aktører (Aner & Mazanti, 2017). Dertil kommer, at boligsociale medarbejdere i stor udstrækning arbejder samskabende og har et fokus på ressourcer og på at understøtte beboerne i at klare sig selv. Arbejdsmetodekatalogerne udarbejdet af Naboskaber, Vive og Rambøll stiller skarpt på fire centrale metoder i det boligsociale arbejde (Naboskaber et al., 2018a, 2018b, 2018c, 2018d):

- **Praksisnær læring:** Metoden har fokus på, at den deltagende målgruppe får en anderledes læring ved at tage del i mere praktiske aktiviteter, som er koblet til en virkelighedsnær situation.
- **Individuel brobygning:** Metoden har gennem vejledning og brobygning til andre relevante aktører til formål at hjælpe de enkelte beboere med konkrete udfordringer i deres hverdag og i forhold til at skabe forandringer og progressioner i deres liv.
- **Gruppebaseret læring:** Metoden tager afsæt i grupper, hvor der i et tillidsfuldt rum opbygges forskellige former for kompetencer hos beboere i boligområdet, eksempelvis sundhed, håndtering af sociale problemer, skolegang og beskæftigelse.
- **Samskabelse:** Under metoden kan aktiviteten og målet hermed variere meget, mens det centrale er de udviklingsprocesser og den læring, som deltagerne får ved selv at skulle definere og

gennemføre en aktivitet. Katalogerne er tilgængelige på boligsocialnet.dk.

En undersøgelse fra CFBU identificerer seks udbredte metoder, som boligsociale medarbejdere kan anvende i arbejdet med social integration (se Lunar et al., 2021). Afsættet for metoderne er, at den boligsociale indsats arbejder med at udvikle beboernes kompetencer til at deltage i samfundets fællesskaber. Målet er at fremme beboernes handle- og deltagelsesmuligheder samt øge deres demokratiske selvtillid gennem oplevelser og erfaringer med, at deres bidrag og engagement er værdifulde (Ljungmann & Riggelsen, 2021). Metoderne er:

- Beboerinvolvering
- Peer-to-peer
- Differentieret deltagelse
- Fælles tredje
- Demokratisk dannelse
- Strategisk netværksdannelse

Metoderne er nærmere beskrevet i rapporten "Medborgerskab, sammenhængskraft og social integration" (Lunar et al., 2021).

SÅDAN HAR VI GJORT

Den boligsociale indsats er karakteriseret ved kerneaktiviteter målrettet forskellige målgrupper i de udsatte boligområder. I denne opdaterede version af kataloget beskrives 39 forskellige aktiviteter, som hver især adskiller sig i forhold til metodiske greb, implementeringskrav og virkning. Aktiviteterne adresserer samtidigt forskellige målgrupper og problemstillinger.

KORTLÆGNING AF BOLIGSOCIALE AKTIVITETER

Aktiviteterne er udvalgt på baggrund af de indsatser, der pågår i de igangværende boligsociale helhedsplaner. Aktiviteterne er kortlagt gennem et udtræk fra LBF's Driftsstøttesystem, som giver et overblik over boligsociale indsatser, der er støttet af LBF. Disse er blevet analyseret, typologiseret og sammenholdt med de aktiviteter, der fremgik af den seneste udgave af kataloget, samt med de aktiviteter, CFBU kender til via undersøgelser og rådgivning. Det er gjort for at identificere, hvorvidt eventuelle nye aktiviteter skulle tilføjes, eller om aktiviteter, der ikke længere syntes relevante, skulle udgå.

Som supplement til ovenstående har vi gennemført en pilotundersøgelse for at kortlægge og afsøge andre typer af boligsociale aktiviteter, som ikke fremgår i Driftsstøttesystemet. Formålet har været at afdække boligsociale aktiviteter, der er finansieret gennem andre finansieringskilder end LBF's boligsociale pulje. Pilotstudiet har vist, at der foregår en del boligsociale aktiviteter, som ikke fremgår af LBF's driftsstøttesystem, men at disse fortrinsvis udgøres af enkeltstående lokale aktiviteter med begrænset udbredelse og generaliserbarhed, eller aktiviteter, der allerede er beskrevet i kataloget. Pilotstudiet har derfor ikke givet anledning til at udvide kataloget med yderligere aktivitetsbeskrivelser.

VIDENSDEKLARATION AF BOLIGSOCIALE AKTIVITETER

Vurderingen af vidensniveauet i forhold til de aktiviteter, der er beskrevet i dette katalog, bygger på Socialstyrelsens Vidensdeklaration. Socialstyrelsens vidensdeklaration er udviklet til, at aktører på det sociale område kan danne sig et overblik over den bedste tilgængelige viden bag konkrete sociale indsatser eller metoder, samt til at vurdere kvaliteten af denne viden. Hensigten med metoden er at gøre det nemmere at træffe en beslutning om, hvorvidt en given aktivitet skal anvendes og implementeres. Samtidig er vidensdeklarationen også et godt redskab til at identificere, hvor der evt. mangler viden.

Med afsæt i metoden til vidensdeklaration af sociale indsatser vurderes vidensniveauet for en aktivitets målgruppe, metode, implementering og virkning på en skala fra A til D⁴. Vurderingen foretages på baggrund af evaluerings- og forskningslitteratur, og fastlæggelsen af scoren baseres på en samlet faglig vurdering.

A	Solidt vidensgrundlag, direkte relevant i dansk kontekst Stærk dokumentationsstyrke
B	Rimeligt vidensgrundlag Moderat dokumentationsstyrke
C	Begrænset vidensgrundlag Lav dokumentationsstyrke
D	Ingen eller yderst sparsom viden, der er relevant for dansk praksis Meget ringe dokumentationsstyrke

Kilde: Socialstyrelsen, 2017a

⁴ I Socialstyrelsens vidensdeklaration arbejder man også med et femte tema: økonomi. Dette tema har vi imidlertid undladt at tage med, da det i forbindelse med dette katalog er vurderet, at den måde, som de boligsociale indsatser gennemføres på, gør det vanskeligt at opgøre de økonomiske omkostninger forbundet med gennemførelsen af en enkelt aktivitet på en valid måde. Videnstypen økonomi handler dels om omkostningsniveauet for aktiviteten og dels om de økonomiske konsekvenser, virkningen af en given aktivitet måtte have. Omkostningsniveauet for en boligsocial aktivitet kan, i den form dette katalog har, være vanskeligt at gøre op, da mange boligsociale aktiviteter implementeres i en sammenhæng og i tæt samspil med øvrige indsatser i kommunen, NGO'er, politi eller andre. I nogle tilfælde er der foretaget evalueringer af, hvilke økonomiske effekter en given aktivitet har haft for målgruppen. Er det tilfældet, har vi beskrevet den viden under temaet "Virkning".

INDHOLD I AKTIVITETS- BESKRIVELSERNE

Med afsæt i Socialstyrelsens vidensdeklarationsmetode præsenteres i dette katalog hver boligsocial aktivitet med den aktuelle og bedst tilgængelige viden foldet ud på fire videnstyper: viden om målgruppe, metode, implementering og virkning. Grundantagelsen bag brugen af vidensdeklarationen er, at videnstyperne alle er nødvendige for at skabe et samlet billede af den aktuelt bedste viden om en given boligsocial aktivitet (Socialstyrelsen, 2017a).

MÅLGRUPPE

I afsnittet om målgruppen beskrives og vurderes den foreliggende viden om målgruppen og den sociale problemstilling, den pågældende aktivitet forsøger at løse. Det sker ud fra en række spørgsmål til vidensgrundlaget. Eksempler herpå kan være:

- Er den problemstilling, aktiviteten adresserer, klart beskrevet?
- Er der tydelige inklusions- og eksklusionskriterier for, hvem der indgår i aktivitetens målgruppe?
- Er inddragelse, motivation og fastholdelse af borgeren i aktiviteten beskrevet?

METODE

I afsnittet om aktiviteternes metode beskrives og vurderes metoden, der er anvendt i den pågældende aktivitet. Her kan der både være fokus på teoretiske årsags- og virkningskæder, ligesom der kan være fokus på de handlingsorienterede elementer i aktiviteten. Spørgsmålene til vidensgrundlaget er bl.a.:

- Er metoden begrundet i relevant teori og forskning?
- Er det tydeligt beskrevet, hvilke gevinster metoden tilstræber?
- Er metodens forløb, fysiske rammer og konkrete aktiviteter beskrevet?

IMPLEMENTERING

I afsnittet om implementering foretages en beskrivelse og vurdering af, hvorvidt og hvordan aktiviteten er implementerbar i en dansk kontekst. Her belyses, hvilke forhold og faktorer der har betydning for, hvordan aktiviteten bliver en integreret del af praksis i forhold til målgruppen. Når vidensgrundlaget skal vurderes, sker det ud fra følgende typer spørgsmål:

- Hvor moden er aktiviteten i en dansk kontekst?
- Hvilken administrativ organisering understøtter aktiviteten?
- Er erfaringer med rekruttering af borgere og medarbejdere beskrevet?

VIRKNING

I afsnittet om virkning (kaldet effekt hos Socialstyrelsen) afdækkes viden om, hvorvidt og i hvilken grad aktiviteten har ført til den ønskede virkning. Med virkning forstås den effekt, aktiviteten har på den problemstilling, man ønsker at løse. Til at vurdere vidensgrundlaget bruges følgende typer spørgsmål:

- Foreligger der viden, der underbygger, at aktiviteten har en positiv effekt i forhold til det ønskede formål?
- Er der redegjort for undersøgelsesdesignet bag denne viden?
- Er eventuelle positive/negative sideeffekter af aktiviteten beskrevet og dokumenteret?

Særlige krav gør sig gældende i forbindelse med vurderingen af aktiviteternes virkning. Kvaliteten af den tilgængelige viden om virkningen vurderes således ud fra de undersøgelsesmetoder, der er anvendt til at undersøge virkningen (Socialstyrelsen, 2017b):

- **A** gives kun, hvis der er tale om egentlige effektstudier med kontrolgruppedesign.
- **B** gives, hvis der er tale om procesorienterede effektstudier, f.eks. virkningsevalueringer, der efterprøver hypoteser om indsatsens forventede virkning.
- **C** gives, hvis der alene er tale om kvalitative studier, ekspertvurderinger eller målinger uden kontrolgruppe.

- **D** gives, hvis der ikke foreligger viden om virkning, eller hvis studierne på trin A-C er dårligt udførte og bidrager med ingen eller begrænset viden om virkningen.

Ud over de metodiske krav indgår også en vurdering af studiernes kvalitet. Et veludført effektstudie af høj kvalitet vil således kunne få karakteren A, mens et ringe udført effektstudie kan få karakteren B eller C. Til at supplere vurderingen af vidensniveauet for aktivitetens virkning findes en oversigtstabel i Socialstyrelsens redskab til vidensdeklarering, der beskriver forskellige niveauer af effektviden (Socialstyrelsen, 2017a).

KATALOGETS OPBYGNING

Beskrivelserne af boligsociale aktiviteter og vurderingen af deres vidensgrundlag præsenteres i alfabetisk rækkefølge. Som det kan ses i tabel 1 nedenfor, optræder flere af aktiviteterne under flere indsatsområder. Eksempelvis hører fritidsjobaktiviteter både ind under indsatsområderne "Kriminalitetsforebyggelse" og "Uddannelse og livschancer". Det skyldes, at aktivitetstypen adresserer mere og andet end 'bare' at få unge i fritidsjob. Der er nemlig også forventninger om, at aktiviteten kan have en kriminalpræventiv virkning samt forbedre de unges uddannelsesmuligheder (Christensen et al., 2018b).

Det samme er gældende for flere af de boligsociale aktiviteter. De er således placeret under de indsatsområder, hvor de ud fra teoretisk og praktisk viden forventes at føre til positive forandringer for målgruppen. Det skal dog bemærkes, at det ikke er i alle tilfælde, at aktiviteten har dokumenteret virkning i forhold til de fire overordnede formål for indsatserne.

Til at hjælpe læseren med at orientere sig i de mange aktiviteter har vi kategoriseret aktiviteterne, alt efter hvilke(t) indsatsområde(r) de falder ind under. Hvert indsatsområde er forsynet med et ikon, som gør det let at orientere sig i kataloget og til at koble aktivitetsbeskrivelserne og indsatsområderne:

Uddannelse og livschancer

Beskæftigelse

Kriminalitetsforebyggelse

Sammenhængskraft og medborgerskab

Tabel 1:
Oversigt over aktiviteter og indsatsområder

AKTIVITET	UDDANNELSE OG LIVSCHANCER	BESKÆFTIGELSE	KRIMINALITETS-FOREBYGGELSE	SAMMENHÆNGS-KRAFT OG MEDBORGERSKAB
Bemandede klubber og væresteder			x	
Beskæftigelsesfremmende forløb for ægtefælleforsørgede kvinder		x		
Boligsociale beskæftigelsesmentorer		x		
Boligsociale familiekurser	x			x
Brandkadetter	x	x	x	
Brobygning til foreningsliv for børn og unge	x	x	x	x
By- og fælleshaver				x
Børn og unges medborgerskab				x
Danskundervisning og praksisnær samfundslæring i boligområderne				
Fremskudt beskæftigelsesindsats		x		
Fremskudt sundhedspleje	x			
Fritidsaktiviteter i boligområdet			x	x
Fritidsjobaktiviteter	x		x	
Fædreindsatser	x			
Image- og kommunikationsindsatser				x
Kompetenceudvikling af ejendomsfunktionærer			x	x
Konfliktmægling i nabokonflikter				x
Kreative læringsforløb for børn og unge	x			
Lektiecafeer for børn og unge	x			
Lommepengeindsats	x	x	x	
Lærepladser og job i byggesager	x	x		
Læsemakker	x			
Mentorordning for unge	x	x		
Naboambassadører				x
Netværksmødre (Bydelsmødre)	x			x

Opsøgende gadeplansarbejde			x	
Praktikpladser til særligt udsatte ledige		x		
Rollemodeller	x			
Rådgivnings- og mødesteder for socialt udsatte voksne				x
Sociale møder				x
Sociale viceværter				x
Socialfaglige mentorindsatser for unge	x		x	
Socialøkonomiske virksomheder		x		
Sundhedsfremmende tilbud				x
Tidlig forebyggelse af negativ social kontrol og ekstremisme				x
Tryghedsvandringer			x	x
Uddannelsesvejledning for unge	x			
Økonomisk rådgivning & forebyggelse af udsættelser				x

AKTIVITETER, DER FREMMER BØRN OG UNGES MEDBORGERSKAB

Aktiviteter, der fremmer børn og unges medborgerskab, styrker børn og unge i at deltage i fællesskaber, tilegne sig indflydelse og skabe forandring for sig selv og andre – lokalt i boligområdet og i det danske samfund. I aktiviteterne er der et ressourceperspektiv, hvor det er børn og unge selv, der sætter retningen, mens medarbejderen faciliterer demokratisk handlerum for børn og unges engagement.

MÅLGRUPPE

Der er børn og unge fra udsatte boligområder, der oplever, at de ikke bliver hørt, eller at de ikke hører til i det danske samfund. De oplever at blive misforstået eller overhørt og har samtidig et begrænset kendskab til deres demokratiske handlemuligheder i boligområdet såvel som i det danske samfund generelt (Petersen et al., 2019; Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

Aktiviteter, der fremmer børn og unges aktive medborgerskab, har til formål at styrke børn og unges demokratiske dannelse, deres deltagelse i fællesskaber og deres tilhørsforhold til de fællesskaber, de er en del af. Herunder at øge børn og unges demokratiske selvtillid, det vil sige deres tro på, at de har noget at sige; at de oplever, at der er nogen, der lytter; og at de opfatter sig selv som relevante og

forpligtede til at deltage i fællesskaber og påvirke samfundet (Ljungmann & Riggelsen, 2021).

Aktiviteterne sigter både på at fremme velfungerende boligområder med gode faciliteter og mindre hærværk og på at bidrage til engagerede og kompetente medborgere i det danske samfund (Pearrow, 2008; Christens et al., 2011; Sønderby et al., 2014; Aner et al., 2016; Madsen et al., 2017; Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

Aktiviteterne henvender sig til børn og unge fra udsatte boligområder typisk i alderen 9-14 år (børn) eller 15-25 år (unge). Målgruppen er henholdsvis børn og unge, der fra start har overskud til at føre idéer ud i livet, og som kan agere rollemodeller for andre unge i mere udsatte positioner; børn og unge, der står i mere udsatte positioner grundet sårbare familiebaggrunde og/eller omgangskreds; og børn og unge med risiko for at blive trukket ind i en dårlig udviklingsbane (Petersen, 2013; KLK, 2013; Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

Med en sammensat deltagergruppe kan børn og unge inspirere og løfte hinanden og samtidig lære at skabe plads til hinandens forskelligheder (Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	C

METODE

Aktiviteterne kan tage forskellige organisatoriske former, have forskellige læringsfokus samt drives af forskellige aktører. Eksempelvis:

- **Ungeråd (ca. 15-25 år)**

Ungeråd kan både fokusere på at engagere unge i demokratiske processer i boligområdet såvel som i det danske samfund. Ungeråd er typisk bygget op omkring en demokratisk foreningsstruktur (eller elementer heraf) med formand, næstformand, kasserer, dagsorden, ordstyrer, fast mødekadence og generalforsamling (Petersen, 2013). Der er typisk en fast mødedag, en fast mødestruktur og en høj grad af forpligtigelse for deltagerne (Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

- **Ungefællesskaber (ca. 15-25 år)**

Ligesom ungeråd kan ungefællesskaber både sigte på at engagere unge i boligområdet og i demokratiske processer i det danske samfund. Ungefællesskaber er typisk mere semistrukturerede fællesskaber end ungeråd, og der er plads til en varierende grad af forpligtigelse blandt deltagerne. Der er en fast mødedag, ingen fast dagsorden, men typisk nogle retningslinjer for, hvad der er god praksis på møderne, og hvad fællesskabet står for (Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

- **Børnedemokrati (ca. 9-14 år)**

I et børnedemokrati får børn indflydelse på deres eget liv i boligområdet, og de får mulighed for at komme til orde med bud på løsninger for boligområdet. I børnedemokrati er det i højere grad en voksen/medarbejder, der styrer dagsordenen. Børnedemokrati kan drives af eller i et samarbejde med driftspersonalet i boligafdelingen. Børnedemokrati består af en fast gruppe af børnedemokrater, der afholder faste møder flere gange om året (AKB Rødovre & Konradi, 2019).

AFSÆT I DE UNGES ENGAGEMENT OG RESSOURCER

Fælles for aktiviteterne er, at de har fokus på børn og unges deltagelse og indflydelse i boligområdet og/eller det brede samfund; de har et ressourceperspektiv, hvor børn og unge er aktive samarbejdspartnere fremfor en passiv målgruppe; og de har en empowerment-tilgang til både børn og unges individuelle udvikling samt fællesskabet og den kollektive organisering (Aner et al., 2016; Sønderby et al., 2014; Madsen et al., 2017; AKB Rødovre & Konradi, 2016; Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

Danske og internationale studier peger på, at aktiviteterne skal bygge på de unges idéer og engagement, og at det er de unge selv, der skal sætte retning (Pearrow, 2008; Aner et al., 2016). I arbejdet med demokrati og empowerment er det centralt, at det er de unge, der beslutter, hvilke aktiviteter og problemstillinger de vil arbejde med, og at de definerer og udvikler aktiviteternes formål og visioner. Der skal være frirum til, at de unge kan prøve sig selv af og finde ud af, hvad der kan og ikke kan lade sig gøre (Madsen et al., 2017).

MEDARBEJDERES ROLLE

I det daglige faciliteres aktiviteterne typisk af en boligsocial medarbejder, en klubmedarbejder, en driftspersonalemedarbejder fra boligorganisationen eller lignende. Det vil typisk være medarbejderen, der rekrutterer til aktiviteten, opstarter den og understøtter de medvirkende børn og unges deltagelse og motivation (Madsen et al., 2017; Sønderby et al., 2014; Bruselius-Jensen et al., 2020). Medarbejderens relation og løbende kontakt til børnene/de unge har stor betydning, og relationsopbyggende og tillidsskabende initiativer er ofte en del af aktiviteten (Sønderby et al., 2014; Madsen et al., 2017; Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

Medarbejderen har en faciliterende, styrende rolle og skal sætte tydelige rammer, sådan at børnene/de unge ved, hvordan de kan deltage, og hvad de har

indflydelse på. På den måde undgår man misforståelser, skuffelser og dalende motivation (Bruselius-Jensen et al., 2020). Selvom det er børnene/de unge, der skal sætte retningen, er det medarbejderes rolle at udfordre dem på deres tanker og holdninger, sikre en mangfoldig diskussion og skabe et demokratisk rum, hvor man trygt kan bringe tanker og holdninger i spil (Lau, 2016). Samtidig skal medarbejderen understøtte ansøgning af pulje/fondsmidler, brobygge til samarbejdspartnere og klæde børn og unge på til at afholde arrangementer og aktiviteter.

For at få indblik i børn og unges perspektiver på eget liv og facilitere og mobilisere deres deltagelse, kan medarbejderen arbejde med forskellige metoder og værktøjer. Eksempelvis gennem Fremtidsværksted, hvor børn og unge formulerer fremtids- og udviklingsønsker og går fra at se begrænsninger til at se muligheder (Børnerådet, 2016; Lau, 2016); Ekskursioner, der kan give inspiration, sammenhold og læring om demokrati i praksis. F.eks. til Folketinget, kommunalbestyrelsen eller til et andet boligområde (AKB Rødovre & Konradi, 2019); Foto- og videosafari, hvor børn og unge via fotos/videoer udpeger, hvad de gerne vil ændre i boligområdet eller i samfundet (AKB Rødovre & Konradi, 2019); eller Historiefortælling, hvor børn og unge gennem personlige fortællinger om fælles værdier, udfordringer og visioner søger at ændre den offentlige fortælling og skabe en ny offentlig virkelighed. Eksempelvis ved at lave en YouTube-kanal med fortællinger om unge, handlekraftige medborgere og deres opvækst i udsatte boligområder (Mellemfolkeligt Samvirke, 2020).

LÆRING I MEDBORGERSKAB

Specielt i aktiviteterne for de unge (ungeråd og ungefællesskaber) arbejdes der eksplicit med læring i medborgerskab. At arbejde med læring i medborgerskab handler om at facilitere demokratiprocesser i børn og unges hverdag og herigennem understøtte, at børn og unge lærer at udøve deres medborgerskab. At være en aktiv medborger er nemlig noget, man kan lære, og noget, man skal øve sig i. Her arbejder medarbejdere med at styrke børn og unges medborgerskabskompetencer ved at arbejde med deres demokratiske dannelse, deres deltagelse og

deres tilhørsforhold gennem forskellige aktiviteter i hverdagen.

Konkret kan man f.eks. arbejde med demokratisk dannelse i aktiviteter gennem de unges indstilling, viden og færdigheder (se også Mellemfolkeligt Samvirke, 2020; Lunar et al., 2022).

- **Indstilling:** Fokus på de unges tolerance, ansvarlighed, forpligtigelse, anerkendelse, tillid, selvtillid, mod og motivation. Det handler f.eks. om at kunne rumme og respektere andres holdninger, det at kunne være uenige uden at være uvenner samt at kunne give konstruktiv feedback.
- **Færdigheder:** Fokus på demokratiske spille-regler og deltagelsesmuligheder samt platforme for demokratisk indflydelse. Der skabes f.eks. indsigt i de demokratiske institutioner, rettigheder, pligter, normer og værdier, magtstrukturer og sprogets betydning.
- **Viden:** Fokus på at udvikle færdigheder i forhold til stillingtagen, kritisk tænkning, konfliktløsning, dialog og formidling. F.eks. at drøfte forskellige samfundsaktuelle emner, der optager og påvirker børn og unge, samt styrke de unges evner til at formidle budskaber.

I en vekselvirkning skal aktiviteterne gerne understøtte unges deltagelse og handlemuligheder, der giver erfaringer med at udøve deres demokratiske dannelse i praksis. Det kan f.eks. være at lave en indsamling til en velgørenhedsorganisation, lave en politisk sang, lave en kampagne på de sociale medier, besøge de ældre på plejehjemmet for at mindske ensomhed eller arrangere en festival eller en debataften om emner, der optager de lokale unge. Samtidig er deltagelse med til at øge børn og unges tilhørsforhold til de fællesskaber, de deltager i – både lokalt og i det bredere samfund (Lunar et al., 2021).

IMPLEMENTERING

Aktiviteter, der fremmer børn og unges medborgerskab, kan faciliteres af boligsociale medarbejdere, boligorganisationernes driftspersonale, afdelingsbestyrelserne, fritids- og ungdomsklubberne etc. (Mellemfolkeligt Samvirke, 2020; AKB Rødovre & Konradi, 2016; AKB Rødovre & Konradi, 2019). Et tværgående samarbejde mellem aktører kan udvide de deltagende børn og unges horisont samt kendskab til andre aktører, som kan åbne muligheder for, at de får deres dagsorden og aktiviteter bredere ud. Lokalt kan det sikre koordinering med øvrige tiltag (Petersen, 2013).

REKRUTTERING

Medarbejdere med kendskab til børn og unge har ofte gode forudsætninger for at rekruttere igennem eksisterende netværk. Erfaringer viser, at det giver en god opstart, når de børn og unge, der starter aktiviteten op, er udvalgt af og kender medarbejderen (Petersen, 2013; Sønderby et al., 2014). Nogle aktiviteter har god erfaring med at rekruttere en samlet gruppe af unge, da det kan skabe større motivation for at være med (Madsen et al., 2017).

FACILITERING AF DELTAGELSE OG BØRN OG UNGES ENGAGEMENT

Det er et opmærksomhedspunkt, at langtidssikring af ungeråd kan være en udfordring. En erfaringsopsamling viser eksempelvis, at flere ungeråd er lukket ned før tid. Samtidig er det en udfordring at få ungerådene til at køre selvstændigt videre uden en medarbejder (Petersen, 2013).

Det handler om at gøre det relevant for de unge at deltage (Pearrow, 2008). Overordnede målsætninger som f.eks. medborgerskab og demokratisk dannelse er begreber, der ofte ikke appellerer til børn og unge. Medarbejderen må derfor arbejde med disse målsætninger ved at bruge et sprog, som de unge kan forstå, og omsætte til konkrete handlinger (Madsen et al., 2017).

Det er centralt at arbejde fokuseret med facilitering af deltagelsen og dermed børn og unges engagement.

Center for Ungdomsforskning peger på fire forhold, der skal være til stede, for at børn og unge, og specielt dem i sårbare positioner, oplever deres deltagelse som forskelsgørende (Bruselius-Jensen et al., 2020). Børn og unge skal have:

1. Adgang til ressourcer i form af f.eks. kvalitetstid med voksne, nye netværk, hygge og sjov.
2. Mulighed for at skabe konkrete oplevede forandringer. Her skal være fokus på at skabe hurtige resultater, da børn og unge ofte har en kortere erfaringshorisont end voksne.
3. Fællesskaber med de andre deltagere. Det er et opmærksomhedspunkt, at aktiviteterne forbliver åbne fællesskaber og ikke udvikler sig til lukkede vennegrupper, da det dermed kan blive svært at rekruttere nye deltagere (Madsen et al., 2017).
4. Oplevelsen af at udvikle nye færdigheder og opleve at kunne orientere sig i verden på nye måder.

VIRKNING

Aktiviteterne er afprøvet i en række helhedsplaner på tværs af landet, ligesom Mellemfolkeligt Samvirke (2020) samt boligorganisationen AKB Rødovre & konsulenthuset Konradi (2016, 2019) for nylig har udviklet metodehæfter og værktøjer til at arbejde med børn, unge og demokrati i udsatte boligområder. Viden om den direkte virkning og effekt af aktiviteterne er dog begrænset, og der findes kun få danske og udenlandske evalueringer af aktiviteterne. Disse er primært caseorienterede og kvalitative beskrivelser af børn og unges oplevelser. Eksempelvis har konsulentvirksomheden Social Respons (2017) udarbejdet en evaluering af Projekt All In – en ungeindsats i Urbanplanen med fokus på at styrke unges mulighed for deltagelse i og bidrag til samfundet – som viser, at de deltagende unge oplever at få ny viden og kompetencer, øget mulighedsrum og medborgerskab, nye kompetencer og øget selvtillid.

Internationale studier af lignende børne-ungeindsatser viser ligeledes positive resultater i forhold til at understøtte personlig udvikling og medvirke til at skabe forandring i boligområderne (Pearrow, 2008; Christens et al., 2011).

Det er værd at fremhæve, at anden forskning viser, at det at blive hørt og få indflydelse og medbestemmelse er med til at give børn og unge selvtillid og en oplevelse af at være en ressource i fællesskabet (Børnerådet, 2016). Samtidig peger undersøgelser på, at læring i demokrati og aktivt medborgerskab kan være med til at styrke selvstændighed og modstandskraft i forhold til antidemokratiske fællesskaber, radikalisering og negativ social kontrol (DUU, 2019).

LÆS MERE HER

Mellemfolkeligt Samvirke, 2020: Unge stemmer fra blokken. Metoder til at arbejde med unge og demokrati i udsatte boligområder. Mellemfolkeligt Samvirke.

Langkilde & Lunar, 2023: VIDENSBLAD: Børn og unges medborgerskab i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

BEMANDEDE KLUBBER OG VÆRESTEDER

Bemandede klubber og væresteder er et alternativ for unge til at opholde sig på gaden. Med afsæt i tydelige pædagogiske rammer og stabil voksenkontakt udgør væresteder et fristed for unge, hvor de kan udvikle sig i en positiv retning og få støtte til bl.a. at tage en uddannelse og få et fritidsjob.

MÅLGRUPPE

Unge, der hænger ud i boligområdet om aftenen og har en gadeorienteret livsstil, er i øget risiko for at begå kriminalitet (Pedersen et al., 2011; Petersen et al., 2019). Det er særligt unge drenge, der tilbringer en stor del af deres fritid i boligområdernes fællesarealer uden voksenopsyn. Dog kan ensomme og isolerede piger også være i målgruppen for indsatsen (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

Bemandede klubber og væresteder (herefter kaldet væresteder) har til hensigt at forebygge, at unge lever en gadeorienteret livsstil. Formålet er at sikre de unge et alternativ til gaden, hvor de bliver støttet i en positiv udvikling og således forebygger en kriminel løbebane.

Den primære målgruppe er unge med en gadeorienteret livsstil, som skaber uro og utryghed i boligområdet. Dog bør væresteder inkludere en blanding af uroskabende unge og mere velfungerende unge.

Forskning viser, at væresteder med overvejende uroskabende og kriminalitetstruede unge er uhenigtsmæssige og i værste tilfælde kan forstærke marginalisering og føre til mere kriminalitet (Christiansen, 2012; Vitus, 2013; Petersen et al., 2019).

Aldersspændet i værestederne varierer. Flere steder er indsatsen både for børn og unge, mens andre væresteder kun er for teenagere op til 18 år (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Petersen & Sørensen, 2021).

METODE

Indsatsen har følgende syv metodiske kerneelementer:

1. PÆDAGOGISK TILGANG MED FOKUS PÅ ANERKENDELSE, TILLID OG STABIL VOKSENKONTAKT:

En grundsten ved væresteder er tillidsfuld og stabil voksenkontakt og personale med socialfaglige kompetencer. Dette er en forudsætning for, at medarbejderne kan arbejde med de unges udvikling og skabe positive gruppedynamikker. Indsatsen har en anerkendende tilgang til de unge, der bygger på tillid, forståelse og respekt, som er hovedelementer i en succesfuld indsats (Aner et al., 2011a; Langager et al., 2004; Houmøller & Vinther, 2023).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	C

2. PERSONALE MED SOCIALFAGLIG BAGGRUND OG KENDSKAB TIL BOLIGOMRÅDETS UNGE OG DERES FAMILIER:

Forudsætningen for at opbygge tætte og længerevarende relationer til de unge er stabilitet og kontinuitet i personalegruppen samt jævnlige åbningsdage. Forskning viser, at stor udskiftning i personale, der giver kortvarige relationer, kan indvirke negativt på unge, da brudte relationer kan medføre svigt (Christiansen, 2012).

3. STABILITET OG KONTINUITET SOM GRUNDLAG FOR AT ARBEJDE LANGSIGTET MED DE UNGES UDVIKLING:

Selvom lydhørhed og involvering af de unge er centrale elementer i indsatsen, er det vigtigt, at medarbejderne sætter klare rammer for de unge i værestedet. Det kan ske via tydelige regler for adfærd, omgangsformer, struktur på aktiviteterne osv. (Kjeldsen et al., 2015). De unge har typisk udfordringer, der kræver en pædagogisk indsats og støtte. I den henseende er væresteder en god platform, da medarbejdere både kan arbejde gruppebaseret og individuelt med de unge (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

4. INVOLVERING AF MÅLGRUPPEN, VIA KLUBRÅD, AKTIVITETSPLANLÆGNING M.M.:

Via medindflydelse og ansvar for værestederne får de unge en forståelse for demokrati og en oplevelse af at være ligeværdige medborgere (Tofteng & Bladt, 2022; Bladt et al., 2021). Det sker f.eks. ved, at de unge engagerer sig i klubråd, hvor de opnår engagementet, kompetencer, handlekraft og kendskab til de demokratiske deltagelsesmuligheder, der er i samfundet (Petersen et al., 2019). Derudover tilegner de unge sig viden om demokrati og rettigheder, og arbejder målrettet med at kunne gå i dialog, reflektere kritisk og at forstå sammenhængen mellem deres liv, deres muligheder og samfundets organisering (Aner, 2016). Ved selv at afholde arrangementer og indgå i positive, sociale fællesskaber udvikler de unge handlekompetencer og oplever at være aktive medborgere (Madsen et al., 2017).

5. BRUG AF ROLLEMODELLER, F.EKS. I LOMMEPENGEJOB ELLER FRITIDSJOB:

Værestederne kan bruge lokale rollemodeller som gode eksempler for børn og unge. Rollemodeller kan f.eks. være unge brugere af værestedet eller lokale unge ansat i lommepengejob eller fritidsjob i værestedet. De unge rollemodeller prøver kræfter med at arbejde med børn og unge, lære fra sig og agere et godt forbillede for de yngre børn og unge (Langager et al., 2004).

6. SAMARBEJDE MED – OG BROBYGNING TIL – RELEVANTE AKTØRER OG FRITIDS AKTIVITETER:

De unges omgangskreds er ofte afgrænset til boligområdet. Det betyder, at gruppen af unge nemt lukker sig om sig selv og værestedet. En central del af arbejdet i værestederne er derfor at bygge bro til det omkringliggende samfund i form af foreningsliv, uddannelser, fritidsjobindsatser og andre fritids- og klubtilbud, når de unge er klar til det. Når der brobygges til andre fritids- og klubtilbud, er det vigtigt, at det er relevante tilbud for de unge, for at de motiveres til at fortsætte deres gode personlige udvikling (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

Når der brobygges og samarbejdes på tværs af væresteder og kommunale klubtilbud, er det vigtigt, at klubberne og værestederne supplerer hinanden, således at der ikke dannes deciderede paralleltilbud. De kan supplere hinanden på flere måder, f.eks. ved hjælp af forskellige åbningstider eller ved at deltage i hinandens personalemøder (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Christensen et al., 2018a).

7. GRATIS ADGANG OG PASSENDE FYSISKE RAMMER, SOM DE UNGE HAR LYST TIL AT VÆRE I:

Værestederne bør være gratis at benytte, da flere familier mangler økonomi til kontingentkrævende fritidsaktiviteter (Langager et al., 2004). De fysiske rammer appellerer især til de unge, hvis de har medindflydelse på indretningen af værestederne (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

IMPLEMENTERING

Væresteder i udsatte boligområder kan være forankret i helhedsplanen eller i kommunen. I flere boligsociale indsatser varetager kommunen ofte driften af værestedet og har et formaliseret samarbejde med helhedsplanen (Houmøller & Vinther 2023). Værestedets personale består ofte af en blanding af kommunale medarbejdere og boligsociale medarbejdere lønnet af kommunen (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

Erfaringerne viser, at det er væsentligt at arbejde med sammensætningen af de unge i værestederne, så indsatsen bliver et positivt bidrag til de unges personlige udvikling såvel som gruppedynamik. Her er de unges grad af udsathed, alder, køn, etnicitet og sprog vigtige parametre at tage højde for (Sonne-Frederiksen et al., 2017). Det er væsentligt at være opmærksom på at kunne rumme unge med uroskabende adfærd frem for at lave særskilte tilbud kun til dem (Langager et al., 2004; Christiansen, 2012). Erfaringerne viser også, at det kan være en god idé at oprette et værested udelukkende for piger. Dette kan have to årsager, nemlig at pigerne ikke må komme i væresteder domineret af det modsatte køn, samt at drengene kan have tendens til at udelukke pigerne fra fællesskabet (Sonne-Frederiksen et al., 2017).

En hyppigt anvendt rekrutteringstilgang er mund-til-mund-metoden, hvor de unge hører om tilbuddet gennem deres netværk i boligområdet. Ulempen ved denne netværksbaserede rekruttering er, at værestederne kommer til at bygge på et relativt afgrænset fællesskab af unge fra boligområdet. Mere målrettet og opsøgende rekrutteringsarbejde kan være en måde at tiltrække en større blanding af unge på (Sonne-Frederiksen et al., 2017). Er målet at tiltrække uroskabende unge, der opholder sig på gaden, er en opsøgende indsats på gadeplan ofte nødvendig. Det bør ske i samarbejde med relevante aktører på det kriminalpræventive område (Kjeldsen et al., 2015).

Samarbejde med forskellige aktører, som f.eks. skoler, UU-vejledere, politi, SSP, foreninger,

virksomheder og helhedsplaner, er med til at skabe en mere helhedsorienteret indsats for de unge (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Petersen et al., 2019). Nogle aktører fungerer som ad hoc-sparringspartnere, mens andre er tætte, centrale samarbejdspartnere. Af centrale samarbejdspartnere er især foreningslivet, helhedsplaner og ordinære kommunale klubber, hvor brobygningsaspektet også spiller en betydelig rolle.

Overordnet er der to aktivitetstyper i indsatsen: fritidsaktiviteter (f.eks. bordtennis, tegning og filmvisning) og målrettede aktiviteter med et læringsaspekt. De målrettede aktiviteter har fokus på kompetenceudvikling og brobygning med støtte fra medarbejderne. Det kan f.eks. være uddannelses- og jobvejledning eller besøg på lokale arbejdspladser. En kombination af de to aktivitetstyper giver et positivt udbytte, da de unge kan lave aktiviteter efter egen interesse og samtidig blive udfordret af aktiviteter, som de lærer nyt af. Derudover kan værestederne også være et springbræt til, at børn og unge bliver involveret i andre aktiviteter, f.eks. lommepengejob eller brandkadetforløb (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Christensen et al., 2018b).

Undersøgelser viser, at der er en sammenhæng mellem ungdomskriminalitet og manglende forældreopsyn (Christoffersen et al., 2011). Det er derfor vigtigt at etablere en god kontakt til de unges forældre, særligt hvis deres børn har sociale udfordringer, og arbejde med at involvere forældrene i deres børns liv. Forskellige arrangementer i værestedet kan være en indgang til at tale med forældrene om de unges udfordringer. Gennem det familierettede samarbejde kan medarbejderne arbejde med forælderrollen, som smitter positivt af på de unge (Kjeldsen et al., 2015; Sonne-Frederiksen et al., 2017).

VIRKNING

Der foreligger ingen effektevalueringer af væresteder i udsatte boligområder, men danske undersøgelser peger på, at uroskabende unge udvikler deres sociale kompetencer over tid i væresteder, og at

væresteder tilbyder et alternativ til gadelivet, som kan forhindre unge i at bevæge sig ud i kriminalitet (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Petersen & Sørensen, 2021). En undersøgelse fra CFBU viser, at boligområder med klubber og væresteder oplever et fald i antal politianmeldelser og en øget tryghed (Aner et al., 2011a).

En systematisk kortlægning af danske og udenlandske fritidsindsatser (herunder klubber og væresteder) peger på, at hyppig deltagelse i fritidsindsatser, der styrker psykosociale færdigheder og arbejder med at undgå asociale gruppedynamikker, kan have en positiv effekt på kriminalitet, skolegang, adfærd, psyke, rusmidler og relationer hos 10-16-årige unge i udsatte boligområder (Christiansen, 2012).

Om et værested bidrager til at styrke unges skolegang og holde dem ude af kriminalitet, afhænger i høj grad af det relationsarbejde, der foregår i indsatsen (Houmøller & Vinther, 2023). Hvis medarbejderne ikke arbejder aktivt med de unge, kan værestedet i værste fald udvikle sig til et tilholdssted og rekrutteringsplatform for kriminelle og bander (Langager et al., 2004). Derimod kan godt relationsarbejde og brobygning til det omkringliggende samfund holde de unge ude af

kriminalitet og potentielt få dem i uddannelse og job (Frederiksen et al., 2013b).

Om et værested bidrager til at styrke unges skolegang og holde dem ude af kriminalitet, afhænger i høj grad af det relationsarbejde, der foregår i indsatsen. Hvis medarbejderne ikke arbejder aktivt med de unge, kan værestedet i værste fald udvikle sig til et tilholdssted og rekrutteringsplatform for kriminelle og bander (Langager et al., 2004). Derimod kan godt relationsarbejde og brobygning til det omkringliggende samfund holde de unge ude af kriminalitet og potentielt få dem i uddannelse og job (Frederiksen et al., 2013b).

LÆS MERE HER

Houmøller, K. & Vinther, U.L., 2023: "Hvis ikke du har en uddannelse, så har du ikke et liv" – Unge oplevelser af overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse i udsatte boligområder. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling.

Petersen, K. E., 2021: Fritids- og ungdomsklubber i udsatte boligområder - pædagogers arbejde med ustyrlige unge, eller unge i ustyrlige problemer. Nordiske Udkast, 49(1).

Sonne-Frederiksen et al., 2017: Klubber og væresteder – En kvalitativ undersøgelse af arbejdet med unge i klubber og væresteder i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Petersen et al., 2019: Fritids- og ungdomsklubbers betydning for børn og unges hverdagsliv og fællesskaber i udsatte boligområder. DPU, Aarhus Universitet.

BESKÆFTIGELSES- FREMMENDE FORLØB FOR ÆGTEFÆLLE- FORSØRGEDE KVINDER

Ægtefælleforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund udgør en uudnyttet samfundsmæssig ressource, og i et integrationsperspektiv er det en fordel at bringe gruppen tættere på arbejdsmarkedet og samfundslivet. Med en individuelt tilpasset, helhedsorienteret og længerevarende indsats kan kvinderne starte uddannelse eller opnå beskæftigelse. Forløbene kan gennemføres i et samarbejde mellem jobcentret og den boligsociale indsats.

MÅLGRUPPE

At være ægtefælleforsørget betyder, at man ingen personlig indtægt har. Gruppen af ægtefælleforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund er meget sammensat, hvad angår kompetencer, forudsætninger og behov i forhold til integration på arbejdsmarkedet (Newinsight, 2008; Caswell et al., 2008). Nogle af de ægtefælleforsørgede kvinder lever i en socialt udsat position, i en isoleret tilværelse, hvor de er afhængige af deres mand. Disse kvinder har typisk begrænsede dansksproglige færdigheder og et lille kendskab til samfundet, arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet.

Negativ social kontrol – f.eks. hvor ægtefællen fastholder kvinden i at gå hjemme, eller kvinden oplever gruppepres fra andre etniske minoritetskvinder om ikke at optage arbejde – kan være en barriere for kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet (Mygind et al., 2016; Følner et al., 2020).

59 % af de ægtefælleforsørgede kvinder (alle af anden etnisk herkomst) har hjemmeboende børn (DISCUS & COWI, 2018). Kvindernes begrænsede integration i det danske samfund skaber udfordringer for børnene, da kvinderne har svært ved at støtte dem i en dansk hverdag (Mygind et al., 2016; LG Insight, 2017). Derudover peger forskning på, at der er en øget sandsynlighed for, at børn af forældre uden beskæftigelse får sværere ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet end børn af forældre i beskæftigelse (Mygind et al., 2016).

Det er forskelligt, hvor mange år ægtefælleforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund har opholdt sig i Danmark. Nytilkomne ægtefælleforsørgede kvinder er omfattet af selvforsørgelses- og hjemrejseprogram eller introduktionsprogram. Det betyder, at de kan få danskuddannelse og

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

beskæftigelsesrettede tilbud, hvis de ønsker det. Kommunen kan kun afslå en anmodning om indsats, hvis tilbuddet ikke vurderes at kunne forbedre personens beskæftigelsesmuligheder. Programmets indhold består af danskuddannelse og beskæftigelsesrettede tilbud (Dansk Flygtningehjælp, 2021a).

For ægtefælleforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund, der har været i landet i længere tid, gælder det, at kommunerne ikke er forpligtet til at give tilbud til gruppen, medmindre kvinderne selv henvender sig med ønske herom – jf. Loven om aktiv beskæftigelsesindsats §12.

Lovgivningsbestemmelserne for målgruppen betyder, at det er forskelligt, i hvilket omfang kommunerne giver beskæftigelsesrettede tilbud til kvinderne. Samtidig er ægtefælleforsørgede kvinders deltagelse i kommunale tilbud frivilligt. Begge dele gør, at kommunerne ikke nødvendigvis har kontinuerlig kontakt med målgruppen (SIRI, 2021).

METODE

Formålet med beskæftigelsesfremmende forløb for ægtefælleforsørgede kvinder er, at kvinderne starter uddannelse, opnår beskæftigelse eller rykker tættere på arbejdsmarkedet. Det sker ved at afdække og arbejde med de barrierer, som står i vejen for beskæftigelse eller uddannelse, samt give kvinderne praktisk erfaring med flere arbejdsområder, der på den lange bane skal føre til uddannelse eller beskæftigelse (Mygind et al., 2016).

Det er vigtigt, at forløbene kombinerer forskellige tilgange og tilrettelægges individuelt, så det er målrettet den enkeltes behov. Herudover har målgruppen typisk behov for et længerevarende forløb – op mod et år – for at opnå jobmæssige resultater (Mygind et al., 2016; DISCUS & COWI, 2018). Der er særligt gode erfaringer med følgende elementer i en indsats for ægtefælleforsørgede:

- **Helhedsorienteret individuel vejledning med udgangspunkt i de enkelte kvinders behov og udfordringer** giver kvinderne et løft på et individuelt plan. Der arbejdes med at afklare kvindernes ønsker og kompetencer i forhold til uddannelse og beskæftigelse, ligesom der arbejdes med personlige, sociale og praktiske forhold i kvindernes liv, som forhindrer dem i at tage en uddannelse eller komme i job. Det kan f.eks. være støtte til at kontakte kommunen. Der kan arbejdes med systemiske vejledningsmetoder, LØFT, en motiverende samtale etc.
- **Et kursusforløb med bl.a. danskundervisning.** Ud over det danskfaglige kompetenceløft har kursussammenhængen stor betydning på et socialt plan, da kvinderne møder andre kvinder i samme situation, som kan medføre, at de bryder deres sociale isolation. Det sociale aspekt har betydning for målgruppens gennemførelse og udbytte af kursusforløbet.
- **Mentorstøtte til at mestre hverdagen i Danmark** spiller en vigtig rolle i forhold til at give kvinderne større forståelse for, hvad det vil sige at være borger i Danmark.
- **Udflugter til arbejdspladser og uddannelsesinstitutioner** giver ligeledes kvinderne indsigt i, hvordan det danske uddannelsessystem og jobmarkedet fungerer i praksis. Det bidrager til afklaring hos kvinderne og giver lyst til at gå nye veje i forhold til uddannelse og beskæftigelse (DISCUS & COWI, 2018; LG Insight, 2017; Mygind et al., 2016).

Indsatsens fysiske rammer er også vigtige for kvindernes udbytte. Det har således stor betydning, at indsatsen placeres lokalt i boligområdet, hvor flere af målgruppens kvinder er bosat. Uformelle rammer hos helhedsplanens medarbejdere med åbne døre og imødekommenhed er vigtige elementer i forhold til at skabe tillid hos deltagerne. De ægtefælleforsørgede kvinder lægger stor vægt på personlige relationer til medarbejderne, som gør dem modtagelige

for læring og i stand til at holde fokus på vejen mod beskæftigelse (Mygind et al., 2016).

I forbindelse med gennemførelsen af beskæftigelsesfremmende forløb for kvinderne har helhedsplanen og kommunen hver sine forcer at byde ind med. Helhedsplanen har kendskab til boligområdets beboere og kan tilbyde uformelle rammer og et trygt og tillidsfuldt miljø for kvinderne. Kommunen har mulighed for at tilbyde løntilskud og praktikansættelser samt adgang til fagpersoner inden for sundhed, socialområdet samt faglige kompetencer inden for job- og uddannelsesrådgivning og virksomhedskonsulenter, der kan bistå med jobplacering (Mygind et al., 2016).

IMPLEMENTERING

Beskæftigelsesfremmende forløb for ægtefælleforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund er forsøgt i flere kommuner rundt om i Danmark siden 2011 (DISCUS & COWI, 2018).

Forløb for de ægtefælleforsørgede kvinder kan bygge på et samarbejde mellem kommunen og en boligsocial indsats. Herudover bør der være et tæt samarbejde med den lokale sprogskole, da danskundervisning er en central del af forløbet. Som en del af indsatsen er der også et samarbejde med en række virksomheder og uddannelsesinstitutioner, hvor kvinderne kan komme på besøg eller i løntilskud. På denne måde får kvinderne indblik i uddannelses- og arbejdsmarkedet og de forskellige muligheder, som kan være relevante for dem (Mygind et al., 2016).

Jobcentret kan fremrykke kommunale medarbejdere til boligområdet, som kan arbejde lokalt sammen med dem eller de boligsociale medarbejdere. Den boligsociale indsats kan være en understøttende funktion, særligt i forhold til at skabe kontakt og vedligeholde en god dialog med kvinderne (Mygind et al., 2016).

Ofte er ægtefælleforsørgede kvinder rimelig motiverede for at komme i arbejde eller starte uddannelse

(KL, 2014), men det er en generel udfordring at rekruttere målgruppen. Det skyldes bl.a., at kvinderne ikke modtager offentlige ledighedsydelse og dermed ikke nødvendigvis har kontakt med jobcentret. Derfor kan jobcentret ikke hjælpe til med at identificere målgruppen. En stor del af kvinderne kommer i de daginstitutioner, hvor deres børn bliver passet, men her har de ansatte svært ved at lokalisere målgruppen, idet man ikke taler med mødre om deres beskæftigelsessituation, forsørgelsesgrundlag osv. Rekruttering er derfor en tids- og ressourcekrævende opgave (LG Insight, 2017).

SIRI (2021) har udarbejdet en guide til kommuner, hvor de har samlet gode erfaringer med opsøgende arbejde og rekruttering af ægtefælleforsørgede kvinder til beskæftigelsesrettede indsatser. I arbejdet med rekruttering af målgruppen har kommuner særlig gode erfaringer med disse metoder: registerbaseret metode, via sprogskolernes lister, opsøgende arbejde på gadeplan (ambassadørarbejde) samt opsøgende arbejde via netværk (mund-til-mund-metoden). Ved rekruttering på gadeplan og i netværk kan den boligsociale medarbejder udgøre en vigtig samarbejdspartner og understøtte kommunerne i det opsøgende arbejde i udsatte boligområder (SIRI, 2021; DISCUS & COWI, 2018). Helhedsplanens aktiviteter, hvor målgruppen evt. deltager og hører om indsatsen, kan også være en rekrutteringskanal (Mygind et al., 2016).

For de mere sårbare kvinder er det en forudsætning for deltagelse, at de forud for projektstart har en personlig og tillidsfuld relation til andre deltagere og projektmedarbejderne. De mere ressourcestærke ægtefælleforsørgede kan til gengæld mobiliseres via brev eller brochure (Mygind et al., 2016; DISCUS & COWI, 2018; SIRI, 2021).

De beskæftigelsesfremmende forløb er frivillige for kvinderne. En fordel ved det er, at kvinderne er motiverede for at deltage i forløbet og for at komme i uddannelse eller beskæftigelse. Ligeledes ønsker kvinderne at bryde den sociale isolation og styrke deres dansksproglige kompetencer, så de lettere kan komme i arbejde, men også for at kunne begå

sig i samfundet og være en støtte for deres børn (Mygind et al., 2016). Det frivillige aspekt gør modsat også forløbene potentielt sårbare, da det kan være vanskeligt at få tilslutning fra målgruppen og dermed nok deltagere (LG Insight, 2017).

VIRKNING

Der er udarbejdet flere evalueringer med kontrolgruppedesign af ægtefælleforsørgede kvinder i Danmark. De er kendetegnet ved at have relativt små indsatsgrupper. Det skyldes dels, at indsatserne er små, og dels at det ikke har været muligt at opnå CPR-baserede oplysninger i flere indsatser.

CFBU har evalueret et beskæftigelsesforløb for 38 ægtefælleforsørgede kvinder i Greve. Evalueringen viser, at kvinderne i forløbet kommer signifikant hyppigere i arbejde eller starter uddannelse sammenlignet med en kontrolgruppe, som ikke modtager en indsats. Det gælder for 58 % af deltagergruppen og 37 % af kontrolgruppen. Dette på trods af, at kontrolgruppen er bedre uddannet og har større arbejds erfaring end deltagergruppen. Sammenlignet med kontrolgruppen er forløbet særlig godt til at hjælpe kvinderne i løntilskud. Danske og internationale undersøgelser viser, at løntilskudsansættelser har en positiv beskæftigelseseffekt for udsatte ledige på en længere bane (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2011; Graversen, 2012). Det ses også ved, at flere kvinder i forløbet, som opnår ordinær beskæftigelse, først har været i løntilskud. Løntilskudsansættelser bliver således et springbræt til ordinær beskæftigelse (Mygind et al., 2016).

En undersøgelse foretaget af LG Insight (2017) af "Projekt 500", der består af beskæftigelsesindsatser for ægtefælleforsørgede nydanskere i seks kommuner, viser ligeledes lovende resultater. I projektet er 274 ægtefælleforsørgede mænd og kvinder blevet tilknyttet indsatsen. Resultatet af indsatserne er, at 72 % af deltagerne er i eller på vej i ordinær beskæftigelse eller uddannelse. Resultaterne fordeler sig således: 20 % af deltagerne er påbegyndt uddannelse, 35 % af deltagerne er kommet i

ordinær beskæftigelse eller startet som selvstændig erhvervsdrivende, og 17 % er arbejdssøgende, men endnu ikke i job (LG Insight, 2017).

DISCUS og COWI har evalueret 14 projekter, som fik støtte fra SATS-puljen til indsatser for ægtefælleforsørgede flygtninge og indvandrere i perioden 2011-2017 (herunder Projekt 500 og indsatsen i Greve beskrevet ovenfor). Som en del af evalueringen er der gennemført et effektstudie med kontrolgruppe for to projekter i Københavns Kommune i henholdsvis 2013 og 2014. I begge projekter opnåede flere kvinder i indsatsgruppen end i kontrolgruppen en lønindkomst eller et erhvervsrettet tilbud (DISCUS & COWI, 2018).

En undersøgelse foretaget af Kommunernes Landsforening viser ligeledes, at det kan betale sig for kommunerne at investere i en indsats for de ægtefælleforsørgede. Kommunerne opnår resultattilskud og skatteindtægter, der overstiger udgifterne forbundet med indsatsen (KL, 2014b).

Ud over beskæftigelse og lønindkomst har den beskæftigelsesfremmende indsats for ægtefælleforsørgede også betydning for kvindernes arbejdsmarkedsparathed og kompetencer generelt. Måling på progressioner undervejs i indsatsen i Greve viser, at især kvindernes sprogkundskaber, faglige kompetencer og jobsøgningskompetencer er øget (Mygind et al., 2016).

LÆS MERE HER

Mygind et al., 2016: De skjulte ressourcer. En evaluering af en beskæftigelsesindsats for ægtefælleforsørgede kvinder med anden etnisk baggrund. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI), 2021: Rekrutteringsguide. En guide til at opsøge og rekruttere selvforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund til beskæftigelsesrettede forløb. SIRI.

BOLIGSOCIALE BESKÆFTIGELSES- MENTORER

Udsatte ledige med problemer ud over ledighed kan have gavn af et mentorforløb med en beskæftigelsesmentor, der kan hjælpe med personlig støtte med henblik på at fremme borgerens beskæftigelseschancer. Et mentorforløb er en 1:1-relation mellem en ledig og en mere erfaren borger i beskæftigelse.

MÅLGRUPPE

Det boligsociale arbejde med beskæftigelsesmentorer bør altid ske i et samarbejde med jobcentret. Mentoren kan være den boligsociale medarbejder selv, men kan også være en frivillig, hvor den boligsociale medarbejders rolle er at stå for etablering og fastholdelse af mentor-mentee-aftalen.

I udsatte boligområder er der mange beboere uden for arbejdsmarkedet. I den almene boligsektor er andelen af beboere på offentlig forsørgelse således 31 % blandt 18-64-årige, mens andelen er knap 10 % i den resterende del af befolkningen. Langt de fleste på offentlig forsørgelse i den almene sektor er på kontanthjælp eller førtidspension (Landsbyggefonden, 2020). I de udsatte boligområder er 17 % af de 18-64-årige langtidsledige, mens det kun gælder for 8 % på landsplan (Madsen et al., 2015a).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	A
Virkning	B

Målgruppen for beskæftigelsesmentorer kan opdeles i to:

- Den ene gruppe er udsatte ledige voksne, der er karakteriseret ved, at de er langt fra at kunne varetage et job og har problemer ud over ledighed, f.eks. i form af psykiske eller fysiske helbredsproblemer, manglende sociale kompetencer eller misbrugsproblemer. Denne målgruppe vil typisk have brug for en professionel mentor. Det kan eksempelvis være en boligsocial medarbejder.
- Den anden gruppe er ledige voksne, der godt kan varetage et job, men som er udfordrede på grund af f.eks. manglende netværk, sprogkunderskaber og kendskab til det danske samfund og arbejdsmarked (Madsen et al., 2015a; Albæk et al., 2015). Denne målgruppe kan profitere af en frivillig mentor med arbejdsmarkedserfaring og netværk.

METODE

Et boligsocialt beskæftigelsesmentorforløb består af et match mellem en mentor og en ledig, som har brug for hjælp og støtte til forskellige problemstillinger i forhold til at komme i beskæftigelse eller blive

fastholdt i beskæftigelse. Formålet er at støtte den ledige, så denne bliver i stand til at håndtere sine udfordringer, så vedkommende kan komme i uddannelse og arbejde og/eller fastholde dette (Albæk et al., 2012; Madsen et al., 2015a).

Arbejdet med beskæftigelsesmentorer i de boligsociale helhedsplaner kan finde sted på forskellige måder. Første skridt er at afdække målgruppens behov og ressourcer, så indsatsen og målsætningerne kan skræddersyes til disse.

De to målgrupper af henholdsvis jobparate og aktivitetsparate kræver forskellige fokus i indsatsen, ligesom det er forskelligt, hvor mange og hvilke ressourcer og kompetencer det kræver at varetage opgaven.

Målgruppen af aktivitetsparate, særligt udsatte ledige, vil i nogle tilfælde få tildelt en mentor af jobcentret. Det er derfor en god idé at indgå i dialog med jobcentret, så der ikke opstår parallelindsatser. Det er typisk en gruppe, som på grund af deres personlige forhold ikke kan deltage i aktive tilbud (f.eks. afklaringsforløb, virksomhedspraktik eller løntilskud) (Albæk et al., 2015).

Målgruppen af særligt udsatte ledige har under alle omstændigheder behov for, at beskæftigelsesmentoren er en professionel med stærke kompetencer på det sociale område, da en sådan opgave er for tung for frivillige mentorer.

Den boligsociale indsats for de særligt udsatte ledige kan således bestå i, at den boligsociale medarbejder selv fungerer som beskæftigelsesmentor, eller at den boligsociale medarbejder i et samarbejde med jobcentret støtter den særligt udsatte ledige i forhold til at indgå i et mentorforløb med en professionel beskæftigelsesmentor. Dvs. at den boligsociale medarbejder kan støtte den ledige i at deltage i den mentorrelation, som jobcentret har etableret og er ansvarlig for.

Det kan være af afgørende betydning for etableringen af et godt mentorforløb mellem beboeren og den professionelle mentor, at den boligsociale medarbejder, som kender beboeren, løbende understøtter processen og relationen imellem de to (Madsen et al., 2015a).

Relativt mere ressourcestærke ledige, som primært har brug for hjælp til at finde eller blive fastholdt i uddannelse eller beskæftigelse, kan profitere af en frivillig mentorrelation. Den boligsociale indsats består her i at matche ledige beboere med frivillige mentorer. Helhedsplanen kan enten selv oprette et mentorkorps i lokalområdet eller samarbejde med en frivilligorganisation, der har et mentorkorps.

I arbejdet med frivillige beskæftigelsesmentorer er det vigtigt at vurdere, hvorvidt de valgte mentorer besidder de nødvendige kompetencer i relation til beboerens problemstillinger. En god relation præget af gensidig tillid mellem mentor og den ledige anses som kernen i indsatsen. Hos beskæftigelsesmentorer lægges der derfor vægt på personlige kompetencer som tålmodighed, et positivt menneskesyn og evnen til at reagere empatisk på andres erfaringer (Holmboe, 2013). Ud over disse brede kompetencer er det vigtigt, at de frivillige mentorerers kvalifikationer stemmer overens med målgruppens behov, f.eks. kendskab til en specifik branche, som den ledige søger beskæftigelse inden for. Sidst men ikke mindst er et godt kendskab til virksomhedskultur og arbejdsmarked også en stor fordel.

Frivillige mentorer har ofte behov for en form for uddannelse i at være mentor, ligesom arbejdet med frivillige også kræver et kontinuerligt fokus på motivation, udvikling og fastholdelse. Uddannelsen af frivillige mentorer kan eksempelvis ske via et to- til fire-dages kursus efterfulgt af månedlige aftenmøder, hvor mentorerne lærer om målgruppen, mentorrollen, samtaleteknikker, mentalisering, konflikthåndtering, forventningsafstemning og arbejdsmarkedskendskab. Dette kan evt. arrangeres i samarbejde med jobcentret (Foreningen Nydansker, 2009).

Erfaring tyder på, at det er vigtigt at inddrage den ledige i tilrettelæggelsen af mentorforløbet. Dette er med til at sikre, at mentor, den ledige og jobcentret er enige om forløbets målsætning og vejen hertil. En forventningsafstemning mellem parterne kan være med til at fremme den lediges motivation og ejerskab i forhold til indsatsen. Her er det også vigtigt, at der fastsættes nogle klare retningslinjer for mentorens opgaver, som parterne kan forholde sig til (Albæk et al., 2015; Madsen et al., 2015a).

IMPLEMENTERING

Efter indførelsen af kontanthjælpsreformen pr. 1. januar 2014 er det blevet mere udbredt, at jobcentre tilbyder beskæftigelsesmentorer til ledige borgere. Mentorstøtte kan, jf. gældende lovgivning, gives med henblik på at fremme, at en person kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ordinær uddannelse, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse. Støtten kan gives i en periode på højst seks måneder, men med mulighed for forlængelse (Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, 2019). De borgere, som jobcentre tilbyder en mentorindsats, er primært de mest udsatte ledige (MPloy, 2011; Cabi 2015).

Det boligsociale arbejde med beskæftigelsesmentorer skal således ske i et tæt samarbejde med jobcentret. Mentorforløbet bør være koordineret og indgå som en del af den lediges afklaringsforløb, så alle parter arbejder i samme retning.

I de tilfælde, hvor den boligsociale indsats består i at koble frivillige mentorer med ledige borgere, er de frivillige organisationer også ofte en vigtig samarbejdspart. Det kan eksempelvis være frivilligorganisationer med et mentorkorps. Helhedsplanen kan også oprette sit eget mentorkorps og rekruttere mentorer fra eget netværk eller tage kontakt til sportsklubber, lokale frivillige foreninger som f.eks. Røde Kors og virksomheder for at finde mentorer (Foreningen Nydansker, 2009).

Rekruttering af ledige med behov for en mentor kan ske i et samarbejde med jobcentret, der kan henvise ledige til den boligsociale mentorindsats. Den boligsociale indsats kan også selv rekruttere ledige via boligsociale aktiviteter, der kan benyttes som platform til at skabe kontakt til de ledige beboere (Madsen et al., 2015a).

VIRKNING

Den eksisterende viden om beskæftigelsesmentorer for udsatte ledige tegner ikke et entydigt billede. Meget tyder på, at beskæftigelsesmentorer kan skabe resultater i forhold til at hjælpe beboere tættere på arbejdsmarkedet, men at aktivitetstypen ikke kan forventes at få beboere med en beskæftigelsesmentor i beskæftigelse. En vigtig opmærksomhed er i denne sammenhæng, at virkning, progression og resultater bør forstås bredere end effekter på beskæftigelse, idet en stor del af målgruppen befinder sig forholdsvist langt fra beskæftigelse (Cabi, 2015).

I en rapport udarbejdet af SFI gennemgås resultaterne fra danske og internationale studier af effekten af mentorstøtte over for udsatte ledige. Her findes ingen effektstudier, hvor mentorindsatsen har været isoleret fra andre indsatser. Rapporten konkluderer imidlertid, at der er indikation for, at mentorstøtte, der er givet som en central del af en større beskæftigelsesrettet indsats, har en gavnlig virkning på beskæftigelsesgraden hos langtidsledige og løsladte fanger (Albæk et al., 2012).

En undersøgelse af danske jobcenterbevilligede mentorordningers effekt på graden af ordinær beskæftigelse og uddannelse konkluderer derimod, at der ikke er nogen positiv sammenhæng mellem disse (Albæk et al., 2015). Denne undersøgelse viser dog ikke, hvorvidt de ledige er kommet tættere på arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet. CFBU's undersøgelser af andre beskæftigelsesindsatser for udsatte ledige viser, at resultaterne af indsatser for denne målgruppe ofte skal ses i små skridt hen imod beskæftigelse og ikke ved, at

de udsatte ledige kommer i beskæftigelse fra den ene dag til den anden (Mygind et al., 2014). Det kan derfor ikke udelukkes, at mentorindsatserne har en sådan effekt, selvom det ikke kan læses ud af beskæftigelsesstatistikkerne.

Ser vi på slutevalueringen af KVINFO's frivillige mentorindsats for kvinder med anden etnisk baggrund, viser undersøgelsen, at 38 % af de 128 ledige, der er blevet interviewet, er kommet i arbejde efter at have deltaget i mentorforløbet. Af dem, der er startet på en uddannelse, svarer 70 %, at de klarer sig bedre på deres uddannelse, efter at de har fået en mentor. Derudover oplever de ledige også, at de i forbindelse med mentorforløbet har fået større selvtillid, forbedrede danskundskaber, bedre forudsætninger for at få et arbejde samt bedre mulighed for at støtte deres børn i skolen (Oxford Research, 2014).

SFI's kortlægning af effektfulde indsatser til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed omfatter en mentorindsats med frivillige mentorer for tidligere indsatte, der viser

positive resultater. De personer, som har modtaget mentorstøtte, har dobbelt så stor sandsynlighed for at komme i beskæftigelse sammenlignet med en kontrolgruppe. Desuden kommer de signifikant hurtigere i job, og sandsynligheden for, at de forbliver i beskæftigelse i mere end tre måneder, er signifikant større. Indsatsen er som sagt målrettet tidligere indsatte, og det er dermed en anden målgruppe end den, man typisk arbejder med i den boligsociale indsats. Resultaterne peger dog på, at mentorindsatser kan være et virksomt middel til at fremme beskæftigelsen hos personer, som ellers har svært ved at finde en plads på arbejdsmarkedet (Kjer et al., 2016).

LÆS MERE HER

Madsen et al., 2015a: Beskæftigelsesmentorer for udsatte voksne. Gode eksempler fra det boligsociale arbejde. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Albæk et al., 2015: Evaluering af mentorordningen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

BOLIGSOCIALE FAMILIEKURSER

Boligsociale familiekurser er gruppeforløb for udsatte familier, som har til formål at styrke forældrenes kompetencer og ressourcer. Familiekurserne skaber rum for dialog og læring om opdragelse, kulturforskelle og forældrenes muligheder for at støtte deres børn i livet. Kurserne giver forældrene ny viden, skaber sociale netværk og stærkere sammenhold i familierne, ligesom hensigten også er at styrke forældrenes forudsætninger for at understøtte deres børns fritidsliv, skolegang og uddannelse..

MÅLGRUPPE

Boligsociale familiekurser henvender sig til børnefamilier i sårbare positioner, som oplever udfordringer og konflikter i familielivet. Formålet med kurserne varierer efter deltagernes behov, men kurserne søger typisk at styrke forældrekompetencer og de interne relationer i familierne samt at brobygge til relevante aktører inden for børne- og familieområdet (Nielsen et al., 2018; Breau et al., 2015a; Marklund et al., 2012).

Familierne er ofte karakteriseret ved et lavt uddannelsesniveau, arbejdsløshed og fattigdom. Relaterede problemstillinger kan være manglende mentalt overskud, ensomhed og svage sociale netværk. For etniske minoritetsfamilier kan der desuden knytte sig udfordringer som dansksproglige udfordringer og manglende kendskab til det danske velfærdssystem

eller kulturelle forskelligheder i børneopdragelse. For forældrene kan dette resultere i mistillid til det offentlige system, mens det for børnene kan opleves som 'pendling' mellem forskellige forventninger i hjemmet og i det omgivende samfund (Frederiksen et al., 2015; Breau et al., 2015a; Christensen et al., 2018c). Samtidig kan problemstillingerne betyde, at forældrene i mindre grad er i stand til at deltage aktivt i børnenes liv og støtte børnene i at deltage i daginstitutioner, skole, uddannelser og fritidslivet (Lunar et al., 2021).

Forældrekurser har også relevans i forebyggelse af negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter (Mehlsen & Liversage, 2019; Socialstyrelsen, 2021a). Det er udbredt, at æresrelaterede problemstillinger og negativ social kontrol finder sted i relationen mellem forældre og børn. I nogle tilfælde kan det indebære en mere autoritær børneopdragelse, hvor børn bliver begrænset i udvikling af selvstændighed og selvbestemmelse over egen krop og livsførelse, f.eks. i forhold til fritidsliv (SIRI, 2018b).

Mange familiekurser henvender sig til etniske minoritetsfamilier, og disse deltager generelt også i højere grad end etnisk danske familier (Christensen et al., 2018c). Dog kan målgruppen variere og være en blanding af etniske minoritetsfamilier og etnisk danske familier. Det er vigtigt at overveje sammensætningen af familiekurserne ud fra sproglige

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	B

forudsætninger (som kan kræve tolkebistand) og sværhedsgraden af problemstillinger i familierne. Hvis der er for mange familier med svære problemstillinger, er der risiko for, at kursusforløbet drukner i disse familiers udfordringer, og at de svageste familier ikke får tilstrækkelig støtte. Derfor er det vigtigt at sikre en balance mellem deltagerne, så der ikke kun er dysfunktionelle familier med stort behov for hjælp, men også familier, der kan fungere som positive rollemodeller (Breau et al., 2015a).

Eksisterende undersøgelser giver ikke noget klart billede af, hvilken aldersgruppe blandt deltagernes børn der er den mest optimale at arbejde med. Denne beslutning må således afhænge af, hvilke behov man oplever lokalt (Gardner et al., 2010; Marklund et al., 2012; Ulfsdotter et al., 2014). Dog peger undersøgelser på fordele ved indsatser, der forsøger at opspore og begrænse problemer tidligst muligt blandt sårbare børn (Nielsen et al., 2018). Bredt set er målgruppen for kurserne familier, gravide kvinder eller forældre med børn i dagtilbuds- eller skolealderen (Christensen et al., 2018c).

METODE

Familiekurser er gruppeforløb, der er målrettet forældre – både mødre og fædre – og i nogle tilfælde også deres børn. Se beskrivelserne af aktivitetstyperne "Netværksmødre (Bydelismødre)" og "Fædreindsatser" for at læse om indsatser, der henvender sig udelukkende til mødre eller fædre.

Familiekurserne er dialogbaserede og bygger på en samarbejdende tilgang, der tager udgangspunkt i deltagernes problemstillinger og ser forældrene som eksperter på deres børn (Breau et al., 2015a; Mehlsen et al., 2016). På nogle familiekurser arbejdes der desuden med peer-to-peer-metoden, hvor facilitatoren af kurset er en "ligesindet" frem for en fagprofessionel, således at familierne kan spejle sig i facilitatoren (Frederiksen et al., 2016a).

Følgende metodiske kerneelementer er gennemgående for de boligsociale familiekurser:

- Faste gruppeforløb for forældre (og evt. børn), som består af forskellige interaktive elementer. Eksempelvis øvelser, rollespil, oplæg, gruppediskussioner).
- Dialogbaseret og samarbejdende tilgang.
- To gennemgående medarbejdere, som fungerer som tovholdere og sikrer rekruttering, fastholdelse og kontinuitet.
- Inddragelse af samarbejdspartnere/oplægsholdere med relevante faglige kompetencer.
- Faste lokaler i lokalområdet.

Familiekurserne består af en række faste kursusgange, som typisk finder sted én gang om ugen i 8-12 uger (Frederiksen et al., 2015).

På kurserne arbejder familierne med forskellige temaer, f.eks. børneopdragelse, konfliktløsning og forælderrollen i en dansk kontekst. Herudover er der fokus på brobygning til relevante aktører på børne- og familieområdet, såsom dagtilbud og skoler, sundhedspleje, lokale legestuer, socialforvaltningen og det lokale politi. Der kan desuden suppleres med andre aktiviteter, eksempelvis udflugter. Når der arbejdes med emner som system- og samfundsforståelse og tillid til myndigheder og institutioner, er det med til at give familierne større deltagelsesmuligheder i samfundet og i deres børns liv. Eksempelvis i forhold til deltagelse i forældremøder, fritidsforeninger etc. (Lunar et al., 2021).

Formidlingsformen er et centralt element i familiekurserne. Der er ofte inviteret en oplægsholder med faglig indsigt i kursusgangens pågældende emne, men det er centralt for metoden, at kurset er multifacetteret og også består af andet end oplæg (Marklund et al., 2012; Breau et al., 2015a). Erfaringer viser, at det fungerer godt, hvis de professionelle indgår i en umiddelbar dialog med forældrene i stedet for at møde op med et PowerPoint-oplæg (Breau et al., 2015a), og at deltagerne i høj grad profiterer af de dele af kurset, der tager udgangspunkt i deres konkrete hverdagserfaringer (Gram et al., 2011).

Hvis de interne relationer i familierne behandles på kurset, er det nødvendigt, at tovholderne har relevante faglige kompetencer til at varetage opgaven, eller at der inviteres fagpersoner ind til at bistå kurserne (Marklund et al., 2012). Det kan f.eks. være en psykolog med ekspertise i børneopdragelse eller konflikthåndtering.

For at sikre deltagelse skal kurset foregå lokalt, og det er en fordel, hvis der er forplejning samt mulighed for børnepasning (Breau et al., 2015a). Måltider kan f.eks. tænkes ind i kurset, så deltagerne selv er med til at købe ind og lave mad. Børnepasning kan tænkes ind som et fritidsjob til unge – læs mere under aktivitetstypen "Lommepengeprojekter".

Der kan skelnes mellem familiekurser, som tilrettelægges lokalt, og familiekurser, som tager udgangspunkt i færdige koncepter. De lokalt tilrettelagte familiekurser tilpasses den konkrete målgruppe og kan tilrettelægges i samarbejde med familierne (Marklund et al., 2012; Frederiksen et al., 2015; Breau et al., 2015a). Derudover er det vigtigt, at

familiekurserne ikke er en erstatning eller et parallelt tilbud til det kommunale tilbud, men at de derimod supplerer hinanden (Christensen et al., 2018c). De familiekurser, som baserer sig på færdige koncepter, varierer naturligvis. Et udbredt manualbaseret familiekursus er MindSpring-forældregrupper, som adresserer problemstillinger knyttet til det at skulle opdrage børn i et samfund med andre normer end dem, man selv er vokset op med som forældre med flygtninge- eller indvandrerbaggrund. Kurset faciliteres af en frivillig "træner", som har samme etniske baggrund som målgruppen og taler samme sprog (Dansk Flygtningehjælp, 2021b). Et andet koncept er De Utrolige år (DUå). Denne indsats kræver en særlig uddannelse i konceptet og afholdes typisk i samarbejde med socialforvaltningen, som har uddannet personale (Jacobsen et al., 2018a).

IMPLEMENTERING

Familiekurser er velafprøvede i forskellige nationale og internationale sammenhænge, og i udsatte bolig-områder er familiekurser også realiseret i forskellige variationer (Mehlsen et al., 2016; Jacobsen et al., 2018a; Gram et al., 2011; Breau et al., 2015a; Frederiksen et al., 2016a).

Den boligsociale helhedsplan er typisk tovholder for familiekurset og står for organisering af forløbet, rekruttering og løbende kommunikation med familierne. Kurserne kan organiseres i tæt samarbejde med lokale skoler og daginstitutioner, sundhedsplejersker, SSP m.fl., som står for at varetage oplæg på forskellige kursusgange (Frederiksen et al., 2015; Christensen et al., 2018c).

Det er afgørende, at der sættes tid og ressourcer af til at rekruttere, understøtte og fastholde familierne. De boligsociale medarbejdere skal aktivere deres netværk, og der skal være en tydelig rekrutteringsproces med en aktiv kommunikation, der rækker ud til relevante familier (Breau et al., 2015a; Gram et al., 2011). Der kan også rekrutteres igennem børnehaverne, da andelen af 3-5-årige børn fra udsatte boligområder indskrevet i børnehaver er på højde med landsgennemsnittet (Christensen et al., 2018c). Derudover skal der investeres tid til at opbygge relationer og afstemme forventninger, ligesom det er nødvendigt at have en tæt opfølgning med de forældre, der udebliver fra en kursusgang (Jacobsen et al., 2018a).

Der kan være sproglige og forståelsesmæssige barrierer, der gør, at det kan være svært for forældrene at tage viden til sig. Desuden kan nogle forældre opleve at blive belært og talt ned til, når professionelle aktører fortæller dem, hvordan de skal opdrage deres børn (Frederiksen et al., 2016a). Derfor er det vigtigt at basere kurset på dialog frem for envejskommunikation. Manglende gruppedynamik og sammenhold kan ligeledes være barrierer i forhold til, hvorvidt forældrene fastholdes og får et konkret udbytte af indsatsen (Jacobsen et al., 2018a). Det er derfor væsentligt at skabe trygge rammer, hvor

familierne kan dele erfaringer og bekymringer. Det kan ligeledes styrke sammenholdet at mødes om fælles oplevelser og aktiviteter, som ikke omhandler problemerne (Gram et al., 2011; Breau et al., 2015a; Frederiksen et al., 2015).

VIRKNING

Litteraturen peger på, at aktiviteter, der har fokus på forældrekompetencer, samfunds- og systemforståelse og kendskab til rettigheder og pligter i samfundet, kan understøtte forældres medborgerskab og forudsætninger for at deltage i deres børns liv (Lunar et al., 2021). Samtidig peger undersøgelser på, at målrettet arbejde med holdningsbearbejdning og forældrekompetencer kan virke forebyggende på æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol (Mehlsen & Liversage, 2019; SIRI, 2018b).

CFBU har foretaget evalueringer af et familiekursus på Amagerbro samt af pilotprojektet MindSpring Forældregrupper. Evalueringerne viser, at forældrene selv vurderer, at de har fået styrket deres forældrekompetencer, at de er blevet bedre til at kommunikere med deres børn, og at konfliktniveauet i familierne er faldet. Samme resultater viser en evaluering af MindSpring-forløb for afviste asylansøgere på udrejsecentre (Frederiksen et al., 2016a; Dansk Flygtningehjælp, 2020). I evalueringerne peger flere forældre desuden på, at de ikke længere anvender fysisk afstraffelse som sanktionsmiddel, men i stedet forklarer og begrundet de regler, de opstiller (Frederiksen et al., 2015). I evalueringen af familiekurset på Amagerbro har familierne opnået større viden om det danske velfærdssystem, samt hvilke forventninger der er til dem som forældre, og hvilke muligheder de har. Familiekurset har også i nogen grad formået at opbygge sociale relationer mellem familier, som har oplevet at være socialt isolerede (Breau et al., 2015a). Evalueringen af MindSpring Forældregrupper peger på, at forældrene har fået lyst til at engagere sig mere i lokalområdet i form af frivilligt arbejde, og der er også indikationer på, at boligsociale familiekurser kan virke kriminalpræventivt (Frederiksen et al., 2016a).

En anden familieindsats er det evidensbaserede forældrekursus De Utrolige år (DUå). Et hollandsk RCT-studie af indsatsen i et udsat boligområde viser, at DUå medvirker til at reducere forstyrrende og hyperaktiv adfærd hos deltagernes børn. Ligeledes ses forbedringer i forælderrollen, hvor forældrene i højere grad bruger ros og opbakning i opdragelsen. Studiet viser imidlertid ikke forbedringer i forhold til mindre brug af fysisk afstraffelse. Antallet af gruppesessioner, forældrene deltager i, har betydning for den samlede virkning (Mehlsen et al., 2016). I en dansk evaluering af DUå Småbørn, der henvender sig til forældre med børn i alderen 1-3 år, oplever samtlige interviewede forældre en positiv ændring i børnenes adfærd og trivsel samt en øget forståelse for spillet mellem dem og barnet. Enkelte oplever øget selvtilid og nedsat stressniveau. Forældrene oplever størst udbytte, når fædrene er med på holdet (Jacobsen et al., 2018a).

LÆS MERE HER

Jacobsen et al., 2018a: Slutevaluering af familierettede og forebyggende indsatser i "Tidlig Indsats – Livslang Effekt". Socialstyrelsen. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Mehlsen et al., 2016: Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Nielsen et al., 2018: Sammen om børnene – Et inspirationshæfte om tidlige indsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

BRANDKADETTET

Projekt Brandkadet (nu kaldet "Unge i Beredskabet") er et rollemodelprojekt, hvor unge fra udsatte boligområder uddannes til brandkadetter og får indsigt i brandmændenes arbejdsdag med regler, disciplin, tillid og fællesskab som bærende værdier. Gennem uddannelsen tilegner de unge sig faglige kompetencer, som de kan bruge videre i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet.

MÅLGRUPPE

Brandkadetindsatser for unge i udsatte boligområder var i udgangspunktet tænkt som et redskab til at forebygge påsatte brande og stenkast mod brandvæsenet ved brandslukning i bestemte boligområder ved at skabe indsigt i de unges hverdag og udfordringer hos brandmændene, og ved at øge de unges kendskab til brandmændenes hverdag og opgaver (Christensen et al., 2018a; Hansen et al., 2012). Indsatserne har dog med tiden udviklet sig til at have et tidligt kriminalpræventivt, fællesskabsdannende samt beskæftigelses- og uddannelsesorienteret sigte for en bred gruppe af unge mellem 10 og 24 år, med en overvægt af drenge, både fra udsatte og omkringliggende boligområder. Målgruppen for projekterne er således ikke en hård kerne af unge, der er involveret i kriminalitet, men derimod unge, der eksempelvis viser tegn på skoletræthed, har lavt selvværd, mangler en fritidsaktivitet, mangler positiv voksenkontakt eller er i risikozonen for at træde i storebrødres kriminelle fodspor. Mange projekter foretrækker derfor at tiltrække "lillebror-segmentet",

som er de unge, der ikke allerede begår kriminalitet, men i højere grad har brug for aktiviteter, der kan holde dem væk fra gaden (Christensen et al., 2018a).

En evaluering foretaget for foreningen Brandkadetter i Danmark peger på, at der kan være en pointe i, at projektet ikke målrettes kriminalitetstruede eller udsatte unge, da denne målgruppe nødtigt ser sig identificeret som udsatte i forbindelse med rekrutteringsfasen. Snarere bør man tilrettelægge og omtale projektet som for alle unge, men gøre en særlig indsats for at inkludere unge med skolemæssige eller andre udfordringer (Teglbjærg et al., 2017).

Det er vigtigt at have fokus på, at brandkadethold er bredt sammensat i forhold til køn, alder, etnicitet og familieforhold, da det bidrager til at skabe en dynamisk gruppe af unge med relationer på kryds og tværs af forskellige baggrunde (Hansen et al., 2012). Overordnet viser erfaringerne også, at det er en fordel at sammensætte både ressourcestærke og ressourcetsvage unge til projektet, da de ressourcestærke unge dermed kan løfte de ressourcetsvage (Christensen et al., 2018a).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	A
Virkning	C

METODE

Brandkadetkonceptet er udviklet på baggrund af erfaringer dels fra Manchester i England og dels fra Danmark, herunder særligt erfaringer med uddannelse af brandkadetter fra beredskaberne i Greve, København og Roskilde (Unge i Beredskabet).

Som brandkadet tilknyttes de unge en brandmand, som træner dem i bl.a. førstehjælp og brandslukning. Gennem aktiviteterne oplæres de unge i brandmandsfærdigheder, får opbygget positive relationer til brandvæsenet og opnår herigennem en dybere forståelse både for brandvæsenet som institution og for medarbejderne⁴. Samtidig oplæres de unge i et fag, hvor centrale nøglebegreber er sammenhold, ansvar, at kunne forstå og udføre præcise ordrer og at have en positiv adfærd (Christensen et al., 2018a; Bjørn et al., 2012).

Nogle af de kompetencer, som den unge får, kan bruges i den videre jobsøgning, til at øge deres trivsel samt til at styrke deres uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder – f.eks. i forhold til mødetider, ansvarsfølelse, samarbejdsevner og opførsel. Derudover er formålet med aktiviteten at reducere den uroskabende og kriminelle adfærd blandt de unge, da det antages, at de gennem positive relationer til voksne rollemønstre tilegner sig nye værdier og et ændret syn på autoriteter. Herigennem forventes det, at man opnår en øget tryghed i boligområdet, da de unges styrkede relation og tillid til brandvæsenet kan medføre færre brande og øget engagement og ansvarsfølelse i boligområdet, hvorfor indsatsen også kan siges at have et tryghedsorienteret formål (Christensen et al., 2018a).

I flere af brandkadeprojekterne opstilles konkrete mål og indikatorer, der kan vise den enkelte kadets udvikling. Det skaber mulighed for at gribe ind, hvis en kadet halter bagefter, men også for at kunne vurdere, om forløbet er lykkedes med de opstillede mål (Bjørn et al., 2012). Brandpersonalet har enten rolle som instruktør eller mentor. Instruktørrollen er tilknyttet undervisningsforløbet, mens mentorrollen er knyttet til praktikdelen. Dog er der flere brandmænd, som varetager begge roller i forløbet (Hansen et al., 2012).

IMPLEMENTERING

Der er efterhånden gode erfaringer med at implementere brandkadeprojekter i Danmark. Etablering og drift af de nye brandkadetkorps har vist sig at være så succesfulde, at Beredskabsstyrelsens projekt Brandkadetter i Danmark-konceptet er videreført til Unge i Beredskabet som et delelement med støtte fra Forsvarsministeriet og VELUX FONDEN. Unge i Beredskabet trækker derfor på erfaringerne fra Brandkadetter i Danmark-projektet, som kørte i årene 2014-2018. Unge i Beredskabet skal i årene 2019-2021 starte 11 nye korps op i hele Danmark. Projektet har gennem flere evalueringer tilegnet sig en solid viden om implementeringen af nye indsatser og yder rådgivning til aktører, der ønsker at starte et brandkadeprojekt op (Unge i Beredskabet).

Brandkadeprojekter involverer i opstarts- og rekrutteringsfasen en række aktører f.eks. brandvæsen, den kommunale socialforvaltning, boligsociale medarbejdere, skoler og boligorganisationer, der tilsammen etablerer en styregruppe, identificerer målgruppen, fastlægger uddannelsen og rejser de nødvendige økonomiske midler. Efter opstarten varetages projektet primært af brandvæsenet, der samlet set lægger de største ressourcer i projektet.

Brandkadeprojekterne nyder generel velvilje i de involverede organisationer, og der er ikke i evalueringerne af projekterne fundet tegn på organisatoriske barrierer. Erfaringerne med at rekruttere de unge til projekterne er, at det er vigtigt at alliere sig med de lokale skoler, ungdomsskoler og klubber for at sikre tilstrækkelig rekruttering af børn og unge til aktiviteten. Rekrutteringen kan også foregå via informations- og hvervningsmøder i boligområdet. Det kan være en fordel i rekrutteringen at have fokus på, at brandkadeprojekterne foregår i en ny kontekst og derfor får karakter af noget anderledes end aktiviteter forbundet med skolen.

⁵ Enkelte steder arbejder man også med juniorbetjente eller politikadetter, hvor fokus er på samarbejde mellem det lokale politi og unge i udsatte boligområder med henblik på øget indsigt i og viden om politiets arbejde (se Frederiksberg Kommune, 2021).

Projektet består primært af samarbejdsøvelser og praksisnær læring, hvor den unge kadet motiveres af elementer som spænding forbundet med øvelserne. Det er en drivkraft for de unge, som kan bruges i både rekruttering og fastholdelse af målgruppen, at øvelserne er grænseoverskridende, fysisk hårde og anderledes end dagligdagen i skolen (Christensen et al., 2018a).

Brandkadetterne kommer i et undervisningsforløb typisk én gang om ugen, hvor de får en teoretisk introduktion til arbejdet på en brandstation. Dernæst kommer praktikdelen, hvor de tilknyttes en mentor og trænes i brandmandsfærdigheder. Projektet afsluttes typisk med en ceremoni, hvor brandkadetterne ved en opvisning f.eks. i deres boligområde får overrakt et diplom for at have gennemført og bestået uddannelsen som brandkadet (Hansen et al., 2012).

VIRKNING

Et britisk studie viser, at brandkadetaktiviteterne har en positiv virkning på de unges skolegang (Moon et al., 2010). Også i en dansk kontekst vurderes det, at unge, der har deltaget i brandkadetaktiviteter, står stærkere i forhold til at søge og få et fritidsjob. Det skyldes, at deres styrkede motivation, selvtillid og kendskab til livet på en arbejdsplads har givet dem mod på at søge fritidsjob efterfølgende. Også projektledere, medarbejdere og samarbejdspartnere italesætter, at aktiviteter bidrager til at opbygge deltagernes selvværd og selvtillid gennem løbende succesoplevelser (Christensen et al., 2018a).

En anden evaluering (Hansen et al., 2012) vurderer projekt Brandkadetter som overordnet succesfuldt med højt positivt udbytte hos både de deltagende brandkadetter, som tilegner sig praksisfærdigheder på højt niveau, og brandmændene, der gennem

projektet udvikler nært kendskab til miljøer i Danmark, de efter egne udsagn har haft fordomme over for.

På kort sigt er Brandkadetter i Danmark lykkedes med målsætningerne om at oprette 10-12 nye brandkadetkorps i Danmark i perioden 2014-2017. 10 ud af 11 brandkadetkorps er lykkedes med at blive økonomisk forankrede hos kommuner, boligsociale helhedsplaner og andre private fonde, efter at de oprindelige fondsmidler fra Tryg og VELUX er udløbet. Derudover er man lykkedes med at skabe informations- og uddannelsesvejledninger, som anvendes bredt af både nye og eksisterende korps. Endvidere er målsætningen om, at 70-80 % af de rekrutterede unge gennemfører brandkadetuddannelsen, og at 80-95 % af brandkadetinstruktørerne gennemfører instruktøruddannelsen, opnået (Teglbjærg et al., 2017).

LÆS MERE HER

Bjørn et al., 2012: Brandkadet – et rollemodelprojekt for børn og unge i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Teglbjærg et al., 2017: Fire år med brandkadetter i Danmark – en evaluering. Brandkadetter i Danmark.

BROBYGNING MELLEM GRUNDSKOLE OG FORÆLDRE

Børn i udsatte boligområder har højere skolefravær og klarer sig markant dårligere til folkeskolens afgangseksamen end gennemsnittet på landsplan. En del af løsningen ligger i, at folkeskolen i højere grad får forældrene eller andre ressourcepersoner til at støtte op om elevernes skolegang.

MÅLGRUPPE

Når forældre engagerer sig og deltager aktivt i deres børns skolegang, har det en positiv indvirkning på børnenes trivsel i skolen og deres lyst til at lære. Der er på den måde behov for – og god grund til – at arbejde med at forbedre forældres forudsætninger for at involvere sig i deres børns skolegang i udsatte boligområder (Dyssegaard et al., 2016).

Skolerne har ofte begrænsede ressourcer til at lave ekstra tiltag for at opnå en god kontakt til sårbare forældre, da de kan være svære at komme i dialog med og sjældent deltager i skole-hjem-samtaler og andre skolerelaterede aktiviteter. De har ofte vanskeligt ved at afkode det danske skolesystem og de forventninger, der stilles til dem om aktiv deltagelse i deres børns skolegang (Lunar et al., 2016).

Boligsociale medarbejdere i udsatte boligområder kan bidrage positivt til at bygge bro mellem skoler og sårbare forældre. Medarbejderne, der ingen myndighedsrolle har, har med deres lokale tilstedeværelse et stort kendskab og ofte en tillidsfuld relation til familierne. Det giver gode forudsætninger for at komme i dialog med forældrene og støtte dem i at tage større del i børnenes skolegang og give dem mere viden om skolesystemet (Lunar et al., 2016).

De boligsociale helhedsplaner derfor vist sig at være en god indgang. Der findes mange forskellige aktivitetstyper, der har til formål at understøtte forældre i udsatte boligområder med at engagere sig i deres børns skolegang. De boligsociale helhedsplaner er her vigtige samarbejdspartnere for grundskolen til at brobygge til sårbare forældre (Christensen et al., 2018b).

METODE

Mange boligsociale indsatser arbejder med at bygge bro og øge samarbejdet mellem skoler og udsatte forældre. Dette gøres i mange forskellige aktivitetstyper med fokus på at møde forældre i hjemmet, bringe forældres ressourcer i spil eller opbygge netværk blandt forældre. Det sker enten målrettet mod enkelte forældre eller for en gruppe af forældre.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	C
Virkning	C

Selvom indsatserne adskiller sig fra hinanden, er deres udgangspunkt det samme: at engagere forældre i deres børns skolegang (Lunar et al., 2016).

FEM MÅDER AT BYGGE BRO PÅ

#1 Forældreundervisning

Indsatsen indebærer undervisning i form af oplæg, samtale og aktiviteter om bl.a. familieliv og skolesystemet. Formålet er at skabe øget kulturforståelse, hvor forældre og skoler skal få større forståelse for hinanden ved at tale om misforståelser og nedbryde fordomme.

Eksempel: Institut for Integration har udviklet konceptet Forældreakademi med inspiration fra et succesfuldt program i Chicago kaldet "The Parent Mentor Program" (Forældreakademiet – Her kommer vi videre med børnene (inin.dk).

#2 Hjemmebesøg

Formålet er at bevidstgøre og støtte forældre i deres børns skolegang og fritidsliv gennem samtaler hjemme hos familierne. Indsatsen er målrettet forældre, som ikke allerede er omfattet af sociale tiltag i kommunen. Samtalerne tager udgangspunkt i børnenes trivsel i skole og fritid og bliver tilrettelagt individuelt efter den enkelte families behov. Medarbejderen er enten selv udførende i forhold til familiens behov eller brobygger til andre aktører og/eller tilbud, der kan imødekomme familiens behov.

Eksempel: ByLivKolding Forældreinddragelse: Evalueret Af Otte Projekter I Kolding | PDF.

#3 Familieklasser

Indsatsens formål er at give forældre medansvar for deres børns skolegang og mulighed for at spejle sig i andre forældre ved at engagere dem i børnenes undervisning.

Eksempel: Familieklasse i Randers Nordby familieklassen.pdf (randers.dk).

#4 UU-vejledning

Indsatsen indebærer at oplyse unge og deres familier om det danske uddannelsessystem og uddannelsesmuligheder.

Eksempel: [Udgivelser – Center for Boligsocial Udvikling \(cfbu.dk\)](http://cfbu.dk).

#5 Forældrenetværk

Formålet med indsatsen er at opbygge og styrke forældrenetværk, hvor forældre kan socialisere, dele erfaringer og trække på hinandens ressourcer. Det er helhedsplanen og dermed en boligsocial medarbejder, der organiserer aktiviteterne og er tovholder. Den boligsociale medarbejder kan være ansvarlig for rekruttering, afholdelse af informationsmøde, være kontaktperson til familierne, stå for planlægning og afvikling af de konkrete aktiviteter (Christensen et al., 2018a).

Eksempel: [Familieforeningen i Skt. Klemensparken Udgivelser – Center for Boligsocial Udvikling \(cfbu.dk\)](http://cfbu.dk).

IMPLEMENTERING

Den vigtigste samarbejdspartner er naturligvis den eller de lokale skoler og forældrene. Det kan dog også være relevant at samarbejde med andre aktører, såsom SSP, da de ofte vil have overblik over de mest sårbare børn og deres familier i området. Dermed kan de bidrage med viden om, hvilke indsats der er behov for, samt rekruttering af de børn og deres familier, der har et behov. UU-vejledningen kan også være en vigtig samarbejdspartner, der ligeledes har et overblik over de unge, forældrene og deres behov (CUBION, 2014). Samarbejdet med UU-vejledningen er oplagt, når det kommer til at informere forældrene om uddannelsessystemet og de forskellige muligheder, deres børn har, og til at klæde forældrene på til at støtte børnene i at træffe valg omkring uddannelsesretning.

VIRKNING

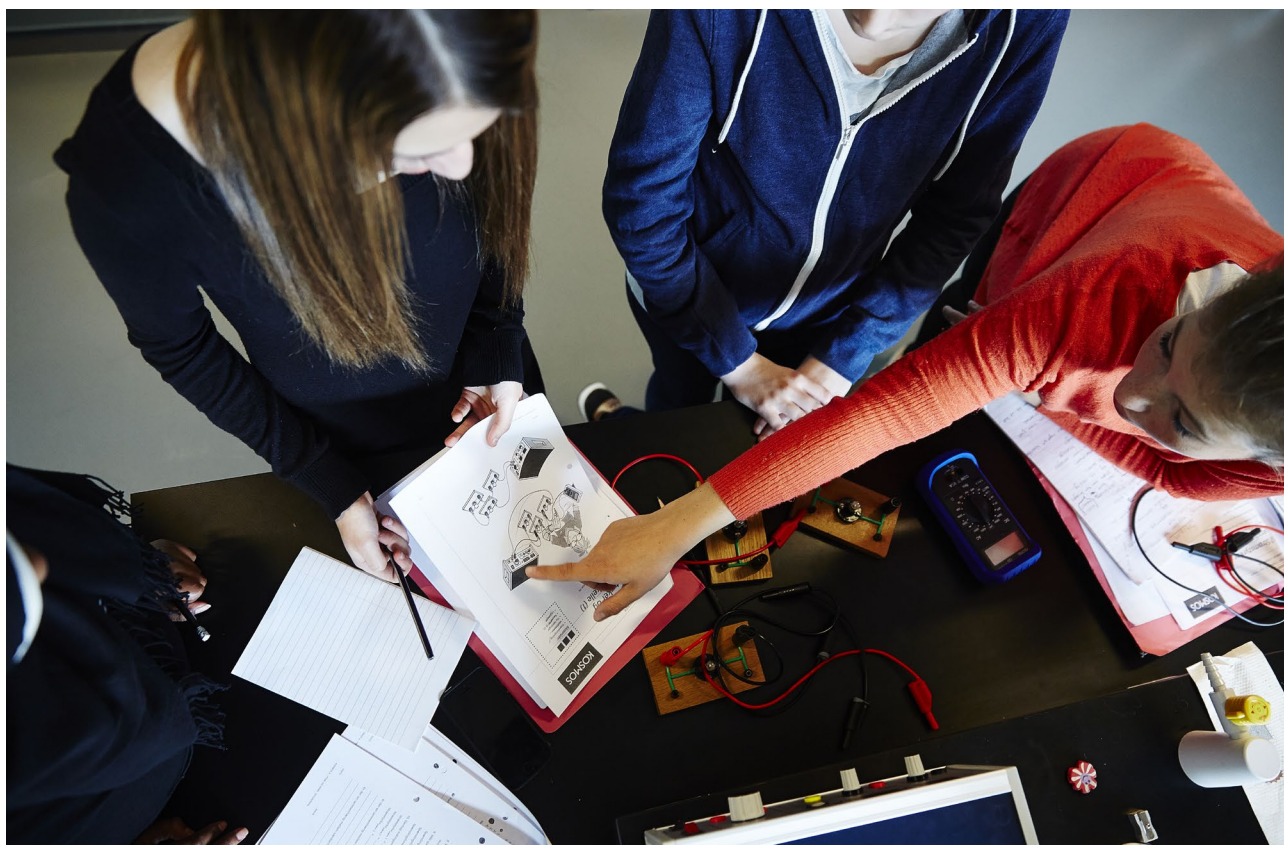
Som det er beskrevet her, dækker aktivitetstypen ”Brobygning mellem grundskole og forældre” over mange forskellige indsatser, der kan styrke brobygningen mellem skole og forældre. Der findes derfor ikke en samlet evaluering af de mange indsatsers betydning i forhold til at bygge bro mellem forældre og skole. Det fremgår ej heller af evalueringer på området, hvorvidt øget brobygning mellem skole og forældre har langsigtede indvirkninger på de unges uddannelses- og beskæftigelsesfrekvens.

En evaluering af ByLivKolding fremhæver særligt hjemmebesøg som en stor succes. Hjemmebesøgene giver tid og ro til at gå mere i dybden med vigtige emner, som læreren og forældrene ønsker at have en dialog om. Samtidig giver hjemmebesøgene en større tryghed for forældrene, der i højere grad føler sig på hjemmebane inden for hjemmets rammer. Desuden er deltagelsen til forældremøder steget med 7 % i projektforløbet (ByLivKolding, 2013).

I en evaluering af forældreindsatser i forskellige udsatte boligområder peges der på, at de mange forskellige forældreindsatser gør, at en stor andel af forældrene bliver bedre til at støtte deres børn i uddannelse og uddannelsesvalg, samt at forældrene deltager mere aktivt i deres børns skolegang (CUBION, 2014). Endelig viser flere evalueringer, at en styrket forældreindsats også har en positiv virkning på det boligområde, forældrene bor i. Gennem indsatserne møder forældrene andre forældre på skolen, og de får et større netværk i boligområdet. Det øgede netværk mellem forældrene i boligområdet kan bidrage til øget trivsel i området (CUBION, 2014; ByLivKolding, 2013).

LÆS MERE HER

Lunar et al., 2016: Brobygning mellem skole og forældre – En håndbog om boligsociale indsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

BROBYGNING TIL FORENINGSLIV FOR BØRN OG UNGE

Aktiviteten består i at introducere og fastholde børn og unge i foreningslivet, støtte forældre i, at deres børn bliver foreningsaktive, samt i nogle tilfælde at hjælpe foreningerne med at håndtere, at udsatte børn og unge deltager i deres forening.

MÅLGRUPPE

Fritidslivet er en vigtig arena for social læring og personlig udvikling, hvor børn og unge både kan afprøve nye aktiviteter og have sociale møder med personer fra andre sociale sammenhænge, end de ellers bevæger sig i (Christensen & Christensen, 2021). Det er derfor vigtigt, at alle børn og unge har mulighed for at have et aktivt og spændende fritidsliv. Børn og unge i udsatte boligområder deltager i mindre grad i organiserede fritidsaktiviteter end andre børn og unge i Danmark (Pilgaard & Rask, 2016). Idrætsdeltagelsen blandt børn med forældre, der er arbejdsledige, er 60 %, mens den tilsvarende andel blandt børn og unge med forældre i arbejde er 85 %. Deltagelsen blandt børn med forældre, der har etnisk minoritetsbaggrund, er 61 %, mens andelen er 84 % for børn med etnisk danske forældre (Pilgaard & Rask, 2016). Mange børn og unge i udsatte boligområder tilbringer imidlertid en stor del af deres

fritid enten på gaden – for drengenes vedkommende – eller derhjemme – for pigernes vedkommende. Mange steder i helhedsplanerne arbejder man derfor med at brobygge til foreningslivet i nærområdet og hjælper dermed børn og unge til at blive tilmeldt forskellige fritidstilbud.

Der er flere barrierer for, at børn og unge i udsatte boligområder deltager i fritidsaktiviteter. Dels et manglende kendskab til det lokale aktivitetsudbud, procedurer vedrørende tilmelding og manglende kendskab til værdien af foreningsdeltagelse (Lund et al., 2023). Dels en økonomisk barriere i familierne. Dels en kulturel barriere, ved at mange foreninger ikke er klædt på til at rumme målgruppen af børn og unge, der kommer med et fritidspas, og desuden kan have for høje forventninger til, at forældrene involverer sig i fritidsaktiviteten og i foreningen. Herudover præger lavt selvværd og en manglende tro på egne evner mange af de børn og unge, som står uden for fritidslivets fællesskaber (Sander et al., 2020), ligesom det generelt er kendetegnende for udsatte børn og unge, at de har en lille forældreopbakning til foreningsdeltagelse (Christensen & Christensen, 2021).

Ved brobygning til foreningslivet arbejder man typisk med én eller flere af de følgende målgrupper: Aktiviteten kan være for alle børn og unge i det udsatte boligområde. Den kan fokusere på børn og unge

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

med forældre, der ikke kan eller vil støtte dem i en foreningsaktiv hverdag.

Sidst men ikke mindst er der også eksempler på, at aktiviteten bruges direkte kriminalitetsforebyggende ved at begrænse målgruppen til unge med risiko for at komme ud i kriminalitet (Christiansen et al., 2012; Christensen et al., 2013a).

METODE

Ved brobygning til foreningsliv anvendes der flere forskellige typer af brobygningsindsatser – enten i kombination eller hver for sig.

FORENINGSLIVET IND I BOLIGOMRÅDET

Foreninger og instruktører inviteres ind i boligområdet, hvor børn og unge får kendskab til idrætten og får sat ansigt og navne på instruktørerne. Hermed bliver det en konkret mulighed for dem at starte i foreningen. Når boligsociale indsatser inviterer foreninger ind i boligområdet, er det ofte i forbindelse med enkeltstående events, f.eks. en idrætsdag eller sommerfest i boligområdet. Brobygning til foreningslivet skabes dog bedst, hvis den boligsociale indsats indgår i et samarbejde med foreninger om kontinuerlige events, f.eks. tre-fire dage om året, eller hvis der laves et forløb i boligområdet, hvor idrætten introduceres og evt. er koblet op på andre boligsociale formål. Ved et længerevarende samarbejde er det ofte nødvendigt at afsætte et honorar til instruktøren (Juul et al., 2017).

BØRN OG UNGE UD I DET EKSISTERENDE FORENINGSLIV

At bygge bro til fritidslivet ude af boligområdet har som overordnet formål at bygge bro mellem etablerede idrætsforeninger og udsatte børn og unge og derigennem give alle børn og unge uanset baggrund mulighed for at deltage i idrætsliv. Indsatsen indeholder forskellige elementer, der sættes sammen lokalt, så det er tilpasset lokalområdet ud fra de behov, problemer og udfordringer, der kan være. Get2sport-indsatsen peger på seks elementer:

- Aflastende medarbejdere, der primært har til formål at aflaste de frivillige ledere og trænere
- Støtte til praktiske og ressourcemæssige udfordringer, f.eks. støtte til transport og udstyr til medlemmerne
- Kommunal involvering, der sikrer, at relevante kommunale institutioner bliver inddraget, f.eks. i forbindelse med særlige sociale udfordringer
- Nationalt netværk, der samles med henblik på erfaringsudveksling og sparring
- Uddannelse i form af træner- og dommerkurser
- Additionalitet i form af tilførsel af ressourcer, kompetencer og netværk til de eksisterende foreningers daglige arbejde.

I 2020 var der 63 get2sport-foreninger i 26 kommuner fordelt over hele landet. 49 udsatte boligområder var dækket af de 63 get2sport-foreninger (Christensen & Christensen, 2021).

FORENINGSGUIDER

En foreningsguide kan enten være en boligsocial medarbejder, en kommunal medarbejder eller en frivillig. En typisk foreningsguidning vil inkludere afdækning af interesser og ønsker efterfulgt af valg af aktivitet/idræt, motiverende dialog med forældrene og kontakt til den pågældende forening. I nogle tilfælde følger foreningsguiden barnet eller den unge den/de første gang(e) til aktiviteten. Det er typisk ikke svært at få børn og unge til at blive tilmeldt en fritidsaktivitet, men udfordringen er at fastholde dem på længere sigt. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, om barnet eller den unge trives i aktiviteten eller f.eks. er ved at falde fra, samt at have en løbende dialog med både den unge, forældrene og foreningen (Socialstyrelsen, 2016; Foreningsguiderne, 2014).

En håndholdt boligsocial indsats tilbydes ofte i de indsatser, hvor man arbejder med kriminalitetstruede eller meget socialt udsatte børn og unge. I disse

tilfælde kan der være brug for en ekstra indsats, f.eks. at oprette foreninger, klubber og væresteder i boligområdet, hvor de unge kan opbygge idrætsfaglige og/eller sociale kompetencer, og hvor de kan blive klar til deltagelse i de etablerede foreninger (Sonne-Frederiksen et al., 2017; Socialstyrelsen, 2016). Det er vigtigt at være opmærksom på negative gruppedannelser, når der arbejdes med kriminalitetstruede eller meget socialt udsatte børn og unge (Christiansen et al., 2012). For den mest udsatte gruppe vil der også ofte være behov for at klæde de ordinære foreninger på til at rumme den unge. Det kan f.eks. være ved at afstemme forventningerne til den unge og dennes forældre med foreningen eller i form af uddannelse til trænere og ledere (Oxford Research, 2009). Eller ved at understøtte foreninger i at gøre tilbud mere tilgængelige (Kvist et al., 2023).

Brobygning til foreningsliv sker gennem dialog med børn, unge og forældre med mange forskellige baggrunde. I arbejdet med kriminalitetstruede og meget socialt udsatte skal foreningsguiden derfor være fagligt klædt på til at kunne arbejde socialpædagogisk med de unges adfærd og engagement (Christiansen, 2012). Derudover kræver det et godt kendskab til fritids- og foreningslivet i og omkring boligområdet og en forståelse for foreningernes præmisser og interesser.

IMPLEMENTERING

Brobygning til foreningslivet er udbredt i Danmark, hvor både boligsociale indsatser, kommuner og NGO'er arbejder med at integrere børn og unge i foreningslivet (Socialstyrelsen, 2009).

Undersøgelser viser, at børn har nemmere ved at blive foreningsaktive end unge, der ofte har mere travlt med skole, fritidsjob og lignende. Børn kan nemmere integreres i de store veletablerede mainstream-idrætter som fodbold, håndbold osv., da de starter tidligt på lige fod med de andre på holdet. De unge kan derimod nemmere rekrutteres til de smallere idrætsgrene, da disse idrætsgrene ikke har været etableret i mange år, og derfor er

klassekammeraterne ikke meget bedre end de unge, der lige er startet i foreningen (Juul et al., 2017).

I rekrutteringen af børn og unge er det væsentligt, at forældrene som minimum ikke har modstand mod deltagelse og helst også kan gå videre og bakke deres børn og unge op i deres deltagelse (Christensen & Christensen, 2021). Hvis ambitionen og forventningen er at brobygge mellem og inkludere de mere udsatte børn og unge, er der behov for en systematisk opsporing af disse børn og unge, og dernæst opsøgende arbejde i forhold til, at de melder sig ind i en forening (ibid.). Samtidig viser en evaluering, at brobygning til foreningslivet fungerer bedst, hvis der også gives kontingentstøtte (Oxford Research, 2009). Kontingentstøtte vil sige, at barnet eller den unge i en periode får betalt sit medlemskab af en forening. Rationalet er, at udsatte børn og unge ofte kommer fra familier med lille økonomisk overskud, hvor der ikke er råd til fritidsaktiviteter, eller hvor det ikke bliver prioriteret. Landsbyggefondens støtter som udgangspunkt ikke kontingent til foreninger eller idrætstøj og tilbehør, men en del kommuner har kontingentstøtteordninger.

Fastholdelse lykkes, når børn og unge er motiverede for indsatsen. Motivation opstår, når børn og unge oplever at have kompetence til aktiviteten, når de har en vis grad af medbestemmelse eller autonomi, og når de oplever en social samhørighed (Gagné & Deci, 2005 i Christensen & Christensen, 2021). Fællesskabet i foreningslivet er således en vigtig faktor for fastholdelse, og det er derfor vigtigt at facilitere fællesskaberne, så de er inkluderende, ressourceopbyggende og forpligtende (Sander et al., 2020).

Det er en styrke, at brobygning til foreningslivet finder sted i samarbejde mellem den boligsociale indsats, de lokale foreninger og kommunen (Christensen & Christensen, 2021). Samarbejdet mellem den boligsociale indsats og de lokale foreninger handler i høj grad om forventningsafstemning i forhold til det enkelte barn/unge og dennes familie, arbejdsopgaver, samt hvor mange udsatte børn og unge foreningen kan rumme (Oxford Research, 2009). Kommunesamarbejdet kan f.eks. omhandle

fritidspas. Derudover har kommunens lokale medarbejdere, som gadeplansmedarbejdere, klubpædagoger og lærere, et godt kendskab til målgruppen, og de kan bidrage til rekruttering af børn og unge, der vil profitere af aktiviteten.

VIRKNING

En række danske og internationale undersøgelser viser, at brobygningsarbejdet øger børn og unges deltagelse i foreningslivet. Deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter kan være positivt i forhold til børn og unges selvtillid, selvværd, empati, konfliktløsningskompetencer og skolegang. Fritidsaktiviteter giver også børn og unge nye relationer, og i boligområdet kan børn og unge få udvidet deres netværk på tværs af etniske grupper og køn (Andersen, 2010; Oxford Research, 2014; Rogers, 2011).

En dansk evaluering fra VIVE af indsatsen get2Sport viser, hvordan brobygning til en idrætsindsats i etablerede foreninger kan bidrage til at øge inklusionen af børn og unge fra udsatte boligområder (Christensen & Christensen, 2021). Med get2sport-indsatsen lykkes det at rekruttere og inkludere børn og unge fra udsatte boligområder i idræts- og foreningslivet, hvor de indgår i fællesskab med børn og unge, der ikke kommer fra udsatte boligområder. Evalueringen viser samtidig tydelige forskelle i get2sport-medlemmers og idrætsaktives vurderinger af deres fritidsliv, venner, fællesskab, skole og tilfredshed med livet generelt sammenlignet med ikke-idrætsaktive unge. Det peger på, at der er positive gevinster forbundet med at dyrke idræt via foreningslivet (Christensen & Christensen, 2021).

Et canadisk effektstudie viser en positiv effekt af foreningsguide-indsatser for 7-12-årige børn fra udsatte boligområder. Børn, der deltager i indsatsen, har tre gange større sandsynlighed for at begynde til fysiske fritidsaktiviteter end kontrolgruppen, der ikke deltager. Den bedste effekt opnås, når familierne er engageret (Christensen et al., 2015).

Brobygningsaktiviteter, hvor organiserede foreninger inviteres ud i boligområdet, er også en god måde at skabe kontakt til børn og unge i boligområdet på og motivere dem til at starte i de etablerede foreninger. Effekten er ligeledes større for børn, end den er for unge (Gregersen et al., 2012; Juul et al., 2017).

For de kriminalitetstruede unge er effekterne ikke så entydige. En større systematisk kortlægning af effektstudier viser, at der ved mindst ét års hyppig deltagelse i fritidsaktiviteter også er positive effekter for specielt de 11-15-årige kriminalitetstruede børn og unge. De forbedrer deres sociale relationer, adfærd, skolegang, psyke og rusmiddelbrug (Christiansen et al., 2012). Andre studier peger imidlertid på, at der ingen effekter er af deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, og enkelte studier peger endda på negative effekter. Dette gælder primært for indsatser, hvor man arbejder gruppebaseret med kriminelle og/eller kriminalitetstruede unge (Christiansen et al., 2012; Christensen et al., 2013a).

LÆS MERE HER

Socialstyrelsen, 2016: Udbredelse af erfaringer med fritidspas. Erfaringsopsamling. Socialstyrelsen.

Christensen & Christensen, 2021: Børn og unge i get2sport-foreningerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Kvist et al., 2023: Tilgængeliggørelse af foreningsliv – Social idrætsudvikling målrettet børn og unge fra udsatte boligområder på Nørrebro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lund et al., 2023: Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet - Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

BY- OG FÆLLESHAVER

By- og fælleshaver er små haver, der anlægges i et boligområde af beboere og frivillige, hvor de har mulighed for at dyrke jorden. Det kan have en positiv betydning for det enkelte menneske og det lokale økosystem, foruden et samlingspunkt for nye relationer og fællesskaber mellem mennesker med forskellige baggrunde.

MÅLGRUPPE

Etablering af byhaver er en samfundstendens, vi ser internationalt, f.eks. i USA og i mange europæiske storbyer, og som i dag vinder indpas i danske byområder (Jensen et al., 2012; Aner et al., 2016). Ud over glæden ved at kunne dyrke afgrøder midt i byen viser forskning også, at havearbejde kan føre til øget personlig trivsel både i forhold til den fysiske sundhed og psykiske trivsel (Armstrong, 2000; Wakefield et al., 2007). Det kan være særligt relevant for sårbare beboere. Havearbejde kan også give arbejdsløse en meningsfuld hverdag og fungere som et redskab til at styrke beboernes engagement og medborger-skab (Jensen et al., 2012). I byhaven er der brug for mange forskellige kompetencer, og beboerne kan blive anerkendt på deres evner inden for eksempelvis dyrkning af grøntsager, madlavning eller sociale færdigheder (Hervik et al., 2017).

Gennem byhaverne kan deltagere opnå større forståelse for naturen og øge deres muligheder for at handle bæredygtigt i hverdagen (Jensen et al. 2012; Christensen et al. 2019c). Desuden viser forskning, at byhaver kan bidrage signifikant til at øge biodiversiteten (Goulson 2022). Samtidig kan byhaver skabe mødesteder for mennesker med forskellig baggrund, bidrage til nye fællesskaber og skabe et godt nabo-skab. Hvis det er ambitionen, er det vigtigt med en inkluderende kultur og en mangfoldig sammensæt-ning af deltagere på tværs af etnicitet, alder, sociale grupper, køn osv. (Frederiksen et al., 2017).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	A

I almene boligområder, hvor brugen af udearealer bliver reguleret af boligorganisationer, kan byhaver også give beboerne en mulighed for at sætte præg på deres omgivelser. Det kan give beboerne større ejerskab til boligområdet og skabe stolthed, samtidig med at aktiveringen af byrum kan øge trygheden på stedet. På denne måde kan byhaver ændre et bolig-områdes identitet og omdømme (Jensen et al., 2012).

Målgruppen for byhaver er alle beboere i det udsatte boligområde, som har lyst til at engagere sig i en byhave. Byhaven kan også være en anledning til at skabe kontakt til aktører uden for boligområdet såsom beboere i ejerboliger eller nærliggende insti-tutioner – eksempelvis den lokale skole (Søholt, 2015). På den måde kan byhaven også være med til at skabe forbindelser og fællesskaber mellem bolig-området og resten af byen.

I byhaver er der også bare plads til, at beboerne kan komme og kigge på de aktiviteter, der foregår i haven. Derfor kan byhaver være en god platform til at tilbyde sociale aktiviteter til de mest udsatte bebo-ere i boligområdet, som oftest ikke har overskud til at

deltage aktivt i byhaven. Beboere med sproglige barrierer kan også nemt være med, fordi det praktiske arbejdsfællesskab ikke forudsætter en stor mængde verbal kommunikation (Frederiksen et al., 2017). Der er dog også brug for mere ressourcestærke kræfter, som kan tage ansvar for haven og drive den videre (Jensen et al., 2012).

METODE

Byhaver kan bygge på en empowerment-tilgang, hvor medarbejdere understøtter beboere med henblik på, at de selv skal udvikle, styre og vedligeholde haven. Medarbejdere kan mobilisere beboere, facilitere processer og hjælpe beboere med at få øje på deres egne og andres kvaliteter og evner. Målet er derigennem at øge beboernes selvtillid og livsmestring (Hervik et al., 2017).

Den boligsociale indsats kan med fordel understøtte aspekter omkring byhaven herunder relationsarbejde, beboerkontakt og koordineringsansvar (Hervik et al., 2017). Derudover er det vigtigt at have en medarbejder eller beboer, som har viden om dyrkning og havebrug.

Initiativet BoGro har udarbejdet en guide til beboerdrevne fælleshaver i almene boligområder på baggrund af deres erfaring med at etablere byhaver i tre boligområder i Helsingør. Denne guide gennemgår trin for trin processen fra projektidé til forankring, hvordan man arbejder med byhaver i en boligsocial sammenhæng og præsenterer konkrete redskaber (se Hervik et al., 2017).

I haverne skal beboere, som ikke kender hinanden i forvejen, og som kan have forskellige baggrunde og interesser i at indgå i en byhave, blive enige om, hvordan haven skal se ud, hvad der skal plantes, hvordan haven skal holdes, hvem der vander hvornår, og hvilke regler der skal gælde i haven. Det er derfor vigtigt, at der fra starten skabes en rummelig kultur for hinandens forskelligheder og kompetencer i samarbejdet om haven. At skabe denne kultur kan være en krævende proces, som forudsætter kompetencer

inden for gruppedynamik og konflikthåndtering (Hervik et al., 2017).

I arbejdet med at rekruttere, motivere og fastholde beboere er det en fordel at skelne mellem forskellige typer af frivillige i de forskellige byhaver. Jensen et al. (2012) har udviklet en typologi med fire typer frivillige i byhaver henholdsvis grøntsagsdyrkeren, fællesskabsdyrkeren, eksperten og projektmakeren. Der kan med fordel tænkes i disse typer forskellige motivationer, når der skal rekrutteres frivillige og brugere til byhaver.

IMPLEMENTERING

Byhaver er udbredt i mange danske byer, og der er indsamlet erfaringer med byhaver som en aktivitet i udsatte boligområder. Typiske udfordringer i realiseringen af haverne er samarbejdet med organisationer og myndigheder om støtte og tilladelser, håndtering af jordforurening, hærværk og tyveri af afgrøder, timing i forhold til årstider samt rekruttering og fastholdelse af frivillige (Jensen et al., 2012).

Det er vigtigt, at boligområdets afdelingsbestyrelser og boligorganisationernes drift høres og tænkes ind i projektet fra start for at sikre opbakning til byhaverne, og at der ikke opstår uklarheder og konflikter i forbindelse med driften af byhaverne. Eksempelvis aftaler om varigheden af haven er afgørende for, hvilke planter, det er meningsfuldt at dyrke. Afdelingsbestyrelserne og driftspersonalet kan være oplagte at inddrage i placeringen og forankringen af byhaven. Det er ligeledes vigtigt at have et godt samarbejde med boligorganisationen, gartnere, ejendomsfunktionærer og varmestemestre i boligområdet. De kan f.eks. opbevare redskaber og bidrage med deres maskiner, hjælp og havefaglige viden (Hervik et al., 2017).

I forankringen af byhaverne er der identificeret en række forskellige organiseringsformer med forskellige styrker og svagheder (Jensen et al., 2012; Hervik et al., 2017). En udbredt løsning er at etablere en byhaveforening. Den kan med fordel kobles op på

både boligorganisationens drift og afdelingsbestyrelserne, således at disse parter kan bakke op om foreningen f.eks. gennem økonomisk støtte og hjælp til administration (Hervik et al., 2017).

Mange beboere vil gerne gøre noget godt for området, men ønsker ikke at forpligte sig til at deltage. Derfor er det vigtigt at give mulighed for uforpligtigende og fleksible former for deltagelse. Havegruppen kan f.eks. organiseres, så der er en kerne af faste deltagere, der planlægger, og en større gruppe af hjælpere, der kan møde op til konkrete arbejdsopgaver (Plan og proces, 2018). Erfaringer viser, at jo mere overskuelig en opgave er, jo lettere er det at få den udført. Det er derfor en god idé at have en liste klar med konkrete opgaver, som besøgende straks kan gå i gang med. Sociale og hyggelige aktiviteter er også afgørende for at tiltrække deltagere, og man kan med fordel supplere havearbejdet med aktiviteter, hvor beboerne i fællesskab laver mad af de afgrøder, de har produceret. Det kan f.eks. være ved at etablere et udekøkken i forbindelse med fælleshaven eller ved at bygge pizzaovne i haven (Plan og proces, 2018; Hervik et al., 2017). Det er samtidig vigtigt for inddragelsen af beboerne, at haven er åben over for nye brugere igennem hele sæsonen.

VIRKNING

I byhaver spirer ikke kun grøntsager, men også livskvalitet og fællesskaber. Den internationale forskning viser positive resultater både for den enkelte beboer og for boligområdet som helhed i form af øget netværk, øget trivsel, øget deltagelse, større fællesskabsfølelse og øget socialisering på tværs af beboergrupper (Frederiksen et al., 2017; Wakefield et al., 2007; Draper et al., 2010; Alaimo et al., 2010; Guitart et al., 2012). De relationer, som skabes internt i haverne, har vist sig at smitte af på relationer til øvrige beboere i boligområdet (Draper et al., 2010; Alaimo et al., 2010; Guitart et al., 2012). En anden velunderbygget effekt af havearbejde er øget personlig trivsel. Havearbejde kan styrke både fysisk sundhed og psykisk trivsel for brugerne (Armstrong, 2000; Wakefield et al., 2007).

CFBU har evalueret et byhaveprojekt i Vapnagaard i 2016. Evalueringen har fokus på, om byhaverne kan bidrage til at styrke naboskabet i boligområdet og bygge bro mellem forskellige beboergrupper. Evalueringen viser, at byhaverne har formået at samle en meget blandet beboergruppe, både når det kommer til etnicitet, køn og alder. Byhaverne har formået at skabe nye og stærke relationer imellem de få faste deltagere – også på tværs af etnicitet. Dog kan byhaver ikke stå alene, hvis det samlede naboskab skal forbedres, men skal suppleres med andre typer aktiviteter, der tiltrækker andre beboergrupper end de haveinteresserede. Evalueringen viser også, at mange flere beboere end de faste deltagere har været på besøg i haverne og har fået gode oplevelser i deres boligområde (Frederiksen et al., 2017).

LÆS MERE HER

Frederiksen et al., 2017: Byhaverne i Vapnagaard – En analyse af den sociale netværksdannelse omkring byhaveprojektet Bo&Gro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Hervik et al., 2017: BoGro. Guide til beboerdrevne fælleshaver i almene boligområder. Øko-Tryk ApS.

Jensen et al., 2012: Dyrk din by – fælles byhaver og frivillighed i byfornyelsen. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

DANSKUNDERVISNING OG PRAKSISNÆR SAMFUNDS-LÆRING I BOLIGOMRÅDERNE

Gennem lokale danskundervisningstilbud kan beboere i boligområderne styrke deres danskkundskaber og samfundsforståelse. Formålet er at øge deres muligheder for uddannelse og beskæftigelse samt deres muligheder for at tage aktiv del i forskellige mangfoldige fællesskaber i samfundet og på arbejdsmarkedet.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for indsatsen er voksne beboere med dansk som andetsprog, som har behov for at øge deres danskkundskaber og samfundsforståelse. Dels for at øge deres muligheder for uddannelse og beskæftigelse, og dels for at øge deres muligheder for aktivt medborgerskab og deltagelse i samfundets forskellige fællesskaber.

Målgruppen for boligsocial danskundervisning vil derfor typisk være beboere, som ikke har dansk som modersmål, som ikke er en del af det kommunale integrationsforløb, dvs. flygtninge og indvandrere, der har været i Danmark i mere end tre år, men som stadig har behov for yderligere at styrke deres danskkundskaber. Indsatsen omfatter også dem, der allerede er i et kommunalt integrationsforløb, men som ønsker yderligere danskundervisning.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	C
Implementering	D
Virkning	D

Danskkundskaber har positiv betydning for indvandreres muligheder for at opnå beskæftigelse på det danske arbejdsmarked – særligt på længere sigt. Samtidig peger undersøgelser på, at en af de største barrierer for beskæftigelse og uddannelse er utilstrækkelige danskkundskaber (Jakobsen et al., 2021; Dansk Flygtningehjælp, 2017). En undersøgelse fra KL viser, at 93 % af landets kommuner oplever, at flygtninge og indvandrere ofte har manglende sprogkompetencer, hvilket gør sprog til den hyppigste barriere for beskæftigelse (KL, 2020). Og en undersøgelse fra VIVE peger på, at en betydelig gruppe ikke får lært nok dansk på trods af tilbud om danskuddannelse, og at mange ledige ikke får vedligeholdt deres danskkundskaber, når de er stoppet på sprogskolen (Jakobsen et al., 2021).

Andelen af indvandrere, der i høj eller nogen grad har problemer med at føre en længere samtale på dansk, ligger på 28 %. Dette resulterer bl.a. i, at 27 % oplever at have problemer med at deltage på arbejdsmarkedet på grund af manglende sprogkondskaber (Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2020). Ligeledes kan dårlige danskkundskaber gøre det sværere for forældre at engagere sig i deres børns trivsel og skolegang (Kjer & Nicolajsen, 2018).

At deltage aktivt i et samfund/fællesskab kræver både sproglige og kommunikative kompetencer,

forståelse for sociale og kulturelle forhold samt for politiske systemer i samfundet. Det kan være særlig udfordrende for beboere med etnisk minoritetsbaggrund og udsatte beboere (Fallov, 2013; Michels & de Graf, 2010). Manglende sprog-, system- og samfundsforståelse indebærer ofte manglende kendskab til muligheder for deltagelse og indflydelse, f.eks. i frivilligt arbejde, foreningslivet og valgdeltagelse (Christensen & Christensen, 2006). Ligeledes er det en udfordring at søge og have indflydelse, hvis beboere ikke kender deres rettigheder og pligter i samfundet (Fallov, 2016). På den ene side handler det sprogligt om at forstå og kommunikere for at være med. På den anden side handler det om at forstå samfundssystemet og kende til de sociale koder og kulturelle normer, der er i samfundets fællesskaber (Lunar et al., 2021).

METODE

Formålet med danskundervisning er at forbedre beboeres danskundskaber, så de har bedre forudsætninger for at tage en uddannelse, få et job, hjælpe deres børn med lektier og øge muligheden for at være en del af forskellige fællesskaber.

Danskundervisning i boligområder fungerer som et ekstra frivilligt tilbud og som et supplement til danskundervisning på diverse sprogskoler.

Selve danskundervisningen kan tage forskellige former, men fælles for alle er, at undervisningen er dialogbaseret. Ofte er det en bibliotekar, en lærer eller en frivillig, der underviser en mindre gruppe beboere. Flere boligsociale indsatser etablerer samarbejde med f.eks. FVU eller andre kursus- og uddannelsesudbydere. Mindre grupper af deltagere har den fordel, at det er lettere for underviseren at skabe et trygt læringsrum.

Forskning viser, at sproglig læring kan styrkes, hvis det kobles op på praksis (Rambøll, 2020). Metodisk kan det derfor være en styrke at kombinere danskundervisning med praksisnær samfundslæring. At tage på besøg hos kommunen, skolen, jobcentret eller en

virksomhed, på udflugt i skoven eller i fodboldklubben eller deltage i arrangementer, der står beskrevet i lokalavisen etc., kan således både øge ordforråd og samfundsforståelse, og herigennem øge deltagerens muligheder for at deltage aktivt i forskellige fællesskaber (Lunar et al., 2021).

En anden måde at give beboere viden om samfundslivet, deltagelsesmuligheder og rettigheder såvel som pligter på er gennem målrettet oversætterarbejde; både systemoversættelse, kulturel oversættelse og sproglig oversættelse (Fallov, 2016; Lunar et al., 2021):

- **Systemoversættelse** kan omhandle oversættelse af de dele af systemet, beboere ikke kender til eller har svært ved at få greb om. Eksempelvis i form af krav fra myndigheder eller indblik i, hvilke kanaler beboere skal gøre brug af, når de skal i kontakt med kommunen eller andre offentlige tilbud.
- **Sproglig oversættelse** kan indebære hjælp til at forstå, hvad der bliver formuleret fra omverdenen. Hvad enten det er i form af nye politiske tiltag, tilsendte breve fra det offentlige eller en dagsorden fra afdelingsmøder i boligafdelingen.
- **Kulturel oversættelse** handler om at understøtte beboernes forståelse af, hvilke pligter de har som borgere i det danske samfund. Men også at hjælpe beboere med at forstå forskellige kontekster, såsom hvad det indebærer at være aktiv i foreningslivet eller deltage i forældresamtaler på skolen.

En måde at øge praksislæringen på kan også være ved at invitere andre aktører ind til at fortælle beboerne om forskellige emner. Det kan f.eks. være politikere, kommunale parter eller repræsentanter fra foreningslivet. Flere studier viser, at undervisningsbaseret læring om emner som demokrati, ligestilling og menneskerettigheder er centralt i forhold til at opnå viden om og forståelse for, hvilke rettigheder og pligter vi har som borgere i det danske samfund (Rambøll, 2018).

IMPLEMENTERING

Indsatsen er gratis og foregår lokalt i boligområdet, hvilket gør det lettere tilgængeligt for beboere at deltage, uanset økonomi og bopæl. Det er derfor afgørende, at afdelingsbestyrelserne eller andre samarbejdspartner bakker op om projektet og stiller lokaler til rådighed.

Rekruttering til indsatsen foregår via helhedsplanen, som kender til de beboere, der kunne have gavn af danskundervisning. Det er typisk ikke helhedsplans-medarbejdere, der underviser, men professionelle sprogundervisningsaktører, samarbejdspartnere eller frivillige, f.eks. FVU, Handelsskolen og/eller biblioteket.

Implementeringen af indsatsen er endnu ikke velbeskrevet, men i flere boligområder er der gode eksempler:

I Brøndby Strand afholder helhedsplanen i samarbejde med forberedende voksenundervisning (FVU) gratis danskundervisning lokalt i boligområdet. Undervisningen foregår i små hold to gange om ugen à tre timers varighed. Holdene afholdes lokalt og i små grupper for at skabe et trygt læringsmiljø for deltagerne. Holdene er for beboere i Brøndby Strand, der gerne vil forbedre deres læse- og skrivekundskaber i dansk for at komme i job, få en erhvervsuddannelse eller for at kunne hjælpe deres børn med lektier.

I Brøndby Strand har de også en lokal minisprogskole for småbørnsforældre, der gerne vil lære eller blive bedre til dansk, så de kan hjælpe deres børn med lektier, eller som ikke kan deltage i andre sprogtilbud – f.eks. på grund af processuelt ophold, manglende børnepasning eller andet.

Også i Køge samarbejder Køge Handelsskole, Boligsocialt Fællessekretariat Køge og fire afdelingsbestyrelser i Køge om gratis danskundervisning til beboere i boligområderne.

En gang om ugen afholder Fredericia Bibliotek en sprogcafé for beboere i Korsørsparken. Formålet er at styrke, træne og vedligeholde "cafégæsternes" hverdagsdansk og styrke sammenholdet blandt beboerne.

I Gellerup har den boligsociale indsats i samarbejde med Aarhus HF og VUC flyttet danskundervisning ud i boligområdet. Danskundervisningen er gratis og tilbydes som FVU. I FVU-dansk arbejder man med at blive bedre til at tale, læse og skrive dansk. Man har valgt at placere uddannelses tilbuddet lokalt i Gellerup-området for at være helt tæt på områdets beboere. Dels for at gøre det lettere for beboerne at deltage i undervisningen og dels for bedre at kunne løse eventuelle udfordringer, f.eks. for dem, der måtte være på kontanthjælp, og som derfor skal have godkendt deltagelse i uddannelsesforløbet af jobcentret. Af samme grund samarbejder Aarhus HF og VUC med jobcentret, som allerede er til stede i lokalområdet.

Også den boligsociale indsats i Nivå tilbyder i samarbejde med LOF og Krogerup Højskole danskundervisning og hjælp til indfødsretsprøven til områdets voksne beboere.

VIRKNING

Der foreligger ikke viden om virkning i en boligsocial kontekst, men i forhold til flygtninge og indvandrere i en arbejdsmæssig kontekst. En undersøgelse af danskkundskabers betydning for flygtninges beskæftigelse viser, at danskundervisning på sprogskolen tillægges stor betydning for udviklingen af flygtninges dansksproglige kompetencer. I undersøgelsen svarer 79 % af respondenterne, at de oplever, at danskundervisningen på sprogskolen er vigtig eller meget vigtig for udvikling af flygtninges dansksproglige kompetencer (Dansk Flygtningehjælp, 2017).

En undersøgelse fra VIVE peger på, at danskundskaber har positiv betydning for indvandrernes muligheder for at opnå beskæftigelse på det danske arbejdsmarked – særligt på længere sigt (Jakobsen et al., 2021). Dårlige danskundskaber hæmmer endvidere også den sociale kommunikation (f.eks. smalltalk og samtaler om personlige forhold) mellem arbejdskolleger, idet sproglige barrierer kan gøre det vanskeligt at skabe sociale relationer til dansktalende kolleger (Thuesen, 2016).

Også en ældre undersøgelse fra VIVE (dengang SFI) beskriver, at sproglige kompetencer har afgørende betydning for indvandreres økonomiske integration på arbejdsmarkedet. Immigranternes evne til at tale værtslandets sprog har betydning for både jobchancer, lønudvikling og karriere (Thuesen, 2016).

Et tysk studium har fundet frem til, at indvandrere, som taler dårligt tysk, har beskæftigelseschancer, der er 13 procentpoint lavere, og en løn, der er 27 procentpoint lavere, end hvis deres sprogundskaber havde været bedre (Thuesen, 2016).

LÆS MERE HER

Thuesen, 2016: Sprogets betydning for indvandreres sociale integration på arbejdspladsen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Jakobsen et al., 2021: Kortlægning af integration i kommunerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

FREMSKUDT BESKÆFTIGELSESINDSATS

Fremskudt beskæftigelse er en kommunal beskæftigelsesindsats, der er placeret fysisk i boligområdet og er målrettet ledige beboere i udsatte positioner. Helhedsplanen har en understøttende rolle i forhold til at kombinere et helhedsorienteret arbejde med beboernes samlede livssituation, brobygning og adgang til støtte med et jobrettet fokus.

MÅLGRUPPE

I udsatte boligområder er beboere med langvarig ledighed markant overrepræsenteret. I 2021 var det 26 % af de voksne beboere (18-64 år) i boligområderne, der havde været på overførselsindkomst i mindst fem år i træk. Det er næsten tre gange så mange som i landet generelt, hvor andelen i 2021 var 9 % (BL, 2023). Mens langtidsledigheden er faldende på landsplan.

Målgruppen for en fremskudt beskæftigelsesindsats er beboere i boligområdet, der befinder sig i længevarende ledighed, og som følge af øvrige livsomstændigheder som regel oplever udfordringer ud over en manglende tilknytning til arbejdsmarkedet.

Udfordringerne kan være mangfoldige og komplekse og relatere sig til både sociale og individuelle faktorer i den lediges liv. Det kan f.eks. være udfordringer eller begrænsede ressourcer i familien og nære sociale

relationer såvel som svære livsforudsætninger i form af ringe uddannelses- og arbejdsmæssige erfaringer og fysiske og mentale sundhedsproblemer. Det kan ligeledes dreje sig om oplevelser af udenforskab, sproglige forhold og knappe ressourcer i netværk og omgivelser, som kan kompensere herfor. Faktorerne virker ofte i et samspil, som tilsammen kan udgøre en barriere for, at den enkelte kan få adgang til og/eller profite af en almindelig jobrettet hjælp og indsats (Madsen et al., 2015b). Behovet hos den enkelte beboer er således individuelt, men forudsætter på samme tid en forståelse for hele livssituationen.

Beboere, som i mindre grad befinder sig i en udsat position, er som udgangspunkt ikke en del af målgruppen, idet de typisk kunne profite af en ordinær indsats i jobcentret.

METODE

Fremskudte beskæftigelsesindsatser er først og fremmest kommunale indsatser, der er karakteriseret ved, at jobcentrets medarbejdere forankres fysisk i boligområdet på del- eller fuldtid. Den lokale placering i boligområdet gør indsatsen mere tilgængelig for beboerne geografisk og i den forstand, at det bliver muligt at gennemføre samtaler og aktiviteter et mere trygt sted end på det centrale jobcenter – og med medarbejdere, som beboerne kender. Indsatsen omfatter obligatoriske samtaler, som normalt

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	C
Virkning	B

ville finde sted på jobcentret. Derudover omfatter indsatsen typisk åben rådgivning. Her kan f.eks. en sagsbehandler og/eller virksomhedskonsulent guide beboeren videre i velfærdssystemet, vejlede i forhold til jobsøgning samt indgå aftaler med virksomheder. Det kan være om praktik og løntilskud, ligesom virksomhedskonsulenten kan bruge sine personlige relationer til såvel borgere og lokale virksomheder til at finde jobåbninger med varierende timeantal (Madsen et al., 2020).

Potentialet ved en fremskudt beskæftigelsesindsats bringes bedst i spil, når der samarbejdes med lokale aktører om en helhedsorienteret indsats for beboerne f.eks. gennem gruppeforløb eller frivillig mentorstøtte. CFBU anbefaler derfor, at den fremskudte beskæftigelsesindsats placeres sammen med eller tæt på andre aktører, som boligsociale- og civilsamsfundsaktører, og social- og sundhedsfaglige medarbejdere. Det gør det nemmere for de fremskudte medarbejdere fra jobcentret og de medarbejdere, der allerede sidder i boligområdet, at få blik for hinandens potentialer og fremme en kultur for sparring og vidensdeling. Samtidig kan det understøtte, at beboerne møder en hjælp, som har bedre forståelse for deres hverdagsliv og samlede livssituation, og som kan tilrettelægge virksomme indsatser, som hænger sammen på tværs af fagområder og sektorer. Der er desuden gode erfaringer med at give sagsbehandlere mere tid til den enkelte beboer for at kunne yde det nødvendige relationelle, tillidsskabende og koordinerende arbejde, der er afgørende for at kunne hjælpe beboeren i retning af en tilværelse med beskæftigelse (Madsen et al., 2020).

En fremskudt beskæftigelsesindsats kan tilrettelægges på mange måder. Den danske forskning på beskæftigelsesområdet viser, at en jobrettet beskæftigelsesindsats kombineret med empowerment-baseret afklaringsforløb, hvor beboerne motiveres til at tro på, at de kan komme i gang med uddannelse eller job, er den mest virkningsfulde metode i forhold til at hjælpe ledige i udsatte positioner i beskæftigelse (Væksthusets Forskningscenter, 2017; STAR, 2017b; Beskæftigelsesministeriet, 2014).

De mest velbeskrevne forsøg med fremskudt og jobrettet beskæftigelsesindsats består af tre trin (Rambøll, 2017):

1. Udarbejdelse af jobplan
2. Jobmatch med virksomhed
3. Opfølgning og fastholdelse

I første trin udarbejder sagsbehandleren en jobplan sammen med beboeren med udgangspunkt i beboerens jobønsker og motivation. Beboeren henvises evt. til relevante tilbud herunder også i helhedsplanen, der kan afhjælpe beboerens barrierer for at kunne fokusere på jobplanen. Disse barrierer omhandler f.eks. sundhed, sprog, selvtillid og motivation. En vigtig pointe er, at disse tilbud forløber samtidig med en aktiv beskæftigelsesindsats.

I andet trin er der fokus på at skabe et jobmatch mellem beboer og virksomhed. Tidligere har udsatte ledige ofte arbejdet ulønnet i tidsbegrænsede praktikforløb. Det er afgørende, at virksomhedskonsulenten er parat til at rykke ved dette og indgå forhandlinger med virksomhederne om kombinerede ansættelsesforløb, hvor beboerne opnår ordinære lønnede timer enten fra start eller på kortere sigt.

Tredje trin består af løbende opfølgning på beboerens ansættelsesforløb herunder både støtte og hjælp til beboer og virksomhed og forhandling om progression mod flere ordinære timer.

Et centralt metodisk princip er, at den jobrettede indsats foregår samtidig med en helhedsorienteret indsats, som støtter op om og afhjælper de barrierer, som beboeren oplever står i vejen for at komme i job. Det kan være livsomstændigheder, som i udgangspunktet ikke har noget med beskæftigelse at gøre, og som 'systemet' har bedst forudsætninger for at afdække i dialog med beboeren, hvis vedkommende oplever tillid og tryghed. For at lykkes med den helhedsorienterede indsats kan det derfor være hensigtsmæssigt, at jobcentret samarbejder med andre aktører og fagpersoner, som har bedre kendskab eller relationer til beboerne og de omgivende forhold. Det kan f.eks. være et samarbejde med helhedsplanen om en jobcafé med daglig mødepligt for at give beboerne struktur i hverdagen. Det kan også være et samarbejde med en boligsocial gældsrådgiver om at dele kontorlokaler for at give beboerne let adgang til rådgivning om boligstøtte, budget og muligheder for økonomisk hjælp.

Ansaret for koordineringen af forskellige lokale aktørers handlinger kan f.eks. varetages af en boligsocial projektleder. Projektlederen kan samtidig fungere som bindeled mellem de fremskudte medarbejdere og deres relevante ledere, styregrupper og evt. andre centrale samarbejdspartnere.

STAR har udviklet en række værktøjer, som kan understøtte indsatsen, bl.a. en samtaleguide til den gode empowerment-baserede samtale med beboeren og en guide til indgåelse af ansættelseskontrakter med kombinerede praktik- og lønnede timer (læs mere på STARs hjemmeside).

IMPLEMENTERING

Metoden er en videreudvikling af erfaringerne fra en række danske forsøgsprojekter og vurderes at være

egnet til implementering i fremskudte beskæftigelsesindsatser i boligområder i hele landet.

Implementeringen af en velfungerende fremskudt beskæftigelsesindsats kan være en udfordring, da både de fysiske rammer, den lokale organisering og medarbejdernes kvalifikationer har stor betydning for, om der skabes de rette forudsætninger for indsatsen.

Erfaringen fra projekter i fem udsatte boligområder viser, at den fremskudte placering af projektets medarbejdere har potentiale til at give en både hurtigere og mere effektiv sagsbehandling (Madsen et al., 2020). Der bliver især peget på gevinsten ved øget tværfaglig sparring og vidensdeling mellem sagsbehandler og virksomhedskonsulent samt fordele ved at koordinere og inddrage lokale samarbejdspartnere omkring beboerens forløb.

Den lokale placering i boligområdet og de fysiske rammer har betydning for beskæftigelsesindsatsens virkning. Med trygge fysiske omgivelser i lokalområdet har sagsbehandleren (og øvrige aktører) lettere ved at opbygge en tillidsfuld relation til beboerne, hvilket forebygger udeblivelser og fremmer sagsbehandling (Madsen et al., 2015b; STAR, 2017).

Lokalt bør de fremskudte kontorer organiseres, så der er åbent minimum 2-3 gange om ugen og gerne på daglig basis. Det kan have stor betydning for beboerne, at de relativt hurtigt kan få hjælp til akut opståede problemer. Desuden viser erfaringerne, at hvis beboere går forgæves for mange gange, stopper de med at opsøge indsatsen.

CFBU anbefaler, at det fremskudte kontor omfatter et fast og mindre team af medarbejdere. Erfaringen viser, at 3-5 fuldtidsmedarbejdere inklusive virksomhedskonsulent og/eller mentor giver en god dynamik. På den måde er der både nok kollegaer til faglig sparring og samtidig ikke flere medarbejdere, end at det er muligt at overskue hinandens borgere og dermed kunne dække ind for hinanden.

Det kan være en udfordring at rekruttere kvalificeret personale til de fremskudte kontorer, men erfaringen fra de fem kommuner viser, at det godt kan betale sig at bruge ekstra ressourcer på at rekruttere nogen, der brænder for det. Det er typisk garvede medarbejdere, der tilvælger at arbejde med udsatte beboere. Det kan være en fordel at ansætte nogen med anden kulturel baggrund og sprog, men det er ikke altafgørende (Madsen et al., 2020).

For at udnytte potentialet for tværfagligt lokalt samarbejde anbefaler CFBU, at der oprettes et tæt samarbejde mellem jobcenter og det boligsociale sekretariat eller den/de lokale boligorganisationer. Boligorganisationen og jobcentret har en fælles interesse i dels at reducere ledighed i boligområdet og dels, at beboerne trives og har en sammenhængende økonomi, så der er råd til husleje og overskud til at søge job eller begynde på en uddannelse.

Helhedsplanen kan koordinere samarbejdet mellem de forskellige lokale aktører og bidrage med et forudgående kendskab og netværk til målgruppen lokalt i boligområdet. Boligorganisationen og/eller helhedsplanen kan desuden tage et medansvar ved at skaffe beskæftigelse i driften og bidrage til formidling af jobs i private og offentlige virksomheder f.eks. i forbindelse med større fysiske anlægsopgaver og renoveringsprojekter (se aktivitetsbeskrivelsen om "Lærepladser og job i byggesager").

VIRKNING

Der foreligger solid viden, som dokumenterer virkningen af flere af indsatsens metodiske greb og principper (Væksthusets Forskningscenter, 2017; Deloitte, 2017), herunder et af fem kommuners fremskudte beskæftigelsesindsatser, der viser, at indsatserne har en positiv beskæftigelseseffekt for gruppen af langtidsledige beboere. Effekten er tydeligst for langtidsledige beboere med anden etnisk baggrund (Madsen et al., 2020). Med indsatsen opnår 12,7 %

i denne gruppe beskæftigelse med lønnede timer mod 9,5 % blandt beboere, der modtager en anden indsats.

Den lokale placering har en positiv betydning for borgernes udeblivelser og afbud. Dette bekræftes af en fremmødestatistik fra Københavns Kommune, der viser, at afdelingen Udvalgte Boligområder, som tilbyder en fremskudt beskæftigelsesindsats, har markant færre afbud og udeblivelser. I det ordinære jobcenter aflyses 29 % af de indkaldte opfølgningssamtaler på grund af afbud eller udeblivelser, mens det i Udvalgte Boligområder kun er 13 % af borgerne, der enten udebliver eller melder afbud (Madsen et al., 2015b).

Endelig viser resultater fra systematisk brug af progressionsskemaer blandt ledige i Københavns Kommune, at fremskudte beskæftigelsesindsatser kan have en social effekt. Undersøgelsen viser, at den fremskudte indsats forebygger, at sociale og helbredsmæssige problemer forværres, og at beboerne oplever yderligere social deroute (Madsen et al., 2015b).

LÆS MERE HER

Madsen et al., 2020: Fremskudt beskæftigelse i udsatte boligområder – Slutevaluering af projekter under puljen 'Uddannelse og Jobgaranti i ghettoer og udsatte boligområder'. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2015b: Fremskudt beskæftigelsesindsats i København. En virkningsevaluering af indsatsens effekt. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Væksthusets Forskningscenter, 2017: BIP indikatorer og Jobsandsynlighed.

Mygind & Vinther, 2022: Fremskudt beskæftigelse – En lovende metode til at hjælpe sårbare borgere ind på arbejdsmarkedet. Vidensblad. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

FREMSKUDT SUNDHEDSPLEJE

Den fremskudte sundhedspleje tilbyder udvidede hjemmebesøg og lokale boligsociale mødregrupper, der sikrer en ekstra støtte til udsatte familier i udsatte boligområder. Indsatserne styrker forældreevnen og skaber bedre rammer for børnenes sundhed og udvikling.

MÅLGRUPPE

I Danmark tilbydes alle nybagte forældre besøg af en sundhedsplejerske umiddelbart efter barnets fødsel og opfølgende besøg i barnets første leveår. Sundhedsplejerskens rolle er dels at observere, rådgive og vejlede omkring spædbørns trivsel og udvikling og dels at observere familierne for tidligt at kunne udpege de familier, der har behov for ekstra støtte. Besøgene er dog kun et tilbud, og mange udsatte familier tager ikke imod tilbuddet. Dette skyldes dels, at familierne mangler viden om, hvad tilbuddet indebærer, og hvordan sundhedsplejersken kan støtte udviklingen af barnet, og dels fordi de har en modvilje mod det system, som sundhedsplejersken repræsenterer (Petersen et al., 2015).

I de udsatte boligområder er der overordnet to typer af udsatte familier, der har meget forskellige behov. Den ene type familie er af anden etnisk oprindelse, hvor børnene i højere grad end børn med dansk oprindelse lever i fattigdom, og hvor ingen

af forældrene er i gang med en uddannelse eller er i beskæftigelse. Den anden type familie er af dansk oprindelse, hvorfor andre problemstillinger gør sig gældende, da der blandt forældrene af dansk oprindelse er en større andel, som har et misbrug, har begået kriminalitet, hvor mødrene er væsentlig yngre ved det første barns fødsel, og der er en større andel af børn, som ikke bor sammen med begge deres forældre. Disse forskellige familietyper har forskellige behov, og det er derfor vigtigt at have fokus på i planlægningen af aktiviteten (Christensen et al., 2018c).

I udsatte familier er der risiko for, at problemerne tager form af individuel udsathed, der hos barnet kommer til udtryk som omsorgssvigt, understimulering, trivselsproblemer etc. Det er sundhedsplejerskens opgave at sikre, at denne strukturelle udsathed ikke medfører individuel udsathed hos små børn. Når udsatte familier takker nej til besøg fra sundhedsplejen, bliver det sværere at opspore særligt udsatte små børn i tide, og der opstår dermed et hul i forebyggelsen af udsathed. Takker disse familier samtidig nej til at deltage i mødregrupper, mister de også muligheden for at netværke i mødregruppen af andre småbørnsfamilier, der kan bistå med sparring og evt. hjælp (Petersen et al., 2015).

Tilbud om udvidede hjemmebesøg og deltagelse i boligsociale mødregrupper kan specifikt gives til de familier, der vurderes at have et behov (Petersen et al., 2015; ByLivKolding, 2013). Mange steder er de boligsociale mødregrupper dog åbne for alle familier

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	B

med børn i alderen 0-6 år, der selv oplever et behov. Her er der ofte et særligt fokus på de mødre, der har fravalgt de ordinære tilbud om sundhedsplejerske, de mødre, der ikke deltager i de almindelige kommunalt etablerede mødregrupper, samt de mødre, der hjemmepasser deres børn efter barnets første år (Nielsen et al., 2018b).

METODE

Den fremskudte sundhedspleje varetager typisk to typer af indsatser: udvidede hjemmebesøg hos børnefamilierne i området, evt. sammen med en boligsocial medarbejder, og etablering og gennemførelse af boligsociale mødregrupper i boligområdet. Tilbuddet om den fremskudte sundhedsplejerske kan også have form som en åben rådgivning en bestemt ugedag, hvor man kan komme forbi og få råd og vejledning om sit barn.

Sundhedsplejens arbejde i udsatte boligområder har dels fokus på at sikre barnets positive udvikling og dels på at styrke forældrenes kompetencer. Det enkelte barns udvikling følges bedst gennem gentagne besøg i hjemmet, mens styrkelsen af forældrenes kompetencer, herunder et fokus på, at familierne benytter dagtilbud, kan ske gennem oplæg og erfaringsudveksling i boligsociale mødregrupper, der styres af sundhedsplejersken – evt. med deltagelse af en boligsocial medarbejder (Petersen et al., 2015).

De boligsociale mødregrupper organiseres anderledes end kommunale mødregrupper, hvor spædbørnsmødre mødes i hinandens hjem. I de boligsociale mødregrupper mødes man i boligområdets fælleshus, hvilket opleves som mere uforpligtende. Ud over at sundhedsplejersken deltager, deltager andre fagpersoner også, som f.eks. pædagoger fra de lokale dagtilbud. Der holdes oplæg om bl.a. børns udvikling, områdets daginstitutioner, svangerskabsforebyggelse og andre relevante temaer vedrørende spædbørn og småbørn (Nielsen et al., 2018b; Petersen et al., 2015). Oplæggene bidrager til at skabe selvtilid blandt de mødre, der er usikre i forælderrollen (ByLivKolding, 2013). Det kan være en god idé, at en boligsocial medarbejder også

deltager i mødregrupperne, da det kan være med til at skabe tryghed, når en kendt person fra boligområdet deltager. Den boligsociale medarbejder kan desuden bidrage til mødregruppen med viden om andre tilbud i boligområdet, hjælp til kontakt til kommunen, klagesager, opmuntring til deltagelse i beboerdemokrati etc. På den måde kan den boligsociale medarbejder være netværksskabende og hjælpe kvinderne til at tage større del i lokalsamfundet (ByLivKolding, 2013).

Det anbefales, at der afholdes mindst otte-ti mødegange, med maks. seks deltagere i mødregruppen. Det lave antal gør det muligt at opbygge en tryk og tillidsfuld stemning på holdet, således at mødrene er trygge ved at udveksle erfaringer og diskutere relevante emner. Det er også en god idé, at en professionel styrer møderne, da mange mødre vælger ikke at deltage i de kommunale mødregrupper, fordi der ikke er styring på møderne (Petersen et al., 2015; ByLivKolding, 2013). Hvis en stor del af kvinderne ikke forstår dansk, er det vigtigt, at der er en tolk med til at oversætte de oplæg, som præsenteres i mødregruppen. På den måde er der mulighed for at nå nogle af områdets mest marginaliserede beboere (Petersen et al., 2015; Seidenfaden, 2012; ByLivKolding, 2013).

Da et af formålene med at arrangere særlige mødregrupper i boligområdet er at opbygge netværk mellem småbørnsmødre i området, er det vigtigt, at sundhedsplejersken eller den boligsociale medarbejder er opmærksom på, at alle mødre inkluderes i fællesskabet fra starten. En følelse af at være anderledes kan nogle gange afholde mødrene fra at deltage i de kommunale mødregrupper. Det faglige personale kan afhjælpe denne følelse f.eks. ved at lave en runde ved hvert møde, hvor hver enkelt kvinde kommer til orde og fortæller om en positiv oplevelse siden sidst (ByLivKolding, 2013). Hvis der gives plads til, at mødrene kan tage småbørnenes ældre søskende med, øger det muligheden for et stort fremmøde blandt mødrene (Petersen et al., 2015; Seidenfaden, 2012).

Den anden aktivitet, som varetages af den fremskudte sundhedsplejerske, er udvidede hjemmebesøg. Her kommer den fremskudte sundhedsplejerske i de familier, hvor der er bekymring for familiens og barnets trivsel. Hjemmebesøg af den fremskudte sundhedsplejerske er et frivilligt og ekstra tilbud til udsatte familier. Det kan gives til familier, der allerede benytter det ordinære tilbud om besøg af sundhedsplejersken, men som har behov for ekstra støtte, såvel som til familier, der har takket nej til det ordinære tilbud om besøg af sundhedsplejersken.

For at skabe et tillidsfuldt forhold mellem familien og sundhedsplejersken anbefales det, at det er den samme sundhedsplejerske, der kommer over en periode, og at sundhedsplejersken har fokus på at komme med praktiske handleanvisninger til forældrene omkring deres børns trivsel og udvikling. På den måde etableres en tryk relation mellem de udsatte familier og sundhedsplejersken med ekspertviden om små børns udvikling (Petersen et al., 2015). En amerikansk forskningsoversigt konkluderer, at hjemmebesøgene er mest effektive, hvis de foregår over længere tid og med stor intensitet. Desuden er der målt positive effekter af at starte hjemmebesøgene i de udsatte familier allerede før fødslen (Peacock et al., 2013).

IMPLEMENTERING

Den fremskudte sundhedspleje vil typisk være frikøbt af helhedsplanen til at sidde lokalt nogle timer om ugen (ByLivKolding, 2013). Det kan være udfordrende for den fremskudte sundhedsplejerske at skabe den første kontakt til forældrene og rekruttere dem til udvidede hjemmebesøg eller boligsocial mødregruppe. Deltager familien i de almindelige kommunale hjemmebesøg af sundhedsplejersken, kan rekruttering ske den vej. De familier, der ikke benytter de almindelige sundhedsplejersketilbud, kan rekrutteres gennem de boligsociale medarbejdere. Den boligsociale medarbejder kan være med til at opbygge en relation mellem sundhedsplejersken og familien, der kan skabe betingelserne for, at familien tager imod den fremskudte sundhedsplejerskes

tilbud. Sundhedsplejerskerne og boligsociale medarbejdere vurderer her, hvilke familier der kunne have gavn af at vide mere om småbørnspleje, og hvem der kunne have brug for at få styrket deres sociale netværk i boligområdet (Petersen et al., 2015; ByLivKolding, 2013).

I nogle tilfælde deltager de boligsociale medarbejdere i hjemmebesøg eller i mødregrupper sammen med den fremskudte sundhedspleje og evt. andre fagprofessionelle aktører, som pædagoger etc. Her er det vigtigt at gøre sig klart, hvilken rollefordeling der skal være mellem de forskellige samarbejdspartner, og hvilke forventninger hver især har til indsatsen og samarbejdet. De fagprofessionelle kan byde ind med viden om børneopdragelse og sundhedspleje, og de boligsociale medarbejdere med viden om, hvilke tilbud og netværk der er i området, samt evt. konkret hjælp med kontakt til kommunen etc. (ByLivKolding, 2013).

Nogle fremskudte sundhedsplejersker arbejder med (mødre)gruppeforløb for begge de nybagte forældre. En større evaluering af to gruppeforløb viser, at det kan være svært at rekruttere begge forældre til disse forløb. Hvis det er ønsket, at fædre skal deltage, skal der derfor afsættes mange ressourcer til rekrutteringen (Seidenfaden, 2012).

VIRKNING

En evaluering af mødregrupper i udsatte boligområder vurderer gruppeforløbene positivt. Kombinationen af konkret viden, erfaringsdeling og spejling i gruppen har styrket deltagernes forældrekompetencer, deres selvsikkerhed og handlekompetencer i forhold til barnet (Seidenfaden, 2012). Et andet studie viser desuden, at boligsociale mødregrupper kan være en god platform til at stille spørgsmål og blive klogere på forældrerollen (Petersen et al., 2015). Herudover viser en evaluering af boligsociale mødregrupper i Kolding, at indsatsen skaber bedre rammer for trivsel og naboskab i boligområdet. Hvor nogle kvinder i udsatte boligområder kan føle sig underlegne eller anderledes i de traditionelle

mødregrupper, kan de i de boligsociale mødregrupper mødes med andre ligesindede og opbygge nye relationer. Tilmed styrker de boligsociale mødregrupper mødrenes engagement i boligområdet og modvirker social isolation af mødrene (ByLivKolding, 2013).

En forskningsoversigt af sociale indsatser over for 0-3-årige børn og deres forældre peger på, at månedlige hjemmebesøg af en sundhedsplejerske har positiv (og signifikant) effekt i forhold til at forbedre den tidlige relation mellem mor og barn. Projektet med månedlige besøg af en sundhedsplejerske er evalueret ved at sammenligne en indsatsgruppe med en kontrolgruppe, der ikke modtager samme tilbud. Her viser det sig, at mødrene i indsatsgruppen viser større omsorg over for deres barn efter besøg af sundhedsplejersken, og at relationen er forbedret, målt på en række psykologiske parametre (Oldrup et al., 2011).

Et amerikansk systematisk forskningsreview peger ligeledes på, at der er signifikante forbedringer af børns udvikling og sundhed i forbindelse med hjemmebesøg til forebyggelse af børnemishandling. Der ses også små forbedringer med hensyn til kognitive færdigheder, problemadfærd og sundhedsproblemer blandt børnene (Peacock et al., 2013). I en dansk evaluering af sundhedsplejerskers hjemmebesøg i udsatte boligområder fremgår det ligeledes, at mødrene opfatter sundhedsplejersken som en tryk person, de har tillid til. Et meget håndgribeligt resultat af sundhedsplejerskens mulighed for ekstra hjemmebesøg er, at der er sket en reduktion i ustabile hovedløft blandt spædbørnene i et område, hvor sundhedsplejen har haft mere tid til konkrete handleanvisninger (Petersen et al., 2015).

LÆS MERE HER

ByLivKolding, 2013: Forældreinddragelse – Evaluering af otte projekter i Kolding. ByLivKolding.

FRITIDSAKTIVITETER I BOLIGOMRÅDET

Fritidsaktiviteter dækker over en bred vifte af primært sportsorienterede aktiviteter målrettet børn og unge i udsatte boligområder. Aktiviteterne kan være tilrettelagt for en bred målgruppe, ligesom de også kan være fokuseret på afgrænsede grupper karakteriseret af forskellige problemstillinger.

MÅLGRUPPE

Børn og unge i udsatte boligområder deltager mindre i organiserede fritidsaktiviteter end deres jævnaldrende på landsplan (Christensen et al. 2022). Det er veldokumenteret, at børn og unges idrætsdeltagelse er præget af forældrenes sociale og kulturelle baggrund, hvilket kommer til udtryk ved en lavere idrætsdeltagelse hos børn, hvis forældre ikke er i arbejde (60 %), i modsætning til børn, hvis forældre er i arbejde (85 %). Børn i Danmark, hvis forældre er født uden for Europa (61 %), har ligeledes en lavere idrætsdeltagelse end børn, hvis forældre er født i Danmark (84 %) (Tofft-Jørgensen et al., 2017; Madsen et al., 2012).

De udsatte boligområder er bl.a. kendetegnet ved en overrepræsentation af børn, hvis forældre har indvandrerbaggrund og/eller står uden for arbejdsmarkedet. Derfor er der i flere af de boligsociale helhedsplaner fokus på at igangsætte og understøtte arbejdet med at aktivere unge i fritidsaktiviteter med hovedvægt på idræt og sport.

Evalueringer peger på, at idrætsaktiviteter i boligområdet især er velegnede til børn (særligt drenge) i alderen 6-12 år. Disse drenge tilbringer ofte en stor del af deres fritid i boligområdets fællesarealer og søger gerne de tilbud, der måtte være. Derimod er det sværere at tiltrække de lidt ældre unge i alderen 13-16 år. Endvidere peges der på vigtigheden i at involvere personer, som kender de lidt ældre unge i forbindelse med at afvikle aktiviteterne, og som kan være med til at rekruttere disse unge til fritidsaktiviteterne (Gregersen et al., 2012).

I flere af aktiviteterne nævnes også frivillige aktører som en sekundær målgruppe i arbejdet med at aktivere unge i idræt. Hos denne målgruppe har man i en evaluering konstateret, at det frivillige arbejde for de flestes vedkommende giver mere energi og godt humør. De frivilliges rolle vurderes også som vigtig i forhold til at sikre beboerne i udsatte boligområder sunde og attraktive foreningstilbud (Tofft-Jørgensen et al., 2017).

METODE

Mens aktivitetsbeskrivelsen "Brobygning til foreningsliv for børn og unge" fokuserer på den boligsociale helhedsplans funktion som brobygger til forskellige typer af foreninger, tager nærværende beskrivelse af "Fritidsaktiviteter i boligområdet" udgangspunkt i fritidsaktiviteter gennemført af eller i samarbejde med helhedsplanen. Disse aktiviteter er

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	C
Virkning	C

karakteriseret ved at foregå kontinuerligt over længere perioder og typisk med fokus på sport og bevægelse. Enkeltstående arrangementer er beskrevet i aktivitetstypen "Netværksfremmende aktiviteter".

Litteraturen beskriver en del forskellige problemstillinger, der forsøges løst med at aktivere børn og unge fra udsatte boligområder i sportsorienterede fritidsaktiviteter. Der er bl.a. fokus på det kriminalpræventive sigte, men områder som forbedret skolegang, styrket fællesskab, øget tryghed og livskvalitet nævnes også som mulige effekter af at indgå i organiserede idrætsaktiviteter (Tofft-Jørgensen et al., 2017; Fehsenfeld et al., 2013).

Mange helhedsplaner arrangerer forskellige former for fritidsaktiviteter for børn og unge i boligområdet. Aktiviteterne fokuserer primært på motion og bevægelse, men kan i få andre tilfælde også omhandle leg, musik eller kunstnerisk udfoldelse. Der skelnes overordnet mellem to typer af fritidsaktiviteter: de bredt forebyggende fritidsaktiviteter og de kriminalitetspræventive fritidsaktiviteter.

Bredt forebyggende og netværksskabende fritidsaktiviteter er de mest udbredte i de boligsociale helhedsplaner. Her fungerer fritidsaktiviteterne bl.a. som en platform for at komme i kontakt med boligområdets børn, unge og voksne. Aktiviteternes målsætninger omhandler typisk temaer som trivsel, naboskab, netværk og brobygning til det etablerede foreningsliv.

Hvis den primære målgruppe for fritidsaktiviteten er unge, kan man også involvere forældrene, så de får en forståelse for, hvorfor det er vigtigt for barnet at have en indholdsrig fritid, hvilke muligheder der er i lokalområdet, og hvad de kan og skal gøre, for at deres børn får en mere aktiv og indholdsrig fritid (Gegersen et al., 2012).

Ønsker man at brobygge til det etablerede foreningsliv, er det godt at etablere samarbejde med lokale foreninger eller fritidstilbud om at arrangere aktiviteter i boligområdet (se også aktiviteten "Brobygning til foreningsliv for børn og unge").

Brobygning til fritidsaktiviteter uden for boligområdet er også vigtigt, da man således kan undgå, at der opstår paralleltilbud, eller at aktiviteten lukker om sig selv. Brobygningen kan ske ved, at beboerne introduceres for en sportsgren og for foreningslivet. Hvis man ikke kan etablere samarbejder med lokale foreninger, der har lyst til at lave aktiviteter i boligområdet, kan man alternativt udvikle tilbud igennem lokale beboerforeninger. Helhedsplanen kan f.eks. støtte op om etableringen af en forening med udgangspunkt i engagerede beboere (Gegersen et al., 2012).

Kriminalpræventive fritidsaktiviteter er fritidsaktiviteter tilrettelagt med fokus på en målgruppe af særligt kriminalitetstruede unge; en systematisk kortlægning fra Det Kriminalpræventive Råd viser, at fritidsaktivetsindsatsen skal leve op til nogle bestemte krav, for at der er størst mulig sandsynlighed for en effekt (Christiansen et al., 2012):

1. Aktiviteterne skal gennemføres med fokus på udvikling af de unges kompetencer og færdigheder, herunder sociale og emotionelle færdigheder.
2. Man skal sætte klare rammer og struktur på fritidsaktiviteterne for at mindske konflikter og normbrydende adfærd.
3. Indsatsen skal være langvarig (mindst et år), og de unge skal være aktivt involverede og deltage hyppigt i fritidsaktiviteten.
4. Man skal undgå negative gruppedannelser, der kan opstå, hvis indsatsen alene henvender sig til kriminelle eller belastede unge.
5. Man skal sikre kontinuitet i både deltagergruppen, bemanningen og indholdet af aktiviteten.

Der er en risiko for, at man med denne type indsats kan være med til at forstærke marginaliseringen og en kriminel subkultur. Det anbefales derfor, at man altid arbejder med blandede grupper af unge, nogle, som er kriminalitetstruede, og nogle, som ikke er i den kriminelle risikozone (Christiansen et al., 2012; Kjeldsen et al., 2015).

I forhold til medarbejdernes kompetencer kan det være en fordel at kombinere instruktører, der har en idrætsmæssig eller anden relevant faglig baggrund, med instruktører, der har en lokal tilknytning til området og målgruppen, og som har en socialfaglig baggrund. Evalueringen af DGI Playground viser, at dette kan skabe synergieffekter mellem de involverede, der har muligheden for at inspirere hinanden på tværs af det boligsociale og idrætsfaglige felt (Gregersen et al., 2012).

IMPLEMENTERING

Som beskrevet ovenfor er det vigtigt at arbejde tæt sammen med det etablerede forenings- og fritidsliv, når man etablerer fritidsaktiviteter i boligområdet. Ud over brobygningspotentialet begrænser dette risikoen for, at fritidsaktiviteterne i boligområdet bliver

paralleltilbud, som konkurrerer med det etablerede forenings- og fritidsliv.

Evalueringen af DGI Playground viser, at det er en fordel, at der er en koordinator, som kan være tovholder på samarbejdet mellem den boligsociale indsats, de kommunale fritidstilbud og foreningslivet (Gregersen, 2012). Denne rolle vil typisk kunne varetages af en boligsocial medarbejder.

Det er nødvendigt at afsætte tid til en koordinerende projektleder eller foreningsbrobygger, som kan samle trådene og holde kontakt til de involverede aktører, sikre procesevaluering samt holde opmærksomhed på fremdrift i forløbet (Kvist et al. 2023). Hertil kommer, at fagprofessionelle, som opsporer børn og unge til ordningen og evt. også varetager fritidsvejledning, i varierende grad har brug for timer til opgavevaretagelsen (Socialstyrelsen, 2017b).

Opgaven med at rekruttere og give plads til flere børn og unge fra udsatte boligområder i fritidsaktiviteter vedrører både det strategisk visionsarbejde i foreningerne såvel som tilrettelæggelse af aktiviteter og engagering af forældre og frivillige (Lund et al. 2023; Kvist et al. 2023)

VIRKNING

Den forventede virkning af fritidsaktiviteter afhænger af indsatsens fokusområde og målgruppe, der som beskrevet kan variere en del fra indsats til indsats. Det er derfor vanskeligt at vurdere aktivitetens virkning samlet, da den både metodisk og formålmæssigt stikker i flere retninger.

Der er generelt begrænset viden om virkningen af sportsorienterede fritidsaktiviteter i dansk boligsocial kontekst. Der findes dog en række studier, der tyder på positive resultater ved deltagelse i fritidsaktiviteter i forhold til målgruppens oplevede tryk, tilfredshed med skolegang og livet generelt.

VIVE beskriver i en evaluering af børn og unge i get2sport-indsatsen, at børn og unges deltagelse i idrætsaktiviteter i en lang række studier er vurderet til både at have positiv betydning for deres sundhed og helbred og for deres sociale og emotionelle kompetencer. Evalueringen fandt, at 90 % af get2sport-medlemmerne og de idrætsaktive elever er tilfredse med deres liv. Det er en markant højere andel end for de ikke-idrætsaktive, hvor 77 % siger, at de er tilfredse. Tilsvarende viser evalueringen, at 12 % af de ikke-idrætsaktive meget ofte eller ofte føler sig ensomme, mens kun 3 % af get2sport-medlemmer og 5 % af de øvrige idrætsaktive elever meget ofte eller ofte føler sig ensomme (Christensen et al., 2021a).

Det Kriminalpræventive Råds kortlægning af mentor- og fritidsindsatser (Christiansen et al., 2012) peger på gode forandringer inden for kriminalitet, skole, adfærd, psyke, rusmidler og relationer. Disse positive

effekter ses dog kun nogle gange og med forskellig effekt for forskellige undergrupper af deltagere. Undersøgelsen konkluderer også, at kombinationen af mentor- og fritidsindsatser tilsammen kan påvirke og berige flere områder af den unges liv såvel individ- som gruppebaseret. Både en-til-en med en voksen og i et forum af andre unge.

At involvere den unges forældre vil samtidig styrke indsatserne, og disse elementer vil samlet set øge chancen for at skabe reelle og positive forbedringer i den unges liv.

En slutevaluering af Dansk Idrætsforbunds arbejde med at aflaste og styrke idrætsforeningerne i udsatte boligområder, også kaldet DIF Get2sport, peger på en række positive resultater hos de unge og frivillige, som har deltaget i indsatsen. På baggrund af en spørgeskemaundersøgelse og en række interviews slås det fast, at 62 % af medlemmerne er blevet gladere for at gå i skole, efter at de er begyndt i en idrætsforening. I den kvalitative del af undersøgelsen fremhæver brugerne, at den disciplin og den selvtilid, de opnår via deres idræt, direkte kan overføres til deres skolegang (Tofft-Jørgensen et al., 2017).

Samme evaluering viser positiv effekt, når det kommer til fællesskaber. 84 % af medlemmerne svarer, at de har fået nye venner/større netværk, efter at de er begyndt i en idrætsforening. Undersøgelsen viser også, at idrætsforeningerne fungerer som et socialt samlingspunkt for de unge beboere i de udsatte boligområder. 50 % af medlemmerne svarer, at de også bruger tid i foreningen/på banen, når der ikke er træning. Undersøgelsen viser tilmed, at det at være medlem i en idrætsforening er tryghedsskabende for mange medlemmer. 65 % svarer, at de føler sig mere trygge, hvor de bor, fordi de kender folk fra deres idrætsforening. Hele 90 % af medlemmerne har i undersøgelsen svaret, at de er blevet mere tilfredse med deres liv, efter at de er begyndt i en idrætsforening (Tofft-Jørgensen et al., 2017).

LÆS MERE HER

Gregersen et al., 2012: DGI Playground – Slutevaluering af idrætsaktiviteter i ferien for børn og unge i udsatte boligområder. Institut for idræt og ernæring, Københavns Universitet.

Christensen et al., 2021a: Børn og unge i get2sport-for-eneringerne. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Kvist et al., 2023: Tilgængeliggørelse af foreningsliv – Social idrætsudvikling målrettet børn og unge fra udsatte boligområder på Nørrebro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lund et al., 2023: Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

FRITIDSJOBAKTIVITETER

Fritidsjobindsatser er en udbredt metode til at hjælpe unge i fritidsjob. Flere undersøgelser viser, at der er en positiv sammenhæng mellem at have et fritidsjob og den unges uddannelsesmønster, karakterer og afvigelse fra at begå kriminalitet.

MÅLGRUPPE

I 2015 havde 36 % af de unge i 9. klasse fra udsatte boligområder et fritidsjob. Tilsvarende tal på landsplan lå på 46 % (Kuipers et al., 2018). At så relativt mange unge i de udsatte boligområder ikke har et fritidsjob, er ofte et spørgsmål om social arv. I nogle tilfælde har de unges forældre ikke selv en uddannelse og har kun haft sporadisk kontakt med arbejdsmarkedet. Det gør, at forældrene ikke nødvendigvis har den viden, der skal til for at give deres børn støtte og vejledning i forhold til uddannelse og arbejde. Mange unge mangler derfor en grundlæggende forståelse for og viden om, hvad der skal til for at få en uddannelse eller et job (Aner et al., 2012). I denne sammenhæng har fritidsjobaktiviteter vist sig at være en populær metode i både kommuner og boligsociale helhedsplaner.

Fritidsjobaktiviteter er målrettet unge i alderen 13-18 år, som står uden et fritidsjob, og hvor det vurderes, at et fritidsjob er relevant i forhold til at øge den unges livschancer (Aner et al., 2012). Hovedparten (74 %) af de unge er mellem 15 og 17 år (Christensen et al., 2019a). Det overordnede formål er på forskellig vis at hjælpe unge uden arbejde i fritidsjob. Alt efter den lokale kontekst varierer det, om indsatsen er målrettet

alle unge, eller om der arbejdes med eksklusionskriterier for målgruppen. I nogle indsatser differentieres der således mellem unge, der har behov for en mere eller mindre håndholdt indsats (Bjørn et al., 2011).

METODE

Fritidsjobaktiviteter har til formål at øge unges selvværd, bryde den sociale arv, styrke deres arbejdsmarkedskompetencer, fastholde dem i uddannelsessystemet og reducere ungdomskriminalitet i lokalområdet. Via fritidsjob trænes de unge i selvstændighed med henblik på at opbygge et stærkere selvværd (Kjeldsen et al., 2015). I fritidsjobsaktiviteter er der fem overordnede elementer: vejledning i jobsøgning, forberedelse til fritidsjob, undervisning og træning af specifikke kompetencer, skabelse og fastholdelse af virksomhedsnetværk og støtte og fastholdelse af fritidsjob (Christensen et al., 2019a). Generelle metoder i fritidsjobaktiviteter består bl.a. i virksomhedsbesøg, hvor der skabes dialog mellem unge og virksomheder, samt træning af de unge i at skrive CV, ansøgninger og at gå til jobsamtaler. De anvendte metoder tilpasses dog i høj grad til målgruppen (Bjørn et al., 2011; Christensen et al., 2019a).

Er der tale om ressourcestærke unge, består indsatsen først og fremmest af støtte og vejledning i forbindelse med ansøgningsprocessen. Den boligsociale medarbejder hjælper den unge med at finde ud af, hvad han eller hun kan og vil, hjælper med at skrive en god ansøgning og støtter den unge i selv at finde et job at søge. Der er fokus på at inddrage den unge i alle trin af jobsøgningsprocessen: fra at finde jobopslag, skrive en ansøgning, til at præsentere sig for

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

arbejdsgiveren til jobsamtalen. På denne måde bevarer den unge ansvaret for processen og bliver en handlende aktør i sit eget liv (Kjeldsen et al., 2015; Christensen et al., 2019a). Det anbefales desuden at kombinere indsatsen med introduktion til de systemer, man bør kende som borger og lønmodtager: NemID, lønsedler, feriepenge m.m. (Bjørn et al., 2011). Endelig er det vigtigt at inddrage de unges forældre i processen og få forældrenes accept og opbakning til fritidsjobbet.

Er der tale om udsatte eller kriminalitetstruede unge, anvendes typisk en mere håndholdt metode. Den håndholdte metode er kendetegnet ved, at den boligsociale medarbejder ikke blot hjælper den unge ved at informere om mulighederne for fritidsjob og skrive en ansøgning, men også hjælper med at kontakte en arbejdsgiver eller ligefrem "matche" ham eller hende med en bestemt arbejdsplads. Yderligere kan den boligsociale medarbejder hjælpe den unge med fastholdelse af fritidsjob og yde støtte til

arbejdsgiveren, hvis det bliver nødvendigt (Christensen et al., 2021b).

Den håndholdte indsats kan også bestå i at støtte de mindre ressourcestærke unge til at blive i stand til at varetage et fritidsjob gennem pædagogiske forløb, som ikke udelukkende har fokus på jobsøgning. Der bør i nogle tilfælde arbejdes med den unges "fritidsjobparathed", f.eks. attitude, omgangsform, indstilling til at arbejde, viden om arbejdspladskultur, forventninger til fremtiden og ikke mindst lyst til og motivation for at arbejde (Bjørn et al., 2011). I forhold til denne målgruppe er det desuden vigtigt at sikre en opfølgning på, hvordan det går på jobbet efter ansættelsen (Kjeldsen et al., 2015).

Medarbejderne bør have kompetencer inden for socialpædagogisk arbejde med unge samt et godt kendskab til normer og forventninger på en arbejdsplads. Derudover bør de være klædt godt på til at samarbejde med virksomheder. Et godt kendskab til

lokale virksomheder er naturligvis en god basis, men lige så vigtigt er det at have kendskab til, hvordan man taler med virksomheder, og hvordan man vedligeholder en god kontakt til dem. Det er derfor en god idé at kompetenceudvikle medarbejderne til at varetage denne kontakt (Nielsen et al., 2015).

IMPLEMENTERING

En central samarbejdspartner for fritidsjobaktiviteterne er de lokale virksomheder, men der er også eksempler på samarbejder med UU-vejledning, jobcenter, SSP eller skoler og boligsociale og kommunale klubber. Disse samarbejder er typisk centreret om arbejdet med rekruttering af de unge, at klargøre og brobygge til fritidsjobbet. I forhold til de lokale virksomheder består den boligsociale rolle af støtte til arbejdsgiver i form af et netværk med virksomheder, der er villige til at tage unge fra boligområdet i fritidsjob samt at understøtte den unges læring og fastholdelse i fritidsjobbet (Christensen et al., 2019a; Jakobsen et al., 2024). Litteraturen viser også eksempler på en arbejdsdeling mellem den lokale helhedsplan og aktører, som er specialiseret i at hjælpe unge i fritidsjob; her sker rekrutteringen af de unge lokalt i helhedsplanen, mens den specialiserede aktør varetager fritidsjobformidlingen.

Rekruttering af de unge til indsatsen kan ske både direkte henvendt til de unge og via samarbejdspartnere. Derfor er det en god idé også at bruge tid på samarbejde og netværksdannelse. Den direkte rekruttering foregår ofte i en åben rådgivning, hvor de unge kan komme og få hjælp til CV-skrivning, jobsøgning, forventningsafstemme i forhold til muligheder i et fritidsjob og lignende. Den åbne rådgivning kan også fungere som uformelt mødested (se f.eks. aktivitetstypen "Bemandede klubber og væresteder"). Andre steder benyttes opsøgende arbejde, hvor fritidsjobkonsulenten opsøger de unge, hvor de færdes i boligområdet. Derudover benytter nogle sig også af sociale medier til rekruttering af unge, f.eks. gennem Facebook (Nielsen et al., 2015).

Unge i udsatte boligområder er ofte meget interesserede i at få hjælp til at finde fritidsjob, og det er derfor ikke svært at rekruttere til indsatsen. Man bør dog være opmærksom på, om de unge, der henvender sig, fortrinsvis er ressourcestærke unge. I forhold til udsatte unge kan der være brug for en særlig målrettet rekruttering, hvor det kan være en fordel, at medarbejderen har kendskab til de unge igennem andre aktiviteter og dermed har opbygget en tillidsfuld relation til de unge. Yderligere er de unges egen motivation vigtig, for at projekterne kan lykkes (Christensen et al., 2019a).

Det kan endvidere være vanskeligt at finde fritidsjobs for de 13-15-årige dels på grund af lange skoledage og dels på grund af reglerne for ansættelse af børn og unge. Derfor anvendes der ofte lommepengejobs til denne målgruppe (Christensen et al., 2019a). Læs mere om lommepengejobs under aktivitetstypen "Lommepengeindsats".

Der er eksempler på, at man kombinerer hjælp til at finde fritidsjob med et krav om, at de unge passer deres skole. Det er både, fordi man ikke vil have, at fritidsjobbet skal tage fokus fra skolegangen, og fordi man ved, at et fritidsjob er en meget motiverende faktor for de unge. De unge bliver mere afklarede i forhold til deres videre uddannelsesforløb, og det kan motivere dem til at passe deres skole bedre. Fritidsjobindsatser kan således bruges til at nedbringe skolefravær. Dette kræver dog, at man er i tæt dialog med skolen om, hvordan det går med den unge (Kjeldsen et al., 2015).

Fritidsjobindsatser er bredt implementeret i dansk boligsocial sammenhæng og er blandt de mest populære indsatser i det boligsociale felt. På trods af den store udbredelse mangler der mere viden om, hvordan implementeringen bør foregå mest hensigtsmæssigt.

VIRKNING

Unge fra udsatte boligområder, der har haft et fritidsjob, er mere tilbøjelige til at starte på en uddannelse eller komme i beskæftigelse sammenlignet med unge, der ikke har haft et fritidsjob. Det tyder endvidere på, at fritidsjob kan være med til at forebygge negativ social arv (Aner et al., 2012; Poulsen et al., 2013). En evaluering af de boligsociale indsatser i udsatte boligområder viser, at chancen for at få og fastholde et fritidsjob er tre gange større for unge, der deltager i et lommepengeprojekt eller en fritidsjobaktivitet, i forhold til unge, der ikke gør (Christensen et al., 2021b; Jakobsen et al., 2024; Christensen et al., 2022c). Fritidsjobaktiviteterne har derudover også en positiv betydning for de unges selvværd, hvilket også forklarer de unges øgede motivation for at komme videre, f.eks. med en uddannelse, hvor unge med fritidsjob afslutter folkeskolen med et højere karaktergennemsnit end unge uden fritidsjob, samt at de har nemmere ved at gennemføre og færdiggøre en ungdomsuddannelse (Aner et al., 2012; Kjeldsen et al., 2015; Kuipers et al., 2018). Dette støttes op af en undersøgelse af virkningen af fritidsjob, hvor de unge, der har deltaget i undersøgelsen, udtrykker en stolthed over at varetage et arbejde og giver udtryk for, at oplevelserne i de første jobs har givet dem større økonomisk uafhængighed fra forældrene, ansvarsbevidsthed og tillid til egne evner (Poulsen et al., 2013). For en del af de unge virker det endvidere disciplinerende at skulle indfinde sig på en ny arbejdsplads og lære nye omgangsformer, hvilket kan påvirke deres adfærd i en positiv retning, bl.a. ved at styrke de unges samarbejdsevne og evne til at indgå i dialog (Christensen et al., 2019a).

Når det kommer til kriminalitetsforebyggelse, viser VIVE's systematiske kortlægninger af virkningsfulde kriminalpræventive indsatser, at sommerjobs kan være med til at forhindre, at unge bliver involveret i kriminalitet i deres sommerferie, og at de har mindre skolefravær (Mehlsen et al., 2015; Kjer et al., 2016). Evalueringen siger dog ikke noget om de mere langsigtede kriminalpræventive effekter.

En anden evaluering foretaget af VIVE af effekter og resultater af de boligsociale indsatser fra Landsbyggefondens 2011-2014-pulje viser, at børn og unge, der har deltaget i en fritidsjobindsats, har tre gange så stor chance for at opnå et fritidsjob i indsatsåret og fastholde det året efter indsatsen. For piger, der har deltaget i en fritidsjobindsats, fastholdes effekten i op til to år efter deres deltagelse. Børn og unge-indsatsen har en svag effekt i forhold til at reducere skolefravær, uden skelen til, om det er lovligt eller ulovligt fravær. Der er allerede tendens i året efter børn og unges deltagelse til, at der sker en reduktion i deres fravær, men der er først tale om en signifikant effekt to år efter, at de har deltaget i indsatsen. Hverken fritidsjobindsatsen eller børn og unge-indsatsen er evalueret i forhold til, om de har haft en effekt på at nedbringe kriminalitet. Det skyldes, at der er for få unge, der har deltaget i indsatserne, som har erfaring med kriminalitet (Christensen et al., 2021b).

LÆS MERE HER

Kuipers et al., 2018: Fritidsjobbere fra udsatte boligområder – En karakteristik og status på udviklingen af unge med fritidsjob. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2019a: Boligsociale indsatser bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2021b: Effekter og resultater af de boligsociale indsatser – Landsbyggefondens 2011-14-midler. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Social Respons, 2023: Fra fritidsjob til faglært - Slutevaluering (2019-2023)

BL - Danmarks Almene Boliger, 2024: Ungeindsatsen i Korsørparken. BL-analyse

Jakobsen et al., 2024: Jobplaneten Roskilde - Midtvejsrapport om fritidsjobindsatsen Jobplaneten Roskilde. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

FÆDREINDSATSER

Fædres rolle i deres børns liv og i opdragelsen er betydningsfuld. I fædreindsatser arbejder man med at aktivere fædre i lokalområdet både til at være mere aktive fædre i deres egne familier og frivillige rollemodeller for lokalområdets børn og unge.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for indsatsen er fædre, som bor i boligområdet. Der er ikke klare inklusions- eller eksklusionskriterier for indsatsen, som kan målrettes mange forskellige grupper af fædre. I mange boligområder er der dog et særligt fokus på etniske minoritetsfædre. Dette skyldes, at lokale aktører og fagprofessionelle i f.eks. sundhedsplejen, børnehaver og skoler ofte oplever disse fædre som fraværende. Fraværende fædre har mange årsager, som kan skyldes forskellige sociale, psykiske, etniske og strukturelle faktorer (Frederiksen et al., 2016b; Center for Børneliv, 2016).

Det er vigtigt for børns udvikling, at de vokser op med en kærlig og engageret far, da det øger sandsynligheden for at klare sig godt senere i livet. En tæt kontakt til deres far gennem de tidligere leveår giver børnene bedre sociale, sproglige og faglige kompetencer senere i livet. Derudover mindskes risikoen også for, at børnene kommer i problemer derhjemme eller i boligområdet (Breau et al., 2017).

METODE

Metoden består kort fortalt i, at man rekrutterer fædre i lokalområdet, hvor de boligsociale indsatser forsøger at støtte og bakke op om fædrene, så de kan komme mere på banen i forhold til deres egne børn og andre børn og unge i boligområdet (Frederiksen et al., 2016b).

Den forventede virkning af fædreindsatser er typisk todelt. Én forventet virkning er, at fædrene bliver mere aktive og engagerede fædre i deres egne familier. Den anden forventede virkning er, at fædrene skal fungere som frivillige rollemodeller i boligområdet, der f.eks. kan lave aktiviteter for andre fædre og børn eller indgå som ekstra voksne i fritidsaktiviteter i boligområdet. Når man sammensætter fædregruppen, skal man derfor være opmærksom på, om gruppen af fædre har et behov for at blive styrket i deres farrolle, eller om fædrene er ressourcestærke nok og har lysten til at agere rollemodeller i lokalområdet (Breau et al., 2017; Social respons, 2017b; Frederiksen et al., 2016b).

Indsatsen består typisk af et læringsforløb, som strækker sig over 8-12 måneder. Indholdet af læringsforløbene er bl.a. tilførsel af ny viden om børn og unge og deres hverdagsliv i Danmark, møder med forskellige professionelle aktører, redskaber til at lave opsøgende og udgående arbejde i lokalområdet og diskussioner og erfaringsdeling i plenum om eksempelvis børneopdragelse, og refleksion over egen farrolle. Læringsforløbene indeholder også praktisk arbejde på at skabe et bæredygtigt fællesskab i fædregruppen, således at gruppen kan forankres i det enkelte boligområde og fortsætte

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	C

med at eksistere efter endt projektforløb (Breau et al., 2017; Social respons, 2017b).

For at fædrene får det største udbytte af mødet med repræsentanter fra det sociale system, er det vigtigt, at fædrene inddrages i en dialog. Fædreindsatsen "Baba" anvender et særligt greb kaldet "dilemma-mødet", der består i at lade fædrene starte med at have ordet, når der skal etableres en samtale mellem dem og den professionelle aktør om, hvad fædrene ved om emnet. Således kan samtalen tage udgangspunkt i fædrenes viden og det, der interesserer dem. I stedet for en envejsformidling fra fagperson til en gruppe af passive forældre etableres der således en ligeværdig dialog (Breau et al., 2017; Christensen et al., 2021c).

Det er afgørende, at den boligsociale medarbejder har et godt kendskab til fædrene i boligområdet (CUBION, 2014). Det er ligeledes vigtigt, at den boligsociale medarbejder, der arbejder med fædreindsatserne, arbejder med en anerkendende tilgang til fædrene, er opmærksom på vigtigheden af at opbygge tillid og nærvær til dem samt er en mand, da det kan være med til at få tilbuddet til at fremstå som relevant for fædre (Seidenfaden, 2012; Breau et al., 2017).

IMPLEMENTERING

Mange års erfaringer viser, at det kan være svært at rekruttere fædre til fædreindsatser, og der skal derfor afsættes meget tid og mange ressourcer til rekrutteringsfasen. Skal det lykkes at rekruttere fædre, skal der lægges et særligt fokus på at tilrettelægge indsatserne efter fædrenes ønsker og behov for viden. Det viser sig, at fædrene er de bedste til at rekruttere andre fædre, og hermed eksisterer der et stort potentiale i at nå ud til en større målgruppe via fædrenes interne sociale netværk i boligområdet (Frederiksen et al., 2016b; Christensen et al., 2021c). Da de fleste børn er indskrevet i et dagtilbud, kan dette også være et sted at rekruttere fædre (Christensen et al., 2018c).

En undersøgelse fra CFBU peger på, at mænd og særligt mænd med anden etnisk baggrund end dansk kan være en meget svær målgruppe at rekruttere til boligsociale indsatser. Dette kan bl.a. skyldes, at mændene føler sig stigmatiserede som dårlige forældre. Hvis man skal rekruttere fædre, er det derfor vigtigt at lægge vægt på, at fædrene kan gøre en forskel (Frederiksen et al., 2016b).

For at skabe den bedste gruppedynamik med gode fælles diskussioner og nye indsigter viser erfaringerne, at det er vigtigt at rekruttere både etnisk danske fædre og fædre med anden etnisk baggrund. Derudover er det vigtigt, at der ikke er for mange udsatte fædre i indsatsen med for tunge udfordringer, da de kan påvirke den gode gruppedynamik (Social respons, 2017b; Breau et al., 2015b; Breau et al., 2017).

En stærk relation mellem fædrene bidrager til fastholdelse og tilknytning til indsatsen og øger sandsynligheden for forankring af indsatsen i boligområdet (Social respons, 2017b). Det er derfor afgørende for forankringen af indsatsen at have fokus på at skabe en fællesskabsfølelse mellem fædrene og have en strategi for modtagelsen og integrationen af nye fædre, der deltager i indsatsen. Det er også vigtigt, at der ligger en fast plan for, hvad fædregruppen skal udrette sammen i den første tid, hvor de skal være selvkørende. Udvikling af et årshjul med konkrete og overskuelige opgaver for fædregruppens aktiviteter i året efter kursusforløbet kan derfor være en god idé (Baba, u.å.). Sidst men ikke mindst er det vigtigt, at man ikke forventer, at fædregruppen er selvkørende fra dag ét. Der skal således afsættes timer til at følge op på fædregruppens arbejde, efter at kursusforløbet er afsluttet (Social respons, 2017b).

I fædreindsatser er der samarbejde mellem de boligsociale medarbejdere og andre kommunale aktører, som har viden om børns udvikling og behov, som f.eks. sundhedsplejen, børnehaven, skolen osv. Når det kommer til fædregrupper som frivillige rollemodeller i boligområdet, er det vigtigt, at der arbejdes tæt sammen med lokalpolitiet, gadeplansindsatsen og SSP. Ofte har fædregrupperne et godt

kendskab til de unge, hvilket kan skabe grobund for, at de kan agere bindeled mellem SSP og de unge i boligområdet (Seidenfaden, 2011). Det kan desuden være en fordel at inddrage en rollemodel fra boligområdet eller blandt fædrene i indsatsen, som kan samarbejde med den boligsociale medarbejder om projektet og formidle tilbuddene yderligere i eget netværk og i boligområdet (FSB, 2008).

VIRKNING

CFBU's evaluering af to læringsforløb, afholdt af organisationen Baba, viser, at de 15 deltagende fædre er blevet mere bevidste om deres rolle som far og har udviklet sig på en række målsætninger, som de selv har opstillet ved projektets start. Disse omhandler bl.a. øget nærvær og tålmodighed i forhold til deres børn, og evalueringen giver en række eksempler på, hvordan fædrene har skabt konkrete ændringer i hverdagen (Breau et al., 2017).

Sideløbende med kurset har de 15 fædre tilsammen opstået over 600 andre fædre i deres lokalområder og talt én eller flere gange med disse om rollen som far. CFBU's evaluering kan ikke dokumentere virkningen af disse samtaler, men erfaringerne viser, at det opsøgende arbejde har skabt grundlag for forandringer hos en bredere gruppe af fædre i lokalområderne (Breau et al., 2017).

Evalueringen af de to Baba-forløb viser desuden, at man har haft stor succes med at skabe en god dialog og nedbryde fordomme mellem fædrene og repræsentanter for det sociale system, og ved at

gøre fædregruppen til en slags ambassadørkorps for kommunen i lokalområdet (Breau et al., 2017).

En evaluering af fædregruppen på Amagerbro peger på, at de deltagende fædre reflekterer mere over deres farrolle, har fået øget viden og fået flere handlemuligheder som far. Fædrene har fået væsentligt styrkede forudsætninger for at fungere som rollemødder i lokalområdet, hvilket også er med til at øge trygheden i området. De er lykkedes med at skabe en fædregruppe, som deltager som ressourcepersoner i lokale fritidsaktiviteter, hvor de bl.a. selv er begyndt at tage initiativ til selvstændige aktiviteter (Social respons, 2017b).

Mandlige rollemødder i boligområder har en positiv effekt på unge, som er sårbare og eksponerede i forhold til kriminalitet, hvorfor indsatsen er vigtig, da den giver især drenge og unge mænd positive forbilleder. Ikke kun fra professionelle medarbejdere og mentorer, men også i kraft af egne fædre (Frederiksen et al., 2016b; Christensen et al., 2021c).

LÆS MERE HER

Frederiksen et al., 2016b: Fædreindsatser – Baggrundsviden og praksisanvisninger til det boligsociale arbejde med fædre i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2013a: Mentorere i udsatte boligområder – Sådan tilrettelægges den virkningsfulde indsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2021c: Baba – fordi far er vigtig. En evaluering af udbredelse og forankring. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

IMAGE- OG KOMMUNIKATIONS-INDSATSER

Image- og kommunikationsindsatser har til formål at forbedre udsatte boligområders negative omdømme ved at udbrede kendskab til positive historier, kvaliteter og begivenheder i områderne til den brede offentlighed såvel som til boligområdets beboere. Dette kan ske gennem professionelle brandingindsatser, ofte kombineret med fysiske omdannelser af boligområdet. Det kan også ske gennem beboerinvolverende kommunikationsindsatser.

MÅLGRUPPE

Mange udsatte boligområder kæmper med et negativt omdømme, som er med til at fastholde negative forestillinger og svække sammenhængskraften, dels mellem beboerne og dels mellem boligområdet og det resterende samfund (Lunar et al., 2021). Det negative omdømme kan påvirke beboerne negativt, fordi de oplever at blive udsat for negative forventninger fra omverdenen baseret på deres bopæl (Bech-Danielsen et al., 2020a; Bech-Danielsen et al., 2020b). Ligeledes er det med til at påvirke områdernes attraktivitet som bosætningsområder og dermed mulighederne for at tiltrække en blandet beboersammensætning (Bech-Danielsen & Stender, 2017; Ouwehand & Bosch, 2016).

Image- og kommunikationsindsatser har ofte til formål at forandre eller nuancere et overvejende negativt image samt at udbrede kendskab til positive historier, kvaliteter og begivenheder i områderne. Det sker ved at målrette forskellige kommunikations tiltag dels mod boligområdernes nuværende beboere og dels mod den brede offentlighed samt ved at arbejde strategisk med udviklingen og branding af områderne. Branding af udsatte boligområder er blevet højaktuelt i dag, hvor de såkaldte omdannelsesområder som følge af parallelsamfunds aftalen gennemgår større fysiske forandringer, hvis formål netop er at gøre boligområderne attraktive for investorer og nye beboergrupper (Clements & Lund, 2021a; Bech-Danielsen et al., 2020b; Bech-Danielsen et al., 2020a; Ouwehand & Bosch, 2016).

Der kan overordnet skelnes mellem to målgrupper for image- og kommunikationsarbejdet. Den ene målgruppe er den brede offentlighed, som typisk har et negativt billede af de udsatte boligområder. De har af den grund ikke interesse i at flytte til boligområdet eller besøge området eksempelvis i forbindelse med sociale eller kulturelle begivenheder eller fritidsaktiviteter. Den anden målgruppe er de nuværende beboere, der kan blive præget af mediernes og

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	C
Virkning	C

politikeres fremstilling af boligområdet (Danielsen et al., 2017). Det kan både mobilisere beboerne, hvor de sammen kan tage afstand fra omverdenens syn på boligområdet, men det kan også opleves som belastende at skulle forsvare sit boligområde over for omverdenens negative forestillinger, ligesom det kan medvirke til, at beboerne selv får et mere kritisk syn på boligområdet og de andre beboere (Clementsen & Lund, 2021b; Bech-Danielsen et al., 2020b; Bech-Danielsen et al., 2020a).

METODE

Imageindsatser etableres ud fra en antagelse om, at et boligområdes negative omdømme bl.a. skabes ved en overvejende negativ repræsentation af boligområdet i pressen, på sociale medier og i offentligheden generelt. Dette negative fokus påvirker offentlighedens billede af boligområderne og former de historier, der fortælles blandt potentielle tilflyttere eller besøgende. Imageindsatsernes målsætning er at opveje de negative historier om boligområdet ved at placere positive historier i medier, offentlige fora og blandt borgerne i den lokale offentlighed (Danielsen et al., 2017).

Der arbejdes med image- og kommunikationsindsatser på to niveauer: Dels som professionaliserede brandingindsatser, typisk koblet til strategiske byudviklingsprojekter og større fysiske omdannelser; og dels som beboerinvolverende kommunikationstiltag målrettet lokale medier og beboerblade.

Den første tilgang til image- og brandingarbejdet indebærer, at der satses på professionalisering af indsatsen (Vestergaard et al., 2010) ved at ansætte brandingbureauer til at gennemføre kampagner for at forbedre områdets image. Professionaliseringen kan også bestå i at ansætte kommunikations- eller pressemedarbejdere eller ansætte kommunikationsbureauer, der skal planlægge og varetage informationsarbejdet. Dette ses typisk i forbindelse med større fysiske omdannelsesprojekter, og det vil ofte være private udviklere, men også i nogle tilfælde

boligorganisation eller kommune, der står som projekter for indsatsen (Vestergaard et al., 2010).

Den anden tilgang sigter mere på det lokale niveau gennem beboerdrevne eller beboerinvolverende image- og kommunikationsindsatser. Denne type indsats kan være med til at styrke beboernes aktive medborgerskab ved at give dem et talerør, hvorigen- nem de kan skabe andre fortællinger om boligområdet (Lunar et al. 2021). Et eksempel er beboerblade og såkaldte beboerjournalister, der uddannes til at videreformidle "den gode historie" fra boligområdet. Hvis man vil arbejde med beboerjournalistik, kræver det bl.a., at man løbende rekrutterer beboere, at man arrangerer journalistiske kurser, at man opbygger et netværk med samarbejdspartnere (f.eks. lokale medier), at man har en redaktion og holder redaktionsmøder. Mange beboere skal guides igennem arbejdsprocessen, og det er derfor vigtigt at tilpasse de journalistiske ambitioner til den enkelte beboers evner og engagement (Sønderby et al., 2014).

Et tredje eksempel er bog- eller podcastprojekter med lokale beboere, hvor det er beboernes egne historier, der er i fokus. Der er også beboere, som selv tager initiativ til at skabe en ny fortælling om boligområderne ved at etablere aktiviteter, invitere den lokale presse og formidle positive historier om livet i boligområdet. Boligorganisationerne kan derfor med fordel samarbejde med disse beboere, da de kan være med til at fremme et mere positivt image for boligområdet (Clements & Lund, 2021b). Samtidig kan disse indsatser fremme beboernes oplevelse af at øve indflydelse og tage aktiv del i debatten om deres eget boligområde, og herigennem styrke beboernes tilhørsforhold til både boligområdet og samfundet (Lunar et al., 2021).

Andre eksempler er events og arrangementer, der skal give et mere positivt billede af boligområdet samt styrke kommunikationen til beboere og omverden om, hvad der foregår i boligområdet, og skabe bedre muligheder for, at beboerne og andre borgere kan mødes og komme i dialog med hinanden. Der er således tale om mangeartede indsatser, der ikke let lader sig indfange af en fælles metodebeskrivelse.

IMPLEMENTERING

Som beskrevet ovenfor bør der skelnes mellem professionelt udført branding på den ene side og beboerdrevne eller beboerinvolverende image- og kommunikationsindsatser på den anden side. Professionelle brandingindsatser vinder i stigende grad udbredelse i disse år foranlediget af et større bystrategisk fokus på udviklingen i de udsatte boligområder, herunder gennemførelse af større fysiske omdannelsesprojekter i en række af de større udsatte almene boligområder. Brandingindsatser er typisk planlagt og udført af kommunikationsbureauer med særlige kompetencer og ekspertviden. Vi vil ikke her komme nærmere ind på implementeringsforudsætninger forbundet med denne type indsatser.

Omvendt er beboerdrevne eller beboerinvolverende image- og kommunikationsindsatser ikke længere så udbredte som tidligere, også inden for det boligsociale arbejde. Der er dog opbygget erfaringer med aktiviteten i en dansk kontekst gennem flere forskellige projekter. Selvom projekterne er meget forskelligartede, peger de danske erfaringer på, at der generelt skal prioriteres væsentlige ressourcer til rekruttering og understøttelse af deltagerne. Dette arbejde er ofte forankret i den boligsociale helhedsplan, hvor en medarbejder med kommunikationskompetencer agerer tovholder for indsatsen. Arbejdes der med beboerblade og anden beboerdrevet kommunikation, vil der ofte være nedsat en mere eller mindre fast redaktionsgruppe, som løbende skal vedligeholdes gennem rekruttering (Sønderby et al., 2014).

Erfaringerne viser også, at gode samarbejdsrelationer til lokale medier eller andre formidlingskanaler med mulighed for at få udbredt de lokale historier, evt. lavet af beboerne selv, er yderst værdifuldt. Mulighederne for at få historier ud til omverdenen er også med til at motivere og fastholde deltagerne (Sønderby et al., 2014).

VIRKNING

Der er flere internationale eksempler på, at image- og brandingindsatser har medvirket til at forbedre både omverdenens og beboernes syn på boligområdet. Litteraturen beskæftiger sig dog primært med professionelle brandingindsatser udført af boligorganisationer, kommuner og private parter i forbindelse med større byudviklingsprojekter. Litteraturen peger desuden på, at image- og brandingindsatser skal kombineres med markante fysiske forbedringer (Bech-Danielsen & Stender, 2017). Selvom brandingstrategier kan medvirke til at tiltrække tilflyttere i forbindelse med etablering af private boliger i udsatte boligområder, peger undersøgelserne også på, at forholdet mellem boligernes pris og kvalitet stadig er en langt vigtigere faktor (Ouwehand & Bosch, 2016).

Flere beboerdrevne eller beboerinvolverende imageindsatser er blevet evalueret kvalitativt (Sønderby et al., 2014) og finder positiv virkning, f.eks. hos de deltagende beboerjournalister selv. Med den litteratur, der er tilgængelig i dag, er det dog ikke muligt at afgøre, hvilken gennemslagskraft de givne imageindsatser har hos modtagerne i og omkring boligområdet, eftersom der ikke er blevet gennemført survey-baserede omdømmeanalyser blandt disse.

Som oftest etableres imageindsatser heller ikke alene, men i forbindelse med større fysiske renoveringer af boligområder. Det kan derfor være vanskeligt at afgøre, hvorvidt det er den fysiske opgradering af boligområdet i sig selv eller den medfølgende imagekampagne, der bidrager til et bedre image.

LÆS MERE HER

Sønderby et al., 2014: Bag facaden. En antologi om boligsocialt arbejde i udsatte by- og boligområder. BSN - Boligsocialnet.

KOMPETENCEUDVIKLING AF EJENDOMS- FUNKTIONÆRER

Gennem undervisningsforløb opkvalificeres ejendomsfunktionærer til at kunne identificere og gå i dialog med socialt udsatte og psykisk sårbare beboere. Aktiviteten bidrager således til at mobilisere og aktivere allerede tilstedeværende ressourcer i området, som kan styrke den samlede boligsociale og kommunale indsats for beboerne. Ligesom indsatsen har til formål at styrke de socialt udsatte beboeres samfundsforståelse og deltagelse gennem brobyggende tilbud.

MÅLGRUPPE

Der er to målgrupper for denne indsats, henholdsvis primærmålgruppen, som er ejendomsfunktionærer, og sekundærmålgruppen, som er socialt udsatte beboere.

Ejendomsfunktionærer løser typisk en række forskellige praktiske opgaver i et boligområde, herunder drift og vedligehold, beboerservice, konfliktløsning mv. Det er opgavetyper, der bevirker, at de typisk har en tæt direkte eller indirekte kontakt med beboerne. Med nærværende indsats opkvalificeres de til i højere grad at have særlig opmærksomhed på at spotte tegn på f.eks. psykisk og social mistrivsel i forbindelse med deres daglige gang og praktiske

gøremål i fællesområder, opgange og hos beboere. Opkvalificeringen tilsigter desuden at øge ejendomsfunktionærernes tryghed og handlemuligheder ved at klæde dem på med viden om, hvordan de kan og bør handle, og til hvem de kan henvende sig, i forbindelse med diverse bekymrende forhold.

Den sekundære målgruppe for indsatsen er udsatte beboere, som kan have brug for hjælp eller brobygning til relevante tilbud for at kunne klare sig i egen bolig, forebygge social isolation, eller hvis adfærd virker utryghedsskabende for omgivelserne (Christensen, Christensen & Winkler, 2021). Ligesom målgruppen for "Sociale viceværter" (se aktivitetsbeskrivelse heraf) er der tale om en relativt bred og sammensat målgruppe, der ikke lader sig afgrænse entydigt, og hvis problemstillinger kan variere i tyngde og kompleksitet. Det kan f.eks. omfatte mennesker påvirket af ensomhed, sygdom, nedsat fysisk funktionsevne, sociale problemstillinger og misbrug.

En undersøgelse fra VIVE påpeger f.eks., at der i udsatte boligområder er beboere med psykiske vanskeligheder, der ikke er opsporet, ikke modtager en indsats eller har afsluttet behandling og står uden kendte indsatser, og som stadig har det psykisk

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	C
Metode	B
Implementering	C
Virkning	D

vanskeligt (Christensen, Christensen & Winkler, 2021). Den nuværende litteratur specificerer ikke nærmere, hvilke udsatte grupper der potentielt har størst gavn af en boligsocial opkvalificering af ejendomsfunktionærer (Bjarnild, 2012).

METODE

Det mest velbeskrevne koncept for opkvalificering af ejendomsfunktionærer stammer fra Aalborg Øst, hvor man i samarbejde med en erhvervpsykolog har udviklet uddannelsesforløbet "De Blå Ressourcer" (Dahl, 2009; Almennet, 2016). Konceptet har til formål at styrke ejendomsfunktionærers kompetencer til at identificere og håndtere sociale udfordringer i boligområdet. Konceptet bygger på den faglige tilgang, der er kendt som ABCD-metoden eller "den ressourcebaserede tilgang" (Aner et al., 2017), hvis fokus er at identificere og aktivere uudnyttede ressourcer i driften af boligområdet, her i form af ejendomsfunktionærerne. Idéen er at udnytte medarbejdernes store kontaktflade og mange timers tilstedeværelse blandt beboerne til bedre at kunne spotte beboere med behov for en særlig indsats samt at kunne sætte tidligt ind med den rette hjælp, idet der ofte mangler en systematisk opsporende indsats i forhold til målgruppen (Christensen, Christensen & Winkler, 2021). De Blå Ressourcer skal således understøtte den samlede boligsociale og kommunale indsats over for disse beboere (Dahl, 2009; Bjarnild, 2012). Inddragelse af ejendomsfunktionærer har også et forankringssigte af det boligsociale arbejde, da de er en blivende aktør i boligområdet (Lunar et al., 2021).

Centrale elementer i indsatsen er, at ejendomsfunktionærerne uddannes til at spotte og vurdere problemer blandt beboere, opnå kendskab til og forståelse for, hvilke relevante aktører og muligheder for hjælp der er til stede i nærmiljøet, samt til at tage og opretholde kontakt til udsatte beboere og brobygge deres videre vej til hjælp (Dahl, 2009; Bjarnild, 2012; MBBL, 2013). Det kan eksempelvis være til sociale viceværter, boligsociale medarbejdere eller øvrige relevante tilbud i kommune eller civilsamfund.

Indsatsen kan på den måde bl.a. bidrage til en tidligere opsporing og indsats, forebyggelse af misligholdelse af lejemål, forebyggelse af social isolation og forebyggelse af nabokonflikter.

Fokus i arbejdet med brobygning er beboernes problemstillinger og behov. Arbejdet er målrettet de barrierer, som står i vejen for, at beboerne selv kan klare hverdagsudfordringer, deltage i samfundslivet og indgå i sociale sammenhænge. Et centralt omdrejningspunkt i denne aktivitet er formidling af rettigheder og pligter i relation til myndigheder og det offentlige system – og vejledning og støtte i at gøre brug af dem. Det at arbejde med at øge rettigheds- og pligtforståelse er den type indsats, som forskning peger på har en særligt positivt fremmende effekt på medborgerskab, da man gennem brobyggende aktiviteter kan udvikle beboernes kompetencer samt øge deres motivation og selvtillid til at begå sig og deltage i samfundet (Lunar et al., 2021).

En VIVE-undersøgelse indikerer, at denne form for indsats kan være efterspurgt og relevant i forbindelse med fysiske omdannelser af ghettoer (Christensen, Christensen & Winkler, 2021). Her vil medarbejdere f.eks. skulle i gang med at banke på dørene til mange beboere, og de vil sandsynligvis møde beboere, de ikke tidligere har mødt, som viser tegn på psykiske vanskeligheder. I de situationer er det vigtigt, at medarbejderne ved, hvad de skal gøre. I øvrige boligområder efterspørges denne form for indsatser tillige i forbindelse med mindre fysiske renoveringer.

De Blå Ressourcer består af otte undervisningsmoduler à to dage og ca. en måned mellem hvert modul. Undervisningsmodulerne omhandler temaerne (Dahl, 2009):

- Effektiv konfliktløsning
- Kommunikation
- Coaching
- Psykisk syge
- Systemet – og hvordan man navigerer i det
- Kultur

Undervisningsforløbet er struktureret omkring aktionslæring og en vekselvirkning mellem tre elementer. De tre elementer er 1) undervisning i konkrete og relevante redskaber og metoder, 2) prøvehandling i dagligdagen på baggrund af undervisningen og 3) fælles faglig refleksion og evaluering af prøvehandlingerne (Dahl, 2009). I forbindelse med kurset undervises deltagerne i metoder og redskaber, som kan anvendes i og kvalificere deres daglige arbejde og interaktion med udsatte beboere. Foruden at blive klædt på med relevante faglige oplæg har deltagerne mulighed for at sparre om, hvordan metoderne kan afprøves i praksis. Mellem undervisningsmodulerne gennemfører deltagerne således en række planlagte prøvehandling, og ved den efterfølgende undervisningsgang samles op på de umiddelbare erfaringer. Det er vigtigt, at deltagerne har god tid til at afprøve de nye tilgange i praksis og evaluere på dem.

Foruden opkvalificering af ejendomsfunktionærerne har undervisningsforløbet potentiale for at tydeliggøre netværket af aktører i nærmiljøet omkring beboerne og potentialerne ved et styrket samarbejde mellem områdedriften og den boligsociale indsats. Herunder kan fokusområder eksempelvis være at udveksle viden om, hvilke beboere der har behov for særlig hjælp, og hvordan man i fællesskab kan bidrage til at yde denne hjælp.

Indsatsen stiller i udgangspunktet ikke formelle krav til medarbejdernes kompetencer. I det konkrete eksempel har de uddannede været ejendomsfunktionærer, men afhængigt af de lokale forhold og behov kan det være formålstjenligt at opkvalificere andre lignende faggrupper. Det er dog afgørende, at medarbejderne grundlæggende er motiveret for at indgå i det boligsociale arbejde og engagere sig i kurset og læringsmulighederne. Det er ligeledes vigtigt, at de involverede medarbejdere har personlige og sociale kompetencer til at indgå i dialog med beboere med mange forskellige baggrunde og sprogkulturer samt at kunne samarbejde med relevante samarbejdspartnere, såvel boligsociale medarbejdere som kommunale aktører.

IMPLEMENTERING

Indsatsens implementering forudsætter, at der etableres et undervisningsforløb, som forstås af en underviser med de relevante kompetencer – eksempelvis i kraft af erfaringer med at undervise ejendomsfunktionærer i De Blå Ressourcer.

Det anbefales, at uddannelsesforløbet tilpasses den enkelte helhedsplans konkrete behov og herunder ejendomsfunktionærernes vidensbehov og arbejdsopgaver (Dahl, 2009). I den bestræbelse kan det være såvel motiverende som hensigtsmæssigt at inddrage dem i undervisningsforløbets forarbejde og tilrettelæggelse, så undervisningen eksempelvis omfatter temaer, som medarbejderne selv har udpeget som relevante (Fälling, 2013).

Der etableres en aftale og arbejdsgang og organisering, hvor ejendomsfunktionærerne, boligorganisationen, de boligsociale medarbejdere og evt. kommunale samarbejdspartnere aftaler snitflader og arbejdsopgaver. I nogle tilfælde handler det om at få fastlagt sagsgange for, hvad ejendomsfunktionærerne gør, når de støder på problemstillinger vedrørende udsatte beboere. I andre tilfælde iværksætter man i fællesskab en mere omfattende indsats, hvor de opkvalificerede medarbejdere anvendes i en mere målrettet og opsøgende funktion. I Brøndby Strand har man organiseret en tilsvarende indsats i sammenhæng med helhedsplanen og kommunen. Gevinsten herved er dels, at den boligsociale helhedsplan har en medarbejder, der kan være bindeleddet mellem, hvad der observeres hos beboeren og de videre handlinger, og dels at det kommunale ophæng giver en direkte forbindelse til kommunale aktører, der evt. skal inddrages i beboerens situation. I boligområder uden en helhedsplan vil der være behov for, at beredskabet organiserer sig i sammenhæng med en kommunal kontaktperson eller et psykiatrisk udgående team.

En evaluering fra Lejerbo København indikerer, at driftsorganisationen og den boligsociale indsats fra starten bør forventningsafstemme, hvad samarbejdet skal bestå i, hvem der har hvilke roller, og

hvor meget tid de forskellige parter skal afsætte til samarbejdet (Bjarnild, 2012). Endvidere peges der på, at ejendomsfunktionærer og boligsociale medarbejdere kan have forskelligt fokus og tilgange til arbejdet, hvilket kan skabe sammenstød i det daglige arbejde. Det kan hænge sammen med, at samarbejdet så at sige etableres "fra bunden" og formaliseres, i takt med at erfaringerne gøres. Evalueringen anbefaler, at det både indledningsvist og løbende tydeliggøres, hvori samarbejdet skal bestå, og at man som det første får samarbejdet på plads, så man sikrer, at alle parter har ejerskab i forhold til indsatsen og dermed tager det nødvendige ansvar.

I Lejerbo København har man eksempelvis iværksat et initiativ, hvor ejendomsfunktionærer tager på serviceeftersyn i alle boliger. Dette er først og fremmest med henblik på at identificere problemer med boligerne og misligholdelse. I denne forbindelse er en forventning dog, at ejendomsfunktionærerne vil blive opmærksomme på mange beboere med sociale problemer. Ejendomsfunktionærerne er derfor klædt på til også at kunne fungere som Blå Ressourcer og indgå i dialog med beboerne og henvise dem til relevante tilbud og dele deres viden med bl.a. den boligsociale indsats.

VIRKNING

Evalueringen af De Blå Ressourcer-uddannelsen for ejendomsfunktionærer i Lejerbo København viser, at deltagerne generelt er tilfredse med opkvalificeringen og understreger, at de kan anvende uddannelsen i deres daglige omgang med beboerne (Bjarnild, 2012). Derudover har efteruddannelsen

af ejendomsfunktionærer haft betydning for, at den boligsociale indsats er blevet mere tydelig i driften. Dette skyldes et tættere samarbejde mellem de boligsociale medarbejdere og ejendomsfunktionærerne. Begge parter kan desuden også se en værdi i samarbejdet og anbefaler, at samarbejdet fremadrettet udbygges og styrkes (Bjarnild, 2012).

I Brøndby Strand, hvor ejendomsfunktionærer er blevet uddannet af kommunale medarbejdere, er der gode erfaringer med, at der opspores flere beboere med psykiske vanskeligheder (Christensen, Christensen & Winkler, 2021). Endvidere har det mindsket driftspersonalets og ejendomsfunktionærernes usikkerhed om, hvordan de bør forholde sig og handle i møder med disse beboere.

Andre resultater peger på, at indsatsen har skabt et større engagement blandt ejendomsfunktionærerne, at den kommunale sociale indsats er blevet optimeret, at der er skabt et professionelt netværk på tværs af bydelen, samt at det har bidraget væsentligt til en forbedring af samarbejdet mellem kommuner og boligforeninger (MBBL, 2013).

Der er dog ikke gennemført systematiske evalueringer med fokus på, hvilken virkning boligsocial opkvalificering af ejendomsfunktionærer har for beboerne. Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at sige noget om virkningerne af aktiviteten.

LÆS MERE HER

Dahl, 2009: Håndbog – De Blå Ressourcers uddannelsesforløb. Aalborg Øst 9220.

KONFLIKTMÆGLING I NABOKONFLIKTER

Konfliktmægling er en metode, der kan anvendes i boligområder ved konflikter blandt beboerne. Formålet med en konfliktmægling er at forsøge at løse problemerne, inden de bliver for store, og dermed også styrke beboernes trivsel og naboskab i boligområdet. Undersøgelser viser potentialer med metoden både i forhold til at nedtrappe konflikter og at mindske antallet af konflikter, der skal behandles juridisk.

MÅLGRUPPE

Konflikter er uoverensstemmelser, der indebærer spændinger i og mellem mennesker (Center for Konfliktløsning, 2021). Nabokonflikter kan omhandle mange konkrete ting, f.eks. støj, rod og opbevaring af ting i opgangen, uenighed om forskellige forhold i boligområdet etc. Det kan føre til gnidninger, konfrontationer og sammenstød, som påvirker naboskabet og sammenhængskraften i boligområdet i en negativ retning (Jensen, 2016). Målgruppen for konfliktmægling er alle beboere, som oplever konflikter i forhold til deres naboer eller andre beboere i boligområdet. Det kan være enkeltpersoner, der indgår i en konflikt. Det kan også være grupper af personer, der oplever problemer med at omgås; f.eks. konflikter mellem grupper af unge og andre beboere, der oplever de unges adfærd som generende.

Der er stor variation i forhold til, hvordan naboklager registreres i boligområder, men en undersøgelse viser, at der er flere naboklager i udsatte boligområder end i andre almene boligområder. I de udsatte boligområder svarer således 6 % af beboerne, at de har klaget til boligorganisationen inden for det sidste år, hvor det tilsvarende tal for de andre almene boligområder kun er 2 % (Thomsen et al., 2015). Flere boligorganisationer i udsatte boligområder tilbyder derfor konfliktmægling ved beboerkonflikter, og evalueringer af forsøgsprojekter med konfliktmægling i boligorganisationerne i Danmark viser, at både beboere og medarbejdere er glade for tilbuddet (Larsen et al., 2016).

Der er nogle kriterier for, hvornår personer kan indgå i en konfliktmægling. For det første er det vigtigt, at begge parter frivilligt går ind i mæglingen, da konfliktmægling altid bygger på frivillighed. For det andet er det vigtigt, at parterne fysisk og psykisk er i stand til at indgå i mæglingen. Sidst men ikke mindst er det op til mægleren at vurdere, om han eller hun finder det sikkert at arbejde med konfliktmægling i den pågældende situation. Dette kan være relevant at overveje, hvis der f.eks. har været trusler eller vold involveret i konflikten.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	C

METODE

En konfliktmægling starter typisk med, at en af parterne klager over sin nabo eller andre beboere til boligorganisationen. Konfliktmægleren sætter sig ind i sagen og tager derefter kontakt til den anden part for at invitere til en mægling (Hofgaard, 2015).

En konfliktmægling kan bestå af et eller flere møder, hvor de stridende parter kan gå i dialog og fortælle, hvordan konflikten påvirker dem. Konfliktmægleren kommer ikke med løsningsforslag og træffer ikke afgørelser, det er op til de to parter selv at komme frem til en løsning – både i forhold til den konkrete sag og i forhold til relationen mellem dem. Mæglerens opgave er at hjælpe parterne gennem en mæglingsproces og indgå aftaler, som alle kan acceptere (fsb, 2019; Larsen et al., 2016; Thomsen et al., 2015). Hvis parterne bliver enige om en løsning, kan de skrive aftalen ned og underskrive den. Aftalen er ikke juridisk bindende, men er en symbolsk markering af, at man forpligter sig på den aftale, man har indgået (Larsen et al., 2016).

KONFLIKTMÆGLERENS KARAKTERISTIKA

Konfliktmægleren bør være uddannet i konfliktmægling for at være klædt ordentligt på til at varetage mæglingen. Det kan være alt fra et tredages kursus til en master i konfliktmægling. Det er desuden vigtigt, at konfliktmægleren løbende får supervision og opkvalificering. Konfliktmægling kan være hårdt, og det kræver, at mægleren hele tiden er skarp på sin metode, da det ellers kan være svært at forblive upartisk (Larsen et al., 2016).

Det er vigtigt, at mægleren er og opleves som upartisk. Det betyder, at mægleren ikke må kende nogen af parterne privat. Derudover skal mæglingen være fortrolig, og der skal være tillid til, at mægleren ikke viderebringer viden til andre instanser (Vindeløv, 2013). Sidst men ikke mindst er det vigtigt, at mæglingen finder sted på neutral grund og gerne i rare rammer.

IMPLEMENTERING

Overordnet set kan man skelne imellem to tilgange til konfliktmægling i boligorganisationer i forbindelse med nabokonflikter. I den ene tilgang er konfliktmægleren frivillig, og i den anden tilgang ansætter boligorganisationerne professionelle konfliktmæglere til at varetage konfliktmæglingen.

FRIVILLIG KONFLIKTMÆGLING

Frivillig konfliktmægling er en tilgang, der er udbredt i Holland, og hvor der er meget positive erfaringer med modellen. I Danmark har der også været forsøg med frivillig konfliktmægling herunder i projektet Boligkonflikten, som er et samarbejde mellem fsb, Lejerbo, DAB, Vibo, 3B, Boligselskabet Sjælland og Københavns Universitet. Projektet blev støttet af Trygfonden og gav beboere mulighed for gratis og uafhængig konfliktmægling, hvis de havde en konflikt med en nabo (fsb, 2019). Erfaringen herfra viser, at der er nogle organisatoriske forudsætninger for, at mægling som konflikthåndteringsredskab bliver en succes. Herunder er det vigtigt, at det ikke alene er de enkelte sagsbehandlere/visitatorer, der forstår og tager mægling til sig som løsningsværktøj, det skal også udbredes til en langt større del af boligorganisationen, hvis det skal være en metode, der reelt tages i brug (fsb, 2019).

I frivillig konfliktmægling er det vigtigt, at de frivillige klædes grundigt på til opgaven. I det danske projekt Boligkonflikten har mæglerkorpset taget en master i konfliktmægling på Københavns Universitet. I Holland får de et tredages kursus i konfliktmægling og løbende supervision. Desuden er der et minimum af konflikter, som de skal løse årligt for på den måde at sikre, at de løbende udvikler sig og får praktiseret deres mæglerfærdigheder.

Frivillig konfliktmægling kræver finansiering af mæglerkorpsets uddannelse samt en koordinator, som rekrutterer de frivillige, sørger for supervision, visiterer til konfliktmægling, følger op på resultaterne osv. Erfaringerne fra Holland viser, at de frivillige typisk er personer med lange uddannelser, som har en faglig interesse i konfliktmægling. De tilstræber, at

mæglerkorpset afspejler beboersammensætningen, men har haft svært ved at rekruttere mindre ressourcestærke mæglere (Herder, 2014; Larsen et al., 2016). Det danske frivillige mæglerkorps består ligeledes af personer, som alle studerer konfliktmægling på universitetet, og som gennem den frivillige konfliktmægling kan få praksiserfaring.

PROFESSIONEL KONFLIKTMÆGLING

Der er gjort enkelte erfaringer med ansættelser af professionelle konfliktmæglere i boligorganisationer. Her er erfaringerne, at det kan lette driften i boligorganisationen, når ejendomsfunktionærer og administrationskontoret ikke skal tage sig af nabokonflikter (Hofgaard, 2015; Marcussen Company, 2015). Ved brug af professionelle konfliktmæglere ansat i boligorganisationen er det vigtigt at være opmærksom på, at det i nogle tilfælde er problematisk i forhold til principperne om upartiskhed og fortrolighed. Boligorganisationen kan opleves som en part i sagen, og parterne kan være i tvivl om, hvorvidt det, der bliver sagt, kommer videre til boligorganisationen.

CFBU's rapport "Potentialer i konfliktmægling – erfaringer med konfliktmægling som løsningsform i almene boligområder" undersøger, hvordan man kan implementere konfliktmægling i boligorganisationerne. Rapporten peger på, at det kræver en kulturændring i organisationerne. Den typiske sagsgang, når man modtager en beboerklage, er at igangsætte en juridisk proces med advarsler, som i sidste ende kan føre til en sag i beboerklagenævnet. I stedet kan man indføre et system, hvor disse klager bliver henvist enten til et frivilligt mæglerkorps eller en professionel konfliktmægler ansat i boligorganisationen. Erfaringer fra både Danmark og Holland viser, at dette kan spare boligorganisationerne for en stor arbejdsbyrde og lette arbejdet for det driftspersonale, som ellers skal håndtere disse henvendelser oveni deres egentlige arbejdsopgaver. Derudover viser en vurdering fra KAB, at en mægling typisk koster boligorganisationen 5.000 kr., mens en juridisk proces kan koste boligorganisationen op mod 50.000 kr. Der kan derfor også være et økonomisk rationale i at anvende konfliktmægling som metode (Larsen et al., 2016).

VIRKNING

I dansk sammenhæng er der foretaget to evalueringer af forsøgsordninger med professionelle konfliktmæglere ansat i boligorganisationer (Hofgaard, 2015; Marcussen Company, 2015). Begge evalueringer er baseret på et lille antal mæglinger og bygger på surveys og kvalitative interviews med de deltagende beboere. Begge evalueringer viser, at mægling har stor betydning for de deltagende parter. De fleste oplever, at relationen til deres naboer er forbedret, og at der er fundet hele eller delvise løsninger på de konkrete problemer i konflikten. Trygheden blandt beboerne er ligeledes forbedret gennem konfliktmæglingen, og beboerne er mindre stressede og overvejer ikke længere at flytte (Hofgaard, 2015; Marcussen Company, 2015).

Herudover viser en evaluering af det frivillige mæglerkorps i projektet Boligkonflikten, at 93 % af de deltagende beboere vurderer, at de får opfyldt deres forventninger. Tilsvarende svarer 85 % af de deltagende beboere, at de vil anbefale mægling til andre i boligorganisationen. Endelig er 93 % af de deltagende beboere tilfredse med den aftale, som parterne har indgået til selve mæglingen. Evalueringen indikerer herudover, at konfliktmægling har en afgørende indflydelse på beboertilfredsheden i et boligområde. Således svarede 35 % af beboerne forud for mæglingerne, at de følte sig tilpas i deres bolig – tallet efter mæglingerne var steget til 53 % (fsb, 2019).

I Holland har man siden 1996 anvendt nabomægling. Metoden var i 2014 udbredt i 219 ud af 393 hollandske kommuner med 2.700 frivillige mæglere på landsplan, hvor de frivillige konfliktmæglere løste 68 % af de henviste konflikter. Derudover viser evalueringer og benchmarks, at metoden styrker beboernes egne konfliktløsningskompetencer og nedbringer antallet af juridiske klager, hvilket aflaster boligorganisationerne. Tal fra den hollandske boligorganisation Eigen Haard med 60.000 lejemål viser, at kun en håndfuld beboerkonflikter årligt ender i det juridiske system (Herder, 2014; Larsen et al., 2016).

LÆS MERE HER

Larsen et al., 2016: Potentialer i konfliktmægling – Erfaringer med konfliktmægling som løsningsform i almene boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Thomsen et al., 2015: Undersøgelse af chikane og problem-skabende adfærd i udsatte og andre almene boligområder. Als Research.

Vindeløv, 2013: Konfliktmægling. En refleksiv model. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

KREATIVE LÆRINGS- FORLØB FOR BØRN OG UNGE

Kreative læringsforløb for børn og unge kan dække over mange forskellige aktiviteter og aktivitetstyper. Fælles for de kreative læringsindsatser er dog, at de bryder med traditionel undervisning og har til formål at styrke unges menneskers kompetencer på forskellige områder, som ikke er direkte relateret til skolegang.

MÅLGRUPPE

Kreativ læring dækker over en bred vifte af fritidsaktiviteter for børn og unge inden for byggepladsprojekter, drama, kunst, madlavning eller lignende. Formålet med indsatsen er at skabe en mere sammenhængende hverdag for lokalområdets børn og unge og igangsætte en positiv udvikling og læring, hvor det enkelte barns eller unges sociale adfærd og selvværd samt vedkommendes evne til at samarbejde styrkes (Christensen et al., 2021b).

Mange børn og unge i udsatte boligområder har en problemfyldt skolegang, et lavt fagligt niveau og mange dårlige erfaringer med skolesystemet i bagagen (Foldgast et al., 2016). Aktivitetstypen kreativ læring kan igangsætte en positiv udvikling hos disse unge, hvor målet er at give dem

succesoplevelser med andre sider af sig selv end de rent skolemæssige.

Målgruppen for denne type af indsatser kan spænde bredt, men der fokuseres ofte primært på unge i aldersgruppen 10-18 år, som oplever udfordringer i skolen og er skoletrætte. Disse unge har brug for at blive positivt udfordret på andre arenaer. Målgruppen kan dog også omfatte unge i boligområderne mere generelt, således at unge med forskellige boglige kompetencer bliver blandet. Derudover kan børn og unge fra familier med sociale, økonomiske og/eller helbredsmæssige problematikker også indgå i målgruppen (Christensen et al., 2018b).

En anden væsentlig målgruppe er de unges forældre. Flere evalueringer af aktiviteter inden for kreative læringsforløb peger på, at forældrene er vigtige at få inddraget i processen, da de kan understøtte, at børnene fortsætter og kommer til aktiviteterne. Desuden kan det være en drivkraft for de unges deltagelse, at medarbejderne og underviserne i forløbene har personlig kontakt til forældrene (Thomsen et al., 2014; Christensen et al., 2018b).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	B

METODE

Fælles for projekterne med kreative læringsforløb er, at de har et uddannelsesfremmende og skoleunderstøttende perspektiv. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at indsætterne ikke bør have et for stramt fokus på uddannelsesfremme, men snarere bør have fokus på mere bred og almen dannelse. Tilbuddene skal således kunne rumme – og være et attraktivt tilbud for – unge, som er skoletrætte og ikke har fundet deres retning i tilværelsen i forhold til uddannelse. Nogle af de mest afprøvede kreative læringsaktiviteter er inden for madlavning, musik, dans, iværksætteri og projektledelse.

Kreative læringsprojekter kræver en anerkendende tilgang og et fokus på de unges ressourcer og styrker. Det er ligeledes vigtigt, at man forsøger at bryde med de normale rammer for undervisning og lader de unge være så selvstyrende som muligt i projekterne (Foldgast et al., 2016; CUBION, 2014; Thomsen et al., 2014). Når det kommer til kreative læringsforløb om f.eks. rapmusik, iværksætteri og produktudvikling, er det naturligvis afgørende, at der er nogen i projektet, som har de relevante kompetencer – eksempelvis nogen, som kan rappe, mixe, producere musik, opstarte en virksomhed, udvikle et produkt osv. I nogle tilfælde vil det være medarbejdere i projektet, som har kompetencerne, og i andre tilfælde vil det være fagprofessionelle.

Aktiviteten "Kreative læringsforløb for børn og unge" er typisk organiseret i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og kommunale eller frivillige aktører. De samarbejdende aktører kan repræsentere forskellige fagligheder og sektorer alt efter aktivitetens tema. Det kan være medarbejdere fra den lokale skole, danse- og musikundervisere eller andre lokale aktører. De boligsociale medarbejdere understøtter aktiviteten med koordinering, rekruttering, lokalefaciliteter og understøtter ligeledes brobygning mellem forældrene, boligområdet, virksomheder, frivillige foreninger og kommunale aktører, der også indgår i projekterne (Foldgast et al., 2016; CUBION, 2014; Thomsen et al., 2014; Christensen et al., 2018b).

Aktiviteten er som oftest struktureret som holdundervisning og typisk rettet mod et afsluttende arrangement, f.eks. en opvisning eller en koncert. Der findes også mere løst strukturerede aktiviteter, som typisk danner rammen om et uformelt og ad hoc-baseret fællesskab om en fælles interesse, f.eks. unge der mødes for at indspille musik i et studie. De undervisningsbaserede udgaver af aktiviteten vil typisk følge et fast forløb med faste deltagere, mens de mere løst strukturerede aktiviteter typisk har løbende optag og bliver tilpasset den lokale kontekst og målgruppens behov. Eksempelvis har Det Boligsociale Fællesskabet i Aarhus og Fonden for Entreprenørskab lavet projektet Iværksætterunge, som er et valgfag for skolens ældste klasser. I forløbet arbejder eleverne sammen med andre partnere – ungdomsklubben, det lokale boligområde eller helhedsplanen – om at iværksætte aktiviteter og initiativer, som kan skabe værdi for andre. De deltagende elever skal udvikle entreprenørkompetencer gennem såvel undervisning som konkrete iværksætterhandlinger i deres lokalområder. Formålet med projektet er at styrke innovation, entreprenørskab og iværksætterkultur i udsatte boligområder i Aarhus samt at skabe rammerne for, at projektet kan udbredes til udsatte boligområder i resten af landet. Ambitionen er at understøtte de unge i at bryde den sociale arv og blive økonomiske og sociale ressourcer i deres boligområder. Projektet har til hensigt at understøtte de unge i at tro på sig selv og deres egne evner samt at have en positiv indflydelse på de unges forhold til skole og uddannelse (EVA, 2020).

Det er hensigtsmæssigt, at de involverede aktører arbejder aktivt med at fastholde de unges motivation og deltagelse i projekterne, da dette kan være en central udfordring i forbindelse med kreative læringsforløb (Christensen et al., 2018b). Derudover er det, uanset hvad indsatsen har bestået i, vigtigt at sørge for opfølgning på forløbet, når det kreative læringsprojekt er slut, således at deltagerne kan fortsætte deres positive udvikling og få mulighed for at anvende og videreudvikle nyerhvervede kompetencer samt arbejde mere målrettet med deres fremtidsmuligheder (Foldgast et al., 2016; Thomsen, 2014).

IMPLEMENTERING

Tilrettelæggelsen af kreative læringsindsatser er meget forskellige, afhængigt af hvad indsatsen består i. I dansk sammenhæng er kreativ læring anvendt i forskellige aktiviteter. Indholdet i aktiviteterne kan både være bestemt af medarbejdernes kompetencer, men også de unges interesser og motivation. For de konkrete indsatser er der i evalueringer beskrevet forhold omkring den konkrete implementering af aktiviteten (Foldgast et al., 2016; Følner et al., 2017).

Fælles for aktiviteterne er, at de boligsociale medarbejdere skal være en vigtig brik i forbindelse med rekrutteringen af unge til aktiviteten, da de ofte har et godt kendskab til familierne og de unge i boligområdet og dermed har mulighed for at nå ud til målgruppen og give forældrene den tilstrækkelige viden om projektet (CUBION, 2014; Thomsen et al., 2014). Det kan dog være vanskeligt at nå ud til de børn og unge, der har det største behov for at være med i aktiviteterne. En god rekrutteringsindgang er de unge, der allerede er med i aktiviteten. Fortæller de unge om deres gode oplevelser, vil det give andre mod på og lyst til at være med i aktiviteten. Derudover er det vigtigt for rekruttering til og fastholdelse i aktiviteten, at medarbejdere og undervisere skaber en kontakt til forældrene (Christensen et al., 2018b).

Samarbejde og koordination er en central del af aktiviteten. Der kan, som tidligere nævnt, samarbejdes med forskellige aktører, og koordinationen af aktiviteten skal sikre, at de kreative læringsaktiviteter ikke erstatter kommunale tilbud, samt sikre en klar rollefordeling mellem de forskellige aktører. En kreativ læringsindsats kan f.eks. foregå i samarbejde med en klub eller et værested i boligområdet. Det kan også være en mulighed at skabe en god kontakt til lokale virksomheder, som kan støtte op om projektet (Foldgast et al., 2016; Christensen et al., 2018b). Samarbejdet mellem mange forskellige aktører i de kreative læringsprojekter er afgørende, og der bør derfor være et stort fokus på at skabe ejerskab til projektet mellem alle parterne (CUBION, 2014).

VIRKNING

Der er foretaget flere danske evalueringer af effekten af kreative læringsforløb for børn og unge heriblandt af indsatserne Rap-akademiet, Bakken, Iværksættelse og Mind your Own Business (MyOB) samt en sammenfattende vurdering lavet af VIVE på baggrund af seks casestudier (Christensen et al., 2018b). De undersøgte indsatser er alle forskellige, men på trods af visse variationer peger evalueringerne på mange af de samme positive tendenser. Det er på nuværende tidspunkt kun de kortsigtede effekter, der kan vurderes, da de langsigtede endnu ikke er undersøgt empirisk.

I forhold til indsatsstypens grundlæggende uddannelsesfremmende perspektiv er det gennemgående for de nævnte evalueringer, at deltagerne har fået styrket flere faglige og sociale kompetencer. Det ses i form af bl.a. øget motivation for egen skolegang, øget ordforråd, forbedrede samarbejdsevner samt styrkede kompetencer inden for mundtlig præsentation (Christensen et al., 2018b; Følner et al., 2017; Foldgast et al., 2016; Det Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus, 2012, EVA, 2020).

I en evaluering foretaget af EVA (2020) af projektet "Iværksætterunge" viser undersøgelsen overordnet set, at eleverne gennem valgfaget udvikler personlige og sociale kompetencer, der kan overføres til andre sammenhænge i deres liv – både i forhold til uddannelse, arbejdsmarked og fritid. Eleverne havde allerede forud for valgfaget en vis motivation for skole og uddannelse, men der er indikationer på, at denne motivation styrkes gennem valgfaget. Det sker, ved at eleverne får øje på nye kompetencer hos sig selv, får forstærket deres tro på egne evner og oplever, at de kan overføre deres læring til andre fag og sammenhænge. Dog viser evalueringen, at eleverne ikke umiddelbart ønsker at arbejde med iværksætteri på længere sigt, da de har fået kendskab til, at det også er en krævende vej at gå. Til gengæld oplever de, at de bl.a. kan bruge deres læring i andre jobmæssige sammenhænge.

Endvidere har evalueringen haft fokus på valgfagets betydning for elevernes engagement i lokalområdet og konkluderer, at eleverne gennem valgfaget øger deres kendskab til muligheder i lokalområdet. Valgfagets forankring i lokalsamfundet er således med til at øge elevernes samfundskendskab og bidrager til elevernes demokratiske dannelse og oplevelse af medborgerskab (EVA, 2020).

I evalueringen af MyOB er deltagerne ydermere blevet mindre i tvivl om deres uddannelsesvalg efter endt folkeskole/ungdomsuddannelse (Følner et al., 2017). Både VIVE, MyOB og CFBU's undersøgelser peger også på, at projekterne har styrket de unges selvværd og givet dem en tro på egne evner og kompetencer samt bidraget til generel bedre trivsel

og færre konflikter (Christensen et al., 2018b; Følner et al., 2017; Foldgast et al., 2016). CFBU's evaluering af projektet "Bakken" viser derudover et øget sammenhold i den klasse, der har gennemført et kreativt læringsforløb, samt at de unge i klassen har fået forøget deres medborger- og ansvarsfølelse ved at skabe noget og løse opgaver i fællesskab. Gennem forløbet har eleverne ikke blot fået erfaring med demokratisk deltagelse, men også, hvordan man agerer som demokratiske medborgere (Foldgast et al., 2016).

Negative effekter er næsten ikke berørt i evalueringens litteratur, bortset fra undersøgelsen af "Bakken". Heraf fremgår det, at der er risiko for, at de alternative læringsrum, der for nogle afføder positive effekter, kan medføre, at specielt de mest ressourcesvage elever mister koncentrationen og bliver urolige (Foldgast et al., 2016). Med få undtagelser er det generelle billede af virkningerne af kreative læringsindsatser altså positivt, men der vil forekomme variationer, afhængigt af hvem målgruppen er, samt hvilke greb der gøres brug af (Christensen et al., 2018b).

LÆS MERE HER

Foldgast et al., 2016: Bakken – En evaluering af et alternativt undervisningsforløb for børn og unge i Charlottetkvarteret. CFBU – Center For Boligsocial Udvikling.

Følner et al., 2017: Effekt- og procesevaluering af Mind your Own Business 2014-2017 – Slutrapport. Als research.

EVA, 2020: Elevernes udbytte af valgfaget Iværksætterunge. Erfaringer fra forsøg med nyt valgfag i udsatte boligområder. EVA – Danmarks Evalueringsinstitut.

LEKTIECAFÉER FOR BØRN OG UNGE

Lektiecaféer er et tilbud til børn og unge fra udsatte boligområder om hjælp og støtte til lektierne. Aktiviteten har til formål at forbedre børn og unges læringsudbytte og skolefaglige præstationer og dermed komme godt igennem folkeskole og ungdomsuddannelser. Desuden bidrager lektiecaféer til at sikre et aktivitetstilbud i fritiden og styrke børnenes sociale netværk og den positive voksenkontakt.

MÅLGRUPPE

Nogle børn og unge fra udsatte boligområder har et særligt behov for hjælp til skolearbejde og uddannelsesvejledning. Det skyldes dels, at en stor andel af eleverne er tosprogede, og dels, at mange forældre i udsatte boligområder ikke har mulighed for at hjælpe med skolearbejdet. Disse børn er i større risiko for som voksne at stå uden job og uddannelse end børn med en stærk hjemmebaggrund. I denne forbindelse viser undersøgelser, at børn og unge i udsatte boligområder får væsentligt lavere karakterer ved folkeskolens afgangseksamen end gennemsnittet på landsplan (Christensen et al., 2018b; Madsen et al., 2012).

Målt ved 9.-klasses-afgangseksamen i 2019 har unge fra boligområder med en boligsocial helhedsplan et karaktergennemsnit på henholdsvis 5,0 og 5,8 i matematik og dansk. Uden for de almene

boligområder er gennemsnittene på henholdsvis 7,3 og 7,4. (BL's beregninger på baggrund af Registerdata fra Danmarks Statistisk; BL-Analyse, 2021). Samtidig er det belyst, at der er en tæt sammenhæng mellem karakterer og frafald på ungdomsuddannelserne, samt at unge bosat i almene boliger har større frafald end unge fra ejerboliger (Pihl, 2016).

Generelt ligger børnene i de udsatte boligområder markant over jævnaldrende i befolkningen i forhold til højt fravær. Mængden af fravær hænger sammen med familiebaggrund, hvor børn og unge fra svagere familier har en tendens til at have et højere fravær. Derudover er der en tydelig sammenhæng mellem fravær og karaktergennemsnit, hvor unge med højt fravær opnår et lavere karaktergennemsnit (Christensen et al., 2018b).

Typisk er lektiecaféer åbne for alle, dog findes der også eksempler på køns- og aldersopdelte lektiecaféer. I boligsociale lektiecaféer er det således muligt at tilpasse lektiehjælpen efter målgruppens alder og køn, samt hvor fagligt og socialt udfordrede de er (Christensen et al., 2018b; Madsen et al., 2012).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	C
Implementering	C
Virkning	C

METODE

Formålet med lektiecaféer er, at børn og unge bliver bedre stillet i forhold til læring og til at få lavet lektier, ved at der skabes et trygt miljø, hvor de har tid til at indgå i en social relation med en lektiehjælper. At få lavet lektier har positiv betydning i forhold til at modtage undervisning i skolen og fastholde skoleengagementet. Antagelsen bag lektiecaféer er således, at man ved at forbedre børn og unges skolegang gennem lektielæsning medvirker til, at deres fravær mindskes, deres trivsel øges, og deres karakterer forbedres (Madsen et al., 2012).

Lektiehjælperne er typisk frivillige studerende eller andre voksne med en længere uddannelse, der bidrager med ressourcer og kompetencer, som børn og unge i lektiecaféerne drager fordel af. I lektiecaféer med mange forskellige frivillige er der mindre mulighed for at opdyrke personlige relationer mellem deltagerne og lektiehjælperne. Disse steder er fokus mere på at give en faglig støtte. I andre lektiecaféer arbejdes der bevidst med et færre antal faste frivillige, for at skabe gode rammer for at udvikle de sociale relationer. De sociale relationer mellem lektiehjælperne og deltagerne medvirker til at udvikle børnenes og de unges sociale og personlige kompetencer – f.eks. større selvværd og

anerkendelse. Andre steder anvendes lektiecaféen også som frirum og som legitimt mødested for børn og unge, f.eks. for piger med anden etnisk baggrund, som ikke må komme i klub. Her er det dog vigtigt at være bevidst om balancen mellem at være et værested og en lektiecafé (Madsen et al., 2012).

Lektiecaféer kan foregå på skolen, biblioteket, i beboerhuset eller i boligsociale klubber i boligområdet. De har typisk åbent et par gange om ugen. Erfaringer viser, at de boligsociale lektiecaféers geografiske placering har stor betydning. Ved brug af f.eks. et lokalt beboerhus kan lektiecaféerne opnå en naturlig kontaktflade med mange beboere i boligområdet, hvilket kan være med til at tiltrække børn og unge, som det normalt er vanskeligt at nå ud til. Det er ofte de boligsociale medarbejdere, der rekrutterer til indsatsen (Madsen et al., 2012). Der foreligger ikke beskrivelser af, hvordan man arbejder med fastholdelse og motivation af deltagerne.

De frivillige lektiehjælperes kompetencer afhænger af den målgruppe, som man arbejder med i lektiecaféen. Der er således stor forskel på, om man skal lave lektiehjælp for folkeskoleelever eller unge i ungdomsuddannelse. Desuden er der også forskel på, hvor store pædagogiske evner det kræver, afhængigt af hvor udsat målgruppen er. Dette skal

man være opmærksom på, når man rekrutterer frivillige (Madsen et al., 2012). I de fleste lektiehjælpsaktiviteter opstilles der mål for, hvor mange deltagere der skal have deres gang i lektiecaféen. Der findes dog ikke litteratur, der beskriver udviklingen hos deltagere i boligsociale lektiecaféer, før og efter at de har deltaget i aktiviteten.

IMPLEMENTERING

Boligsociale lektiecaféer er en velafprøvet aktivitet i udsatte boligområder. Der foreligger dog forholdsvis lidt litteratur, der beskriver metoder og implementering af lektiecaféer.

Ofte drives lektiecaféerne i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og en NGO, f.eks. Ungdommens Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp og Red Barnet Ungdom (Mygind, 2015; Madsen et al., 2012). Det er ofte den boligsociale medarbejder, der fungerer som tovholder og koordinator på aktiviteten, mens NGO'en står for rekruttering af frivillige og den daglige udførelse (Mygind, 2015).

Lektiecaféer har ofte en uformel organisationsform. Sammen med fraværet af en myndighedsfunktion betyder det, at mange forældre føler sig trygge ved at sende deres børn hen i den boligsociale lektiecafé, og for børnene og de unge bliver det nemmere opfattet som "deres eget sted", når det ikke er koblet med skolen, og det kan medvirke til at tiltrække nogle af de børn og unge, der har et problematisk forhold til skolen (Madsen et al., 2012).

I nogle tilfælde indgår den lokale skole som en koordinerende samarbejdspartner i de boligsociale lektiecaféer. Det kan være en fordel i forhold til at følge op på elevernes udvikling og lave aftaler om særlige støtteforløb for enkelte elever (Madsen et al., 2012).

VIRKNING

Mange børn og unge kommer i lektiecaféerne for det sociale samvær med lektiehjælpere og andre børn og unge. Det sociale formål kan have en stor betydning for børnene og de unge, hvor særligt den mest udsatte målgruppe oplever et styrket selvværd ved at deltage i lektiecaféen. Børnene og de unge oplever at blive mødt med engagement og interesse fra en voksen, der har tid og overskud (Rambøll, 2014; Madsen et al., 2012).

En undersøgelse fra CFBU viser, at der er en klar sammenhæng mellem karaktergennemsnit i grundskolen og elevers videre uddannelsesforløb de første år efter grundskolen. En ændring på blot én karakter i afgangseksamensgennemsnit har signifikant betydning for, om eleverne påbegynder en ungdomsuddannelse efter folkeskolen (Madsen et al., 2012). Det kan dermed godt betale sig at sætte tidligt ind på at styrke de svageste elever fagligt, hvilket lektiecaféerne bl.a. har til formål. Samme undersøgelse viser, at de børn og unge, som benytter sig af boligsociale lektiecaféer, selv vurderer, at de laver flere lektier end tidligere. 77 % af de i alt 110 adspurgte elever svarer, at de får lavet flere lektier nu, end før de kom i lektiecaféen. Eleverne er samtidig tilfredse med den faglige hjælp, der tilbydes, idet 96 % af de adspurgte vurderer, at de får den hjælp, de har behov for (Madsen et al., 2012).

En større undersøgelse af 13 danske og internationale studier om lektiecaféer foretaget af Rambøll (2014) viser, at lektielæsning har en positiv betydning for de faglige præstationer blandt elever med svagere socioøkonomisk baggrund. Dette fund gøres også af VIVE i en undersøgelse af den frivillige lektiehjælp i folkeskolen i skoleåret 2014/2015 (Jensen et al., 2018a). Rambølls undersøgelse peger desuden på, at lektiehjælp har en stor betydning for både selvværd og læringsmuligheder (Rambøll, 2014). Andre undersøgelser peger også på, at relationen mellem lektiehjælperne og eleverne ofte udvikler sig til omsorg og støtte, som går ud over almindelig lektiehjælp (Madsen et al., 2012). Det sociale aspekt af indsatserne er vigtigt i udsatte boligområder, da mange

børn og unge i disse områder har særlige behov, som netop de boligsociale lektiecaféer kan være med til at imødekomme.

CFBU's undersøgelse viser ligeledes, at de boligsociale lektiecaféer har succes med at tiltrække børn og unge, da forældrene ofte kender stedet og de ansatte. Det er med til, at de føler sig trygge ved at sende deres børn derhen, hvilket betyder, at de boligsociale lektiecaféer når ud til nogle af de børn og unge, som er svære at fange med andre tilbud (Madsen et al., 2012).

Helhedsplanerne skal foretage en intern evaluering af deres lektiecaféaktivitet. Der findes dog intet studie, som samlet undersøger kausale forbindelser mellem at have deltaget i en lektiecafé og den løbende/efterfølgende faglige udvikling. Litteraturen beskriver primært intentionelle effekter af de boligsociale lektiecaféer, og der konkluderes

næsten udelukkende på baggrund af vurdering fra lektiehjælperne selv, de boligsociale medarbejdere og udsagn fra deltagerne (Rambøll, 2014). Samlet set indikerer Rambølls litteraturstudie og ekspertudsagn fra ældre undersøgelser dog, at der er positive gevinster ved aktiviteten.

LÆS MERE HER

Madsen et al., 2012: Boligsociale Lektiecaféer – En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Rambøll, 2014: Litteraturstudie – Lektiehjælp og faglig fordybelse. Undervisningsministeriet.

Christensen et al., 2018b: Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatsers bidrag – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

LOMMEPENGEINDSATS

Gennem en lommepegeindsats får de unge mulighed for at prøve kræfter med et fritidsarbejde under beskyttede forhold. Idéen er at gøre dem klar til på sigt at kunne varetage et ordinært fritidsjob.

MÅLGRUPPE

Lommepegeindsatsen henvender sig til unge i en bred aldersgruppe, der spænder fra 10-17 år, dog er indsatsen oftest rettet mod unge mellem 13 og 15 år (Christensen et al., 2019a). Det skyldes, at der kun er få ordinære fritidsjobs til unge under 15 år. De unge kommer oftest fra familier, der er socialt udsatte, hvor forældrene f.eks. har økonomiske problemer og er langt fra arbejdsmarkedet. De unge, der vokser op i udsatte familier, mangler ofte rollemodeller, erfaringer og netværk at trække på (Damm & Wendelboe, 2016). Formålet med lommepegeindsatser er således at hjælpe de unge med at bryde den negative sociale arv, blive selvforsørgende og aktive medborgere (Christensen et al., 2019a).

De unge, der tilbydes lommepegejob, er kendetegnet ved at have et ringe kendskab til arbejdsmarkedet og manglende kompetencer til at begå sig i en arbejdsmarkedslignende kontekst. Derfor skal et lommepegejob lære de unge at begå sig i en arbejdspladskultur, dvs. aspekter som at møde til tiden, tale og ikklæde sig ordentligt samt opføre sig respektfuldt over for andre.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	A
Virkning	A

Gennem lommepegejobs er der større mulighed for at lære dette, da de unge møder mere tålmodighed og får mere hjælp af arbejdsgivere, end de ville få i et ordinært fritidsjob (Christensen et al., 2019a).

METODE

Ansættelse af unge i lommepegejobs anvendes også ofte som en del af en kriminalpræventiv indsats, der øger trygheden i boligområdet og forebygger kriminel adfærd, ved at de unge får et større ejerskab til boligområdet samt gode og konkrete erfaringer med at kunne bidrage til et fællesskab. Nogle indsatser ansætter unge i lommepegejobs, som har en social position iblandt andre børn og unge i boligområdet, med det formål at de kan fungere som rollemodeller for andre unge. Rollemodellerne viser derved, at de tager ansvar for boligområdet, og mindsker hermed hærværk og anden adfærd, som kan skabe utryghed.

En anden forventet virkning ved metoden er, at de unge udvikler kompetencer, der gør dem i stand til at klare sig bedre i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Ved at give de unge ansvar og forpligte dem via en kontrakt, trænes de således i at fastholde et forløb og overholde aftaler. De unge trænes i selvstændighed, som ofte fører til et bedre selvværd, og opnår konkrete kompetencer, der også kan bruges i andre sammenhænge. Eksempelvis til at fremme deres muligheder for at begå sig bedre i skolesystemet og på arbejdsmarkedet.

Også gennem konceptet Mod På Matematik kan unge, som er fagligt udfordrede i matematik, via en digital læringsplatform træne og forbedre deres

matematikkundskaber, for at øge deres chancer for at tage en ungdomsuddannelse senere i livet. Centralt i konceptet er, at børnene lønnes pr. gennemførte modul. Udbetalingen sker via boligafdelingens egne midler eller helhedsplanernes eget budget for lommepegejobs (se BL, 2021a).

Ansættelsen i et lommepegejob er som regel midlertidigt med henblik på at gøre den unge parat til at varetage et ordinært fritidsjob. Oftest er ansættelserne et halvt til et helt år (Frederiksen et al., 2017). Derudover forventes det, at de unge udvikler deres samarbejdsevner samt evne til at indgå i dialog med og være imødekommende over for andre personer, som de unge ellers ikke ville have indgået i dialog med (Christensen et al., 2019a).

Rekrutteringen foregår ofte via en jobsamtale, hvor forventninger og behov afklares mellem den unge og den ansvarlige for lommepegeindsatsen. Det anbefales, at man får ansøgningsprocessen til at ligne en reel ansøgningsproces, således at de unge også får erfaring med at skrive en ansøgning, gå til en jobsamtale m.v.

Flere lommepegeindsatser kombinerer det praktiske arbejde med en introduktion til de systemer, man forventes at kende som borger og lønmodtager: NemID, lønsedler, feriepenge m.m. Lommepegejob-forløbet har også fokus på at lære de unge, hvilke kompetencer der kræves for at varetage et job. Det gælder eksempelvis mødetider, opførsel, påklædning, sprog og adfærd samt oplæring i at skrive CV og jobansøgninger, gå til jobsamtaler og at holde udkig efter relevante job (Frederiksen et al., 2017).

Den unges forældre inddrages ofte i lommepegejob-ansættelsen, bl.a. fordi forældrene skal bekræfte, at deres søn eller datter må ansættes i et lommepegejob. Det er vigtigt, at medarbejderne er i løbende dialog med forældrene om, hvordan det går med lommepegejobbet, og at de bliver involveret i fritidsjobsøgningen efter endt ansættelse i lommepegejobbet, for at forældrene kan støtte den unge i overgangen mellem lommepegeprojekt og fritidsjob.

I lommepegeindsatsen er der forskellige delaktiviteter, der kan være ressourcekrævende. Når de unge rekrutteres, er der en del opsøgende arbejde, og de unge skal forberedes på at have et fritidsjob. Derefter skal der bruges ressourcer på at matche de unge med arbejdsstederne samt at fastholde de unge i deres lommepegejob, herunder er der også en del kontakt med arbejdsgiverne. Til slut er det vigtigt at brobygge til fritidsjob efter endt lommepegejob (Frederiksen et al., 2017).

IMPLEMENTERING

Lommepegejob består typisk i at udføre opgaver for boligorganisationen, ejendomsfunktionærerne eller for boligsociale medarbejdere i helhedsplanen. Det er en forudsætning for en god indsats, at der er tæt samarbejde med ejendomsfunktionærerne eller andre i boligorganisationen eller helhedsplanen, som ønsker at ansætte de unge i lommepegejobs. I nogle tilfælde bliver de unge ansat på almindelige vilkår og får løn. I andre tilfælde bliver de unge ikke aflønnet, men får en belønning i form af f.eks. en særlig spændende udflugt betalt af helhedsplanen (Frederiksen et al., 2017).

De vigtigste samarbejdspartnere i en lommepegeindsats er typisk ejendomsfunktionærerne i boligområdet, da de unge i lommepegejob ofte bliver koblet på deres arbejde. Hvis de unge tilknyttes ejendomsfunktionærerne i deres daglige arbejde, er det vigtigt, at ejendomsfunktionærerne har lyst til og flair for at omgås de unge og støtte dem i at varetage de opgaver, de skal løse. Det kan dog også være ejendoms-kontoret, som har opgaver til den unge. I og med at lommepegeindsatser skal ses som forberedende til fritidsjob, kan det også være en god idé at have et netværk af virksomheder i lokalområdet, som er interesseret i at tage unge mennesker i fritidsjob. Læs mere under aktivitetstypen "Fritidsjobaktiviteter".

Indsatsen er typisk forankret i den boligsociale helhedsplan. Der kan være samarbejde med ejendomsfunktionærer og eksterne aktører som f.eks. SSP-konsulenter, gadeplansmedarbejdere, skole,

afdelingsbestyrelse og klubtilbud i boligområdet. Samarbejdspartnere afhænger af formålene i den konkrete lommepengeaktivitet. Når aktiviteten har et kriminalpræventivt sigte, indgår SSP og gadeplansmedarbejdere typisk i den opsøgende rekruttering. Når aktiviteten sigter mod at fastholde unge i et lommepengejob, er det oftere skole og øvrige klubtilbud, der er samarbejdspartnere (Christensen et al., 2019a).

Ved implementeringen af en lommepengeindsats kræver det, at man sætter sig godt ind i lovgivningen, da der er en række praktiske og juridiske forhold, der skal være på plads i forhold til ansættelsesforhold, kontrakter og forsikring af de unge. Yderligere er der forskel på, hvilke kompetencer de udførende medarbejdere skal have, efter hvilken aldersgruppe de arbejder med. Hos den yngre gruppe er det pædagogiske og relationelle centralt, hvorimod det hos den ældre målgruppe i højere grad er kompetencer inden for den specifikke opgave, der er centralt (Christensen et al., 2019a).

VIRKNING

Der er ingen undersøgelser, der dokumenterer, at lommepegejob i sig selv styrker unges muligheder for at klare sig godt i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet på lang sigt. Lommepegeindsatsen bør dog anses som en klargøring af unge til at varetage et ordinært fritidsjob – hvoraf der er dokumenteret positiv effekt. Lommepegeindsatser er således virkningsfulde i og med, at de sørger for, at de unge, som særligt vil profitere af et fritidsjob, bliver gjort i stand til at varetage et fritidsjob. Indsatsen er dermed en brobygning til fritidsjob for særligt udsatte unge og skal derfor måles på deres evne til at klargøre unge til fritidsjob. Som vist under aktivitetstypen "Fritidsjobaktiviteter" er det påvist, at fritidsjob kan bidrage til at bryde negativ social arv, hvorfor lommepegeindsatsen kan ses som et skridt på vejen til at bryde den negative sociale arv (Aner et al., 2012).

En evaluering foretaget af VIVE af de boligsociale indsatser i udsatte boligområder viser, at lommepegeindsatser i høj grad fører til fastholdelse i fritidsjob – især blandt unge piger. Chansen for at få og fastholde et fritidsjob er tre gange større for unge, der deltager i et lommepegeprojekt eller en fritidsjobindsats, end for unge, der ikke gør. Derudover finder evalueringen, at der er en tendens til, at de personlige kompetencer styrkes i form af positive vaner, som har en afsmittende virkning på andre aktiviteter og gøremål i hverdagen. Derudover får de unge øget selvværd og en styrket selvtillid og bliver bedre til at opbygge nye relationer (Christensen et al., 2019a; Christensen et al., 2021b).

Unge i lommepegejobs begynder at udvise større ansvarlighed og ejerskab for deres boligområde, hvilket fører til mindre hærværk og graffiti i området. En evaluering af Tjansen i Vejle viser, at lommepegeindsatsen har ført til et fald i udgifterne til hærværk, og at ejendomsfunktionærerne oplever et markant fald i hærværk. Dette kan ses som et udtryk for, at de unge føler et større ejerskab i forhold til boligområdet (Andersen et al., 2009). Dermed kan lommepegeindsatsen være med til at forbedre det

fysiske område. Yderligere kan de unge lommepegejobbere være med til at inspirere deres omgangskreds og familie til at tage bedre vare på området. Virkningen af lommepegeprojektet kan dog ikke isoleres fra andre indsatser i området (Christensen et al. 2019a).

LÆS MERE HER

Christensen et al., 2018b: Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatsers bidrag. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2019a: Boligsociale indsatsers bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

LÆREPLADSER OG JOB I BYGGESAGER

Lærepladser og job i byggesager handler om at få aktører i almene byggesager til at tage socialt ansvar ved at ansætte mennesker fra kanten af arbejdsmarkedet og skabe lærlinge- og praktikpladser og jobåbninger. I de seneste år har almene boligorganisationer fået øget fokus på, at byggesager bidrager til social ansvarlighed. De foreløbige erfaringer viser, at der ligger et stort potentiale i at anvende fysiske omdannelser til at skabe job- eller uddannelsesmuligheder for boligområdets ledige beboere og unge uden uddannelse.

Der er et øget og særskilt fokus på uddannelsespladser i forbindelse med byggesager, idet Folketinget den 9. juni 2022 vedtog lovforslag om ændring af reglerne i udbuds- og tilbudsloven. I udbudsloven indsættes regler om, at ordregiver – ved visse typer af offentlige kontrakter – er forpligtet til at indføre krav i kontrakten om anvendelse af "personer under oplæring". Hvor ordregiver enten kan anvende lærlingeklausuler eller forklare, hvorfor de vælger ikke at gøre det, så er det nu blevet obligatorisk at stille oplæringsklausuler i bygge- og anlægskontrakter med en værdi på over 5 mio. kr. og en varighed på mere end 6 måneder fra kontraktunderskrift til levering.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	A
Virkning	C

MÅLGRUPPE

Målgruppen for indsatsen er først og fremmest udsatte ledige med bopæl i boligområdet, som ikke selv er i stand til at finde arbejde eller uddannelse. Det kan f.eks. være:

- Unge uden uddannelse
- Flygtninge eller indvandrere
- Tidligere kriminelle
- Personer med misbrug
- Personer med handicap
- Kvinder med ikke-vestlig baggrund

Sekundært er målgruppen bygherrer og entreprenører, der skal motiveres til og understøttes i at tage socialt ansvar gennem ansættelse af udsatte.

Byggebranchen anses generelt som en rummelig branche, men af sikkerhedshensyn, og fordi der ofte arbejdes på akkord, stilles der krav til målgruppen om rimelige sprogkunderskaber, om at kunne arbejde fuldtid og ikke mindst krav om at være mødestabil. Derfor kan det være vanskeligt at integrere fysisk eller psykisk syge og misbrugere på byggepladsen. Hovedvægten af de kandidater, der opnår ansættelse, er ufaglærte mænd i alderen 18-40 år (Madsen et al., 2018). Men der er også eksempler på,

at kvinder finder beskæftigelse på byggepladserne f.eks. via Byg Op i Aarhus (Aagaard Jensen, 2015).

I udsatte boligområder er der mange beboere, som befinder sig uden for arbejdsmarkedet. 32,8 % af de 18-64-årige beboere i udsatte boligområder har ingen tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelse, mens det gælder for 10 % på landsplan (Landsbyggefonden, 2019). Et vigtigt aspekt ved indsatsen er i forlængelse heraf at nedbringe ledigheden og højne uddannelsesniveaue i boligområdet. Derfor er det en prioritet at ansætte ledige beboere fra selve boligområdet i byggesager. Overordnet set er det dog vigtigst at imødekomme den efterspørgsel på arbejdskraft, som byggepladsen har, hvorfor det kan give mening også at ansætte ledige, som ikke bor i boligområdet – det kunne i stedet være ledige fra nærliggende almene boligområder (Madsen et al., 2018).

METODE

Centrale metodiske greb i hele processen omkring målgruppen af beboere er empowerment, mentorstøtte og coaching på individuelt niveau. Forløbene er samtidig kombineret med gruppeindsatser, hvor peer-to-peer bringes i anvendelse.

Forud for iværksættelsen af de beboerrettede forløb pågår en proces, der bl.a. omhandler bygherrens motivation, identifikation af relevante samarbejdspartnere, indgåelse af aftaler med entreprenører samt forberedelse af byggeleder og medarbejderne på byggepladsen. Disse aspekter behandles nærmere under afsnittet 'Implementering'.

De centrale metodiske elementer i indsatsen målrettet beboerne kan beskrives i tre trin:

1. Relationer og rekruttering
2. Opkvalificering og introforløb
3. Ansættelse med støtte

Første trin handler om at skabe relationer til den rette målgruppe for indsatsen. Lokalt kendskab til beboerne er nødvendigt for at kunne rekruttere og sikre fastholdelse i ansættelsesforløbet. Nogle steder benyttes et lokalt værested eller klub til at rekruttere unge, som er på kanten af kriminalitet. Andre indsatser fokuserer på alle ledige i boligområdet og samarbejder med jobcentret om at skabe kontakt. Det er afgørende, at der laves et godt match mellem virksomhed og den enkelte ledige, og at eventuelle udfordringer og misforståelser bliver håndteret hurtigt i et ansættelsesforløb. Derfor er tillid til projektlederen afgørende for, at både virksomhed og den ansatte beboer oplever, at de har et sted at henvende sig for at få løst opståede udfordringer.

Andet trin ligger ofte forud for en egentlig ansættelse. Opkvalificerings- eller introforløb kan være individuelle forløb eller et fælles forløb for en lille gruppe på typisk 5-10 personer. Introforløb anvendes til at skabe en fælles forventningsafstemning omkring krav til ansættelsen. I større byggesager kan introforløbene anvendes til at give kandidaterne mulighed for at snuse til de forskellige fag på byggepladsen. Gruppeforløbene kan benyttes til fælles refleksion og evaluering med de andre deltagere. Men dagligdagen på byggepladsen bør foregå hver for sig for at få mest mulig kontakt med fagpersonerne på byggepladsen.

For at sikre engagement hos de udsatte ledige har det stor betydning, at der stilles en ansættelse i udsigt sammen med firmatøj og adgang til at tale med den arbejdsgiver, som senere står for beslutningen om ansættelse.

Tredje trin er et ansættelsesforløb hos en af de entreprenører, der arbejder på byggepladsen. Det starter ofte med en kort praktik og herefter løntilskud i op til seks måneder. Hvis det går godt, bliver beboeren ansat på ordinære vilkår – eller der laves en uddannelsesaftale (læreplads). Jobcentret kan give støtte til mentor, arbejdstøj, fagligt kursus m.v. (CABI, 2020). Den mest anvendte metode i et ansættelsesforløb er sidemandsoplæring og en tilgang, hvor de nyansatte beboere bliver betragtet som en arbejdskraft og ikke

som et socialt projekt. Det virker stærkt motiverende på beboerne. Til gengæld er kravene typisk høje fra første arbejdsdag.

De mest succesfulde indsatser har en projektleder, som f.eks. en boligsocial medarbejder der tildeles denne rolle. Projektlederen er bindeled mellem de forskellige partnere i indsatsen og har ansvar for fremdrift. Projektlederen varetager således både beboerrettede opgaver igennem en personlig og håndholdt indsats og fungerer som koordinator for byggherre, entreprenører, jobcenter og andre aktører. Det kræver, at projektlederen ofte er til stede på byggepladsen og er i løbende dialog med alle samarbejdspartnere. Projektlederen kan være forankret i den boligsociale indsats eller hos boligorganisationen. Det kan også være en lokalt placeret kommunal medarbejder, eksempelvis en fremskudt jobkonsulent.

Projektlederen spiller en stor rolle i forhold til at støtte beboeren og virksomheden i at få ansættelsen til at fungere. Det foregår ofte i tæt samarbejde med lederen af byggepladsen og/eller en håndværker. Udfordringer, der kan opstå for beboeren undervejs i et ansættelsesforløb, er alt fra at stå op om morgenen til at afkode kulturen og jargonen blandt kollegaerne på arbejdspladsen.

Projektlederen har også et ansvar for at minimere papirarbejdet for entreprenørerne og hjælpe beboerne med at få rettet skattekort m.v. Erfaringen viser, at der bør være en særlig opmærksomhed på at hjælpe nyligt ansatte beboere, som har skattegæld og anden gæld. Når de begynder at få løn, bliver der stillet krav om tilbagebetaling. Det kan virke uoverskueligt og være en demotiverende faktor, hvis der ikke laves en plan for gældsafvikling. Den del af indsatsen skal koordineres med jobcentret.

IMPLEMENTERING

Der er bred erfaring i den almene sektor for at benytte byggesager til at skabe jobs for lokale beboere. En undersøgelse fra 2018 viser, at det sker i mere end halvdelen af de boligområder, hvor der er en aktuel byggesag og et lokalt boligsocialt sekretariat (Madsen et al., 2018).

At skabe job og lærepladser i byggeriet kræver et tæt tværsektorielt samarbejde. De primære partnere i samarbejdet er:

- Bygherren – dvs. boligorganisationen
- Hovedentreprenør
- Det kommunale jobcenter

BL og CABI har på deres hjemmesider samlet viden, gode råd og konkrete værktøjer til henholdsvis bygherrer, byggeledere, entreprenører og kommuner, der i samspil skal gøre det nemmere at løfte flere udsatte ledige i job inden for byggebranchen (se BL, 2021; CABI, 2021).

Ud over de primære partnere omfatter indsatsen de underentreprenører, som ansætter beboerne i praktik, løntilskud, ordinære jobs og indgår uddannelsesaftaler. Ligesom den boligsociale indsats også ofte er en vigtig part, hvis der eksisterer en sådan i boligområdet. Andre relevante parter kan være den lokale erhvervsskole eller AMU. Det er en fordel tidligt i indsatsen at kortlægge de relevante partnere og inddrage dem fra starten. Ansættelse kan også ske gennem en tredje aktør, frem for at entreprenøren selv står for rekruttering og ansættelse. Det kan være en virksomhed med en særlig social profil f.eks. en beskæftigelsesindsats eller socialøkonomisk virksomhed (Skouenborg et al., 2022). Tæt opfølgning på indsatsen er afgørende for at skabe resultater, særligt fordi der ofte er mange underentreprenører involveret (Madsen et al., 2018; Det Boligsociale Fællessekretariat, 2019). Landsbyggefonden har udviklet et redskab til dimensionering og opfølgning, der kan anvendes til dette (se Landsbyggefonden, 2023).

Boligorganisationen har som bygherre det overordnede ansvar for at tage initiativ og fremsætte en forventning om, at byggeriet skal bidrage til at skabe job- og uddannelsesaftaler for lokale beboere. Motivationen for at indgå i et partnerskab om lærepladser og jobskabelse i forbindelse med byggesager kan både baseres på et personligt engagement i at hjælpe en udsat gruppe mennesker og på bygherrens ønske om at bidrage til FN's verdensmål – eksempelvis mål nr. 8, der omhandler anstændige jobs og økonomisk vækst. Som hjælp hertil har CABI (2021) udviklet byggeriets sociale beregner, hvor det er muligt at se den samfundsøkonomiske gevinst ved det sociale ansvar, der tages med indsatsen. Ønskes byggeriet DGNB-certificeret, tæller krav til sociale indsatser i udbudsmateriale med som point (Green Building Council Denmark, 2020; CABI, 2022).

Ønsker bygherre at fremme lærepladser og jobs til lokale beboere i forbindelse med en byggesag, er der en række hensigtsmæssige praktiske overvejelser: Egner byggesagen sig til formålet? Skal det baseres på en social klausul eller en frivillig aftale? Og hvilke konkrete mål opstilles der for indsatsen?

Hovedentreprenørens motivation kan både være baseret på strukturelle og økonomiske faktorer. Det kan være at imødegå mangel på nuværende og fremtidig arbejdskraft i byggefagene eller ønsket om lokal dansk arbejdskraft fremfor udenlandsk arbejdskraft. Med ansættelse af lokale beboere opnås også en større goodwill blandt beboerne, der har betydning for tolerancen i forhold til byggegener. Samtidig kan det forebygge hærværk og tyveri på byggepladsen. I et konkret eksempel er den årlige udgift til hærværk reduceret fra 1,2 mio. kr. til 180.000 kr. efter ansættelse af lokale unge (Madsen et al., 2018). Ansættelse af lokale beboere kan bidrage med gevinster til både bygherren, lokalområdet og i et større samfundsperspektiv. Ydermere kan det være en livsomvæltende faktor for den ansatte, at døren til arbejdsmarkedet åbnes. På individniveau højner indsatsen trivsel, ejerskab og tilfører en meningsfuldhed, som på sigt kan gøre, at den ansatte bliver en del af arbejdsmarkedet eller kommer videre i uddannelse (Skouenborg et al., 2022).

Hovedentreprenøren har en vigtig rolle i forhold til at finde egnede jobfunktioner og klæde byggeledere og øvrige medarbejdere på til opgaven. Der er en del opgaver på en byggeplads, som er vigtige for byggeprojektets fremdrift, men som hverken kræver håndværksmæssig faglighed eller særlige kompetencer at udføre (Skouenborg et al., 2022). Derudover er det hovedentreprenørens ansvar at motivere og kvalificere underentreprenører til også at tage del i ansvaret. Jobcentrets rolle er primært etablering af praktik, løntilskud og lignende ordninger. De kan også bidrage med vejledning af de nyansatte ledige og eventuel mentorstøtte. Jobcentret kan dog også indgå mere aktivt i indsatsen og stå for rekruttering og opkvalificering af nye medarbejdere f.eks. i et gruppeforløb.

Evalueringen viser desuden, at 22 ud af 38 boligområder, der både har en fysisk helhedsplan og en boligsocial indsats med støtte fra Landsbyggefonden, har etableret et lokalt samarbejde om en beskæftigelsesindsats for de lokale beboere i forbindelse med renovering. Indsatserne har samlet set skabt ca. 110 jobs og 70 uddannelsesaftaler (lærepladser), 80 løntilskudsstillinger og 180 virksomhedspraktikker for lokale beboere gennem beskæftigelsesindsatser koblet til fysiske renoveringsprojekter. I alt blev omkring 300 unikke beboere ansat i forskellige typer af uddannelses- eller ansættelsesforløb i renoveringerne. Særligt de større byggesager, hvor Landsbyggefonden har givet mere end 250 mio. kr. i støtte, benytter renoveringen til at skabe job- og uddannelsesforløb.

VIRKNING

Danske casestudier, erfaringsopsamlinger og evalueringer underbygger, at byggesager har potentiale til at skabe lokale jobs og lærepladser i udsatte boligområder (Aagaard Jensen, 2017; Vind et al., 2016; BO-VEST, 2017; Madsen et al., 2018).

En evaluering foretaget af Center for Boligsocial Udvikling viser, at målgruppen for indsatsen både er unge, der mangler en læreplads, og voksne, der ønsker ansættelse på byggepladsen i et ordinært job (typisk ufaglærte) (Madsen et al., 2018).

LÆS MERE HER

BL, 2021b: Læringer på almene byggesager. BL – Danmarks almene boliger. Besøgt 11/5/2021: <https://bl.dk/raadgivning-og-regler/arbejdsgiver-og-personale/larlinge-og-beskaeftigelse-paa-almene-byggesager/>

CABI, 2021: Social beskæftigelse i byggeriet. Besøgt 27/5/2021: <https://www.cabiweb.dk/temaer/social-beskaeftigelse-i-byggeriet/>

Madsen et al., 2018: Renovering og jobskabelse i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

LÆSEMAKKER

Aktiviteterne "Læsemakker", "Min makkerlæser – min ven", "Superkræfter" mfl. er alle læseindsatser, der hviler på den evidensbaserede metode "Paired Reading". I indsatserne læser børn fra 1.-3. klasse med en læsemakker, som eksempelvis kan være ældre frivillige eller unge fra boligområdet, der ansættes i et lommepengejob. Indsatsen styrker de mindre børns læsning og læselyst. Samtidig bliver unge læsemakkere rustet til et fremtidigt fritidsjob og til at klare sig godt i uddannelsessystemet, mens frivillige ældre bliver en del af et fællesskab og skaber betydning i deres liv gennem arbejdet med børn.

MÅLGRUPPE

Læsemakkerindsatserne er en skoleunderstøttende aktivitet, da indsatsen anvendes med det sigte, at børn og unge skal klare sig bedre i skolen. Indsatsernes primære målgruppe er typisk elever i 1.-3. klasse, der trænger til en succesoplevelse omkring læsning, og som har brug for ekstra læsetræning, ofte fordi deres forældre af forskellige årsager ikke kan læsetræne med dem derhjemme. Indsatsen er velegnet for børn, der er lidt bagefter deres klassekammerater i forhold til læsning, men som ikke har større udfordringer, end at en ældre rollemodel kan hjælpe (Frederiksen et al., 2020a; Elbro, 2005). Indsatsen er desuden velegnet for børn, som har et andet modersmål end dansk, hvis læseudvikling er udfordret af, at de har et lille ordforråd og en ringere sprogforståelse end deres jævnaldrende (Frederiksen et al., 2020b; Christiansen & Løntoft, 2009).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	A
Virkning	A

Anvendes unge som læsemakkere for børnene, er disse en sekundær målgruppe. Det er typisk unge elever i 7.-9. klasse og som via lommepengejobbet kan udvikle modenhed og lære at begå sig i et fritidsjob. Ældre unge, som f.eks. er i gang med en ungdomsuddannelse, kan også være læsemakkere. Valget af en god læsemakker afhænger mere af sociale evner og modenhed end af den unges læseniveau. Nøgleord for en velegnet læsemakker er bl.a. motivation, mødestabilitet og modenhed. Der findes også positive erfaringer med at ansætte unge, der vurderes til at kunne udvikle sig gennem jobbet som læsemakker. Erfaringerne er, at det godt kan fungere, men at man skal være forberedt på, at det kræver en ekstra indsats og en tættere opfølgning (Frederiksen et al., 2020a).

Indsatsen har derved et dobbeltsigte: 1) At understøtte læsning for de små, samt 2) at støtte læsemakkerne via et fritidsjob og de positive følger heraf (se aktivitetsbeskrivelsen "Fritidsjobaktiviteter").

METODE

Indsatsen bygger på den evidensbaserede metode Paired Reading, som er blevet omsat til en række konkrete læseværktøjer af Socialstyrelsen (Socialstyrelsen, 2019). Paired Reading går kort sagt ud

på, at et barn bliver matchet med en mere rutineret læser, og at de to læser sammen over en periode. Herigennem får barnet træning i at læse, mens læse-makkeren fungerer som en opmærksom lytter og kan støtte og korrigere barnet. Samtidig får børnene en positiv rollemodel (Smith, 2020; Frederiksen et al., 2020b).

Det er også førnævnte metode og redskaber, der danner grundlag for CFBU's koncept "Min makkerlæser – min ven", suppleret med enkelte værktøjer, som er udviklet af CFBU med læsefaglig ekspertbistand. I "Min makkerlæser – min ven" læser unge, ansatte i fritidsjob, med børnene efter skoletid. De unge klædes på til at gennemføre makkerlæsningen på et kursus, hvor de præsenteres for forskellige læsemetoder og bliver klædt på til at skabe en god og tryk læsesituation. Kursusmaterialet og læseværktøjerne findes på CFBU's hjemmeside. Efter kurset læser de store læsemakkere med deres små makkere to gange om ugen i sessioner af en times varighed, der kombinerer ca. 30 minutters læsetræning med andre aktiviteter som bl.a. ord- og sproglege. CFBU anbefaler, at indsatsen står på i et sted imellem 8 og 16 uger. Jo længere indsatsen er, jo større er sandsynligheden for et læsefagligt udbytte (Frederiksen et al., 2020a). For tovholderen på indsatsen er det en væsentlig arbejds metode at støtte de store læsemakkere i at varetage opgaven. Det vil sige at observere makkerlæsningen og give feedback på, hvad de unge gør godt, og hvad de kan forbedre.

Læseindsatsen "Superkræfter", som er udviklet af Urbanplanen i samarbejde med Ældre Sagen og to lokale skoler, fokuserer ligeledes på at skabe øget læselyst blandt børnene. Dog har denne indsats også et socialt perspektiv, idet indsatsen i lige så høj grad fokuserer på det sociale aspekt som på læsetræning. I "Superkræfter" agerer frivillige ældre dels læsemakkere og dels voksende venner. Indsatsen målrettes derfor også de børn, som har gavn af nærvær og støtte i deres hverdag. I "Superkræfter" mødes læsemakkerne én gang om ugen à én times varighed i skoletiden, og det er op til det enkelte læsemakkerpar at tilrettelægge den time, de har sammen. Dette behøver ikke at begrænse sig til at være læsning

af litteratur, men kan lige så vel være at spille et spil UNO, en snak eller en gåtur. Den frivillige ældre og barnet skaber selv deres eget rum og rammerne for det (Urbanplanen, 2019).

I begge indsatser rekrutteres børnene gennem skolen. Lærerne indstiller de elever, som sakker bagud i forhold til læsning, f.eks. børn der ikke taler dansk i hjemmet, eller som ikke har mulighed for at få hjælp og støtte derhjemme. Rekrutteringen af de store makkerlæsere foregår via den boligsociale indsats, hvor de unge, som de finder egnede til at være læsemakkere, ansættes. Skolen kan også byde ind med potentielle unge. Den unge tilbydes rollen som læsemakker i form af et lommepengejob og ansættes efter den ansættelsespraksis, helhedsplanen normalt anvender (Frederiksen et al., 2020a).

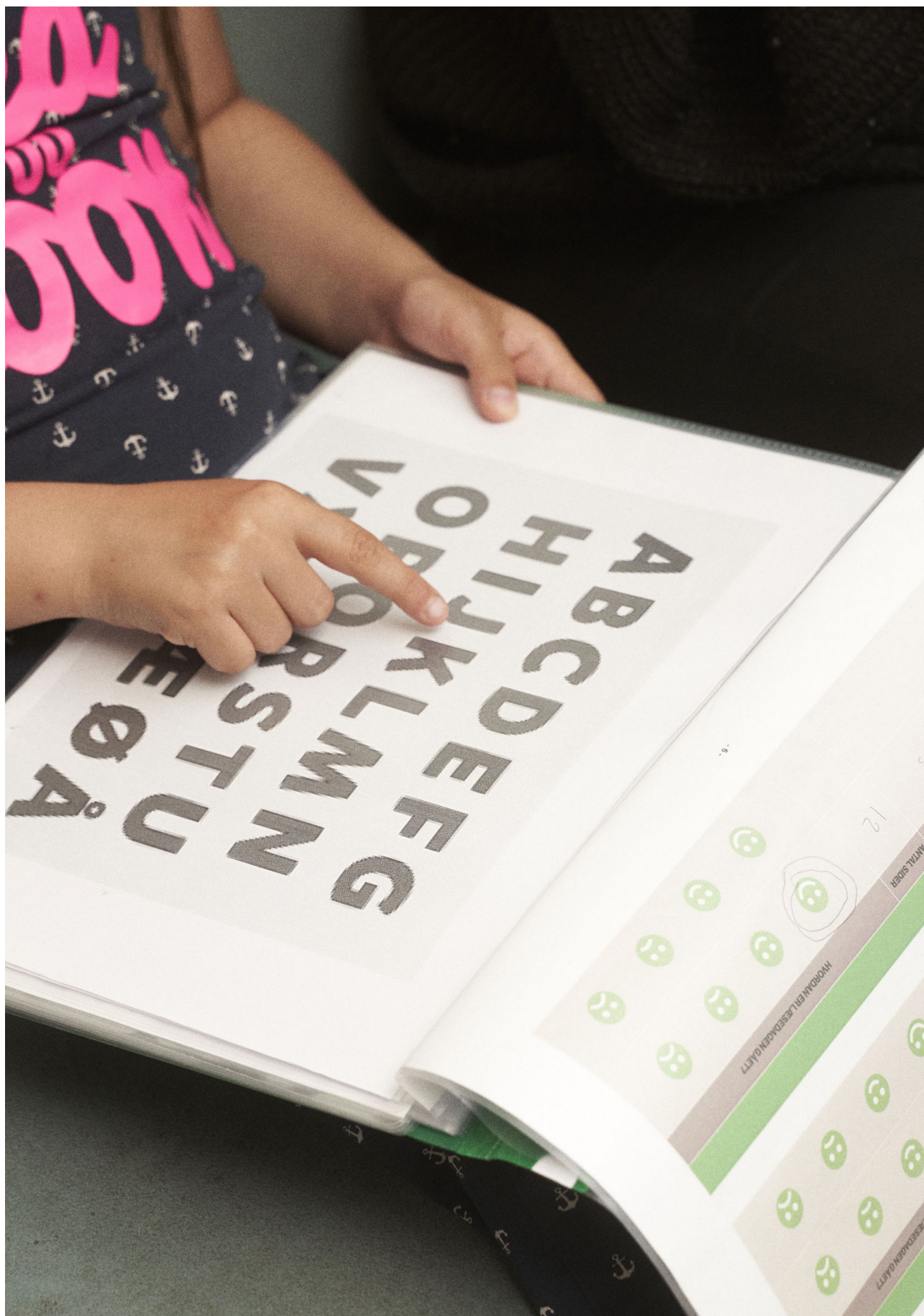
IMPLEMENTERING

Læsemakkerindsatsen foregår i samarbejde mellem en boligsocial indsats og den lokale skole. Skolens primære rolle er at rekruttere børn med behov for læsestøtte og at støtte op om indsatsen undervejs.

Den boligsociale indsats fungerer oftest som tovholder på indsatsen. Ansættes unge i lommepengejobs, er det den boligsociale indsats, der ansætter og aflønner de unge. Dette gøres i overensstemmelse med de procedurer, den boligsociale indsats normalt anvender i forbindelse med lommepengejobs.

Det er et opmærksomhedspunkt, at man skal tage kontakt til skolen i god tid, så de har mulighed for at tænke indsatsen ind i deres årshjul. Et andet opmærksomhedspunkt er, at børnenes lærere inddrages og får ejerskab til indsatsen, da de er vigtige parter i indsatsen (Frederiksen et al., 2020a).

Det er op til parterne selv at aftale rollefordelingen. Til dette formål har CFBU udviklet en beskrivelse af, hvilke opgaver der kan fordeles mellem parterne, og hvilke opgaver skolen med fordel kan løse eller indgå i et samarbejde om (se beskrivelserne her). Det lokale bibliotek kan også være en vigtig part i

indsatsen. F.eks. kan en bibliotekar hjælpe med at udvælge de rette bøger. Man kan med fordel også tænke andre parter ind. Eksempelvis fritidshjemmet eller frivillige kræfter, f.eks. Ældre Sagen, som Superkræfter samarbejder med.

VIRKNING

Læsetræning kan være et vigtigt greb til at understøtte børnenes livschancer og styrke deres faglighed. Der er således forskning, der viser, at børn med gode læsekompetencer kan bryde den negative sociale arv (Elbro, 2005; Pihl, 2014). Børns læsekompetencer har nemlig stor betydning for børns videre læring, uddannelsesvalg og -gennemførelse samt senere beskæftigelse (Elbro, 2005; Pihl, 2014; Christensen et al., 2018b; Rønberg, 2015). Undersøgelser viser, at der kan opnås positive effekter ved indsatsen, som især påviser elevernes udbytte af undervisning, styrker disciplinen og øger engagement samtidig er der positive effekter på aspekter af trivsel i den nationale trivselsmåling (Socialstyrelsen, 2021b). Socialstyrelsens (2019) evaluering påpeger desuden, at alenetiden mellem læsemakkerne og roen omkring læsningen er værdifuld for barnet og for relationen mellem barnet og læsemakkeren. Flere lærere fortæller, at de har oplevet øget selvtilid og større læselyst og -kompetencer blandt børnene (Frederiksen et al., 2020b).

Paired Reading er afprøvet i mange forskellige former og setups. Det er blevet grundigt evalueret med systematiske evalueringsdesign, og der er derfor et solidt evidensgrundlag for, at Paired Reading er en virksom metode til at styrke børns læsning, da indsatsen bl.a. medvirker til mere flydende læsning, færre fejl m.m. (Topping, 1992; Topping, 1995; Brooks, 2013).

Et canadisk studie af metodens effekt viser også positive resultater for udsatte børn ved makkerlæsning 30 minutter 2 gange om ugen med en voksen læsemakker (Sokal et al., 2005). Nyere engelske og svenske studier af makkerlæsning for børn anbragt i plejefamilier viser ligeledes positive resultater. Her

er læsemakkeren en plejeforælder, som har læst 3 gange 20 minutter om ugen i 16 uger. Undersøgelserne viser, at børnene på 16 uger har rykket deres 'læsealder' med henholdsvis 11 og 12 måneder. Resultater fra det engelske studie viser, at alle børn profiterede af indsatsen, men at de svageste læsere opnåede størst effekt. Det svenske studie viser desuden, at yngre børn gjorde større fremskridt end ældre (Osborne, 2010; Vinnerljung, 2014; Tideman et al., 2013). Et opfølgende studie viser en fortsat positiv udvikling efter indsatsens afslutning, og at effekten holdt ved efter mere end 17 uger (Brooks, 2013).

Erfaringer fra CFBU's "Min makkerlæser – min ven" peger på, at børnene er glade for at gå til makkerlæsning, og at deres læselyst bliver styrket. Nogle klasselærere påpeger også forbedrede læsekompetencer blandt børnene. Klasselærerne beskriver, at makkerlæsningen er en god og tryk ramme, hvor børn, der ellers ikke ville få trænet derhjemme, kan træne deres læsning. Undersøgelser viser ydermere, at læsetræning derhjemme styrker læsefærdigheder markant (Andersen et al., 2016).

Der foreligger mindre evidens om virkningen for unge som læsemakkere. Ser man på tværs af undersøgelser af sammenlignelige læseindsatser, rollemodelindsatser samt erfaringer med lommepengejob, så peger forskningen dog i retning af en positiv virkning for de store læsemakkere både personligt, socialt og fagligt (Madsen et al., 2017; Amilon, 2015; Lüthi, 2010). CFBU's egne resultater fra forsøgsprojektet viser ligeledes, at de store selv oplever et positivt udbytte i form af kompetencer og erfaringer, som de både oplever at kunne anvende i skolen og i andre fritidsjobs (Frederiksen et al., 2020b).

Indsatsen rummer også hypoteser om en positiv effekt på lokalmiljøet. Gennem indsatsen dannes nye bånd og positive relationer på tværs af aldersgrupper, som kan bidrage til en større social sammenhængskraft i boligområdet og i skolen. CFBU's egne resultater peger på, at størstedelen af læsemakkerne opbygger positive og tryk relationer gennem læsesessionerne, som også medfører kontakt f.eks. i skolegårde eller lokalmiljøet.

Der er dog ingen systematiske undersøgelser af dette (Frederiksen et al., 2020a; Frederiksen et al., 2020b).

Vurderingen af vidensniveauet for virkningen af "Læsemakker" baserer sig udelukkende på undersøgelser, som dokumenterer indsatsens effekt på børn, der modtager en læseindsats på minimum 20 minutter, to gange om ugen, og ikke på de andre sider af indsatsen.

Der foreligger mindre evidens om virkningen for de store makkerlæsere. Ser man på tværs af undersøgelser af sammenlignelige læseindsatser, rollemødesindsatser samt erfaringer med lommepengejob, så peger forskningen dog i retning af en positiv virkning for de store makkerlæsere både personligt, socialt og fagligt (Madsen et al. 2017; Amilon 2015; Lüthi 2010). CFBUs egne resultater fra forsøgsprojektet viser ligeledes, at de store selv oplever et positivt udbytte i form af kompetencer og erfaringer, som de både oplever at kunne anvende i skolen og i andre fritidsjob (Frederiksen et al., 2020a)

Indsatsen rummer også hypoteser om en positiv effekt på lokalmiljøet. Gennem indsatsen dannes nye bånd og positive relationer på tværs af

aldersgrupper, som kan bidrage til en større social sammenhængskraft i boligområdet og i skolen. CFBUs egne resultater peger på at størstedelen af makkerparrene opbygger positive og trygge relationer gennem læsesessionerne, som også medfører kontakt fx i skolegårde eller lokalmiljøet. Der er dog ingen systematiske undersøgelser af dette.

Vurderingen af vidensniveauet for virkningen af Min Makkerlæser – Min Ven baserer sig udelukkende på undersøgelser, som dokumenterer indsatsens effekt på de små makkerlæseseres læsning og ikke på de andre sider af indsatsen.

LÆS MERE HER

Frederiksen et al., 2020b: Makkerlæsning i det boligsociale arbejde – Vidensgrundlag og resultater fra forsøgsprojektet Min makkerlæser – min ven. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Johansen & Følner, 2019: Makkerlæsning for udsatte og fagligt udfordrede børn – en metodebeskrivelse til kommuner og skoler. Udarbejdet af Als research for Socialstyrelsen. Als research.

Socialstyrelsen, 2019: Makkerlæsning materialer. Tilgået juni 2021: <https://socialstyrelsen.dk/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats/Metoder/makkerlaesning/materialsamling>.

MENTORORDNING FOR UNGE

Den boligsociale mentorindsats med frivillige mentorer er en indsats rettet mod unge i udsatte boligområder, der har behov for støtte til at starte og fastholde uddannelse og beskæftigelse. Med en individuel, tilgængelig og fleksibel støtte søger den frivillige mentor at hjælpe den unge i job/fritidsjob eller i uddannelse med fokus på fastholdelse.

MÅLGRUPPE

Mange unge i udsatte boligområder har forældre, som ikke er tilknyttet arbejdsmarkedet eller ikke har gennemført en uddannelse (Indenrigs- og Boligministeriet, 2021). Derfor kan de ofte ikke søge vejledning og støtte i forhold til uddannelse og arbejde fra nære relationer, da forældrene har begrænset netværk og kendskab til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet. Det betyder, at disse unge er i særlig risiko for ikke at starte og gennemføre en ungdomsuddannelse, hvilket senere kan resultere i marginalisering fra arbejdsmarkedet (Larsen et al., 2016, Madsen et al., 2021).

Målgruppen for den boligsociale frivillige mentorindsats er unge fra 13-25 år. Størstedelen af de unge, der deltager i et mentorforløb, er drenge, og to ud af tre har en anden etnisk baggrund end dansk. De unge, der benytter boligsociale mentorer, er

karakteriseret ved at have behov for vejledning til at navigere i uddannelsessystemet og støtte til at klare sig i en beskæftigelsesrettet tilværelse. Den frivillige mentorindsats henvender sig ikke til kriminalitetstruede unge eller unge med tunge sociale eller personlige udfordringer (for en beskrivelse heraf se aktivitetsbeskrivelsen "socialfaglige mentorindsatser for unge") (Christensen et al., 2018b).

METODE

I den boligsociale mentorindsats er den overordnede metode 'individuel brobygning', hvor mentoren opbygger en relation til den unge, som kan anvendes til at skabe forandringer og resultater hos den unge. Metoden virker inddragende, da den unge oplever at have indflydelse på forløbet og bliver set og hørt (Christensen et al., 2018a).

De udsatte unge har ofte brug for helhedsorienterede indsatser, hvor der både fokuseres på barrierer for uddannelse og beskæftigelse og på udvikling af den unges personlige og sociale kompetencer, herunder selvtillid, motivation og sociale relationer (Jacobsen et al. 2018b; Frederiksen et al., 2014; Social Respons, 2021). Med udgangspunkt i at fremme den unges handlekraft sigter mentorindsatsen på at synliggøre personlige ressourcer og hjælpe den unge med at få et realistisk billede af sine muligheder.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	A
Implementering	B
Virkning	A

DEN FRIVILLIGE MENTOR

Den frivillige mentor er typisk en ressourcestærk person med tilknytning til arbejdsmarkedet, der evner at opbygge en tillidsfuld og længerevarende relation til den unge. Det er afgørende, at mentoren har arbejdsmarkedserfaring, indsigt i uddannelsessystemet og gerne et netværk, som den unge kan inddrages i. Da mentorindsatsen i høj grad er bundet op på relationen mellem mentoren og den unge, er de personlige og sociale kompetencer hos mentoren også centrale for et vellykket mentorforløb (Christensen et al., 2018a).

Mentorens frivillige engagement fremmer den unges motivation til at modtage indsatsen og har positiv indflydelse på relationsdannelsen og den unges forandringsprocesser. Dette skyldes, at det frivillige aspekt signalerer til de unge, at relationen er baseret på personlig lyst (Deloitte, 2017b; Christensen et al., 2018a).

Mentoren fungerer som sparringspartner med erfaring og viden, der kan hjælpe den unge med at sætte egen retning i tilværelsen. Det kan være en fordel at rekruttere mentorer fra boligområdet, da vedkommende med sin tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelsessystemet og sin lokale baggrund fremstår som en inspirerende rollemodel (Frederiksen et al., 2013b). For nogle unge kan det virke motiverende, at mentoren selv er et ungt menneske, der for nylig har gennemført en uddannelse/er blevet en del af arbejdsmarkedet, og som den unge kan spejle sig i (Social Respons, 2021).

VIGTIGE ELEMENTER I INDSATSEN

I den frivillige mentorindsats er der tre elementer i forhold til matchning og rammer for relationen.

1. Indsatsen kræver et godt match mellem mentoren og den unge. Derfor skal der foretages en personlig screening af både de unge og de frivillige mentorer, som sikrer det bedste udgangspunkt for relationen.
2. Indsatsen kræver tid til at opbygge relationen mellem mentoren og den unge. Derfor bør den

bestå af minimum et ugentligt møde af flere timers varighed.

3. Indsatsen kræver kontinuitet for at skabe udvikling hos den unge. Derfor bør forløbet strække sig over minimum et år. Aftalen for mentorforløbet er typisk tidsafgrænset, men den frivillige relation kan medføre, at kontakten fortsætter, når det formelle forløb slutter (Frederiksen et al., 2013a, Christiansen et al., 2012).

FORVENTNINGSADFÆSTEMNING OG RELATIONSdannelse MED VALGFRI METODE

For at sikre, at den boligsociale mentorindsats tager afsæt i den unges behov og ønsker for uddannelse og beskæftigelse, opstartes forløbet med en indledende afklarende samtale (Frederiksen et al., 2013a). Det er vigtigt, at relationen er givende og meningsfuld for både den unge og mentoren, og det kan en forventningsafstemning hjælpe med at sikre (Social Respons, 2021).

Det er centralt, at der er tydelige rammer med obligatoriske elementer og samtidig en høj grad af metodisk frihed til selv at definere indholdet i mentorindsatsen (Social Respons, 2021; Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b). De specifikke formål i den enkelte mentorrelation afhænger af den unges behov, og der vil typisk være flere formål med relationen (Christensen et al., 2018a).

I indsatsen er tillidsfuld relationsdannelse og anerkendende dialog de metodiske byggesten til den positive relation mellem den unge og mentoren. Det er vigtigt, at relationen fra den unges side også er funderet på frivillig deltagelse. Erfaringer viser, at hvis den unge ikke har lyst til relationen, så kommer indsatsen ikke til at virke efter hensigten (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b). Dette understreger vigtigheden af screeningsprocessen og den indledende "matchning" mellem mentor og den unge.

IMPLEMENTERING

Den frivillige mentorindsats kræver en projektleder, f.eks. en boligsocial medarbejder, der står for matchning af mentoren og den unge, opstartsmøder og støtte, vejledning og uddannelse af mentoren. Erfaringer viser, at det fungerer godt, når projektlederen også fungerer som kontaktperson, som både mentoren og den unge kan henvende sig til, hvis der opstår udfordringer i relationen (Social Respons, 2021). Mentorindsatsen styrkes ved, at der etableres samarbejde med relevante aktører og institutioner i forhold til rekruttering af både unge og mentorer og i forhold til uddannelse af mentorerne.

REKRUTTERING AF UNGE

Det er en generel erfaring, at rekrutteringen af de unge er et ressourcekrævende arbejde, som bedst sker via personer, som i forvejen har en relativt tæt kontakt til de unge. Det kan enten være medarbejdere i den boligsociale indsats, eller det kan være medarbejdere i skoler, UU-vejledere, sagsbehandlere, klubber m.m., der kan henvise til mentortilbudet som en ekstra indsats til den unge (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b).

REKRUTTERING OG UDDANNELSE AF FRIVILLIGE MENTORER

Det kan være en stor opgave at rekruttere og lede de frivillige mentorer, og her er det vigtigt at samarbejde med frivilligorganisationer såsom Ungdommens Røde Kors og Foreningen Nydanske (Frederiksen et al., 2013a). Først og fremmest handler det om at finde de rette mentorer, der har personlige kompetencer til at løfte de unge og håndtere deres problemstillinger (Christensen et al., 2018a). Rekruttering af mentoren kan ske via andre boligsociale aktiviteter, hvis man søger en mentor med lokal baggrund, eller ved at rekruttere via annoncer, flyers og informationsaftener, hvis man søger ikke-lokale mentorer (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b). Benytter man mentorer, der er tilknyttet et NGO-mentornetværk, eller kobler man lokale mentorer op på frivilligorganisationerne, vil de typisk få adgang til en kort mentoruddannelse, få tilbud om efteruddannelse og mulighed for løbende individuel sparring fra NGO'en.

FASTHOLDELSE AF UNGE OG STØTTE TIL MENTORER

Erfaringer peger på, at den autentiske relation, hvor mentoren bruger egne livserfaringer, holdninger og egen person i sin relation med den unge, er medvirkende til at motivere og fastholde de unge i mentorforløbet (Christensen et al., 2018a). For at etablere en god og tillidsfuld relation kan mentoren og den unge lave forskellige sociale og fysiske aktiviteter sammen (Christiansen et al., 2012; Social Respons, 2021). I nogle mentorindsatser er mentoren og den unge også en del af et større fællesskab af andre mentor-mentee-par, der muliggør brobygning og netværk med ligesindede (Social Respons, 2021).

I den frivillige mentorindsats, hvor der er metodisk frihed og større fokus på personlige end faglige kompetencer, er det vigtigt, at mentoren altid kan hente hjælp og støtte i den boligsociale indsats, hvis der opstår udfordringer hos den unge. Det er centralt, at mentorerne også har redskaber til at flytte den unge gennem samtaler og kan have et fælles afsæt med nogle af de professionelle aktører, der kan være omkring den unge (Christensen et al., 2018a). I kraft af, at mentoren yder en frivillig indsats, kan opkvalificering og sparring samt faglige og sociale arrangementer være med til at fastholde den frivillige mentors engagement i indsatsen.

Det er væsentligt, at den frivillige mentor er opmærksom på egne faglige begrænsninger og henviser videre til socialfaglige professionelle, såfremt det viser sig, at den unge har store sociale udfordringer.

VIRKNING

Der foreligger effektevalueringer af frivillige mentorindsatser udført i dansk kontekst (Christiansen et al., 2012). Her har det vist sig, at indsatsen kan have en positiv virkning i forhold til forbedret selvværd, styrkede boglige evner, mindsket pjækkeri og bedre relationer til jævnaldrende og forældre. En række kvalitative evalueringer understøtter også konklusionerne om, at unge med en mentor får styrket deres faglige, personlige og sociale trivsel og øget

handlekraft gennem mentorrelationen (Frederiksen et al., 2013a; Social Respons, 2021).

På kort sigt bidrager indsatsen til at give den unge øget viden om muligheder for beskæftigelse og uddannelse og afklaring af egne kompetencer og motivation. På længere sigt viser evalueringer, at aktiviteten har en virkning på den unges beskæftigelse og tilknytningen til uddannelsessystemet afhængigt af indsatsens afsæt (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b). Dette er resultater, der også fremgår af en evaluering af den frivillige erhvervsmentorordning Bryd Unges Ledighed Nu!, som samtidig peger på de positive virkninger på fastholdelse i forbindelse med efterværn via mentorstøtte af unge i arbejde eller uddannelse (Als Research, 2016).

Herudover viser evalueringer, at både medarbejdere og ledere i boligsociale helhedsplaner vurderer, at der er et positivt udbytte af mentorindsatserne på områdeniveau. De er med til at skabe en positiv ungdomskultur i boligområdet og fremme trygheden (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018b).

LÆS MERE HER

Christensen et al., 2018a: En vej til arbejdsmarkedet med de boligsociale indsatser – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2018b: Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatser bidrag – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Frederiksen et al., 2013a: Mentorer i udsatte boligområder – Sådan tilrettelægges den virkningsfulde indsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

NABOAMBASSADØRER

Ved en naboambassadørindsats er der tale om frivillige beboere, der gennem kontakt til øvrige beboere bidrager til at fastholde særligt nyttilflyttere, nedbringe nabokonflikter og styrke de sociale relationer i boligområdet.

MÅLGRUPPE

I udsatte boligområder findes der flere beboere, der fravælger det sociale liv i boligområdet. Det kan der være mange årsager til, bl.a. manglende overskud, tid, lyst eller interesse for at etablere eller deltage i sociale aktiviteter. Den manglende interaktion mellem beboere kan hindre opbygning af netværk og social tillid, som medvirker til, at naboskabet er svagere i de udsatte boligområder (Foldgast et al., 2015). En aktivitet, der tager hånd om denne problemstilling, er naboambassadører.

Den primære målgruppe for indsatsen er den frivillige naboambassadør, som først og fremmest skal være bosat i boligområdet, så vedkommende har et personligt kendskab til området, dets husorden, tilbud af aktiviteter samt de lokale udfordringer (Foldgast et al., 2017a). Desuden skal en naboambassadør være empatisk og kunne indgå i dialog med beboere med mange forskellige baggrunde og sprogkunderskaber. Typisk tilstræbes et mangfoldigt ambassadørkorps, der kan afspejle beboersammensætningen i boligområdet.

En sekundær målgruppe for indsatsen er øvrige beboere i boligområdet og særligt de nyttilflyttede beboere (Foldgast et al., 2017a).

METODE

Formålet med naboambassadører er, at de skal fastholde tilflyttere, nedbringe nabokonflikter og styrke de sociale relationer i boligområdet. På sigt er målet at få tilflytterne til at tage medansvar og engagere sig i boligområdet for derigennem at skabe et større sammenhold i området.

Gennem netværksdannelse og øget nabokendskab kan man forebygge og håndtere nabostridigheder, styrke nabofællesskabet, styrke forståelse og tillid på tværs af beboere i boligområdet – på tværs af generationer og etnicitet – så man skaber positive forventninger til hinanden og fremmer rummelige fællesskaber. På den måde kan man øge den sociale sammenhængskraft, oplevet tryghed og beboernes tilfredshed med området (Christensen et al., 2019b).

Teoretisk baserer indsatsen sig på peer-to-peer-metoden, hvor ambassadørerne, som er beboere i området, lettere kan etablere en dialog med de øvrige beboergrupper. Beboerne vil ofte opfatte ambassadørerne som mere troværdige og kan i højere grad spejle sig i ambassadørernes person, da man møder en "nabo" frem for eksempelvis en person ansat i boligorganisationen. En naboambassadør går forrest med en "hilsekultur", byder velkommen til tilflyttere, udbreder kendskabet til områdets faciliteter og muligheder samt afliver myter om boligområdet. Omdrejningspunktet er mødet mellem ambassadør

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	C
Virkning	C

og tilflytter, hvor et redskab til at få gang i snakken oftest er en velkomstmappe, der deles ud til de nye beboere (Foldgast et al., 2017a).

Naboambassadører er frivillige beboere, der kan have flere forskellige roller i boligområdet. For det første kan naboambassadøren være den, der byder nye beboere velkommen i boligområdet. Dette kan ske gennem et netværk af beboere, der opsøger tilflyttere med henblik på at informere dem om boligområdet og dets aktiviteter og tilbud. Den nye beboer får dermed information om området, får hilst på en nabo og bliver introduceret til fællesskabet. Beboeren får på den måde fra starten en positiv oplevelse af sit nye boligområde (Foldgast et al., 2017a).

Indsatsen kan fylde meget for de enkelte ambassadører, da de er frivillige i deres eget boligområde og derfor kan blive genkendt og kontaktet ofte. Derimod er indsatsen kortvarig i forhold til den enkelte tilflytter, da der ofte kun er tale om et enkelt møde (Foldgast et al., 2017a).

Naboambassadørerne kan også arbejde mere bredt med at styrke naboskabet i boligområdet ved at være drivende kræfter i at etablere forskellige sociale aktiviteter i boligområdet. Sidst men ikke mindst kan naboambassadørerne arbejde forebyggende, så nabokonflikter minimeres, eller som opgangsbassadører og dermed være en slags kontakt- og ressourceperson i opgangen (Foldgast et al., 2017a).

Første skridt ved etablering af en naboambassadørindsats er at have styr på organiseringen og arbejdsgangen. Her er det vigtigt at inddrage boligorganisationen og sætte fælles mål og retning for indsatsen. Herved opnår boligorganisationen indflydelse og ejerskab i forhold til indsatsen, og der sikres grundlag for forankring af indsatsen. Derefter skal der forventningsafstemmes i forhold til, hvem der har ansvar for de enkelte opgaver. Derved mindskes mulige konflikter. Det vil typisk være den boligsociale medarbejder, der varetager den daglige koordinering (Foldgast et al., 2017a).

Det næste trin handler om facilitering af indsatsen. Denne fase er af mere praktisk karakter og handler om at møde og motivere ambassadørerne samt sørge for, at de har lyst til at blive ved med at udføre frivilligt arbejde. Ambassadørerne er indsatsens grundsten, og der er grundlæggende elementer, man bør forholde sig til, når man ønsker at motivere dem til at blive i indsatsen. Dette sker bl.a. i kraft af, at de boligsociale medarbejdere arbejder ud fra en anerkendende tilgang med fokus på at udfolde ambassadørernes egne ressourcer og kompetencer samt være en tillidsfuld og anerkendende støtte for dem (Foldgast et al., 2017a).

IMPLEMENTERING

Naboambassadørindsatsen har inden for de sidste 10 år været forholdsvis udbredt, og der er derfor en række erfaringer at trække på (Foldgast et al., 2017a). Formen og indholdet for indsatsen varierer dog, ligesom den frivillige både benævnes beboerguide, blok-, opgangs-, beboer- og naboambassadør.

Opbygningen af et naboambassadørkorps sker ud fra behov, ønsker og muligheder fra det lokale netværk (beboere, driften, afdelingsbestyrelser og den boligsociale indsats). Den boligsociale medarbejder tager sig typisk af rekruttering til naboambassadørkorpset, ofte gennem henvendelse til deltagere til aktiviteter eller opslag samt den efterfølgende koordinering. Ligeledes skal den boligsociale medarbejder sikre, at det frivillige arbejde er overskueligt og meningsfuldt for de frivillige i netværket. En naboambassadør udfører typisk det frivillige arbejde i samarbejde med helhedsplanen. Naboambassadørerne bestemmer selv formen og indholdet af deres indsats. Metode, form og mål kan således være forskellige, alt efter hvilken situation naboambassadøren indgår i (Foldgast et al., 2017a).

Der er gode erfaringer med, at den boligsociale indsats bidrager til at styrke både udsatte beboeres mestring af hverdagen og beboeres frivillighed og engagement i samt ansvar for boligområdet. Den boligsociale indsats har således både fokus på at

håndtere beboernes nære og basale problemer, der kan give anledning til utryghed og utilstrækkelig trivsel, og fokus på mere langsigtet at understøtte beboernes udvikling af sociale, personlige og handlemæssige kompetencer (Christensen et al., 2019b).

En evaluering af trygheds- og naboskabsambassadører i Vollsmose beskriver, at det er svært at få beboere til at melde sig som ambassadører (KLK, 2013). Desuden viser evalueringen fra Vollsmose, at opgaven som naboambassadør kan være mere omfattende end forventet, idet der ofte er en stor ud- og indflytning i boligafdelingerne (KLK, 2013). Det er derfor vigtigt, at de boligsociale medarbejdere støtter de frivillige i deres arbejde samt tilbyder relevante kurser, der kan styrke deres kompetencer som naboambassadør.

VIRKNING

CFBU's undersøgelse (Foldgast et al., 2017a) af naboambassadører i fem udsatte boligområder tyder på, at naboambassadørernes arbejde gør nytilflyttere mere tilfredse med at bo i deres boligområde. 98 % af de beboere, der har været i kontakt med en naboambassadør, er glade for at bo i deres boligområde, hvilket kun gælder 74 % af dem, der ikke har været i kontakt med naboambassadører.

Undersøgelsen fra CFBU viser også en tendens til, at beboere, der har været i kontakt med en naboambassadør, er mere tilbøjelig til at deltage i

området fælles aktiviteter. Det tyder på, at naboambassadørerne med deres arbejde formår at understøtte de øvrige naboskabsfremmende initiativer i boligområderne.

I en midtvejsevaluering af Vollsmoses boligsociale indsatser evalueres trygheds- og naboskabsambassadører (KLK, 2013). Evalueringen viser, at afdelingsformændene er glade for, at der er taget initiativ til at bruge naboskabsambassadører. Naboambassadørerne selv peger på, at aktiviteten er relevant i et udsat boligområde, fordi det er vigtigt, at beboere selv medvirker til en kulturændring i boligområdet. Naboskabsambassadørerne mener således, at de med deres aktivitet vil kunne starte en proces, der kan være med til at skabe trygge rammer i boligområdet (KLK, 2013).

Naboambassadører kan være et lille skridt til at styrke naboskabet i udsatte boligområder, men der er fortsat kun begrænset dokumentation i form af danske evalueringer af naboambassadørindsatser.

LÆS MERE HER

Foldgast et al., 2017a: Naboskabsambassadører – En resultatmåling af en boligsocial indsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Foldgast et al., 2017b: Velkommen til nye beboere – En håndbog om naboskabsambassadørindsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

KLK, 2013: Vollsmose Sekretariatet – Midtvejsevaluering af Sekretariatets boligsociale indsatser.

NETVÆRKSMØDRE (BYDELSMØDRE)

Netværksmødre er en fællesbetegnelse for indsatser, hvor kvinder klædes på til – på frivillig basis – at støtte og vejlede andre kvinder i deres lokalområde og bygge bro til det sociale system. "Bydelsmødre" er det mest udbredte og evaluerede koncept for netværksmødre, og i det følgende bygger vi primært på viden og erfaringer fra bydelsmødre-projekterne.

MÅLGRUPPE

Formålet med aktivitetstypen er todelt. For det første er hensigten, at netværksmødrene opnår kompetencer og selvtillid til at løse hverdagens udfordringer, og at de får et større netværk og tilknytning til boligområdet gennem uddannelse og praktisk erfaring som netværksmor. For det andet er det hensigten, at kvinderne, som netværksmødrene hjælper, tilegner sig viden om det omkringliggende samfund og opnår større kontrol over og indflydelse på eget liv gennem netværksmødrenes opsøgende indsatser (Christensen et al., 2021b). Ved at engagere sig frivilligt, udøver netværksmødrene aktivt medborgerskab og skaber herigennem både forandring for sig selv og andre kvinder.

Netværksmødre hjælper kvinder, som har personlige og sociale problemer, og som har svært ved selv at navigere i det sociale system.

Kvindernes udfordringer kan være meget forskellige, og netværksmødrenes rolle er at bygge bro mellem disse kvinder og det sociale system eller andre aktører, som kan hjælpe kvinderne med deres udfordringer. Aktivitetens samlede formål er således, at både netværksmødrene og kvinderne, de hjælper, opnår større selvtillid, får mod på og redskaber til at løse hverdagens udfordringer og oplever en større tilknytning til og engagement i boligområdet og det omkringliggende samfund (Christensen et al., 2021b).

Aktiviteten netværksmødre har to målgrupper. Den primære målgruppe udgøres af de kvinder, som uddannes til at være netværksmødre. Den sekundære målgruppe udgøres af kvinder med personlige og sociale problemer i netværksmødrenes lokalområde, og som får hjælp af netværksmødrene (Christensen et al., 2010; Deloitte, 2015).

Hvad angår den primære målgruppe, viser en evaluering fra Deloitte, at netværksmødrene stort set alle er kvinder, der har boet i Danmark i mere end 10 år. 41 % er enten i uddannelse, beskæftigelse eller deltidbeskæftigelse. Evalueringen viser samtidig, at 40 % kun har en grundskole- eller ungdomsuddannelse, mens 60 % har en videregående uddannelse. Derudover er 88 % mellem 30 og 59 år, og de fleste har selv hjemmeboende børn (Deloitte, 2015). VIVE finder endvidere, at 90 % af netværksmødrene er af

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	A
Implementering	A
Virkning	B

ikke-vestlig oprindelse, at 60 % af netværksmødrene bor sammen med en ægtefælle eller samlever, og at netværksmødrene har flere hjemmeboende børn end sammenligningsgruppen (Christensen et al., 2018a).

Den sekundære målgruppe har generelt et lavere uddannelsesniveau end netværksmødrene selv, og flere har boet i Danmark i under 10 år. Af disse kvinder har 48 % grundskolen som højeste uddannelse, og kun 10 % har en mellemlang uddannelse. Det tyder på, at netværksmødrene er bedre stillet rent socialt end de kvinder, de hjælper, men at forskellen samtidig ikke er meget stor (Deloitte, 2015).

METODE

Bydelsmødre-konceptet bygger på peer-to-peer-metoden, hvor antagelsen er, at personer med bestemte sociale karakteristika har gode forudsætninger for at hjælpe andre personer med samme sociale karakteristika, da parterne kan spejle sig i hinanden (Repper, 2013). I dette tilfælde har kvinder med etnisk minoritetsbaggrund således bedre forudsætninger for at nå ud til socialt udsatte eller isolerede kvinder med samme etniske minoritetsbaggrund, end danske professionelle aktører har, der oftest vil møde sproglige eller kulturelle barrierer og frygt eller modstand mod det danske socialsystem.

I kraft af, at der er to forskellige målgrupper for indsatsen, er der også målsætninger på to forskellige niveauer. Den primære målgruppe, netværksmødrene, er på mange områder relativt ressourcestærke, men der er stadig flere af dem, som ikke er i arbejde, og som ikke har en uddannelse. En målsætning er derfor, at netværksmødrene selv kommer i arbejde eller uddannelse og får styrket deres dansk kundskaber (Christensen et al., 2010; Deloitte, 2015). For den sekundære målgruppe er målsætningen, at netværksmødrene lykkes med at skabe kontakt til isolerede og socialt udsatte kvinder, som det kommunale sociale system har svært ved at nå. Det er ikke målet, at netværksmødrene selv skal afhjælpe sociale og personlige problemstillinger, men at de skal bygge

bro til det sociale system. Flere helhedsplaner har desuden fokus på negativ social kontrol i deres bydelsmødre-indsatser (Lunar et al., 2023; Houmøller & Lunar, 2024).

I en netværksmødre-indsats er første skridt at finde kvinder i boligområdet, som har ressourcer og personligt overskud til at agere netværksmødre. Det opsøgende arbejde kan være krævende og forudsætter gode sociale og formidlingsmæssige kompetencer (Christensen et al., 2010; Deloitte, 2015).

Dernæst skal de kommende netværksmødre gennemføre en grunduddannelse til netværksmor, hvor de får viden om en vifte af emner, som de vil skulle vejlede kvinder om i deres opsøgende arbejde. Her er det centralt, at netværksmødrene får indsigt i det danske system og i forskellige samfundsinstitutioner, så både de og de kvinder, de er i dialog med, opnår større samfundsforståelse og tillid til det sociale system (Lunar et al., 2021; Lunar et al., 2023; Houmøller & Lunar, 2024). Netværksmødrene bør undervises af fagpersoner inden for de forskellige temaer i uddannelsen. Det kan eksempelvis være en sundhedsplejerske eller diætist, som underviser i sunde spisevaner, eller en pædagog fra lokalområdets daginstitutioner, der fortæller om børneopdragelse. Der peges ydermere på fordelene ved at have tilknyttet en psykolog eller en anden fagperson, der over flere undervisningsgange kan undervise netværksmødrene i konflikthåndtering, kropssprog og rådgivning (Christensen et al., 2010).

Netværksmødrene skal derudover også være opsøgende i lokalområdet. Erfaringer viser, at det er en fordel, hvis netværksmødrene trækker på egne erfaringer i arbejdet med den anden målgruppe af kvinder. Netværksmødrene deler på mange måder oplevelser og livsvilkår med kvinderne, de arbejder med, og dette skaber en gensidig forståelse kvinderne imellem (Husted et al., 2011). En evaluering viser, at netværksmødre typisk hjælper med problemstillinger omkring børn, sundhed, kontakt til kommunen, ensomhed, økonomi, parforhold, negativ social kontrol og psykiske problemer. Herigennem er netværksmødrene med til at understøtte, at udsatte

kvinder tager aktiv del i og ansvar for deres eget og deres familiers liv.

IMPLEMENTERING

Rekrutteringen af netværksmødre er den boligsociale medarbejders opgave. Her er det vigtigt, at medarbejderen oparbejder gode uformelle relationer til de mulige netværksmødre, da dette er et godt udgangspunkt for rekrutteringen (Christensen et al., 2018a).

Når netværksmødrene går i gang med det opsøgende arbejde, er der brug for en koordinator, som samler trådene og står for supervision med de enkelte netværksmødre. Denne koordinator har samtidig til formål at støtte og hjælpe netværksmødrene i tilfælde af, at de kan have konkrete spørgsmål eller komme i svære situationer (Deloitte, 2015; Christensen et al., 2010).

Kontakten mellem netværksmødrene og kvinderne i lokalområdet etableres på to måder, enten ved at netværksmødrene selv kommer i kontakt med kvinderne – f.eks. igennem arrangementer i lokalområdet – eller ved at professionelle aktører henviser kvinder til netværksmødrene. En evaluering peger på, at kontakten oftest opstår via netværksmødrenes eget netværk og dernæst ved professionelle henvisninger. Det er sjældent, at kontakten opstår ved direkte opsøgende arbejde (Deloitte, 2015).

De aktører, netværksmødrene typisk henviser til, er borgerservice, familierådgivningen, børnenes institutioner, praktiserende læger, helhedsplanens aktiviteter, sundhedsplejersker, hospitaler, psykologer og krisecentre. Netværksmødrene skal således kunne hjælpe med mange forskellige problemstillinger. Det forudsætter, at de har et godt kendskab til hele systemet af hjælpeforanstaltninger og offentlige aktører, således at de kan vejlede kvinderne korrekt og brobygge til de rette aktører.

Hvis man vil arbejde med netværksmødre, kan man mod et indmeldelsesgebyr melde sig ind i Landsorganisationen for Bydelsmødre og få adgang

til det fulde koncept, konsulentbistand fra landssekretariatet og adgang til det landsdækkende bydelsmødre-fællesskab.

Man kan også inspireres til at udvikle sit eget koncept og undervisningsforløb lokalt, dog med det forbehold, at man ikke kalder projektet "Bydelsmødre".

VIRKNING

Virkningen af netværksmødre-indsatser er relativt velbelyst, når det handler om netværksmødrene selv, men ikke så veldokumenteret i forhold til de kvinder, netværksmødrene hjælper. De forskellige evalueringer af netværksmødre oplister på baggrund af surveys og kvalitative interviews blandt netværksmødrene en række positive virkninger af indsatsen: forbedret trivsel; øget selvværd; øget handlekraft; udvidet netværk; øget viden om børneopdragelse, børns udvikling og integration; forbedrede forældrekompetencer; bedre kendskab til skoler og daginstitutioner; forstærket engagement i boligområdet og øget tilhørsforhold til Danmark (Christensen et al., 2010; Husted, 2011; Deloitte, 2015). Evalueringerne tegner tilsammen et billede af, at netværksmødrene selv oplever at få et stort udbytte af indsatsen og det frivillige arbejde, de laver. Netværksmødrenes personlige udvikling udgør således indsatsens væsentligste virkning. Derudover påvirkes børnene også til at få en mere positiv skolegang og bedre trivsel generelt (Christensen et al., 2018a).

En landsdækkende evaluering peger desuden på, at netværksmødrene er meget vellidte blandt alle samarbejdspartnere, og at de opleves som engagerede, samarbejdsvillige og tilgængelige. Der peges også på, at de professionelle samarbejdspartnere oplever, at netværksmødrene kan hjælpe dem med at komme i dialog med familier og mødre, som de ellers har svært ved at få en god kontakt med. Dette tyder altså på, at netværksmødrenes indsats virker efter hensigten (Deloitte, 2015).

En evaluering foretaget af VIVE (2021) viser, at indsatsen Netværksmødre har positive effekter. Evalueringen viser nemlig, at netværksmødrene har næsten fem gange så stor sandsynlighed for at være i uddannelse to år efter, at de har deltaget i indsatsen, end kvinder, der ikke har deltaget i indsatsen. Evalueringen viser endvidere, at kvindernes chance for at være i uddannelse fra året før indsatsen til et og to år efter indsatsen øges med henholdsvis med syv og 12 procentpoint (Christensen et al., 2021b).

LÆS MERE HER

Deloitte, 2015: Evaluering af Bydelsmødre. Deloitte.

Bydelsmødre u.å.: Om Bydelsmødre. Tilgængelig fra: <https://bydelsmor.dk/> (Besøgt d. 29/7/2021).

Christensen et al., 2010: Projekt Bydelsmødre – En samlet evaluering. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

OPSØGENDE GADEPLANSARBEJDE

Opsøgende gadeplansarbejde består i at opsøge grupper af unge, der hænger ud i det offentlige rum, samt at dæmpe uro og øge trygheden i boligområdet. Gennem forskellige aktiviteter opbygges tillid og kendskab til den enkelte unge. Når den unge er klar, kan der brobygges videre til relevante tilbud.

MÅLGRUPPE

I socialt udsatte boligområder er der mange steder en tendens til, at primært unge drenge tilbringer en stor del af deres fritid i de udendørs fællesarealer i lokalområdet. Det har flere årsager. Dels kan det skyldes manglende tilholdssteder og aktiviteter for de unge i de aldersgrupper, hvor voksenorganiserede aktiviteter ikke virker appellerende, og andre ungdomsarenaer henvender sig til ældre unge (Bruselius-Jensen et al., 2017). Dels skyldes det, at denne målgruppe oplever en marginalisering i det omgivende samfund f.eks. i sammenhæng med uddannelsessystemet, der kommer til udtryk via sociale og faglige udfordringer. Denne marginalisering fremmer de unges gadefællesskab, hvor der skabes en indbyrdes anerkendelseskultur for at kompensere for det manglende tilhørsforhold til det omkringværende samfund. Den gadeorienterede tilværelse øger risikoen for kriminell adfærd og skaber samtidig utryghed i boligområdet (Bruselius-Jensen et al., 2017; Kjeldsen et al., 2015; Houmøller & Vinther 2023). En

gadeorienteret livsstil er således ofte forbundet med anden risikoadfærd som f.eks. brug af rusmidler og omgang med andre unge på kant med loven (Justitsministeriet, 2009; Jørgensen et al., 2012; Pedersen et al., 2011; Hansen et al., 2013; Frederiksen et al., 2014; Kalkan, 2014).

Opsøgende gadeplansarbejde er målrettet unge, der hænger ud og tilbringer fritiden i det offentlige rum. En vigtig del af målgruppen udgøres af såkaldt territorielle ungdomsgrupper. De består hovedsageligt af drenge i alderen 13-23 år, der har et fællesskab omkring et tilhørsforhold til et geografisk område (Hansen et al., 2013; Kjeldsen et al., 2015). De unge, som gadeplansmedarbejderen møder i det offentlige rum, er ofte en sammensat gruppe af både kriminelle, socialt udsatte kriminalitetstruede og mere velfungerende unge. Uafhængigt af de unges udfordringer kan målgruppen have gavn af et mere konstruktivt og organiseret fritidsliv og andre typer af anerkendende relationer end dem, der opstår i gademiljøet, både af hensyn til den unges trivsel og af hensyn til den generelle tryghed i boligområdet.

Erfaringerne peger på, at opsøgende gadeplansindsatser virker bedst på unge under 18 år, og at det er en fordel at sætte ind så tidligt som muligt. Unge over 18 er sværere at hjælpe, idet deres problemstillinger er mere komplekse og rodfæstede, ligesom målgruppen er mindre interesseret i den hjælp, de opsøgende medarbejdere kan tilbyde (Houmøller & Vinther 2023).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	C

Knytter man derimod relationer til målgruppen i den tidlige ungdom, er det lettere at arbejde med dem, når de bliver ældre, og en eventuel kriminel risikoadfærd begynder at vise sig (Kjeldsen et al., 2015).

METODE

Opsøgende gadeplansarbejde bygger på en række forskellige teorier. For det første tager det opsøgende gadeplansarbejde afsæt i teorier om og studier af gadens fællesskaber, territoriale ungdomsgrupperinger og deres betydning for kriminel risikoadfærd (Justitsministeriet, 2009; Bislev et al., 2013; Pedersen et al., 2011; Bruselius-Jensen et al., 2017). For det andet bygger indsatsen på teorier om interpersonel tillid, idet tillidsopbygning til unge i gademiljøet ses som nøglen til en effektiv socialfaglig indsats (Perry, 2012).

Med udgangspunkt i det teoretiske fundament består opsøgende gadeplansarbejde først og fremmest i, at der er medarbejdere, som opsøger de unge på gaden. Den opsøgende medarbejders primære rolle er at opbygge en positiv relation til de unge, og dernæst afhængigt af den unges personlige og sociale udfordringer tilpasses indsatsens brobyggende element efter behov med henblik på indsatsens to parallelle formål: 1) at fremme en konstruktiv løbebane for de unge 2) at fremme tryksoplevelsen for de øvrige beboere i boligområdet.

Borrits et al. (2012) opdeler det opsøgende arbejde i syv faser:

1. Indledende kortlægning og afgrænsning af miljøet
2. Tilstedeværelse og genkendelse
3. Første kontakt og præsentation
4. Integration i miljøet
5. Interaktion, tillids- og relationsopbygning
6. Intervention, vejledning og konfliktløsning
7. Mediering, brobygning og stabilisering

Indsatsen forudsætter, at medarbejderen har relevant faglig baggrund eller gennemført en opkvalificerende uddannelse og besidder de rette personlige kompetencer. Både med hensyn til at navigere mellem kommune, politi, boligorganisation, helhedsplan og målgruppe (Kjeldsen et al., 2015), og med hensyn til at arbejde nysgerrigt, tillidsfuldt og anerkendende med de unge (Houmøller & Vinther 2023). Det er vigtigt, at medarbejderne er socialfagligt og pædagogisk kompetente med forståelse for feltet. Dertil kan det være en fordel for medarbejderen at have kulturbaggrund og sprog til fælles med målgruppen, da det kan være et redskab til at skabe et naturligt fundament for tillidsfuld kontaktetablering og dialog.

Dog bør man overveje, hvorvidt medarbejderen bør være bosiddende i eller have rødder i lokalområdet. Er medarbejderen kendt blandt målgruppen, kan det være adgangsgivende og en fordel i forhold til at skabe tillidsrelationer. Omvendt kan medarbejderen komme i loyalitetsklemme over for de unge i kraft af personlige relationer til dem og deres familier. Også fra de unges perspektiv kan det give udfordringer, idet grænsen mellem personlig og professionel involvering let overskrides og misforstås, således at den unge kan tolke en afvisning som et personligt svigt (Kjeldsen et al., 2015).

I interventionsfasen er det en fordel med et lokalt placeret kontor eller værested. Her vil medarbejderen og den/de unge kunne afholde samtaler i trygge rammer og den relationelle tillid blive opbygget væk fra gademiljøet (Kjeldsen et al., 2015; Houmøller & Vinther 2023). Lykkes det at etablere kontakt og opbygge en tillidsfuld relation til den unge, forløber indsatsen ved, at medarbejderen brobygger til relevante tilbud inden for job, skole, fritid, familie og personlig udvikling. På den måde får den unge den hjælp, vedkommende har brug for, og man fremmer fastholdelse af målgruppen efter behov (Kjeldsen et al., 2015; Borrits et al., 2012).

IMPLEMENTERING

De opsøgende gadeplansindsatser er veletablerede og velafprøvede indsatser, der fungerer som et delelement i større kriminalpræventive indsatser.

Indsatsen lægger op til en helhedsorienteret tilgang. Derfor er det afgørende at have et tæt samarbejde med relevante lokale samarbejdspartnere som SSP, politi, fritids- og ungdomsklubber m.v., der har et stort kendskab til og tæt kontakt med områdets børn og unge. Et tæt samarbejde med fritidsklubber og ungdomsklubber kan bl.a. hjælpe gadeplansmedarbejderne med at blive etableret i området samt sikre løbende vidensdeling omkring aktuelle temaer, problemstillinger, konflikter m.v. blandt de unge i boligområdet.

Det er vigtigt at være i løbende kontakt med relevante aktører, da eventuelle aktiviteter, der igangsættes af gadeplansmedarbejderne, typisk vil være af begrænset varighed og derfor ikke bør stå alene, men fungere

som springbræt til andre forankrede tilbud (Kjeldsen et al., 2015; Borrits et al., 2012).

Gadeplansindsatser er som udgangspunkt fleksibelt organiserede og kan derfor have en uformel tilgang til den unge. Dette fremmer kontaktetableringer med udgangspunkt i de unges bevægelsesmønstre og sociale præmisser. Boligområdets karakteristika og allerede etablerede boligsociale indsatser varierer i stort omfang. F.eks. kan en hyppig og fast opsøgende indsats i et lille boligområde have et relativt lille udbytte, da andre etablerede boligsociale indsatser allerede har kontakt til målgruppen (Kjeldsen et al., 2015). Der er dermed mulighed for at tilpasse den pågældende indsats efter det lokale behov.

Erfaringer har vist, at det er vigtigt på forhånd at afklare formålet med indsatsen, da der i mange gadeplansindsatser kan opstå en konflikt mellem det relationsopbyggende arbejde og en mere overvågende og urodæmpende tilgang. Hvis gadeplansmedarbejderne kommer til at agere som sociale vagter i

gademiljøet, kan dette virke begrænsende for muligheden for at skabe tillidsfulde relationer til målgruppen (Perry, 2012). Desuden tyder undersøgelser på, at rundringer i boligområder ikke i sig selv mindsker kriminalitet eller hærværk i boligområderne (Kjeldsen et al., 2015). Derfor er der ræson i at prioritere relationsarbejdet højest.

VIRKNING

Det er en udfordring at isolere virkningen af det opsøgende gadeplansarbejde, bl.a. fordi indsatserne anlægger et meget helhedsorienteret perspektiv, og de potentielle effekter derfor kan være mangeartede (Glad et al., 2018; Kjeldsen et al., 2015). Det svenske SBU (statsligt evalueringscenter for social- og sundhedsområdet) foretog i 2018 en litteratursøgning i en række forskningsdatabaser efter studier af de kriminalpræventive og tryghedsfremmende effekter af opsøgende arbejde i udsatte boligområder. Studiet fandt ingen relevante studier, hvilket vidner om vanskelighederne ved at undersøge effekterne af det opsøgende gadeplansarbejde (SBU, 2018).

En evaluering fra CFBU peger på, at det kan være konstruktivt at kombinere en gadeplansindsats med individuelle, helhedsorienterede mentorindsatser for de unge (Kjeldsen et al., 2015). CFBU har i 2018 fulgt op på udviklingen for de unge, der som del af de helhedsorienterede gadeplansindsatser fik tilknyttet en mentor.

Her viser det sig, at det er lykkedes at holde de yngste af de deltagende unge ude af kriminalitet, mens dette ikke gælder for den ældste gruppe af unge. Virkningen må dog i særlig grad henføres netop til mentorindsatsen (Glad et al., 2018). Se mere under aktivitetsbeskrivelsen "Socialfaglige mentorindsatser for unge".

Det er svært at finde kvantitativ dokumentation for, at opsøgende gadeplansindsatser virker tryghedsfremmende. Dette skyldes en lang række metodiske forhold: f.eks. hvilke datakilder man har til rådighed og muligheden for at afgrænse tidsrum og fysisk rum, hvor indsatsen har fundet sted (Kjeldsen et al., 2015). I evalueringen af Københavns Kommunes gadeplansindsats peger gadeplansmedarbejderne dog på, at der er kommet øget ro i de boligområder, hvor de arbejder, fordi de uroskabende grupper er blevet mere fragmenterede og mindre uroskabende og er blevet henvist til relevante tilbud og aktiviteter (Rambøll, 2010).

LÆS MERE HER

Borrits et al., 2012: Opsøgende gadeplansarbejde blandt unge – En håndbog om opsøgende socialt arbejde som metode. Hans Reitzels Forlag.

Kjeldsen et al., 2015: Gadeplan – Slutevaluering af 17 indsatser under puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

PRAKTIKPLADSER TIL SÆRLIGT UDSATTE LEDIGE

For særligt udsatte ledige kan lange praktikforløb samme sted understøttet af en mentor betyde, at de kommer tættere på arbejdsmarkedet. Disse praktikpladser er skabt i et samarbejde mellem jobcentre og virksomheder eller boligsociale indsatser. Derudover er de boligsociale indsatser med til at rekruttere og fastholde de særligt udsatte ledige i praktikforløbet.

MÅLGRUPPE

Praktikpladser til særligt udsatte ledige er et tilbud til voksne med ringe eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet, som over en længere periode har modtaget kontanthjælp (Nielsen et al., 2017; Epinion, 2017). I de udsatte boligområder er der en stor andel beboere, som modtager passiv forsørgelse, og som ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet og deltager i aktivering. I 2021 modtager 29 % af beboerne på offentlig forsørgelse såkaldt passiv kontanthjælp i de udsatte boligområder, mens 23 % er arbejdsparate ledige og aktiverede. I befolkningen er den tilsvarende andel af passive kontanthjælpsmodtagere 21 %, mens borgere, som er ledige og aktiverede, udgør 28 % af de offentligt forsørgede (Landsbyggefondens beboerdata, 2021).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

Desuden kendetegnes borgerne i målgruppen typisk ved at have en række mere eller mindre komplekse problemstillinger, som tilsammen kan udgøre en barriere for, at borgerne kan opnå eller fastholde en ansættelse på normale vilkår (CABI, 2022). Deres problemstillinger kan f.eks. være relateret til uddannelse, sprog, psykisk og fysisk sundhed, misbrug, boligsituation og svage sociale netværk (Jacobsen et al., 2018; Benjaminsen, 2019; Holt et al., 2020).

METODE

Praktikpladser til særligt udsatte ledige er et samarbejde mellem jobcentret i kommunen og en privat eller offentlig virksomhed, hvor kommunen visiterer ledige til praktikpladser i virksomheden (Epinion, 2017). Nogle boligsociale indsatser indgår samarbejde med jobcentre om praktik i helhedsplanen. Praktikken kan i så fald indeholde opgaver, der er en del af forskellige boligsociale aktiviteter, som f.eks. beboerhusets køkken og café eller den lokalt drevne genbrugsbutik (Madsen et al., 2015a). Dette samarbejde kalder vi praktikpladser til udsatte ledige, men er også kendt som virksomhedscentre – nemlig praktikpladser skabt i et samarbejde mellem jobcentre og virksomheder eller boligsociale indsatser.

Da indsatsen er rettet mod særligt udsatte ledige, kan målet i højere grad være at understøtte en trinvis opkvalificering frem for direkte beskæftigelse på ordinære vilkår. Forskning har dog påvist en sammenhæng mellem udsatte lediges udvikling af arbejdsmarkedsparathed – såsom selvtillid, målrettethed og kvalifikationer – og den lediges sandsynlighed for at opnå beskæftigelse (Thuesen et al., 2020a).

Virksomhedspraktik anvendes i stigende grad som et hovedelement i beskæftigelsesindsatser, der gør op med forestillingen om, at udsatte ledige først skal håndtere sociale og helbredsmæssige problemer i særlige tilbud uden for det ordinære arbejdsmarked, før de kan komme i job. Ud fra et rationale om, at afklaring og udvikling af motivation og arbejdsidentitet bedst sker i løsningen af relevante arbejdsopgaver på en ordinær arbejdsplads, arbejdes der for at placere borgere i virksomheder fra start koblet med parallelle indsatser til håndtering af den lediges udfordringer ud over ledighed (Rambøll, 2018).

I løbet af praktikforløbet er der fokus på at skabe kendskab til skrevne og uskrevne regler på en arbejdsplads som at møde til tiden og give besked ved sygefravær (Madsen et al., 2015a; Lejerbo, 2014). På arbejdspladsen kan den ledige opleve, at andre er afhængige af deres opgaveløsning, udvikle selvtillid og ansvarsfølelse og blive en del af et socialt arbejdsfællesskab, som kan virke motiverende (Madsen et al., 2015a; Rambøll, 2018; Lejerbo, 2014).

Praktikpladser i boligsociale indsatser kan særligt være til gavn for de mest udsatte ledige, som kan drage nytte af den rummelighed og fleksibilitet, der kendetegner det boligsociale arbejde. Til forskel fra mange andre virksomhedscentre har helhedsplanerne mulighed for at tilbyde praktikanterne et skånsomt forløb med god tid til den enkelte, hvor der ikke skal tages hensyn til produktionskrav eller indtjening (Madsen et al., 2015a; Mygind, 2013).

Det er en fast del af indsatsen, at der tilknyttes en mentor til den ledige. Den ledige kan blive matchet med en mentor blandt virksomhedens ansatte eller

de boligsociale medarbejdere, som skal støtte den ledige i de daglige arbejdsopgaver og sammen med jobkonsulenten koordinere praktikforløbet (Virksomhedscenter, 2009; Epinion, 2017). Læs mere herom i indsatsbeskrivelsen "Beskæftigelsesmentor for ledige voksne". I løbet af praktikforløbet er der samtaler mellem den ledige, mentoren, jobkonsulenten og eventuelt andre relevante boligsociale medarbejdere. Disse samtaler tager udgangspunkt i den lediges udfordringer, udvikling og progression (Lejerbo, 2014).

Et andet formål med indsatsen er at give input til jobcentrets afklaring af den lediges progression og afsluttende arbejdssevnevurdering. Det gør jobcentret klogere på borgernes ressourcer, arbejdssevne og arbejdsønsker, hvilket kan kvalificere tilrettelæggelsen af det videre forløb (Lejerbo, 2014; Madsen et al., 2015a). Samtidig kan det virke selvtillidsopbyggende og motiverende for den ledige at skrive sine egne kompetencer ned (Lejerbo, 2014; Madsen et al., 2015a).

Den boligsociale helhedsplan spiller en stor rolle i rekruttering og fastholdelse af beboerne i praktikpladsen, fordi de boligsociale medarbejdere kender beboerne, deres livssituation og hverdag og kan bidrage til at iværksætte en positiv udvikling, som på den lange bane kan føre beboerne tættere på arbejdsmarkedet.

Undersøgelser peger på, at et længere forløb på samme arbejdsplads giver den ledige tid og ro til at afprøve og optræne sig selv i forhold til timeantal og opgaver (Epinion, 2017). Erfaringen fra praktikpladsforløb i boligsociale indsatser for denne målgruppe viser, at de typisk strækker sig over seks måneder (Madsen et al., 2015a).

Praktikpladsens fysiske placering er vigtig for, om den udsatte ledige får succes med praktikken. En placering tæt på den lediges bopæl giver en vigtig hjemmefordel (Nielsen et al., 2017; Epinion, 2017).

IMPLEMENTERING

Samarbejdet mellem den boligsociale indsats og kommunen er en central del af indsatsen. Jobcentret bidrager ved at visitere ledige til helhedsplanen eller boligorganisationen. Det er også vigtigt at arbejde sammen med jobkonsulenterne om praktikantens job- og udviklingsplaner samt overdragelsen af den afsluttende arbejdsbevurdering.

Indsatsen kan også indebære samarbejde med virksomheder, typisk beliggende i lokalområdet. Boligsociale medarbejdere kan arbejde opsøgende med at åbne lokale virksomheders øjne for potentialet i lokale lediges arbejdskraft og samtidig skabe det rette match mellem beboere og virksomheder gennem dialog og aktiviteter såsom jobbørser (Lunar et al., 2019). Ud over at motivere virksomhederne gennem henvisning til socialt ansvar og rummelighed anbefales det i samarbejdet med den enkelte virksomhed at analysere, hvordan stillingsfunktioner kan brydes ned i konkrete arbejdsopgaver, hvoraf nogle kan skilles ud og varetages af udsatte borgere. På den måde kan de ledige aflaste medarbejdere, der varetager kerneopgaverne (Rambøll, 2018; Holt et al., 2020). En undersøgelse viser også, at den beskæftigelsesmæssige effekt af praktikforløb styrkes, når praktikforløbene etableres i samarbejde med virksomheder i brancher, der mangler arbejdskraft, og hvor de ledige har gode jobchancer, hvis de får de rette kompetencer (Thuesen et al., 2020b).

Hvis jobcentret og virksomheden samarbejder om en specifik målgruppe, der deler en række udfordringer, kan det desuden være givtigt at organisere et forløb i samarbejde med andre eksterne aktører, som kan bidrage med særlige kompetencer i forhold til denne målgruppe, f.eks. psykologhjælp, sprogundervisning, motion/træning og andet (DA, 2016).

Flere undersøgelser peger på nogle forhold, der øger sandsynligheden for, at udsatte ledige fastholdes i og gennemfører virksomhedspraktikker. Det gælder bl.a. kombinationen med en mentorindsats, dybt kendskab til den ledige såvel som virksomhederne, tæt kontakt og opfølgning med den ledige,

og at kontaktpersonen i virksomheden bidrager til at integrere borgeren socialt på arbejdspladsen (Epinion, 2017; Rambøll, 2018).

VIRKNING

Vejen til beskæftigelse eller uddannelse for særligt udsatte ledige er ofte ikke lineær, da der er tale om en broget målgruppe med potentielt komplekse problemstillinger, som ikke alle kan forventes at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet på kort sigt og gennem enkeltstående indsatser (Jacobsen et al., 2018). Derfor er det relevant at overveje borgerens problemkompleks og baggrund, hvilket fokus der er i samarbejdet om praktikkerne, hvorvidt praktikkerne kombineres med supplerende indsatser eller står alene, og om de virker på borgerens opnåelse af ordinære timer vs. f.eks. progression inden for andre livsområder. Som hovedregel vil virksomhedspraktikken være styret af præcise formål med forløbet, som er aftalt forud for ansættelsen. Så vidt muligt skal praktikken føre til, eller kombineres med, at personen ansættes som lønmodtager i et aftalt antal timer (Skouenborg et al., 2022).

Der er både et stort menneskeligt og kommuneøkonomisk potentiale forbundet med at hjælpe gruppen af sårbare ledige i arbejde. Det viser sig nemlig, at sårbare ledige, der modtager en fremskudt indsats, i højere grad opnår ansættelse i ordinære timer og bringer beskæftigelsen i gruppen af sårbare ledige med komplekse udfordringer fra udsatte boligområder på niveau med sårbare ledige i resten af kommunen. Selv få lønnede timer om måneden kan være med til at styrke borgerens tro på at der er en vej ind på arbejdsmarkedet (Mygind et al., 2022). Der findes både undersøgelser, der indikerer, at virksomhedspraktikker har en positiv effekt på sårbare lediges beskæftigelse, og studier, der indikerer, at det ikke nødvendigvis er tilfældet. Nogle finder f.eks., at øget brug af virksomhedspraktik til ledige indvandrere og flygtninge ikke nødvendigvis får flere i job, selvom praktikforløb i virksomheder kan være en vej ind til arbejdsmarkedet (Graversen, 2012; Thuesen et al., 2020b). Til gengæld findes der evidens for, at

nytilkomne flygtninge og familiesammenførte har 36 % højere sandsynlighed for at opnå ordinære løntimer, hvis praktikforløbene skabes i tæt samarbejde med virksomheder i udvalgte brancher, som mangler arbejdskraft, og hvor et kompetenceløft kan give de ledige gode jobchancer. Her har 20 % opnået ordinære løntimer mod 15 %, hvor tilrettelæggelsen af praktikken ikke har været brancheorienteret (Thuesen et al., 2020b).

Andre undersøgelser peger på, at en positiv effekt kan opnås på længere sigt ved at kombinere virksomhedspraktik med intensiv mentorstøtte til aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere eller borgere i ressourceforløb – f.eks. integrationsydelse (Rambøll, 2018; Epinion, 2017). Det omfatter f.eks. en hyppig opfølgning og sideløbende håndtering af borgerens personlige udfordringer. Rambøll (2018) finder således, at 19 % af de aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere i "JobFirst" har opnået ordinære løntimer efter halvandet år, mens det kun gælder knap 12 % hos sammenlignelige borgere, der har modtaget anden indsats. Epinion (2017) peger på, at det primært er chancerne for ansættelse i flexjob, der øges, idet 6 % er kommet i flexjob efter 70 uger, mod 2 % hos sammenlignelige borgere.

Undersøgelserne indikerer således, at virksomhedspraktikker, f.eks. i kombination med supplerende indsatser, kan virke for en andel af de sårbare ledige, målt på beskæftigelse. Herudover er det som nævnt vigtigt at være opmærksom på virksomhedspraktikkers potentialer for at understøtte borgernes udvikling på andre livsparametre, eksempelvis trivsel, troen på egne evner og psykisk helbred (Rambøll, 2018). Virkninger på disse outcomes i sammenhæng med beskæftigelseschancer er dog endnu forholdsvis underbelyst (Væksthusets Forskningscenter, 2018).

LÆS MERE HER

Epinion, 2017: Evaluering af Virksomhedscenter Generation 2. STAR – Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Nielsen et al., 2017: Sæt gang i beskæftigelsen – Inspiration til fokuserede beskæftigelsesindsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Rambøll, 2018: Opsamlingsnotat – Evaluering af JobFirst. STAR – Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

ROLLEMODELLER

Rollemodeller anvendes i mange boligsociale indsatser. Typisk i form af unge, der fungerer som forbilleder og vejledere for andre unge. Rollemodeller kan være velfungerende unge med styr på uddannelse og arbejde, men det kan også være unge, som er i gang med at ændre deres liv til det bedre, som kan inspirere og lade andre unge spejle sig i den positive udvikling, de gennemgår.

MÅLGRUPPE

Rollemodelindsatser dækker over en bred vifte af aktiviteter målrettet forskellige målgrupper og problemstillinger. I det nedenstående tager vi udgangspunkt i rollemodelindsatser for unge. Andre eksempler på boligsociale aktiviteter, der benytter sig af rollemodelmetoden, kan findes i aktivitetsbeskrivelserne af "Brandkadetter", "Børn og unges medborgerskab", "Netværksmødre (Bydelsmødre)" og "Fædreindsatser".

Målgruppen for rollemodelindsatser i det boligsociale arbejde er todelt; den primære målgruppe er rollemodellerne selv, der gennem indsatsen udvikler forskellige kompetencer; den sekundære målgruppe er de unge, der kommer i kontakt med og vurderes at have gavn af en rollemodel.

Rollemodellerne har typisk udfordringer med lavt selvværd, begrænset overblik over handlemuligheder i livet og med at holde fast i en positiv udvikling i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Derfor har

de behov for støtte til at bryde ud af fastlåste mønstre og styrke egne kompetencer (Madsen et al., 2017; Oxford Research, 2010).

Det anbefales at anvende lokale unge som rollemodeller på grund af deres lokale viden og erfaringer. De skal være motiverede for at udvikle sig, villige til at investere tid i projektet og gode til at indgå i dialog. Vælger man den forkerte rollemodel, kan det i værste fald have en negativ effekt på den sekundære målgruppe og virke demotiverende på de øvrige rollemodeller. F.eks. er der i mange kriminalpræventive rollemodelindsatser dårlige erfaringer med at udvælge tidligere kriminelle som rollemodeller (Madsen et al., 2017; Oxford Research, 2010; VIFIN, 2009; Nørgaard et al., 2009). Faren er, at man videregiver et budskab, som kan inspirere til kriminalitet, frem for at afskrække de unge fra at blive involveret i kriminalitet. Flere projekter bruger dog tidligere 'rødder' som rollemodeller – hvorigennem man håber at vise de unge, at man godt kan være 'cool' uden at være kriminel, og at man kan opnå succes, hvis man kommer ud af kriminaliteten (Nørgaard et al., 2009).

For den sekundære målgruppe, dvs. de børn og unge, der er i kontakt med rollemodellerne, kan deres problemstillinger være mangeartede. Det kan f.eks. handle om dårlig selvopfattelse, manglende forestillinger om fremtiden, uddannelse og kriminalitet.

Der er forskel på, hvilken alder den sekundære målgruppe bør have i forskellige typer rollemodelindsatser. Hvis indsatsen f.eks. handler om uddannelse,

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	C

anbefales det at starte indsatsen tidligst i 8. klasse, idet de fleste unge først da begynder at overveje uddannelsesvalg (VIFIN, 2009). Hvis rollemodellerne i stedet arbejder med fritidsaktiviteter, bør man fokusere på en yngre målgruppe, da børn er mere påvirkelige over for positiv indflydelse, jo tidligere man sætter ind (Christiansen et al., 2012).

Det er en forudsætning for metodens effekt, at den sekundære målgruppe kan spejle sin egen livssituation i rollemodellens. Rollemodellerne må gerne være lidt ældre end den sekundære målgruppe, men de to grupper skal have en fælles referenceramme i forhold til kulturel baggrund og livsomstændigheder.

METODE

Rollemodelindsatsen bygger på en peer-to-peer-tilgang, hvor rollemodellen er en ligesindet frem for en fagprofessionel, således at den unge kan spejle sig i rollemodellen. Når unge er rollemodeller over for andre unge, kaldes det ofte også ung-til-ung-metoden. Det at inddrage jævnaldrende lokale unge som en ressource i indsatser for børn og unge gør, at de kvalitativt kan bidrage med noget andet end voksne. Det skyldes, at unge generelt har lettere ved at spejle sig i hinanden og er mere lydhøre, når kommunikationen foregår i øjenhøjde. Samtidig er der en tendens til, at budskaber virker mere troværdige, når de kommer fra nogen, der selv står midt i mange af de samme overvejelser om skole, familie, venner og fremtiden (Madsen et al., 2017).

Metoden indbefatter løbende kontakt mellem en projektleder og rollemodellerne, og kontakten er typisk på ugebasis gennem et år eller længere. Det handler bl.a. om, at rollemodellerne har behov for supervision og sparring i forhold til at kunne udvikle sig som rollemodel og blive bedre til at håndtere svære situationer (Christiansen et al., 2012).

Der arbejdes ofte med en 'trappemodel', hvor nye potentielle rollemodeller tages ind i projektet som aspiranter i en prøveperiode, før de begynder at agere som rollemodeller med fuldt ansvar.

Trappemodellen fungerer i nogle projekter som en læringsstige, hvor ældre og mere erfarne rollemodeller viser nye rollemodeller, hvad det vil sige at agere som en rollemodel.

De anvendte metoder og aktiviteter i indsatserne varierer, men der er en række gennemgående elementer:

- Opsøgende arbejde og rekruttering af rollemodeller
- Kompetenceudvikling / uddannelse af rollemodeller
- Individuel og gruppebaseret sparring med rollemodeller
- Isbrydende og kontaktskabende aktiviteter mellem rollemodeller og den sekundære målgruppe
- Aktiviteter med den sekundære målgruppe, hvor rollemodellerne agerer som rollemodeller

Rollemodelindsatsen er ofte koblet på en eksisterende aktivitet. Det kan f.eks. være fritidsaktiviteter, hvor rollemodellerne tilknyttes som en slags junior-aktivitetsmedarbejder i helhedsplanen, og under supervision af en børne- og ungemedarbejder arrangerer fritidsaktiviteter for yngre børn.

Organisatorisk drives indsatserne typisk af en projektleder, der – ud over projektlederkompetencer – bør råde over socialfaglige kompetencer med henblik på at kunne yde sparring og kompetenceudvikling inden for bl.a. konfliktmægling og samtaleteknikker. Rollemodellerne kan være tilknyttet som frivillige eller via et lommepege- eller et fritidsjob (se aktivitetsbeskrivelserne af "Lommepegeindsats" og "Fritidsjobaktiviteter").

Det har desuden stor betydning for aktiviteten, at rollemodellerne har et fysisk sted, hvor de kan mødes med den sekundære målgruppe. Dette styrker synligheden og muligheden for, at rollemodellerne kan stå til rådighed og hjælpe de unge med specifikke udfordringer (Madsen et al., 2017; Oxford Research, 2010).

IMPLEMENTERING

Rollemodelindsatser er en velafprøvet metode i mange kontekster, men opsamlingen af praksiserfaringer fra de mange projekter er begrænset – såvel internationalt som herhjemme. Der findes forskellige gode råd til implementering (se f.eks. Madsen et al., 2017), men ikke en egentlig styring af metodeintegritet, en klar fasemodel for metoden eller lignende. Det hænger sammen med, at den specifikke kontekst er afgørende for, hvordan metoden bør implementeres. Derfor er det nødvendigt i hvert enkelt tilfælde at foretage grundige og reflekterede metodevalg, ligesom der bør arbejdes systematisk med løbende erfaringsopsamling og evaluering.

Der er ikke én speciel administrativ organisering, der er påkrævet for at implementere indsatsen. En helhedsplan kan godt implementere indsatsen selv, men der er også eksempler på, at både projektkoordinator og rollemodeller samarbejder med f.eks. ungdomsklubber, NGO'er, folkeskoler og sportsklubber.

Fællesskabet blandt rollemodellerne er en afgørende drivkraft i indsatsene. For at fastholde og motivere rollemodellerne er det derfor vigtigt, at indsatsen har et socialt element. Samtidig skal man være opmærksom på, at gruppen af rollemodeller forbliver et netværk og ikke udvikler sig til en lukket vennegruppe. Herudover skal rollemodellerne have mulighed for at udvikle deres kompetencer og vokse med opgaven. Træning i konflikthåndtering, samtaleteknikker og præsentation er således gennemgående elementer i indsatsen (Madsen et al., 2017).

Det er en fordel at overlade en del af projektets styring til rollemodellerne og dermed give plads til en større grad af selvstyring, f.eks. i forbindelse med igangsættelse af aktiviteter. Rollemodellernes mulighed for selv at tage initiativ skal imidlertid kombineres med en synlig ledelse, som tager det overordnede ansvar for at bevare projektets fokus (Madsen et al., 2017; Oxford Research, 2010).

VIRKNING

Generelt er viden om virkningen af rollemodelindsatser begrænset i både dansk og international sammenhæng. Det skyldes primært en række metodiske udfordringer, der gør det svært at dokumentere en kausal sammenhæng mellem rollemodelindsatserne og resultatet. F.eks. er det vanskeligt at designe et effektstudie, der isolerer rollemodellernes påvirkning fra øvrige påvirkninger af venner, familie m.v. Det betyder dog ikke, at rollemodeller ikke har en effekt, blot at den er svær at måle.

De tilgængelige – kvalitative – undersøgelser tyder på, at rollemodellerne får styrket egne kompetencer gennem indsatsen. De bliver bl.a. mere tålmodige og får en bedre situationsfornemmelse, de bliver mere seriøse og opmærksomme på, hvordan de opfører sig, og en del engagerer sig socialt i forskellige lokale foreninger m.v. (Madsen et al., 2017; Oxford Research, 2010).

Erfaringerne fra rollemodelindsatsen "Etniske opsøger unge etniske minoriteter" peger på, at de unge er blevet påvirket af rollemodellerne, hvad angår værdier og holdninger, f.eks. er det blandt de unge blevet mere acceptabelt at tale om uddannelsesønsker, støtte hinanden med lektier og lignende.

Både rollemodellerne, de unge og de unges forældre oplever, at de unge har fået hjælp og støtte til at forfølge deres uddannelsesønsker foruden styrket selvtillid og selvstændighed og generelt er blevet mere refleksive og ansvarlige. Det er særligt konkrete aktiviteter, som f.eks. dét at blive sat i forbindelse med et fritidsjob, større kendskab til ungdomsuddannelse, et virksomhedsbesøg eller en læreplads, der har betydning for de unge (VIFIN, 2009).

En anden evaluering af lokale rollemodelkorps bekræfter, at rollemodellerne inspirerer de unge med oplæg, historier og inddragelse af deres egen person. Undersøgelsen viser dog, at det kun er en mindre andel af de unge, der efter et halvt år har truffet et uddannelsesvalg (Oxford Research, 2010).

LÆS MERE HER

Madsen et al., 2017: Rollemodeller i udsatte boligområder – Viden og anbefalinger til innovativ brug af rollemodeller. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Oxford Research, 2010: Evaluering af "Korps af Rollemo-deller" – En satspulje under Integrationsministeriet. Oxford Research A/S

RÅDGIVNINGS- OG MØDE- STEDER FOR SOCIALT UDSATTE VOKSNE

Et værested i boligområdet skaber et pusterum for socialt udsatte beboere med psykiske lidelser, stof- eller alkoholmisbrug, ensomhed, social isolation eller lignende. Her bryder de med ensomheden og får overskud i hverdagen, hvilket muliggør, at de kan fokusere på langsigtede forandringer i deres tilværelse.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for aktiviteten er beboere i boligområdet, som har svært ved at mestre hverdagen, og som er udsat i forhold til særlige psykiske og sociale udfordringer. Denne beboergruppe risikerer let at blive isoleret i boligområdet og har derfor behov for en særlig målrettet indsats, der formår at motivere og skabe en positiv udvikling for dem, samt bygge bro ud til det omkringliggende samfund.

I udsatte boligområder er der flere udsatte beboere med psykiske lidelser eller misbrugsproblemer end i resten af landet (Jensen et al., 2023). Socialt udsatte beboere kæmper typisk med multiple problemstillinger på samme tid, f.eks. stof- eller alkoholmisbrug, en sindslidelse, fattigdom, social isolation og andre sociale problemer. De udsatte beboere er typisk lavtuddannede, har lav indkomst og oplever at have

svagere sociale relationer end resten af befolkningen. Mange er endvidere vokset op i familier med massive sociale problemer (Sandø et al., 2013). Udsatte beboeres adfærd kan forekomme besynderlig og asocial og virke skræmmende på andre beboere, hvilket kan føre til lav tolerance, mistillid, utryghed og nabokonflikter i boligområdet (Jacobsen, 2011; Christensen et al., 2021d).

Målgruppen har ofte så komplekse og massive udfordringer, at den boligsociale indsats ikke alene kan løse dem. De udsatte beboere har typisk en lang historie af sociale indsatser bag sig og vil i de fleste tilfælde allerede være i kontakt med både jobcenter, socialcenter, misbrugsbehandling, støttekontaktperson, lokalpsykiatri m.v. Formålet med væresteder for udsatte beboere er at give brugerne et frirum og bryde den sociale isolation, som disse personer ofte oplever. Målet med aktivitetstypen er at styrke personens sociale netværk og dermed øge beboertrivslen samt skabe større tryghed i boligområdet.

METODE

Aktiviteten "Rådgivnings- og mødesteder for socialt udsatte voksne" foregår ved, at et lokale i boligområdet på bestemte tidspunkter gøres til et værested. Fokus er på uforpligtende socialt samvær,

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	C
Implementering	C
Virkning	C

ofte kombineret med café eller fællesspisning. Et værested giver rum til, at udsatte beboere kan være sammen i omgivelser, hvor der er respekt for det enkelte individs baggrund, og hvor de gennem dialog kan lære af og om hinanden (Andersen, 2008).

Der findes mange forskellige typer væresteder for udsatte mennesker, med varierende grad af styrede aktiviteter. I en boligsocial sammenhæng er væresteder ofte koblet sammen med aktivitetstypen sociale viceværter, således at det er den sociale vicevært, der står for at etablere værestedet, tiltrække beboere, rekruttere frivillige og møde op i åbningstiden (Sørensen, 2011). Læs mere under aktivitetsbeskrivelsen "Sociale viceværter".

Værestederne har typisk en drop-in-funktion, hvor beboerne kan komme og gå, som de har lyst. På den måde er aktiviteten uforpligtende, og beboerne behøver ikke at interagere med andre, hvis de ikke har lyst. Der er ofte en fast kerne af beboere og af medarbejdere/frivillige i aktiviteten, og det gør, at der uformelt holdes øje med hinanden. En undersøgelse fra VIVE viser, at selvom beboere, der kommer alene og holder sig alene, pludselig ikke dukker op, som de plejer, så reagerer øvrige beboere eller medarbejdere/frivillige og opsøger vedkommende i boligen for at sikre, at der ikke er sket noget (Christensen et al., 2021d).

Oftest er boligsociale eller fremskudte kommunale medarbejdere tilknyttet som faste medarbejdere på værestedet og ansvarlige for driften. Hvis arbejdet suppleres af frivillige og evt. de udsatte beboere, der er tilknyttet værestedet, er medarbejderne ikke altid selv til stede i åbningstiden. Erfaringer viser, at det har en positiv betydning for værestedet at inddrage frivillige, idet de bidrager med forskellige faglige baggrunde samt nye kompetencer og aktiviteter (Hjelmar et al., 2016; Sørensen, 2011).

I væresteder med en blandet beboersammensætning, som i forskelligt omfang er udsatte, kan det være muligt at arbejde med brugerstyring. Eksempelvis har nogle beboere måske et overskud til at have ansvaret for dele af driften af værestedet. Hvis

målgruppen er meget udsat, vil der omvendt være behov for, at medarbejderne tager meget styring (Andersen, 2008).

Det kan være en stor fordel i arbejdet med udsatte beboere at anvende en anerkendende tilgang, hvilket dels vil sige, at man anerkender værestedets brugere som de personer, de nu engang er, og dels, at man i første omgang ikke arbejder hen imod en forandring af deres situation. Væresteder for socialt udsatte voksne er et tilbud, hvis primære formål er at skabe ro i brugernes liv og et overskud, som gør, at de på lidt længere sigt måske kan få overskud til at tænke over at ændre deres liv (Andersen, 2008; Grünberger et al., 2013).

IMPLEMENTERING

I boligsociale indsatser for udsatte beboere er det vigtigt, at medarbejderne etablerer et samarbejde med f.eks. jobcenter, socialforvaltning, sundhedsvæsen, socialpsykiatri eller andre aktører, som måtte være i kontakt med målgruppen. Som minimum er det afgørende, at den boligsociale medarbejder kan brobygge til de offentlige instanser, som kan hjælpe beboeren videre. Det er dog også oplagt at afsøge mulighederne for et samarbejde med relevante aktører omkring midler, medarbejderressourcer og viden etc. (Sørensen, 2011).

Værestederne kræver, at der er fysiske faciliteter som fælleslokaler, der kan danne rammen om aktiviteten. Det er afgørende, at det foregår i lokalområdet for at skabe tryghed og brobygning (Christensen et al., 2021d). Den fysiske ramme for værestedet skal endvidere være et egnet lokale. Selvom flere væresteder finder sted i kælderniveau, siger erfaringer, at dette kan virke mindre attraktivt på nogle beboere (Sørensen, 2011). Desuden skal faciliteterne matche de ønskede sociale aktiviteter, f.eks. fællesspisning (Andersen, 2008). Åbningstiderne bør tilpasses målgruppens behov, og det kan være nødvendigt med et grundigt kendskab til målgruppen, før værestedets åbningstider besluttet.

Der skal sættes midler af til medarbejderressourcer, uanset om medarbejderen er alene på værestedet, eller der samarbejdes med frivillige kræfter. Det kræver en indsats at rekruttere de rette frivillige, finde de arbejdsopgaver, der passer bedst til den enkelte frivillige, og løbende at supervisere, støtte og motivere de frivillige. Det anbefales at rekruttere frivillige via et samarbejde med en frivilligorganisation, eller ved at helhedsplanens medarbejdere selv rekrutterer, f.eks. iblandt boligområdets øvrige beboere (Sørensen, 2011).

Et boligsocialt værested på Nørrebro har erfaring med, at værestedet primært bruges af etnisk danske pensionister, førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere (Sørensen, 2011). Hvis værestedet i højere grad skal kunne tiltrække en etnisk blandet brugergruppe, kan man lade sig inspirere af de virkemidler, der anvendes i forbindelse med væresteder, der fokuserer på mennesker med flygtninge- og indvandrerbaggrund, f.eks. værestedet Muhabet i København (se Andersen, 2008).

VIRKNING

En evaluering foretaget af KAB i 2011 af et værested i Lundtoftegade, der bl.a. danner rammen for sociale aktiviteter og er en indgang til individuel hjælp og rådgivning, viser, at flertallet af de udsatte beboere, som har brugt værestedet, har lært nye mennesker at kende og oplever nye ting i deres hverdag. Dette betyder bl.a., at knap halvdelen føler sig mindre ensomme og føler, at de kan søge hjælp hos andre beboere, hvis de har brug for det. Der er dog også beboere, som giver udtryk for, at det i perioder kan være krævende og fordre stor rummelighed at være med i Pusterummet (Sørensen, 2011).

Evalueringen viser endvidere, at boligsociale aktiviteter, der inkluderer de allermest udsatte beboere, øger alle deltageres tolerance og tryghed. Blandt brugere af værestedet havde 67 % fået en bedre forståelse for hinanden ved at lære hinanden bedre at kende. Derudover følte 44 % af brugerne sig mere trygge i boligområdet (Sørensen, 2011). Også en evaluering af VIVE viser, at væresteder øger trygheden beboerne imellem, samt at de kan bidrage til at mindske barrierer, misforståelser og konflikter mellem udsatte beboere med psykiske vanskeligheder og øvrige beboere, og indbyrdes mellem udsatte beboere med psykiske vanskeligheder (Christensen et al., 2021d).

En anden evaluering foretaget af KORA⁶ viser, at væresteder kan spille en central rolle som brobygger mellem brugerne af værestedet og kommunen. Værestederne opleves af mange udsatte borgere som et trygt helle af stor betydning for dem og deres trivsel. Værestedernes frivillige og personale hjælper brugerne med at navigere i kommunens hjælpesystem, f.eks. ved at hjælpe med at læse og skrive breve (Hjelmar et al., 2016; Hjelmar et al., 2017).

LÆS MERE HER

Sørensen, 2011: Evaluering af forsøg med social vicevært i AKB – Lundtoftegade. KAB – Bedre boliger for alle.

Hjelmar et al., 2017: Styrket social indsats på væresteder – En praktisk implementeringsguide. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Christensen et al., 2021d: Indsatser til beboere med psykiske vanskeligheder i almene boligområder. Screening af behov for indsatser og eksisterende indsatser. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jensen et al., 2023: Sundhedstilstanden blandt beboere i almeneboliger 2021 - og udviklingen siden 2010. Statens Institut for Folkesundhed

Jørgensen et al., 2024: Skolefravær i udsatte boligområder – Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling

⁶ Evalueringen bygger på en undersøgelse af kommunalt drevne væresteder i tre danske kommuner.

SOCIALE MØDER

Aktiviteter, der fremmer sociale møder, består af hverdagsaktiviteter, der samler og skaber forståelse på tværs. Aktiviteterne har til formål at styrke naboskabet og den sociale sammenhængskraft i udsatte boligområder samt at understøtte beboernes sociale interaktion både i og uden for boligområdet.

MÅLGRUPPE

Aktiviteter, der fremmer sociale møder, retter sig overordnet set mod to typer af problemstillinger: For det første naboskabet og den sociale sammenhængskraft internt mellem beboerne i udsatte boligområder. Og for det andet den sociale interaktion og sammenhængskraft på tværs af udsatte boligområder og de omkringliggende bykvarterer.

Hvad angår det første punkt, har flere undersøgelser vist, at naboskabet og den sociale sammenhængskraft er svagere i udsatte boligområder end i andre almene boligområder og på landsplan. Det er dog ikke entydigt, hvor store forskellene er, og hvad de skyldes. En undersøgelse fra VIVE peger på forskelle i den generelle sociale sammenhængskraft i størrelsesordenen 17 procentpoint sammenlignet med befolkningen som helhed (Christensen et al., 2022), mens en naboskabsundersøgelse fra CFBU finder forskelle helt op i størrelsesordenen 30-40 procentpoint i beboernes vurdering af naboskabet i de udsatte boligområder. Undersøgelsen viser, at beboere i mindre grad føler sig respekteret af hinanden, har lavere tillid til hinanden, og en del beboere

føler sig utrygge (Foldgast et al., 2015). Samtidig peger kvalitative undersøgelser på, at beboerne ofte er tilfredse med den måde, hvorpå naboskabet praktiseres i udsatte boligområder, hvor det snarere end tætte relationer ofte handler om et mere overfladisk hverdagsfællesskab, hvor man hilser, sludrer og hjælper hinanden med praktiske ting (Jensen, 2016).

Hvad angår sociale møder på tværs af udsatte boligområder og omkringliggende bydele, peger litteraturen på en stigende bymæssig segregering, der betyder, at forskellige sociale grupper lever i enklaver med begrænset kontakt på tværs. I udsatte almene boligområder kan det dels medføre social isolation, der virker som en barriere for at danne relationer og skabe netværk, der rækker ud over boligområdet. Det kan også betyde, at beboerne i den omkringliggende by undlader at færdes i boligområderne, hvilket kan bidrage til negative forestillinger, fordomme, stigmatisering og et dårligt image. Derfor har man i bl.a. ministerier, kommuner og boligorganisationer i de senere år sat fokus på også at skabe stærkere forbindelser mellem udsatte boligområder og resten af byerne gennem bystrategiske indsatser (Clementsen et al., 2020; Kjeldsen et al., 2019; Kjeldsen, 2021).

En særlig problemstilling relaterer sig til bystrategiske indsatser for at skabe mere blandede boligområder med forskellige boligtyper og ejerformer, også kaldet socialt mix. Det ses bl.a. i omdannelserne af udsatte boligområder som følge af Parallelsamfunds aftalen (PSA).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	C
Implementering	C
Virkning	C

Når mennesker fra forskellige sociale lag skal leve tæt sammen, er der behov for et stærkt lokalsamfund, hvor man kan mødes og danne konstruktive sociale relationer (Broberg et al., 2020).

Målgruppen for aktiviteter, der skal fremme sociale møder, er derfor typisk meget bred og omfatter alle beboere i et udsat boligområde samt – hvis fokus er på forholdet mellem området og den omkringliggende by – beboere i de omkringliggende bydele eller byen generelt. Nogle aktiviteter søger specifikt at skabe netværk på tværs af beboergrupper, f.eks. etnicitet eller generationer. I andre tilfælde er målgruppen mere snævert afgrænset afhængigt af aktivitetstypen, f.eks. børnefamilier, tilflyttere og etniske minoriteter. (Rhod et al., 2014; Aner et al., 2016a).

En central sekundær målgruppe i forhold til aktiviteter, der fremmer sociale møder, er frivillige, der kan hjælpe med at gennemføre aktiviteterne og på den måde medvirke til at øge den sociale sammenhængskraft. De frivillige er også værdifulde i forhold til på sigt at forankre de boligsociale aktiviteter hos beboerne selv (Foldgast et al., 2019).

METODE

Aktiviteter, der fremmer sociale møder, er ofte områdebaserede og har til formål at virke som en katalysator for den sociale interaktion samt at facilitere gode og konstruktive sociale møder, og derigennem medvirke til at bryde isolation mellem boligområde

og samfundet omkring. Aktiviteterne bygger implicit eller eksplicit på forskellige teorier om social interaktion:

- Social kapital
- Kontaktteori
- Social bæredygtighed

Social kapital er et begreb, der beskriver den værdi, der opstår ud af relationer mellem mennesker. En generel definition er, at social kapital står for de muligheder og fordele, den enkelte har adgang til via de netværk, han eller hun er del af (Portes, 1998). Man skelner ofte mellem bindende social kapital, der repræsenterer stærke og nære relationer, og brobyggende social kapital, som bygger på relationer på tværs af sociale grupper. Endelig er der forbindende social kapital, der forbinder borgere med beslutningstagere. Alle kapitalformer er vigtige, både for den enkelte og for et lokalsamfunds funktionsniveau. Antagelsen er ofte, at man kan styrke ressourcerne i et udsat boligområde ved at øge den sociale kapital (Clements et al., 2020; Aner et al., 2016a).

Kontaktteori bygger på en forestilling om, at kontakt mellem forskellige sociale grupper kan reducere fordomme og øge tolerance og sammenhængskraft (Clements et al., 2020). Ifølge teorien er det dog en vigtig forudsætning, at de sociale grupper skal have lige status. Det er desuden positivt, hvis grupperne er sammen om en fælles sag, og hvis kontakten er understøttet af sociale institutioner (Allport, 1954). Kontaktteorien understreger således betydningen af, at sociale møder i nogle sammenhænge bør faciliteres.

Social bæredygtighed er et tredje perspektiv på social interaktion. Modsat de to andre perspektiver, som er mere teoretiske, er social bæredygtighed i højere grad et normativt begreb, der peger på betydningen af social interaktion for et velfungerende bymiljø og menneskers trivsel og velbefindende (Kjeldsen, 2021).

Hensigten med aktiviteter, der skal fremme sociale møder, kan således enten være at opbygge social

kapital, at øge kontakt og dermed nedbryde fordomme og stigma, eller mere generelt at skabe bymæssig interaktion og trivsel. Eller det kan være en blanding af de tre. Metoden er oftest at skabe sociale aktiviteter, der skal få de ønskede målgrupper til at deltage og derigennem interagere med hinanden. Det kan eksempelvis være gennem aktiviteter som byhaveprojekter, ældreklubber og fællesspisninger. Netop muligheden for at mødes om hverdagsaktiviteter muliggør, at beboere får et basalt kendskab til og forståelse for hinanden.

Formålet med de sociale møder er afgørende for, hvilke typer af aktiviteter der kan være relevante. Der skal således arbejdes strategisk med udvælgelsen af aktiviteterne og rammerne for disse, så de formår at tiltrække og samle de ønskede brugergrupper. Ønsker man at tiltrække udefrakommende brugere, viser erfaringerne, at aktiviteterne bør have en anden karakter og et andet format end det, de boligsociale helhedsplaner typisk arbejder med, fordi aktiviteterne ellers kan opfattes som målrettet social udsatte. Omvendt er det vigtigt, at aktiviteterne samtidig også favner boligområdetets beboere og ikke alene er tilrettelagt med udefrakommendes interesser for øje (Clements et al., 2020).

Det "fælles tredje" er et gennemgående begreb i forhold til aktiviteter, der fremmer sociale møder. Det handler om at samle mennesker med forskellige sociale og kulturelle baggrunde og sætte fokus på deres lighedspunkter. Aktiviteterne kan skabe oplevelsen af en 'common ground', ved at deltagerne oplever, at de har ting til fælles både i deres brug af de fysiske rammer og i deres hverdag og livsstil (Clements et al., 2020).

Samtidig vil der altid være sociale dynamikker, som præger mødet mellem mennesker, som det også er vigtigt at forholde sig til, når man ønsker at motivere sociale møder mellem beboere og eksterne brugere. Derfor er faciliteringen af aktiviteterne vigtig for at understøtte, at der finder positive sociale møder sted. Selve faciliteringen bør således indgå i planlægningen, herunder om sociale møder skal være en del af selve aktiviteten, eller om deltagerne selv

skal opsøge kontakten. Det er ofte en fordel, at der er mulighed for at være social før og efter en aktivitet. Generelt er der dog brug for mere viden på området både i forhold til, hvordan de sociale møder kan tilrettelægges, og hvordan de kan faciliteres (Clements et al., 2020).

IMPLEMENTERING

De boligsociale helhedsplaner har i vidt omfang benyttet sig meget af netværksskabende aktiviteter i forbindelse med at løfte udsatte boligområder. Under LBF's første bevillingsperiode fra 2006-2010 var "Det sociale liv" sågar et særligt indsatsområde, som i alt 83 helhedsplaner arbejdede med i form af aktiviteter som udflugter, fester og fællesspisning (Rhod et al., 2014). Derudover er der en lang række andre aktører, herunder byudviklingsprojekter, NGO'er m.v., der arbejder med at skabe sociale møder i og omkring udsatte boligområder. Aktiviteter, der fremmer sociale møder, er således bredt implementeret i dansk sammenhæng.

Samtidig er der tale om et særdeles bredt spektrum af forskelligartede aktiviteter tilpasset forskellige målgrupper og lokale kontekster, hvor de sociale møder udgør et mere eller mindre centralt element. Denne store variation betyder, at det er vanskeligt at sammenfatte og drage entydige konklusioner med hensyn til dokumentation af erfaringerne og beskrivelser af guidelines og manualer (Aner et al., 2016a).

Generelt set viser undersøgelser dog, at arbejdet med at involvere lokalsamfundets borgere i en udviklingsproces kræver en stor indsats med at understøtte, lede og samarbejde på tværs. Her kan en fælles koordinering på tværs af indsatser være med til at sikre, at de nødvendige økonomiske, faglige og tidsmæssige ressourcer afsættes, så man opnår de ønskede resultater med lokalsamfundsudviklingen (Foldgast et al., 2019; Broberg et al., 2020).

Aktiviteterne kan igangsættes af forskellige aktører (frivillige initiativtagere, beboerdemokrater, foreninger, NGO'er, den boligsociale indsats mfl.). Hver

initiativtagers styrker og udfordringer udmønter sig i forskellige muligheder og begrænsninger. Det afgørende er derfor ikke at placere det overordnede ansvar eller projektledelsen af den lokale udvikling hos en bestemt part, men at sikre, at projektleder eller organisator har gode muligheder for at skabe kontakt til områdets beboere. Samtidig med at denne part er – eller bliver – en del af en lokal organisering med langsigtet interesse i lokalområdet (Broberg et al., 2020).

De boligsociale aktører har ofte en lokal viden om beboernes hverdag, deres ressourcer, adfærd og bevægelsesmønstre i boligområdet. Det er vigtig information i forhold til at kunne sikre beboernes interesser. Samtidig er deres kendskab til eksterne brugere og deres behov ofte mere begrænset, da eksterne brugere sjældent udgør en prioriteret målgruppe i det boligsociale arbejde. For at skabe nogle aktiviteter, som også er relevante for eksterne brugere fra resten af byen, bør den boligsociale indsats derfor kobles med andre typer af aktører. Det kan både tilføre nogle andre fagligheder, som kan være med til også at målrette indsatser til eksterne brugere, og det kan samtidig give mulighed for at søge midler i samarbejde med andre (Clements et al., 2020).

VIRKNING

Selvom der er en relativt stor udbredelse af forskellige aktiviteter, der skal fremme sociale møder, er dokumentation for virkningen begrænset. En del af årsagen er, at der er tale om en bred og varieret vifte af forskelligartede aktiviteter og metoder, samt at virkningen af enkeltstående aktiviteter som f.eks. en sommerfest eller udflugt er vanskelig at isolere og måle (Aner et al., 2016a).

Undersøgelser viser dog, at der er sammenhæng mellem social kapital og stedstilknytning, tillid, tryghed og sundhed. Derover er social kapital relateret til deltagelse, ejerskab og engagement. Denne sammenhæng gælder både i forhold til unge, ældre og beboere generelt (Aner et al., 2016a). Mere specifikt

viser forskningen, at der er en positiv sammenhæng mellem fester, beboerarrangementer og social kapital i udsatte boligområder.

Et dansk studie peger også på positive følger af, at folk udefra færdes i udsatte boligområder såsom en øget oplevelse af tryghed hos folk udefra, en øget anvendelse af fællesarealer såsom legepladser, samt at børn går i institution i udsatte boligområder, selvom de ikke bor i området (Bech-Danielsen & Stender, 2017). På samme måde fremhæver en undersøgelse fra VIVE – baseret på international litteratur – at social kontakt mellem beboere i og uden for et udsat boligområde betyder, at der også er mindre accept af socialt afvigende adfærd og større tilbøjelighed til at gribe ind for normbrud (Christensen et al., 2019b). Det er netop positive følger som disse, der arbejdes aktivt for, når der i udsatte boligområder planlægges aktiviteter, der skal samle både beboere og eksterne brugere (Clements et al., 2020).

En undersøgelse foretaget af CFBU peger på, at det er muligt at samle beboere og eksterne brugere omkring aktiviteter i udsatte boligområder, og at det også er muligt at skabe sociale møder mellem disse i varierende grad. Disse sociale møder er mellem beboere og eksterne brugere et effektivt middel til at reducere fordomme og fremme tolerancen blandt brugergrupperne. Og effekterne er langvarige, da de øger oplevelsen af netværk og genkendelsen af andre mennesker i lokalområdet efterfølgende

(Clements et al., 2020). Undersøgelsen peger desuden på, at sociale møder kan ske på mange niveauer – fra parallel brug over gensidig anerkendelse til tættere interaktion og evt. relationsdannelse. Ofte vil den sociale interaktion udvikle sig over tid. Det er vigtigt at være opmærksom på, at alle former for positiv social interaktion kan være værdifulde. I undersøgelsen giver både beboere og eksterne brugere udtryk for, at det er en positiv oplevelse at deltage i aktiviteterne og at møde mennesker, der adskiller sig fra dem selv. De positive sociale møder har ført til en større følelse af fællesskab i lokalområdet for mange og gensidig afkræftelse af fordomme mellem beboere og eksterne brugere. Arbejdet med at skabe sociale møder mellem beboere i udsatte boligområder og eksterne brugere kan potentielt sætte fokus på, hvad folk har til fælles, og det kan skabe positive fælles oplevelser, som kan samle brugergrupper (Clements et al., 2020).

LÆS MERE HER

Clements & Broberg, 2023: Private investorers og developeres rolle i den sociale udvikling af omdannelsesområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements & Lund, 2022: Stedsidentitet og socialt mix 3 – Rammer for hverdagslivet på sigt i boligområder med et socialt mix. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements & Lund, 2021: Stedsidentitet og socialt mix – Strategiske greb i udsatte boligområder under omdannelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen, 2021: Socialt bæredygtig byudvikling i udsatte områder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Broberg et al., 2020: Fælles om lokalsamfundet. Inspiration til at kickstarte strategisk lokalsamfundsudvikling i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements et al., 2020: Sociale møder i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2016a: Aktiviteter der styrker naboskabet – Kortlægning af international forskning og erfaringer. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

SOCIALE VICEVÆRTER

En social vicevært er en opsøgende medarbejder, der har særligt fokus på at hjælpe socialt udsatte og isolerede beboere til at trives og fungere bedre psykisk og socialt. Det er til stor gavn for udsatte beboere og kan samtidig bidrage til et bedre socialt miljø og et lavere konfliktniveau i boligområdet.

MÅLGRUPPE

En social vicevært er en opsøgende medarbejder, der arbejder målrettet med udsatte beboeres psykiske og sociale trivsel og evner til at fungere i egen bolig såvel som i samfundet generelt. Aktiviteterne kan omfatte opsøgende arbejde, rådgivning og støtte, samt brobygning til offentlige myndigheder eller andre relevante aktører, der kan tilbyde den nødvendige indsats over for beboere med behov for hjælp (Christensen et al., 2021d; Larsen et al., 2017).

Målgruppen for de sociale viceværter boligsociale arbejde er todelt. Den primære målgruppe udgøres af forskellige beboergrupper, der kan have problemer såsom social isolation, tidligere eller nuværende misbrug, fysisk eller psykisk sygdom, eller det kan være enlige forsørgere, udsatte familier, skrøbelige ældre eller marginaliserede beboere med etnisk minoritetsbaggrund. Disse beboere har brug for hjælp i forskellige aspekter af deres liv. Det kan f.eks. handle om manglende tillid til myndigheder og det offentlige system, økonomi, ensomhed, sorg og krise, konfliktløsning, manglende rengøring af hjemmet, personlig hygiejne og flytning til anden bolig.

Den primære målgruppe er også karakteriseret ved at være lavtuddannede med en marginaliseret position på – eller helt uden for – arbejdsmarkedet. Hos nogle af de udsatte beboere ses et overlap mellem flere problemstillinger, f.eks. et samspil mellem en lav uddannelse, familiemæssige, fysiske, psykiske eller økonomiske problemer eller misbrugsproblemer (Christensen et al., 2021d; Rhod et al., 2014).

Den sekundære målgruppe er de øvrige beboere i boligområdet, hvis trivsel og tryghed øges, når gener fra udsatte beboergrupper som misbrugere eller psykisk syge mindskes. Der er således tale om en bred og sammensat målgruppe, der ikke lader sig afgrænse entydigt. Identificering af beboere i målgruppen beror på en individuel faglig vurdering.

Sociale viceværter yder i mange tilfælde også økonomisk rådgivning. For en nærmere beskrivelse af denne del af indsatsen henvises til aktivitetsbeskrivelsen "Økonomisk rådgivning". Derudover er "Sociale viceværter" indholdsmæssigt beslægtet med indsatsstypen "Boligsocial kompetenceudvikling af ejendomsfunktionærer", se nærmere i aktivitetsbeskrivelsen heraf. Endelig optræder titlen "Sociale viceværter" både inden for ældreområdet (Nygaard, 2007) og i forbindelse med startboliger, skæve boliger og inklusionsboliger, der knytter sig til en lovbestemt boligtype, hvor der ydes bostøtte i form af sociale viceværter (Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2015; Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet et al., 2016; Højen-Sørensen et al., 2016).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	C
Metode	B
Implementering	B
Virkning	C

Disse varianter af indsatsen har en række fællestræk med sociale viceværter i boligsocialt regi, men er grundlæggende forskellige i forhold til målgruppen, og hvordan der arbejdes med denne.

METODE

Formålet med den sociale vicevært er bredt set at hjælpe socialt og psykisk sårbare beboere til at fungere i egen bolig i relationerne til naboerne i boligområdet og i samfundet. Det sker dels ved at opsøge og skabe kontakt til isolerede og socialt eller psykisk udfordrede beboere med henblik på at afklare eventuelle behov for støtte; dels ved at yde en individuel og helhedsorienteret støtte og rådgivning; og dels ved at brobygge videre til relevante specialiserede tilbud.

Sociale viceværter arbejder ud fra en brobyggende tilgang med et helheds- og individorienteret fokus på udsatte beboere. Det betyder, at de kontinuerligt tilpasser indsatsen ud fra beboernes ståsted, udfordringer og ressourcer. En central opgave er at bygge bro mellem beboerne i området og det offentlige system med henblik på at øge beboernes samfunds- og systemforståelse og sikre, at de får den hjælp, de behøver (Larsen et al., 2017). Det kan være væsentligt at arbejde med beboernes forståelse for myndigheder, institutioner og rettigheder og pligter i relation

til det offentlige system, så de kan opbygge tillid til systemet og tage aktiv del i deres eget liv (Lunar et al., 2021). Derudover kan den sociale vicevært også have til formål at bidrage til håndtering af nabo-konflikter, huslejerestance-problematikker m.m. (Larsen et al., 2017; Christensen et al., 2021d). Det kan bl.a. være personlig rådgivning, kontakt til myndigheder, huslejerestance, sociale aktiviteter eller konflikthåndtering. I forhold til konflikthåndtering og mægling i nabostrider bidrager inddragelsen af den sociale vicevært som mægler typisk til at øge forståelsen mellem parterne (Sørensen, 2011; Larsen et al., 2017). Læs mere om konfliktmægling i aktivitetsbeskrivelsen af "Konfliktmægling i nabokonflikter".

Christensen et al. (2021c) identificerer fire kerneelementer, som sociale viceværter arbejder ud fra:

1. Fokuseret opmærksomhed på tegn på psykiske eller sociale vanskeligheder
2. Relationsdannelse baseret på gensidig tillid og anerkendelse
3. Nærhed og tilgængelighed, der gør det lettere for beboeren at få kontakt til den sociale vicevært
4. Tid og fleksibilitet, der tillader relationsdannelse og mulighed for at yde den nødvendige hjælp

Alle fire kerneelementer er til stede i indsatsen, men især relationsdannelse og tid er afgørende, da det i mange tilfælde kan tage flere måneder at opbygge tillidsbaserede relationer samt at understøtte beboeren, mens der arbejdes på at brobygge til relevante tilbud (Christensen et al., 2021d). Man skal derfor være indstillet på, at det kan være en langstrakt proces at hjælpe de allermost udsatte beboere. Den sociale vicevært bør desuden have fleksible arbejdstider, da målgruppen kan have behov for hjælp uden for almindelig arbejdstid (Hansen et al., 2006).

Det er generelt en fordel, at den sociale vicevært har en socialpædagogisk baggrund samt et stort kendskab til regler og indholdet af offentlige tilbud af relevans for målgruppen (Christensen et al., 2021d; Sørensen, 2011). En social vicevært arbejder på tværs af systemet og indgår i en lang række formelle og uformelle samarbejder med relevante aktører i og omkring boligområdet. Dette kræver et godt etableret netværk blandt relevante samarbejdspartnere.

Af relevante personlige kompetencer bliver empati, imødekommenhed, rummelighed og åbenhed nævnt af målgruppen (Christensen et al., 2021d; Sørensen, 2011). Disse kompetencer er afgørende for at kunne skabe tillidsfulde relationer til særligt udsatte grupper. I den forbindelse er det vigtigt, at den sociale vicevært kan håndtere kontakten til meget udsatte og sårbare mennesker, 'tør' lave den opsøgende indsats samt at overskride den grænse, det kan være at træde ind i et fremmed menneskes liv i en meget sårbar og kompliceret situation (Larsen et al., 2017).

IMPLEMENTERING

Sociale viceværter er implementeret i flere udsatte boligområder i Danmark, hvor viceværterne typisk indgår i et tæt samarbejde med mange forskellige samarbejdspartnere. Den sociale vicevært fungerer ofte som kontaktperson for henvendelser fra andre professionelle eller naboer, der bliver opmærksom på beboere med tegn på social eller psykisk mistrivsel. Den sociale vicevært har ofte en

akutberedskabsfunktion og kan rykke ud til beboere med kort varsel (Christensen et al., 2021d).

De tætteste samarbejdspartnere er de boligsociale medarbejdere i helhedsplanen og driftsmedarbejderne i boligorganisationen. Derudover er det vigtigt med en tæt dialog til kommunale medarbejdere, særligt boligrådgivere, opsøgende medarbejdere, støttekontaktpersoner og sagsbehandlere. Andre samarbejdspartnere er praktiserende læger, hospitaler herunder psykiatrien, misbrugsklinikker, økonomiske rådgivere samt ejendomskontorer. Det er ligeledes vigtigt at have en tæt og tilbagevendende dialog med ejendomsfunktionærer og lignende i boligorganisationen, da de kommer ud til beboerne og ofte er de første, der ser, hvis de mistrives eller har brug for hjælp (Larsen et al., 2017).

For at sikre, at dialogen forbliver tæt, er det en god idé, at der laves aftaler med samarbejdspartnerne om direkte telefonnumre og kontinuerlig dialog om beboerne for at sikre en hurtig behandling af beboernes udfordringer. En samtykkeerklæring fra beboerne er også med til at gøre den sociale viceværts samarbejde lettere (Larsen et al., 2017).

CFBU's undersøgelser peger på to forskellige måder at finansiere og organisere indsatsen på: en separat organiseringsmodel, hvor den sociale vicevært er forankret i og finansieret af helhedsplanen; og en tværgående organiseringsmodel, hvor viceværten er ansat i kommunen, men er placeret og arbejder inden for rammerne af helhedsplanen. Fordelen ved sidstnævnte organisering er, at den er med til at sikre mere koordinering, samarbejde og synergieffekter mellem helhedsplan og kommune. Ved det tættere samarbejde kan man også bedre undgå at lave parallelindsatser. Desuden får den sociale vicevært adgang til kommunens IT-systemer m.v. Responsiteten hos de kommunale samarbejdspartnere kan dog være en udfordring i forhold til at udnytte potentialet i den tværgående organisering til at brobygge til kommunen. Når den sociale vicevært har skabt kontakt og identificeret et behov hos en udsat beboer, skal kommunen således være parat til at handle relativt hurtigt (Larsen et al., 2017).

Når beboere i målgruppen skal identificeres, er det vigtigt, at der gennem det opsøgende arbejde skabes en lokal synlighed og tilgængelighed, der kan danne grobund for en tillidsfuld relation til beboerne. Den lokale placering betyder, at den sociale vicevært kan reagere hurtigt og dermed yde en forebyggende indsats i boligområdet i forhold til at nå de allermest udsatte og isolerede beboere.

Det kan desuden være en god idé at kombinere sociale viceværter med et værested for udsatte beboere. Her søger de opsøgende medarbejdere at få beboerne til at benytte værestedet. Læs mere under aktivitetstypen "Værested for socialt udsatte voksne".

VIRKNING

I litteraturen skelnes der mellem to forskellige virkninger af sociale viceværter: virkning i forhold til socialt udsatte og virkning i forhold til fagedudsættelser. Flere undersøgelser viser positive effekter på antallet af fagedudsættelser. Disse effekter er dog tæt koblet til, at den sociale vicevært yder økonomisk rådgivning til beboerne. Denne effekt er beskrevet under aktivitetstypen "Økonomisk rådgivning og forebyggelse af udsættelser".

Virkninger i forhold til socialt udsatte beskrives bl.a. i en evaluering af KAB's sociale viceværter i Lundtoftegade i København. Evalueringen viser, at den sociale vicevært har formået at skabe kontakt til grupper af beboere, hvoraf mange har store sociale og helbreds-mæssige problemer (Sørensen, 2011). Samme evaluering viser, at beboerne i høj grad har været tilfredse med den sociale viceværts tilbud og har lært nye mennesker at kende. Evalueringen viser også, at der er færre fraflytninger, færre gentagne klager, og langt flere klager kan løses lokalt og uden om Beboerklagenævnet.

Gennem sin måde at møde beboerne på – med menneskelighed og respekt – har den sociale vicevært kunnet skabe kontakt med de socialt udsatte beboere, påtage sig den omfattende koordinerende rolle

med at skaffe beboerne den nødvendige hjælp samt guide beboerne i de fælles aktiviteter i området. For den primære målgruppe betyder det, at langvarige forstyrrelser og konflikter forsvinder, hvilket opleves som en stor forbedring af deres hverdag og livskvalitet og samtidig øger deres tilfredshed med at bo i området (Christensen et al., 2021d; Sørensen, 2011).

En evaluering af den sociale viceværts rolle i et tværgående forebyggelsesprojekt i Esbjerg Kommune viser, at den sociale vicevært i væsentlig grad fungerer som brobygger og har en stærkt koordinerende rolle i forhold til at få de enkelte forvaltninger og instanser til at tale samme. Dette samarbejde har bl.a. resulteret i kortere sagsbehandlingstider og en mere hensigtsmæssig udnyttelse af ressourcer (Radl et al., 2015).

LÆS MERE HER

Larsen et al., 2017: Sociale Viceværter – en effektevaluering af sociale viceværter arbejde mod fagedudsættelser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2021d: Indsatser til beboere med psykiske vanskeligheder i almene boligområder. Screening af behov for indsatser og eksisterende indsatser. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

SOCIALFAGLIGE MENTORINDSATSER FOR UNGE

Socialfaglige mentorindsatser for unge er mentorforløb for kriminalitetstruede eller på anden vis socialt udsatte unge, der sammen med en professionel mentor indgår i et fælles forløb. Ud fra en anerkendende pædagogik arbejder mentoren helhedsorienteret med den unges personlige udvikling på forskellige dele af deres liv.

MÅLGRUPPE

Aktivitetens formål består i at få kriminalitetstruede unge eller unge, som på anden vis er socialt udsatte, til at indgå i et mentorforløb med en socialfagligt uddannet voksen. Et mentorforløb vil typisk være karakteriseret ved, at mentor og den unge lærer hinanden at kende igennem nogle uformelle aktiviteter. Med udgangspunkt i den relation, som opbygges via disse aktiviteter, igangsættes et mentorforløb, som består af mere strukturerede personlige samtaler omkring den unges liv, mål og drømme. Konkret betyder det, at mentoren gennem råd, guidning og vejledning positivt kan præge den unges adfærd, livsstil og handlemønstre (Fredriksen et al., 2013a)

Socialfaglige mentorindsatser for unge er målrettet unge i alderen 11-17 år, der er i risiko for at blive involveret i ungdomskriminalitet eller på anden vis

er i mistrivsel og risikerer at blive socialt marginaliserede. Erfaringer peger på, at metoden giver de bedste resultater, hvis den anvendes i forhold til unge i førnævnte aldersgruppe, da unge på dette tidspunkt er mindre fastgroede i en kriminel eller marginaliseret livsstil eller livssituation (Christiansen et al., 2012). Unge over 18 er sværere at hjælpe, idet deres problemstillinger er mere komplekse og rodfastede, ligesom målgruppen er mindre interesseret i den hjælp, de socialfaglige mentorer kan tilbyde. Knytter man derimod relationer til målgruppen i den tidlige ungdom, er det lettere at arbejde med dem, når de bliver ældre, og en eventuel kriminel risikoadfærd begynder at vise sig (Kjeldsen et al., 2015). Læs mere om denne målgruppe under aktivitetsbeskrivelsen "Opsøgende gadeplansarbejde".

I udsatte boligområder er der mange unge, som er kriminalitetstruede, og som har problemer med at gennemføre en ungdomsuddannelse eller få og fastholde et arbejde (Frederiksen et al., 2013a). I 2016 var andelen af unge fra udsatte boligområder, som havde et fravær i skolen på mere end 10 %, 34 % for unge med dansk oprindelse, og på 25 % for unge med ikke-vestlig oprindelse. Til sammenligning havde 18 % af unge med dansk oprindelse og 25 % af unge med ikke-vestlig oprindelse et fravær på mere end 10 % i befolkningen generelt (Christiansen et al., 2012).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	A

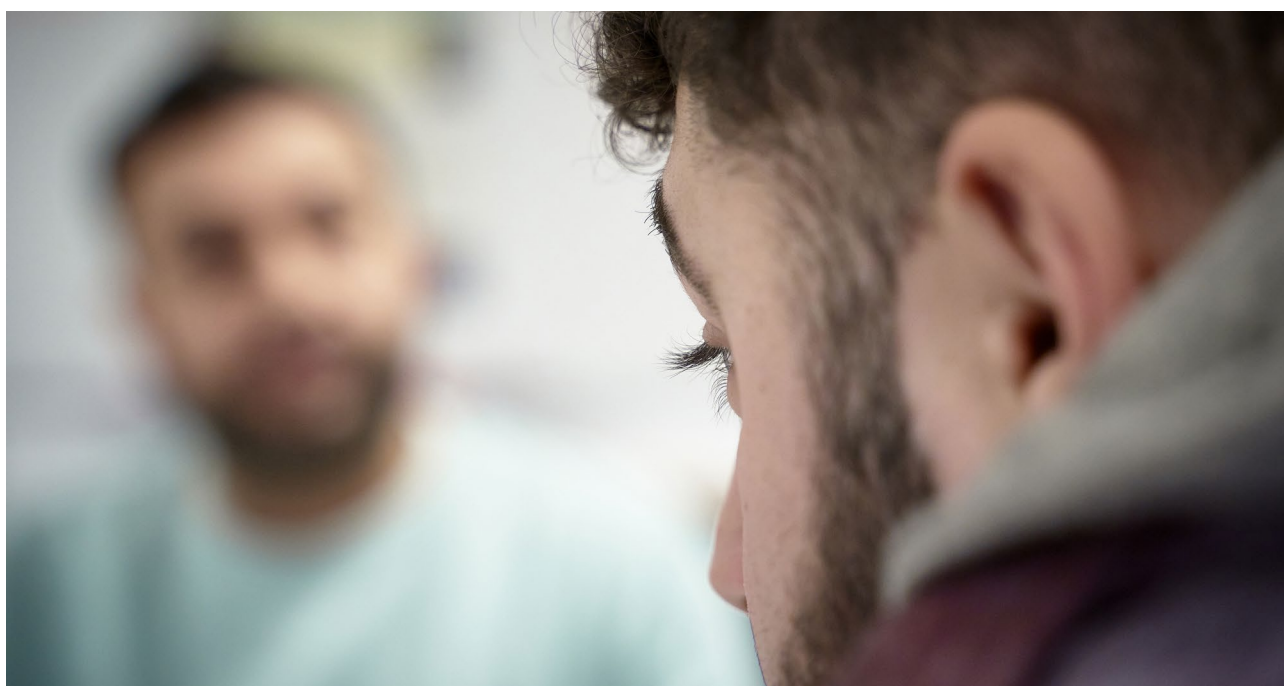
METODE

Der findes ikke en entydig definition på, hvad en mentor skal kunne, og hvilke konkrete redskaber eller metoder han eller hun skal anvende. Man kan derfor med rette sige, at mentorindsatser i vid udstrækning hviler på den personbårne indsats, hvor det især er livserfaringer, personlig stil og væremåde hos den pågældende mentor, som spiller ind i relationsarbejdet mellem mentor og den unge (Frederiksen et al., 2013a).

Mentorindsatser defineres som en organiseret relation til en specifik og støttende voksen person. Relationen er ofte længerevarende. Ud over dette varierer mentorindsatserne, og mentoren kan f.eks. være både frivillig og professionel (Christiansen et al., 2012). Forholdet mellem mentoren og den unge mentee er således omdrejningspunktet for indsatsen. Derudover er mentorens baggrund også af stor betydning for, om indsatsen lykkes. Forskning peger på, at de bedste resultater opnås gennem indsatser, hvor mentoren har en professionel baggrund. De professionelle mentorer formår i højere grad end de frivillige at fokusere på det personlige forhold, hvori- mod de frivillige i visse tilfælde mangler de rette redskaber til at håndtere de unge. (SFI Campbell, 2009).

Den unge mentee og mentoren mødes jævnligt, og i fællesskab arbejder de på at tage hånd om nogle af de udfordringer, der præger den unges liv. Det kan både være i forhold til skolen, familien, fritiden og vennerne, og det kan handle om den unges selvbillede og eventuelle personlige problemer. Mentoren hjælper dels den unge med at tage nogle beslutninger, der kan føre til positive forandringer, og dels til at holde fast i de trufne beslutninger og give støtte i svære perioder. Mentoren arbejder helhedsorienteret med de forskellige arenaer af den unges liv, således at de koordineres og indtænkes i en målrettet plan for den unge (Frederiksen et al., 2013a; Kjeldsen et al., 2014; Kjeldsen et al., 2015).

Mentorens tilgang er afgørende for, om den unge rykker sig. Mentorindsatser er baseret på en anerkendende pædagogik, hvor den unge føler sig set og hørt. En mentorrelation handler om at gøre den unge i stand til at indse og handle på sine muligheder i livet. Det kræver ofte en psykosocial udvikling, der bedst skabes gennem en tillidsfuld, anerkendende og emotionel relation (Christiansen et al., 2012).

Erfaringer viser, at mentoren og den unge bør mødes mindst én gang om ugen, og at mødet bør være af flere timers varighed. Unge i udsatte boligområder er som alle andre unge meget påvirkelige af venner, familie og andre relationer. Dag til dag-begivenheder kan derfor hurtigt få den unge til at tvivle på langsigtede beslutninger, hvorfor mentoren og den unge skal mødes ofte for at holde fokus på den unges fremtid (Christiansen et al., 2012).

Erfaringer viser endvidere, at mentorforhold med kortere varighed end et år ikke formår at skabe varige forandringer for den unge (Christiansen et al., 2012).

Den hjælp, som mentorer yder, kan opdeles i tre typer (Justitsministeriet, 2009):

- **Praktisk hjælp** er hjælp til at fastholde en struktureret hverdag, f.eks. hjælp til at komme op om morgenen eller møde i skole eller på job.
- **Kommunikationshjælp** er hjælp i forhold til kontakten med offentlige myndigheder, skole, fritidstilbud m.v.
- **Personlig hjælp** er rådgivning og samtale om personlige spørgsmål og spørgsmål omkring f.eks. fremtidsdrømme og uddannelsesvalg.

Det kan være en stor hjælp for mentoren at tage udgangspunkt i et særligt udvalgt metodisk værktøj, som kan sikre, at mentoren på den bedst mulige måde faciliterer en udvikling hos den unge. Til inspiration er to eksempler på sådanne værktøjer: Vitaliseringsmodellen og KRAP – Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik (se Tønnesvang et al., 2012; Metner et al., 2008). Hvis der er mere end én mentor, kan dette også sikre en fælles tilgang og en fælles forståelsesramme.

IMPLEMENTERING

En mentorindsats er meget ressourcekrævende, og den bør først og fremmest anvendes til unge, som har betydelige problemer i forhold til f.eks. skolegang, familie, trivsel, og som i nogle tilfælde vil vurderes som kriminalitetstruede. Det kan f.eks. være unge, som har en konfliktfyldt skolegang eller er kendt af SSP og politiet. Identificeringen af de rette unge kan med fordel foregå i samarbejde med relevante aktører omkring unge i boligområdet, da disse aktører typisk har en stor viden om de enkelte unges bekymringstegn (Kjeldsen et al., 2015).

Der er en del erfaringer med gennemførelsen af mentorindsatser med socialfaglige mentorer i Danmark. De problemstillinger, som de unge kæmper med, falder primært inden for socialforvaltningernes ansvarsområde. Den boligsociale indsats arbejder dog typisk under nogle betingelser, som gør, at de kender de unge godt, har deres tillid og mulighed for at arbejde med dem i deres eget miljø. Det er derfor oplagt at indgå et tæt og forpligtende samarbejde mellem den boligsociale indsats og socialforvaltningen eller SSP om lokale, socialpædagogiske mentorforløb for denne målgruppe.

For at kunne hjælpe den unge er det ofte nødvendigt at være i dialog med mange forskellige aktører f.eks. socialforvaltningen, politiet, boligkontoret og uddannelsessystemet. Det er derfor vigtigt, at mentoren har et bredt samarbejde med relevante parter, og at mentoren evner at gennemskue systemet samt hjælpe den unge med at føre en konstruktiv dialog med relevante parter.

Derudover er sandsynligheden for at skabe gode resultater hos den enkelte unge højere, hvis man arbejder med unge, som er motiverede for at skabe forandringer i eget liv. Om den unge er parat til at tage imod den hjælp, som en mentor kan tilbyde, kan derfor være et element i at vurdere, om en ung skal tilbydes en mentorindsats eller ej.

Desuden kan en målrettet rekruttering af unge, som er kriminalitetstruede eller på anden vis inde i en negativ udvikling, styrkes ved et samarbejde med de aktører, som er i berøring med de unge i hverdagen (Kjeldsen et al., 2015). I og med de boligsociale medarbejdere gennem alle deres aktiviteter er i kontakt med en lang række beboere, har de gode muligheder for at opfange unge, som kan have behov for en ekstra støtte gennem en mentor. Derfor foregår rekrutteringen til mentorindsatsen generelt ved boligsociale aktiviteter (Christensen et al., 2018b).

VIRKNING

Der er lavet en del forskning om virkningen af mentorindsatser. Det generelle billede er, at mentorindsatser kan virke både kriminalpræventivt og styrke unge i forhold til skolegang. En systematisk kortlægning fra Det Kriminalpræventive Råd viser, at mentorindsatser har en positiv – og ikke mindst forebyggende – effekt på kriminalitetstruede unges situation. Dette viser sig i en bredspektret forandring i forbindelse med bl.a. kriminalitet, adfærd, attitude, øget selvværd, skolegang, relationer til venner og familier, der påvirkes til det bedre, samt brugen af rusmidler, der falder, etc. (Christiansen et al., 2012).

Som beskrevet ovenfor har mentorindsatser størst effekt blandt unge under 18 år (Christiansen et al., 2012). Også en undersøgelse foretaget af CFBU af de langsigtede virkninger af helhedsorienterede gadeplansindsatser peger på, at der er færre blandt de yngste deltagere, der begår kriminalitet efter indsatsen (Glad et al., 2018). Læs mere om denne aktivitet i aktivitetsbeskrivelsen af "Opsøgende gadeplansarbejde".

I evalueringer af indsatserne viser det sig desuden, at forløb på under et år er u hensigtsmæssige, når det kommer til mentorforløb. Der er således evalueringer, som peger på, at forløb, der er kortere end tre måneder, kan være direkte skadelige for den unge. Nogle af de konkrete negative implikationer i denne sammenhæng har bl.a. vist sig ved et signifikant fald i de unges selvværd og deres faglige kompetencer (Grossman et al., 2002).

Undersøgelser af danske mentorindsatser for kriminalitetstruede og sårbare unge viser ligeledes, at indsatserne kan have en virkning. CFBU har fulgt udviklingen for en gruppe unge, der som del af en række helhedsorienterede gadeplansindsatser fik tilknyttet en socialfaglig mentor. Her viser det sig, at det er lykkedes at holde de yngste af de deltagende unge ude af kriminalitet, mens dette dog ikke tyder på at gælde for den ældste gruppe af unge. Indsatserne er generelt heller ikke lykkedes med at øge de unges uddannelsesfrekvens, ligesom gruppen af deltagende unge fortsat er mere kriminelle end sammenlignelige unge efter indsatsens afslutning (Glad et al., 2018).

LÆS MERE HER

Christiansen et al., 2012: Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko – En systematisk kortlægning. Det Kriminalpræventive råd.

Kjeldsen et al., 2015: Gadeplan – Slutevaluering af 17 indsatser under puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2019a: Boligsociale indsatsers bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

SOCIALØKONOMISKE VIRKSOMHEDER

En socialøkonomisk virksomhed er en privat virksomhed, der driver erhverv med det formål – gennem sit virke og indtjening – at fremme sociale og samfundsgavnlige formål. Socialøkonomiske virksomheder har et særligt potentiale for at skabe jobs, der rummer udsatte ledige, men kan herudover bidrage til en variation af miljømæssige, kulturelle, medborgerskabsorienterede og bystrategiske resultater.

MÅLGRUPPE

I udsatte boligområder er andelen af beboere, som står uden for arbejdsstyrken og er arbejdsløse, markant højere end i resten af landet. I 2021 står 39 % af beboerne i de udsatte boligområder imellem 18 og 64 år uden for arbejdsstyrken, mens 2,4 % er ledige arbejdsparate på dagpenge og kontanthjælp. De tilsvarende andele for hele landet er henholdsvis 20 % og 1,9 %. For indvandrere og efterkommere er andelen af arbejdsløse 3,2 % i de udsatte boligområder (Landsbyggefondens beboerdata, 2021). Mange i gruppen af særligt udsatte ledige beboere oplever et samspil af sociale, sproglige, faglige, familiemæssige, fysiske og/eller psykiske udfordringer. Der er ofte behov for at yde en ekstra støtte med at tage hånd om disse problemstillinger og opkvalificere gruppens kompetencer, før de kan varetage et ordinært job (Madsen et al., 2015b; Rhod, 2015). De socialøkonomiske virksomheder har potentiale for at

skabe jobs for udsatte ledige, men virksomhederne kan også henvende sig til målgrupper såsom unge, der mangler fritidsjob, eller kvinder med anden etnisk baggrund (Broberg & Lund, 2022).

Det er dog vigtigt at understrege, at ikke alle udsatte ledige passer ind i en socialøkonomisk virksomhed. Hvis der er tale om manglende motivation eller, hos de mest udsatte borgere, en manglende evne til at indgå i en ordinær virksomheds produktionsvilkår, har borgerne større gavn af tilbud som væresteder for udsatte beboere (Læs mere under aktivitetstypen "Værested for udsatte beboere") eller praktikforløb i virksomhedscentre i helhedsplaner (Læs mere under aktivitetstypen "Praktikpladser til særligt udsatte ledige").

Ud over udsatte ledige kan en lang række af andre beboere få gavn af socialøkonomiske virksomheder. I udsatte boligområder kan socialøkonomiske virksomheder skabe nye mødesteder, modvirke ensomhed, fremme tryghed og frivillig deltagelse, åbne boligområdet op for omverdenen samt skabe et mere positivt image (Broberg & Lund, 2022). Socialøkonomiske virksomheder har således potentiale for at skabe værdi på både individ- og områdeniveau.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

METODE

Socialøkonomiske virksomheder ligner i udgangspunktet andre virksomheder med den forskel, at virksomheden har et socialt formål og bygger på et princip om at geninvestere eventuelt overskud i virksomheden eller sociale formål. De socialøkonomiske virksomheder, som er særligt relevante for helhedsplanerne, har typisk et formål om at skabe beskæftigelse til udsatte borgere, og geninvestering af overskud kan ske i form af opkvalificering af de ledige (Sørensen et al., 2018; Rhod, 2015). Denne type socialøkonomiske virksomheder har en force i at kunne rumme udsatte ledige, f.eks. ved at ansætte målgruppen i støttet beskæftigelse som fleksjob eller løntilskud (Thuesen et al., 2013; Rhod, 2015). Derved udgør de et modsvar på institutionalisering, stigmatisering og klientgørelse af borgere, som er marginaliseret fra arbejdsmarkedet (Broberg & Lund, 2022).

Socialøkonomiske virksomheder kan tilbyde et opbyggende arbejdsfællesskab med arbejdsopgaver tilpasset den ansattes evner samt socialpædagogisk og faglig ekspertise i de ansattes livssituation og behov for støtte. De ansatte beboere kan opbygge faglige kompetencer og blive fortrolige med den kultur og de uformelle regler, der gælder på arbejdspladser. Ved at have base i eller tæt på et udsat boligområde kan virksomhederne også gøre det nemmere og mere trygt for beboere at tage på arbejde (Broberg & Lund, 2022).

I og med at socialøkonomiske virksomheder er private erhvervsdrivende virksomheder, har helhedsplanerne ikke mulighed for at støtte dem økonomisk, da dette ville være konkurrenceforvridende. Helhedsplanerne kan imidlertid både samarbejde med etablerede socialøkonomiske virksomheder og bidrage til at facilitere opstartsprocessen af en ny virksomhed. Sidstnævnte skaber mulighed for at tilpasse virksomheden til boligområdets særegne muligheder og behov, men er også et ressourcetungt arbejde, som både kræver branchekendskab og kompetencer i forretningsudvikling. Derfor kan en

løsning også være at samarbejde med eksisterende virksomheder om at starte en ny filial i boligområdet. Det kan både ske som en socialøkonomisk afknopning af en almindelig virksomhed og som en opskalering af en socialøkonomisk virksomhed (Broberg & Lund, 2022; Rhod, 2015).

De boligsociale medarbejdere, der skal arbejde med socialøkonomiske virksomheder, bør have særlig viden om lovgivning på området og de deraf afledte muligheder og begrænsninger inden for socialøkonomi (se evt. Broberg & Lund, 2022). Derudover har de boligsociale medarbejdere behov for viden om, hvordan ledige rekrutteres og støttes i at fastholde en ansættelse, samt en viden om, hvad boligorganisationer må indgå i jf. sideaktivitetsbeskrivelsen (Læs mere om sideaktivitetsbeskrivelsen: <https://www.retsinformation.dk/eli/ita/2015/451>). Her er det oplagt at samarbejde med den kommunale beskæftigelsesindsats.

IMPLEMENTERING

I 2017 var der mere end 600 virksomheder med socialøkonomiske træk i Danmark, heraf 264 registrerede socialøkonomiske virksomheder. En kortlægning fra CFBU identificerer 21 socialøkonomiske virksomheder med et virke i boligområder med en boligsocial helhedsplan i 2022. Heraf er 16 etablerede og rentable virksomheder, der kan varetage og videreudvikle sociale opgaver, og 5 af dem er under opstart (Broberg & Lund, 2022).

Fordi socialøkonomiske virksomheder forpligtiger sig på en række sociale formål, er det typisk nemmere for dem at få tildelt fondsmidler og kommunale bidrag ved at levere velfærdsydelser end at tiltrække private investeringer og optage banklån. De socialøkonomiske virksomheder baserer ofte en stor del af virksomhedens indkomst på at være leverandører af f.eks. ressourceforløb samt afklarings- og opkvalificeringsforløb for udsatte ledige. I disse tilfælde har virksomheden ofte indgået en leverandøraftale, hvor kommunen køber et bestemt antal afklaringsforløb om året.

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at kommunens prioritering af ydelser kan ændre sig i løbet af samarbejdet, og man kan således ikke forvente, at kommunens efterspørgsel af disse forløb er stabil (Center for Socialøkonomi, 2014). Samme forretningsmæssige usikkerhed gør sig gældende med fondsmidler, der udløber efter en afgrænset periode. Boligsociale indsatser og boligorganisationer kan med deres købekraft, netværk og viden om beboere bidrage til, at virksomhederne får et holdbart fundament og kan spille en rolle på den lange bane.

Boligsociale medarbejdere har særligt gode forudsætninger for at koble virksomheden til lokale behov og samarbejdspartnere. I en opstartsfasen kan de sikre, at en socialøkonomisk virksomhed tager afsæt i lokale idéer, behov og ressourcer ved at inddrage beboere, det lokale erhvervsliv, organisationer, foreninger og kommunale aktører. Et godt samarbejde med kommunens beskæftigelsesforvaltning og beskæftigelsesindsats er oftest særligt vigtigt for virksomheden, og boligsociale indsatser kan bane vejen for et vellykket samarbejde, fordi de har en organisatorisk platform og et strategisk samarbejde med kommunale samarbejdspartnere i forbindelse med de boligsociale indsatser (Broberg & Lund,

2022). Boligsociale medarbejdere kan også bidrage til at rekruttere og fastholde ansatte beboere i virksomheden eksempelvis gennem mentorordninger (Rhod, 2015).

Vær opmærksom på, om kommunen har en indsatsplan for socialøkonomiske virksomheder. Snitfladerne kan være støtte til ansættelser, eventuelle mentorordninger samt salg af afklarings- og opkvalificeringsforløb (Rhod, 2015).

Boligsociale indsatsatser kan også bidrage til forretnings- og produktudvikling. Både i opstarten og den løbende udvikling af en virksomhed kan de tage del i at afsøge forretningsområder, forbedre den sociale opgaveløsning og bidrage til udvikling af nye produkter, services og opgaver for en socialøkonomisk virksomhed. Herudover kan de – sammen med boligorganisationer – synliggøre virksomhedernes sociale værdiskabelse over for potentielle nye kunder ved at aktivere deres netværk og fremhæve socialøkonomiske løsninger.

Noget af det, der virkelig kan rykke, er, når almene boligorganisationer anvender deres købekraft og tænker socialøkonomiske virksomheder ind i driften

og varetagelsen af boligorganisationens faste opgaver. Ud over at indkøbe socialøkonomiske produkter og servicier kan de afsætte midler i vedligeholdelsesplaner og driftsbudgetter til opgaver, der kan løses af socialøkonomiske virksomheder som ekstern leverandør, med en opmærksomhed på udbudsreglerne. Det kan give socialøkonomiske virksomheder en stabil indtjening (Broberg & Lund, 2022). Dertil kan boligorganisationer udleje eksisterende erhvervslokaler til socialøkonomiske virksomheder eller etablere erhvervslokaler med kommunens godkendelse (Rhod, 2015). Her skal der være en opmærksomhed på §3 i sideaktivitetsbekendtgørelsen

VIRKNING

Brugen af socialøkonomiske virksomheder i beskæftigelsesindsatsen bygger på solid evidens for, at virksomhedsrettede beskæftigelsesindsatser og løntilskudsaktivering i den private sektor har positive effekter for udsatte ledige (se f.eks. Graversen, 2012), samt at boligsociale metoder kan bidrage til at styrke rekruttering, brobygning og fastholdelse i beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper (Christensen et al., 2018). Når det gælder andre sociale og samfundsgavnige formål, er det dog sværere at måle effekterne af socialøkonomiske virksomheder. Der foreligger ikke klar evidens for disse parametre (Sørensen et al., 2018).

Der er solid forskningsmæssig dokumentation for, at virksomhedsrettede indsatser i form af private løntilskudsjob m.v. er mere effektive end andre beskæftigelsesfremmende tiltag i forhold til at få ledige i beskæftigelse eller tættere på arbejdsmarkedet (Høeg, 2018). En ansættelse i en socialøkonomisk virksomhed er for mange ligeledes et vigtigt skridt mod det almindelige arbejdsmarked. I en større undersøgelse udarbejdet af VIVE (daværende SFI) peger virksomhedsrepræsentanter på, at mange af de udsatte, som kommer i forløb eller ansættes hos de socialøkonomiske virksomheder, klarer sig godt fremadrettet. Vejledning og opkvalificering giver typisk de udsatte et

stærket arbejdsmarkedsfokus samt nogle kompetencer, der fremmer deres muligheder på arbejdsmarkedet (Thuesen et al., 2013).

En undersøgelse foretaget som del af projektet PERSE, der undersøger socialøkonomiske virksomheder i 11 EU-lande, viser, at 8 % af borgere, der har deltaget i beskæftigelsesforløb hos en socialøkonomisk virksomhed, er ansat i andre virksomheder to år efter opstart af forløbet, mens 59 % stadig er ansat i den socialøkonomiske virksomhed (Borzaga & Loss, 2006). Københavns Professionshøjskole har foretaget en undersøgelse af resultaterne af 14.223 beskæftigelsesrettede forløb for udsatte ledige hos den socialøkonomiske virksomhed Incita baseret i København. Incita udbyder både forløb med og uden placering i virksomheder. Regressionsanalysen viser, at borgere i virksomhedsforløb hos Incita har 34 % større chance for at komme i job eller uddannelse end personer, der ikke har været i virksomhedsplacering (Madsen et al., 2018-2019). Socialøkonomiske virksomheder skal dog ikke kun ses som et springbræt til ordinær beskæftigelse, men også som en mulighed for socialt udsatte borgere til at få et fast arbejde i den socialøkonomiske virksomhed, hvor der kan tages højde for deres individuelle behov (Borzaga & Loss, 2006).

På nationalt plan viser undersøgelser fra VIVE og CEBR, at virksomheder, der ansætter udsatte ledige, er konkurrencedygtige og økonomisk stabile på trods af en forventet nedsat arbejdsevne blandt de udsatte (Jacobsen, 2013; Thuesen et al., 2013). Da undersøgelserne er baseret på virksomheder som tager et øget socialt ansvar og ikke specifikt registrerede socialøkonomiske virksomheder, som også forpligtiger sig

LÆS MERE HER

Barfod et al., 2015: Socialøkonomiske virksomheder – en håndbog. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Broberg, K. & Lund, N., 2022: Holdbar socialøkonomi – Hvordan får socialøkonomiske virksomheder en blivende position i udsatte boligområder? CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

KAB, 2021: Tænk tanken for Socialøkonomi og Socialt ansvar: <https://www.kab-bolig.dk/socialtansvar>

SUNDHEDSFREMMENDE TILBUD

Sundhedsfremmende tilbud er åbne lokale sundhedstilbud, hvor boligsociale medarbejdere og sundhedsfaglige medarbejdere gennem forskellige tiltag vejleder beboere om sundhed og livsstil. Samtidig brobygger medarbejderne til relevante tilbud i sundhedsvæsenet, i helhedsplanen og i lokale foreninger.

MÅLGRUPPE

Sundhedstilstanden blandt beboere i udsatte boligområder er væsentligt dårligere end hos resten af befolkningen. Samtidig har de ordinære sundhedstilbud i kommuner, regioner og almen praksis svært ved at nå ud til de mest udsatte beboere (KL et al., 2014; Sigurd & Darsø, 2013; Hansen, 2017). Disse forhold afspejler en social ulighed i sundhed, hvor sundhedsrisici og sygdomme fordeler sig skævt på baggrund af socioøkonomiske kriterier som uddannelsesniveau, indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet, boligforhold og etnicitet (Diderichsen, Andersen & Manuel, 2011; Hvass et al., 2012). Dårlig mental og fysisk sundhed er ydermere en barriere for aktiv deltagelse i samfundet, da psykiske sygdomme som social angst, stress og PTSD eller kroniske smerter, svær overvægt, handicap eller stof- eller alkoholmisbrug kan gøre det svært at indgå i sociale sammenhænge med andre og kan hæmme oplevelsen af at bidrage i fællesskabet (Lunar et al., 2021).

Målgruppen er primært beboere med usund livsstil (f.eks. rygning, usund kost, inaktivitet, isolation eller anden risiko for udvikling af livsstilssygdomme) og sekundært alle interesserede beboere. Målgruppen strækker sig fra børn med usunde morgenmadsvaner og beboere, som gerne vil på rygestopkursus, til beboere med anden etnisk baggrund end dansk, som har brug for en bedre kontakt til kommunale tilbud og sundhedsvæsenet (Rhod, Sonne-Frederiksen & Larsen, 2014).

En stor del af målgruppen har en dårlig fysisk sundhed, som skal håndteres, inden der kan arbejdes med at komme i uddannelse eller beskæftigelse samt give deres børn den bedste start på livet (Christensen et al., 2018a; Christensen et al., 2018c). Derfor bliver disse sundhedsindsatser ofte brugt som et delelement i indsatser for at få de udsatte beboere tættere på beskæftigelse samt som trædesten i arbejdet med udsatte målgruppers trivsel, forældrekompetencer m.v.

METODE

Helhedsplaner har gennem tiden igangsat meget forskelligartede tilbud om sund livsstil. Tilbuddene kan dels henvende sig til større grupper i form af sundhedscaféer, livsstilskurser, temaaftener, foredrag og dialogmøder og dels udgøre individuelle forløb som vejledning, sundhedstjek, sundhedssamtaler og afvænningsforløb (se oversigt over

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	B
Implementering	C
Virkning	C

sundhedsaktiviteter i Sigurd & Darsø, 2013). I det følgende er en kort beskrivelse af de mest udbredte sundhedsfremmende tilbud og deres metoder.

INFORMATION- OG VEJLEDNINGSTILBUD OM SUND LIVSSTIL

Informations- og vejledningstilbud om sund livsstil er en forebyggende indsats. Formålet er at mindske social ulighed i sundhed ved at øge beboernes viden om sundhed og livsstil og brobygge til relevante sundhedstilbud og aktiviteter i kommunen såvel som lokalt i boligområdet (f.eks. aktivitetstypen "Motionsaktiviteter"). Der er fokus på emner som mad og måltider, motion, rygestop, misbrug, diabetes, stress og tandpleje for derigennem at øge beboeres motivation for at ændre livsstil. Indsatsen kan være et led i boligsociale trivsels- og beskæftigelsesindsatser, da personers sundhedstilstand ofte påvirker andre sociale forhold i livet (Hvass et al., 2012).

SUNDHEDSCAFÉ

Flere helhedsplaner har sundhedscaféer med faste åbningstider, der eksempelvis starter med et dialogbaseret oplæg i plenum og følges op af individuelle sundhedssamtaler og sundhedstjek (Sigurd & Darsø, 2013). Sundhedstjek kan bl.a. omfatte blodtryksmåling, BMI, taljemål, måling af kulsyre i udåndingen, lungefunktionstest og konditest. Det særlige ved aktiviteten er, at det er et frivilligt tilbud, hvor boligsociale medarbejdere og kommunale medarbejdere samarbejder om at oplyse beboerne og fremme deres sundhed med udgangspunkt i beboernes egne ønsker og behov (Hansen, 2017).

Indsatsen har følgende metodiske kernelementer:

- Åbne tilbud, som foregår lokalt i trygge rammer
- Samarbejde med kommunens sundhedsforvaltning om tilrettelæggelse og udførelse af tilbuddet
- Rekruttering af beboere gennem godt kendskab og tillidsfulde relationer
- Sundhedsfaglig information og vejledning
- Brobygning til lokale og kommunale sundhedsaktiviteter og -tilbud

SUNDHEDSAMBASSADØRER

Indsatsen er en velafprøvet metode, som er implementeret i flere danske kommuner typisk under konceptet "Sundhed på dit sprog". Der findes flere evalueringer, der belyser metoden (se f.eks. Hansen, Mygind & Duus, 2008; Oxford, 2012).

Indsatsen har følgende metodiske kernelementer:

- "Peer education" som metodisk fundament
- Uddannelsesforløb med henblik på sundhedsformidling og dialog i lokalområdet via netværk
- Samarbejde med kommunens sundhedsforvaltning om tilrettelæggelse af indsatsen og uddannelse af sundhedsambassadører
- Projektleder med et godt kendskab til lokale beboergrupper, der varetager koordinering, supervisering og løbende kompetenceudvikling af sundhedsambassadørkorpset

Sundhedsambassadørindsatsen består i, at beboere uddannes til sundhedsambassadører med udgangspunkt i den sundhedspædagogiske metode Peer Education også kaldet peer-to-peer. Her er det ressourcestærke personer fra målgruppen, der formidler sundhedsbudskaber til andre fra målgruppen. Som "peers" udgør sundhedsambassadørerne således troværdige og tillidsfulde informationskilder, der tager udgangspunkt i en særlig forståelse af målgruppen og samtidig fungerer som positive rollemodeller.

På tværs af ovenstående metoder gælder det, at brobygning til andre sundhedstilbud i helhedsplanen, lokale foreninger og kommunen er et vigtigt element, for at ny viden om sundhed bliver omsat til ændringer i livsstil, idet et godt helbred er en forudsætning for at leve det liv, man gerne vil. Menneskers helbred og sundhedstilstand udgør en vigtig ressource i forhold til at deltage i sociale fællesskaber, uddanne sig, varetage et arbejde osv. (Lunar et al., 2021). Eksempelvis kan man fra en sundhedscafé henvise til motionsaktiviteter i boligområdet eller kostforløb i kommunens sundhedscenter, således at den nye viden bliver fulgt op af egne erfaringer. Informations- og vejledningstilbud om sund livsstil anvendes

i mange helhedsplaner også i sammenhæng med aktivitetstyperne "Sundhedsambassadører" og "Motionsaktiviteter" (Sigurd & Darsø, 2013).

IMPLEMENTERING

Informations- og vejledningstilbud om sund livsstil er ofte en del af en fremskudt kommunal indsats, hvor det er væsentligt, at indsatsen foregår i trygge og uformelle rammer. I implementeringen af tilbuddet spiller samarbejdet mellem boligsociale og sundhedsfaglige medarbejdere derfor en vigtig rolle. De to fagligheder har forskellige kompetencer og dermed forskellige roller i forhold til at implementere indsatsen.

De boligsociale medarbejdere har en særlig rolle i forhold til at rekruttere beboere til tilbuddet, som ikke selv kontakter sundhedstilbud eller egen læge. De kommunale medarbejdere, ofte med sundhedsbaggrund, har en særlig rolle i forhold til at yde sundhedsfaglig vejledning og lave sundhedstjek. Ifølge boligsociale medarbejdere fungerer sundhedstjekket ofte som et trækplaster i forhold til at tage fat på de personlige samtaler om livsstilsændringer

(Hansen, 2017). Behovet for tillids- og relationsopbygning til den sundhedsfaglige medarbejder kan være stort blandt beboerne. Det stiller krav til, at den sundhedsfaglige medarbejder bruger tid i boligområdet, og at der er kontinuitet blandt medarbejderne (Hansen, 2017). Herudover har begge parter en vigtig rolle i at brobygge videre til andre lokale og kommunale sundhedstilbud (KL et al., 2014) og i at arbejde med beboernes motivation for livsstilsændringer.

I implementeringen af aktiviteten "Sundhedsambassadører" er samarbejdet mellem helhedsplan og sundhedsforvaltning en central faktor. Sundhedsforvaltningen kan stå for et indholdsrigt og kvalificeret uddannelsesforløb i kraft af deres ekspertise på området. Efter uddannelsesforløbet kan kommunen stå for opkvalificering via yderligere oplæg om forskellige temaer. Den boligsociale indsats kan stå for den løbende koordinering af sundhedsambassadørernes arbejde, planlægge og udføre forskellige sociale arrangementer og sundhedsaktiviteter i boligområdet og, i det omfang der er behov for det, være i dialog med beboergrupper (Oxford Research, 2012).

VIRKNING

Der findes en række danske undersøgelser af boligsociale tilbud med information og vejledning om sundhed. De fleste omhandler dog sundhedscaféer. En række evalueringer af sundhedscaféer i Aarhus konkluderer, at sundhedscaféerne overordnet set har henvendt sig til den rette målgruppe af beboere, som er karakteriseret af usund livsstil, men at der fortsat bør gøres mere for at rekruttere flere unge og mænd til indsatsen. Evalueringerne viser, at kvinder udgør 65-80 % af deltagerne, at der aldersmæssigt er stor spredning blandt deltagerne, samt at et flertal af deltagerne har en anden etnisk baggrund end dansk. Herudover er der en overvægt af deltagere i sundhedscaféer, som højst har fuldført grundskole, og som er uden for beskæftigelse (Jensen et al., 2012; Hansen, 2015; Hansen, 2017).

Gennem sundhedsfremmende tilbud oplever beboere at opnå øget viden, bevidsthed og motivation til en sund livsstil (Dinesen, 2014; Hansen, 2015). Endvidere har aktivitetstypen potentiale til at brobygge videre til andre sundhedstilbud. Det Boligsociale Fællessekretariat konkluderer, at besøg i sundhedscaféerne i Aarhus har fået 28 % af respondenterne til at opsøge andre tilbud i nærområdet, mens 19 % har opsøgt tilbud hos Folkesundhed Aarhus, og 12 % har opsøgt egen læge (Hansen, 2017). Sundhedscaféer har herudover gjort det nemmere for foreninger at henvise enkeltpersoner til sundhedssamtaler og helbredstjek samt iværksætte særlige initiativer (Jensen et al., 2012).

Evalueringer viser, at sundhedsambassadører kommer bredt ud til beboergrupper i boligområdet (f.eks. kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, ældre beboere, mindre ressourcestærke beboere og mænd), og at de beboere, der har været i kontakt med dem, generelt er tilfredse med deres indsats (Oxford Research, 2012). Det er særligt sundhedsambassadørernes kompetencer og personbårne indsats, der har betydning for, hvorvidt projektet lykkes. Der peges på deres evne til at skabe tryghed, opbygge netværk, social og kulturel forståelse og mobilisere personer fra målgruppen.

Evalueringer viser, at sundhedsambassadører har været med til at øge målgruppens viden om sundhed, og repræsentanter fra målgruppen tilkendegiver, at de har ændret adfærd og spiser sundere og dyrker mere motion end tidligere (Hansen, Mygind & Duus, 2008; Oxford Research, 2012).

LÆS MERE HER

Hansen, 2015: Evaluering af Projekt Sundhedscaféer. CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling & Det Boligsociale Fællessekretariat.

Sigurd & Darsø, 2013: Boligsociale Sundhedsindsatser – Baggrund og kortlægning af sundhedsfremmende indsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

TIDLIG FOREBYGGELSE AF NEGATIV SOCIAL KONTROL, RADIKALISE- RING OG EKSTREMISME

Der er potentiale i at arbejde målrettet og vidensbaseret med forebyggelse af negativ social kontrol, ekstremisme og radikalisering på det boligsociale felt. Metodisk og aktivitetsmæssigt kan arbejdet tage mange former, men der er udbredt fokus på holdningsbearbejdning, demokratiske færdigheder og dialog.

MÅLGRUPPE

I Danmark foregår forebyggende arbejde på et opbyggende, foregribende og indgribende niveau. Det boligsociale arbejde med forebyggelse af negativ social kontrol, radikalisering og ekstremisme er især en del af det opbyggende niveau. Her sker den tidlige forebyggelse gennem brede opbyggende indsatser, som har til formål at styrke beboernes sociale, demokratiske og kritiske kompetencer og herigennem fremme deres aktive medborgerskab samt handle- og deltagelsesmuligheder i samfundslivet. Det har en forebyggende virkning, da det kan øge beboernes modstandskraft mod gruppepres og afvigende fællesskaber (Oxford Research, 2018; SIRI, 2019).

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	B
Metode	C
Implementering	D
Virkning	D

De opbyggende indsatser er som udgangspunkt målrettet alle beboere, men kan også have fokus på særlige grupper – såsom børn og unge, trosfællesskaber eller beboere med etnisk minoritetsbaggrund – hvis de oplever negativ social kontrol eller har risikoadfærd i forhold til ekstremisme og radikalisering (Rambøll, 2017; Galal & Liebmann, 2020).

Undersøgelser peger på, at borgere med etnisk minoritetsbaggrund i højere grad oplever negativ social kontrol end resten af befolkningen, og at problemstillingen forekommer oftere i udsatte boligområder (Danneskiold-Samsøe et al., 2019; Følner et al., 2018). Negativ social kontrol er kendetegnet ved begrænsninger i retten til selvbestemmelse, som forhindrer den enkelte i at realisere sine ønsker og potentialer. Det kan f.eks. være relateret til manglende ligebehandling eller deltagelse i samfundets fællesskaber (Galal & Liebmann, 2020).

Negativ social kontrol kan finde sted i forskellige sociale sammenhænge, såsom i familien, omgangskredsen eller nærmiljøet i boligområdet. Det er både kvinder, mænd, piger og drenge, der er udsat for negativ social kontrol (Jensen et al., 2018b; Liverstage, 2018). I udsatte boligområder kan det f.eks.

dreje sig om kontrol og gruppepres blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund i forhold til ikke at være i arbejde eller ikke at tillade ens børn at deltage i foreningslivet (Følner & Kristensen, 2020; Lunar et al., 2023; Houmøller & Lunar, 2024). Blandt unge drenge kan det handle om kontrol og gruppepres i forhold til ikke at danne sociale relationer uden for boligområdet. Kontrol og gruppepres kan føre til manglende deltagelse i mangfoldige fællesskaber og svagt tilhørsforhold til samfundet (Lunar et al., 2021).

Radikalisering og ekstremisme er problemstillinger, som er tæt relateret til manglende tilhørsforhold til samfundet, marginalisering, social eksklusion og diskrimination (Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2018). Ekstremistisk adfærd kommer til udtryk ved afvisning af demokratiske værdier og kan tage form som forenklede verdensopfattelser, intolerance og manglende respekt for andres synspunkter, frihed og rettigheder. Holdningerne kan ledsages af voldelige handlinger for at opnå et politisk, religiøst eller ideologisk mål. Radikalisering er den proces, hvor en person eller gruppe udvikler ekstremistiske holdninger og støtter ulovlige eller voldelige handlinger for at fremme deres ekstreme holdninger (Ekspertgruppen til forebyggelse af radikalisering, 2015).

I udsatte boligområder er fokus ofte på marginaliserede unge mænd med ikke-vestlig baggrund som værende i risikogruppe for radikalisering og ekstremisme. Ligeledes er der fokus på højreekstremistiske miljøer, der er præget af volds- og våbenfascination (Mehlsen & Liversage, 2019). Aktuelt er der opmærksomhed på, hvordan ekstremistiske holdninger udspiller sig på onlineplatforme, som kan radikalisere sårbare børn og unge, der søger anerkendelse og tilhørsforhold (Petersen & Peters, 2020).

METODE

En metode, der kan styrke medborgerskabskompetencer og har potentiale i forhold til forebyggelse

af negativ social kontrol, ekstremisme og radikalisering, er demokratisk dannelse. I denne metode arbejder boligsociale medarbejdere målrettet med beboernes viden om deltagelsesmuligheder, platforme for indflydelse samt rettigheder og pligter i samfundet; beboernes færdigheder og udvikling af demokratiske kompetencer som kritisk tænkning, dialog, argumentation og konfliktløsning; samt beboernes indstilling til andre og udvikling af værdier som tolerance, respekt, medansvar og medbestemmelse (Lunar et al., 2021; Lunar & Wilbour, 2023).

I arbejdet med demokratisk dannelse er det centralt, at boligsociale medarbejdere har en undrende og nysgerrig tilgang, hvor de fordomsfrit udfordrer beboerne på deres synspunkter, forståelser og måder at gøre ting på. Grundtanken er at skabe refleksion og fælles dialog og herigennem arbejde med holdningsbearbejdning, hvor beboerne får mulighed for at udtrykke sig om egne valg, interesser og meninger – og derigennem udvider deres forståelse af at være samfundsborger. Det viser litteraturen er grundlæggende for at kunne sætte grænser og reagere, hvis man selv eller andre bliver udsat for negativ social kontrol (Houmøller & Lunar, 2024; Lidén & Bredal, 2017; Liversage & Mehlsen, 2021).

En anden central metode i forhold til forebyggelse af negativ social kontrol, ekstremisme og radikalisering er peer-to-peer. Grundtanken er, at ligesindede mødes og skaber værdi for hinanden ud fra deres specifikke behov og ønsker (Jensen & Olsen, 2019). Borgere kan være peers, hvis de har samme sociale udfordringer, taler samme modersmål, har samme kulturelle baggrund, selv har oplevet negativ social kontrol etc. I det boligsociale arbejde kan peer-fællesskaber være en platform for at skabe læring og samfundsforståelse hos beboere om emner som ligestilling mellem køn samt rettigheder og pligter i samfundet. Ligeledes kan metoden virke forebyggende mod negativ social kontrol, ekstremisme og radikalisering, da beboere i relationen til deres peer kan få udfordret, nuanceret og debatteret deres normer og værdier samt øge deres kendskab til handle- og deltagelsesmuligheder i samfundslivet

(Lunar et al., 2021; Lunar et al., 2023; Houmøller & Lunar, 2024).

Undersøgelser viser, at beboeres oplevelse af negativ social kontrol og gruppepres er tæt forbundet med afgrænsede netværk i deres boligområde (Danneskiold-Samsøe et al., 2019). I det forebyggende arbejde er det derfor essentielt at skabe sociale relationer og forbindelser mellem beboere og samfundet – både til borgere uden for boligområdet, til myndigheder og til forskellige aktører (Lunar et al., 2021). Øget kendskab og tillid til andre mennesker på tværs af skel kan øge tolerance og accept af forskellighed og dermed reducere fordomme og polariseringer, som udgør risikofaktorer i forhold til at blive tiltrukket af f.eks. ekstremistiske miljøer (Mehlsen & Liversage, 2019).

IMPLEMENTERING

Forebyggelse af negativ social kontrol, ekstremisme og radikaliserings er stadig et spædt forsknings- og arbejdsfelt i Danmark. Dels er der behov for viden om virkningsfulde indsatser, aktiviteter og metoder (Danneskiold-Samsøe et al., 2019; Rambøll, 2017). Dels er der behov for praksiserfaring med implementering af aktiviteter og indsatser, heriblandt i minoritetsetniske miljøer (Følner & Kristensen, 2020; Følner & Hendriksen, 2023).

CFBUs kortlægning viser, at negativ social kontrol i stigende grad er en problemstilling, som boligsociale helhedsplaner har direkte fokus på (Lunar & Houmøller 2023). I forebyggelsesarbejdet i udsatte boligområder er det centralt at samarbejde med andre aktører, da ingen kan eller skal løse problemstillinger som negativ social kontrol alene (SIRI, 2019a; Rambøll, 2018a). Da boligsociale medarbejdere er lokalt placeret, har bred indsigt i beboerne og har andre observationer og indsigter at trække på, er de en vigtig aktør og samarbejdspart i forhold til at afdække og forstå kompleksiteten af de problemstillinger, der ligger til grund for negativ social kontrol etc. CFBUs rapporter om negativ social kontrol viser, at det er nødvendigt ikke blot at fokusere på det

enkelte individ og ofre for negativ social kontrol, men at forebyggelsesarbejdet også bør involvere familier, sociale netværk og lokalmiljøer, hvor kontrollen kan udspringe fra eller blive understøttet (Lunar et al., 2023; Lunar & Wilbour, 2023; Houmøller & Lunar, 2024).

En barriere for identifikation af – og arbejdet med – forebyggelsesemner er usikkerhed og uenighed blandt medarbejdere om, hvornår noget udgør negativ social kontrol, og hvordan de bedst arbejder med emnet (Følner & Kristensen, 2020; Lunar et al., 2023; Houmøller & Lunar, 2024). Derfor er det væsentligt, at medarbejdere på det boligsociale felt har fokus på sparring og samarbejde om deres arbejde med forebyggelse. En anbefaling er at lave en procedure i helhedsplanens medarbejdergruppe om, hvordan de forstår, håndterer og arbejder med forebyggelse (Lunar et al., 2021).

VIRKNING

Det kan være svært at isolere og måle virkningen af det tidlige forebyggelsesarbejde (Liversage, 2018). Dog peger undersøgelser på, at målrettet arbejde med at opbygge medborgerskabskompetencer samt styrke sociale, demokratiske og kritiske kompetencer kan virke forebyggende på negativ social kontrol, ekstremisme og radikaliserings. Det hænger sammen med, at disse kompetencer kan øge borgernes handle- og deltagelsesmuligheder samt styrke deres modstandskraft i forhold til afvigende normer og handlinger, antidemokratiske fællesskaber og gruppepres (Rambøll, 2017; Galal & Liebmann, 2020).

I en dansk kontekst har VIVE (Liversage & Mehlsen, 2021) lavet en kvalitativ undersøgelse af tre forebyggende indsatser over for negativ social kontrol og radikaliserings. Undersøgelsen har bl.a. følgende tre indsigter om forebyggelsesarbejdet, som boligsociale medarbejdere kan lade sig inspirere af:

- Der er ræson i at arbejde med forebyggende aktiviteter, der er mere intense, og som strækker

sig over længere tid, så aktiviteterne har bedre forudsætninger for at rykke på borgeres holdninger og praksisser (se Liversage & Mehlsen, 2021).

- En faktabaseret tilgang fungerer godt, når ønsket er at påvirke holdninger og syn på bestemte emner. Formidling af fakta kan virke engagerende, åbne op for nye perspektiver og skabe bevidsthed om handlemuligheder. Det kan ske ved at inddrage fagpersoner, der kan skabe ny viden om f.eks. negativ social kontrol, radikaliseringsprocesser eller rettigheder i samfundet (se Liversage & Mehlsen, 2021).
- Forebyggende aktiviteter kan med fordel inddrage erfaringer med diskrimination hos deltagerne selv eller ved at høre om andres erfaringer med emnet. Fokus på diskrimination er vigtig i forhold til at forebygge, at særlig personer med etnisk minoritetsbaggrund ikke begynder at søge sammen i etnisk lukkede grupper og tage afstand fra andre i samfundet (se Liversage & Mehlsen, 2021).

Herudover kan forskellige indsatser og aktiviteter indeholde forebyggende elementer i forhold til negativ social kontrol, ekstremisme og radikalisering gennem målrettet arbejde med beboeres holdninger, værdier og praksisser. Det kan f.eks. omhandle børneopdragelse, seksualitet eller velfærdssystemet. Eksempler på veldokumenterede indsatser i en dansk kontekst, der i nogen grad arbejder med forebyggende elementer gennem peer-to-peer-metoden, er Bydelsmødre (se Christensen et al., 2010; Deloitte, 2015) og Mindspring (se Frederiksen et al., 2015; SIRI, 2018).

LÆS MERE HER

Houmøller, K. & Lunar, S., 2024: Hvordan forstår og arbejder den boligsociale indsats med negativ social kontrol? Center for Boligsocial Udvikling

Lunar, S. & Wilbour, A.H., 2023: Boligsocialt blik for negativ social kontrol – En kortlægning af helhedsplaners fokus på negativ social kontrol i udsatte boligområder. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling

Lunar, S., Langkilde, S.M., Wilbour, A.H. & Grønvad, J.F., 2023: Når negativ social kontrol står i vejen for job blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund. En erfaringsopsamling om det faglige arbejde med at forebygge negativ social kontrol. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling.

Lunar et al., 2021: Medborgerskab, sammenhængskraft og social integration. En undersøgelse af, hvordan flere beboere kan deltage aktivt i samfundet og blive del af mangfoldige fællesskaber. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

TRYGHEDSVANDRINGER

En tryghedsvandring er en planlagt gåtur gennem et boligområde, hvor beboere, boligorganisation, kommune og politi diskuterer og udpeger konkrete utryghedsskabende forhold i boligområdet. Efter vandringen gennemfører myndigheder og boligorganisation en række tiltag for at få rettet op på problemerne.

MÅLGRUPPE

Det er veldokumenteret, at utrygheden blandt beboere i udsatte boligområder i Danmark er højere end i andre danske byområder (se f.eks. Rigspolitiet, 2018). Dog er der en generel høj tryghed og trivsel i de udsatte boligområder, hvor syv ud af ti beboere oplever, at de er trygge i deres boligområde. Dette er lavere end andelen i befolkningen, hvor ni ud af ti beboere er trygge i deres boligområde. Denne forskel hænger bl.a. sammen med, at der er en større social udsathed i de udsatte boligområder, og socialt udsatte beboere trives ofte dårligere og føler sig mindre trygge (Christensen et al., 2019b).

I udsatte boligområder er der stærke fortællinger om tryghed og utryghed – både blandt beboere, boligsociale medarbejdere, professionelle samarbejdspartnere og det omgivende samfund. Det er fortællinger, som beboerne i områderne har svært ved at glemme. En utryghedsskabende episode som et overfald, et tyveri eller en bilafbrænding kan derfor præge beboernes aktuelle tryghedsoplevelse af boligområdet, selvom episoden fandt sted for flere år siden (Christensen et al., 2019b). En anden kilde

til utryghed er de fysiske omgivelser, som påvirker beboernes oplevelse af, hvor trygt det er at færdes ude i deres boligområde (Scherg, 2016; Nørgaard et al., 2021). Er boligområdet præget af hærværk, skrald og mangelfuld gadebelysning, vil en del beboere sandsynligvis afholde sig fra at færdes ude om aftenen grundet utryghed. Problemer med nedslidte og misligholdte omgivelser skyldes ofte, at der er uklare om, hvem der har ansvaret for boligområdets vedligeholdelse, eller at de ansvarlige ikke tager deres opgave på sig.

Målgruppen for tryghedsvandringer er i sidste ende alle beboere i et boligområde, idet tryghedsvandringer har som målsætning at gøre boligområdets omgivelser tryggere at færdes i for alle. De fleste beskrivelser af metoden fokuserer på tryghedsvandringer målrettet områdets voksne beboere samlet set, men der er også eksempler på tryghedsvandringer for særlige befolkningsgrupper, f.eks. børn og unge (Teimouri et al., 2011) eller tryghedsvandringer for kvinder (Whitzman et al., 2009).

Selve tryghedsvandringen har to mere snævert definerede målgrupper: For det første beboere med viden om utryghedsskabende forhold i deres boligområde. Det er vigtigt, at de deltagende beboere repræsenterer forskellige aldre, køn og etniske grupper, da grupperne færdes i området på forskellige måder og har forskellige opfattelser af tryghed og utryghed i området. Og for det andet myndighedspersoner, som har mulighed for at ændre på disse forhold, typisk fra boligforeningen, repræsentanter for kommunens teknik- og miljø- eller andre relevante forvaltninger samt politiet.

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	A
Implementering	B
Virkning	C

Ved at deltage i tryghedsvandringerne, får beboerne indflydelse og er med til at skabe forandring for sig selv og andre beboere. Når forskellige grupper af beboere mødes for at løse fælles udfordringer, er det samtidig med til at skabe sociale bånd på tværs af beboerne, styrke oplevelsen af at have fælles normer og værdier med andre og øge tilhørsforholdet til boligområdet (Lunar et al., 2021).

METODE

En tryghedsvandring er en planlagt gåtur gennem et boligområde, hvor beboere, boligselskab, kommune og politi diskuterer og udpeger konkrete utryghedsskabende forhold i boligområdet. Tryghedsvandringer gør de deltagende aktører i stand til – i fællesskab – at koble den oplevede utryghed blandt beboerne i boligområdet med utryghedsskabende faktorer og problemer samt at pege på konkrete tryghedsfremmende løsninger.

En tryghedsvandring organiseres af en arrangør og initiativtager, der særligt har ansvar for rammesætningen af tryghedsvandringen, og for at organisere forløbet før, under og efter vandringen. Arrangøren af tryghedsvandringen skal have et grundigt kendskab til lokalområdet både i forhold til dets fysiske opbygning og dets beboere. Alle kan i princippet arrangere en tryghedsvandring. Det anbefales dog, at den, der leder selve tryghedsvandringen, har erfaring med at facilitere inddragelsesprocesser. Det er facilitators opgave at sørge for, at samtalen er åben, og at alle bliver hørt. Det er også facilitators opgave at sørge for, at dialogen bliver konstruktiv, og at løsninger løftes frem (Göteborgs Stad, 2010; Det Kriminalpræventive Råd, 2010). Det varierer i praksis, hvem der har fungeret som arrangør, men typisk har tryghedsvandringerne været forankret enten hos politiet, kommunen eller boligselskabets boligsociale helhedsplan.

Selve tryghedsvandringen består i en besigtigelse af boligområdet, hvor man i fælles flok bevæger sig til fods gennem området af en på forhånd planlagt rute. Under vandringen foregår der en systematisk identifikation af de problemer og forhold, der skaber utryghed

i området. Der anvendes en protokol til billedokumentation, beskrivelser, aftaler, tiltag og placering af ansvar for opfølgning (se eksempel på protokol i Christensen et al., 2013b). Vandringen afsluttes med et opsamlende møde, hvor de notater, arrangøren har gjort undervejs på ruten, bliver læst op og diskuteret. Det giver deltagerne mulighed for at prioritere de identificerede problemstillinger samt at komme med supplerende bemærkninger og forslag til løsninger. Det giver samtidig mulighed for at fordele ansvaret for det videre arbejde med at implementere løsningerne. Efter vandringen gennemfører myndigheder og boligselskab en række tiltag for at få rettet op på problemerne (Christensen et al., 2013b).

En tryghedsvandring er således en demokratisk proces, hvor forskellige grupper af beboere og myndighedspersoner får mulighed for at gå i dialog, udveksle synspunkter og sammen nå frem til nye nuancerede løsninger. På den måde kan tryghedsvandringer også bidrage til at udvikle gensidig respekt, anerkendelse og tillid, både mellem grupper af beboere og mellem beboere og myndighedspersoner (Lunar et al. 2021).

IMPLEMENTERING

Der er talrige erfaringer med tryghedsvandringer i udsatte boligområder især i Sverige, men også i en dansk kontekst (Christensen et al., 2013b). Implementeringen af vellykkede tryghedsvandringer hviler på en grundig forberedelse, hvor der i planlægningsfasen er et tæt samarbejde mellem kommune, boligselskab og politi med en aktiv inddragelse af nøglepersoner blandt de lokale beboere, f.eks. medlemmer fra afdelingsbestyrelsen i områdets almene boligafdelinger (Christensen et al., 2013b; Jensen et al., 2013). Er tryghedsvandringen målrettet særlige målgrupper, f.eks. børn og unge, er inddragelsen af disse målgrupper i forberedelsesarbejdet særdeles vigtig (Teimouri et al., 2011).

Et handlekraftigt operationelt samarbejde bestående af centrale myndighedspersoner øger den gensidige forpligtelse i implementeringsfasen og styrker koordineringen af indsatser og drift i boligområdet

efter tryghedsvandringen (Christensen et al., 2013b; Jensen et al., 2013; Sønderby, 2013).

I forhold til rekrutteringen af deltagere er det vigtigt, at der er repræsentation af forskellige aldersgrupper, køn og etniske grupper, fordi grupperne færdes i området på forskellige måder og har forskellige opfattelser af tryghed og utryghed i området. Generelt bør der maksimalt være 20 deltagere på en vandring for at sikre mulighed for en samlet dialog undervejs (Andersson-Ek, 2009; Göteborgs Stad, 2010).

Det anbefales at bruge forskellige typer af kommunikation for at nå ud til beboerne. Skriftlig kommunikation rammer nogle, men ikke nødvendigvis alle. Det kan her være en god idé at supplere med et møde, f.eks. i områdets beboerhus, og informere om vandringen. Det kan også overvejes, om lokalpressen er relevant at involvere for at sprede budskabet yderligere (Sønderby, 2013).

En implementeringsbarriere i forhold til tryghedsvandringer er, at de udpegede problemer ikke bliver løst, fordi der er tvivl om grænsedragning og placering af et ansvar. Dette kan typisk være opstået i forbindelse

med en dialog om en mindre matrikel under tryghedsvandringen, som for de deltagende befinder sig i en slags ingenmandsland eller grænseområde mellem forskellige grundejere, f.eks. kommune og boligselskab. En uklarhed eller uenighed omkring netop myndigheds- og vedligeholdelsesansvaret for et sådant grænseområde kan resultere i, at der ikke kan følges op med handling, før ansvarsspørgsmålet er afklaret.

En anden implementeringsbarriere handler om manglende prioritering fra arrangørens side, hvor der ikke investeres tilstrækkelig tid og ressourcer i planlægningsfasen til at afstemme forventninger og forpligte de deltagende professionelle aktører med risiko for, at tryghedsvandringen ender med dialog, men ingen reel opfølgning.

Endelig kan økonomien udgøre en implementeringsbarriere. Hvis der ikke i planlægningen af tryghedsvandringen er indgået en aftale med de ansvarlige aktører om finansiering af eventuelle tryghedsfremmende tiltag i boligområdet, kan en sådan uklarhed om finansieringen forsinke processen, så det bliver svært at realisere de forbedringer, der er behov for (Sønderby, 2013).

VIRKNING

Der er ikke foretaget systematiske undersøgelser af sammenhængen mellem gennemførte tryghedsvandring og udviklingen i tryghedsniveauet blandt beboerne i det givne boligområde.

CFBU's undersøgelse af tryghedsvandring viser, at de i forskelligt omfang fører til tryghedsskabende fysiske forbedringer i boligområdet, hvilket antageligt bidrager til at nå målsætningen om at gøre boligområdet tryggere for alle beboere. Halvdelen af de problemer, der blev identificeret på de undersøgte vandring, var ifølge deltagerne blevet løst inden for et halvt til halvandet år. Det var især konkrete problemer som manglende vedligehold, manglende beskæring af træer og buske, graffiti, hærværk, sikring af døre m.m., der var blevet udbedret. Mere komplekse, omfattende og økonomisk tunge problemer som manglende belysning, trafikale problemer og udnyttelsen af ubenyttede arealer var i mindre grad blevet løst, men nogle var på vej til at blive det (Christensen et al., 2013b).

Andre studier peger ligeledes på, at effekten af tryghedsvandring kan aflæses i de fysiske tiltag, der gennemføres på foranledning af vandringerne. Derudover kan afledte effekter være en øget mobilisering af områdets beboere og en øget bevidsthed og viden om, hvordan man kan påvirke og forbedre lokalområdets fysiske miljø (Whitzman et al., 2009).

På trods af mange gode viljer er der mange tiltag, som ikke implementeres – i hvert fald ikke på den korte bane. Det kan være med til at skabe en vis skuffelse og frustration hos de beboere og brugere af området, der har brugt tid på at deltage i tryghedsvandringen og fået den opfattelse, at problemerne nu ville blive løst, og det peger igen på vigtigheden af forventningsafstemning inden vandringen (Christensen et al., 2013b).

LÆS MERE HER

Christensen et al., 2013b: Tryghedsvandring – resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandring i udsatte boligområder 2010-2012. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2019b: Tryghed og trivsel i de udsatte boligområder – Undersøgelse af den aktuelle trygheds- og trivelsituation i de udsatte boligområder – en del af evalueringen af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Teimouri et al., 2011: Tryghedsvandring ur barns perspektiv. Erfarenheter från fyra pilotprojekt – Steg för steg-manual. Kultur i Väst.

UDDANNELSES- RETTEDE INDSATSER FOR UNGE

Uddannelsesrettede indsatser for unge dækker over en bred vifte af aktiviteter, hvor den boligsociale indsats bruges som platform for tværfagligt og helhedsorienteret samarbejde mellem fagprofessionelle. Indsatserne tilbyder støtte, afklaring og vejledning til unge i udskolingen og i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

MÅLGRUPPE

I Danmark er der ca. 45.000 unge under 25 år, som hverken er i uddannelse eller beskæftigelse. Lidt mere end hver tredje af disse unge har 'siddet fast' uden for uddannelse og beskæftigelse i flere år, mens hver femte har haft tilknytning til en ungdomsuddannelse eller ansættelse, men er faldet fra igen (Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed, 2023). Det indikerer, at overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse for mange unge er zigzaggende snarere end lineær og kortvarig, hvorfor overgangen ikke nødvendigvis afsluttes i det øjeblik, den unge påbegynder en ungdomsuddannelse.

I landets udsatte boligområder er andelen af unge, som befinder sig uden for uddannelse og beskæftigelse særligt høj. Her er det cirka hver fjerde ung mellem 18 og 29 år, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse og ikke er i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse. Det svarer til dobbelt så mange som i befolkningen generelt og afspejler en ulighed i unge menneskers livschancer. Unge i udsatte boligområder er således i højere risiko for at befinde sig i en udsat position uden uddannelse og beskæftigelse i det tidlige voksenliv (Christensen et al., 2022).

Ser vi mere generelt på gruppen af unge, som er i risiko for at stå uden for uddannelse og beskæftigelse, er der tale om en divers gruppe. Det er unge, der lever med forskellige livssituationer og -omstændigheder, som både kan henføres til de sociale forhold, som omgiver dem, og individuelle faktorer. Nogle livsomstændigheder eller risikofaktorer er i højere grad kendetegnende for unge, der i en alder af 25 år har haft et zigzaggende uddannelsesforløb, end for unge, der har haft en mere lige vej i uddannelsessystemet (Slottved et al., 2022). Der er en række

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	B
Implementering	B
Virkning	B

kendetegn, som præger unge, der har haft et zigzaggende uddannelsesforløb:

- De unges forældre har selv mere begrænset formel uddannelses- og arbejdsmarkedserfaring. Det betyder bl.a., at de unge har ringere forudsætninger for at få støtte og sparring om deres uddannelses- og jobmuligheder i familien.
- I forhold til de unges skolegang gælder, at de fagligt set forlader grundskolen med lavere karakterer, mens de socialt gør sig mere negative skoleerfaringer.
- For unge med et zigzaggende uddannelsesforløb er det endvidere mere normalt at have nære venner, som selv står uden for uddannelse eller beskæftigelse, ligesom en større andel af de unge enten har været sigtet eller dømt for kriminalitet.

Der er således behov for, at det boligsociale arbejde bidrager til et system af uddannelsesrettede indsatser omkring de unge, der tilsammen har blik for, at livssituationer i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse for mange unge udvikler sig dynamisk. Det indebærer bl.a., at de unges vej til uddannelse og beskæftigelse kan være forbundet med kompleksitet og risiko for et eller flere frafald. Dette fokus er relevant i såvel forebyggende og uddannelsesrettede indsatser i udskolingen som indsatser målrettet ældre unge.

METODE

Formålet med de uddannelsesrettede indsatser er at understøtte unges refleksion og afklaring i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse, herunder skabe et helhedsorienteret samarbejde om de unge. Det boligsociale bidrag er karakteriseret ved en relationel og tillidsopbyggende tilgang, der tager afsæt i de unges egne perspektiver og livsomstændigheder. Indsatserne har ofte udgangspunkt i socialfaglige og pædagogiske tilgange og er præget af en høj grad af fleksibilitet og metodefrihed, der sikrer, at

indsatserne matcher de unges behov. Det er således ikke nødvendigvis et snævert uddannelsesfokus, der er omdrejningspunktet i indsatserne, men først og fremmest de unges hverdagsliv og forudsætninger for overhovedet at gennemføre en ungdomsuddannelse. Mange unge i udsatte positioner har ofte brug for anden hjælp, inden de er klar til at starte i uddannelse (Madsen et al., 2021).

Hovedelementet i de uddannelsesrettede indsatser er typisk åben rådgivning, hvor unge kan opsøge hjælp og sparring eller guides videre til andre relevante aktører såsom UU-vejleder, jobcenter, mentorordninger eller behandlingstilbud. I indsatserne samarbejdes der også med andre lokale tilbud, såsom SSP og klubber, om at identificere og opsøge unge, der har behov for hjælp (Madsen et al., 2021).

Et formål kan være at følge de unge over tid med henblik på at forebygge frafald fra en ungdomsuddannelse. Overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse er en særlig risikofyldt periode i unges liv (Bolvig et al., 2019), hvorfor fastholdelse i uddannelse er et centralt fokusområde. Uddannelsesindsatsen slipper derfor ikke nødvendigvis de unge, når de først er startet på en ungdomsuddannelse, men kan omfatte fastholdelsesindsatser som mentorstøtte eller koordinering med andre aktører, hvis den unge har meget fravær.

Det har stor betydning, at medarbejderne i de uddannelsesrettede indsatser bliver kendte ansigter i området, da dette kan være med til at skabe en tillidsfuld relation til de unge. Det kan f.eks. dreje sig om UU-vejledere, mentorer og boligsociale ungevejledere. Det kan være hensigtsmæssigt for indsatsernes tilgængelighed og relevans for de unge, at de foregår i lokale omgivelser, som de unge kender og er trygge ved, og f.eks. i tilknytning til andre aktiviteter (Madsen et al., 2016). Det kan være sammen med en lektiecafé eller forældrenetværksmøder (Læs mere om lektiecaféer i aktivitetsbeskrivelsen af "Lektiecaféer").

De uddannelsesrettede indsatser forudsætter en række kompetencer blandt de medarbejdere, som

indgår i samarbejdet omkring de unge. Det er ikke nødvendigt, at den enkelte medarbejder besidder alle kompetencerne, og behovet afhænger af, hvilke konkrete aktiviteter der igangsættes (Christensen et al., 2018b; Madsen et al., 2016). Blandt de væsentlige kompetencer er en pædagogisk, socialfaglig kompetence og evnen til at skabe troværdige og tillidsbase-rede relationer til de unge. Strategiske kompetencer og evnen til at inddrage samarbejdspartnere er samtidig vigtigt, idet det boligsociale bidrag ofte udgør et supplement til den kommunale kernerdrift på ungeområdet (Christensen et al., 2022c). Endelig er faglige kompetencer specifikt rettet mod det konkrete indhold i indsatsernes aktiviteter vigtige, det kan f.eks. være færdigheder i forbindelse med afholdelse af arrangementer eller færdigheder forbundet med de forløb, de unge gennemfører (Christensen et al., 2018b). Afhængigt af om indsatsen har fokus på at yde uddannelsesvejledning eller brobygge til UU-vejledere, kan det også være nødvendigt med uddannelsesfaglig viden.

De konkrete elementer i de boligsociale uddannelsesrettede indsatser kan bestå af mange forskellige aktiviteter afhængigt af de unges livssituation, ungegruppens sammensætning, medarbejdernes kompetencer, eksisterende ungetilbud og samarbejdspartnere i boligområdet. Fordi disse forhold ofte ændrer sig, kan det være relevant løbende at justere elementerne og snitflader til samarbejdspartnere. Elementerne kan bl.a. være:

- **Individuelle forløb:** Tilpasset den enkelte unges behov og bygget på den tillidsfulde relation. Den individuelle indsats gør det muligt at tage afsæt i den enkelte unges behov og udfordringer (Sværke et al., 2012).
- **Gruppeforløb:** F.eks. virksomhedsbesøg eller fælles forløb for grupper af udvalgte unge, som kan spejle sig i hinanden og dele udfordringer (Madsen et al., 2017).
- **Lektiecafé:** Hvor de unge kan få hjælp til deres uddannelsesforløb i et miljø, hvor de kan møde andre unge med lignende behov.

- **Rollemodeloplæg:** Oplæg fra unge rollemo-deller, som de unge kan relatere til, kan være inspirerende og udbytterige. Læs mere under aktivitetstypen "Rollemodeller".
- **Informationstiltag:** Hvor kommunikationen er tilpasset tilhørerne, som både kan være de unge og/eller deres forældre, og tager højde for sprog og samfundsforståelse og indbyder til dialog (Breau et al., 2015b).
- **Forældreinddragelse:** Selvom forældrene ikke altid kan støtte deres børn fagligt, har de mulighed for at vise engagement gennem aktiv deltagelse, der gavner den unge. F.eks. ved at hjælpe den unge op om morgenen, tage initiativ til dialog om den unges trivsel, være engageret i skolen og ikke mindst være opmærksom på egne forventninger til deres barn. Inddragelsen kan ske ved fællesspisning, en Facebook-side, en temadag m.m. (Olesen et al., 2012).

IMPLEMENTERING

Uddannelsesrettede indsatser kan tilrettelægges på flere forskellige måder, og følgende tre overordnede typer af modeller er afprøvet i boligsocialt regi: For det første netværksbaseret samarbejde, hvor de boligsociale medarbejdere samarbejder ad hoc med relevante aktører om uddannelsesvejledning, herunder UU-vejledning, skoler, ungdomsuddannelser og virksomheder. Denne model er nem at etablere og kan være effektiv til at adressere specifikke problemstillinger. Den boligsociale medarbejders rolle kan være at identificere og opsøge unge, afklare deres problemkompleks, fremme motivation og brobygge videre til relevante tilbud. Det kræver dog ressourcer at etablere samarbejdsrelationer og løbende koordinere på tværs af boligsociale medarbejdere og UU-vejledere. Modellen er samtidig sårbar over for medarbejderudskiftning og den personlige relation mellem de samarbejdende medarbejdere.

En anden model er fremskudt uddannelsesvejledning, hvor de kommunalt ansatte UU-vejledere rykker

ind i lokaler hos den boligsociale indsats. UU-vejlederne kan trække på deres uddannelsesfaglige viden og adgang til kommunale systemer, samtidig med at de drager fordel af at blive placeret tæt på, hvor de unge bor og færdes. Erfaringen viser, at det giver bedre forudsætninger for at rekruttere målgruppen og opbygge relationer – ligesom det muliggør en hurtigere identifikation og støtte til de unge, som f.eks. er i risiko for at falde fra deres uddannelse eller allerede er droppet ud. Erfaringen viser dog samtidig, at det kræver en betydelig etableringsindsats, før de unge opsøger vejledningstilbuddet. Der skal derfor udarbejdes en rekrutteringsstrategi, som omfatter både samarbejde og samtænkning med de øvrige tilbud i boligområdet.

I den tredje model integreres den kommunalt ansatte unge- eller uddannelsesvejleder i en delt ansættelse mellem den boligsociale helhedsplan og kommunen. I kraft af sin dobbeltansættelse kan den integrerede vejleder sikre sig, at indsatserne i boligområdet spiller sammen med de kommunale indsatser. Vedkommende er altid opdateret – både når det kommer til, hvad der rører sig i begge organisationer, og fagligt i forhold til ændringer i lovgivningen og uddannelsessystemet og kan derudover fungere som en fast tovholder, der følger den unge på tværs af forskellige indsatser. Det er afgørende, at indsatsen koordineres på tværs af de involverede organisationer, så medarbejderne oplever, at der er klare rammer for indsatsen (Madsen et al., 2016; Madsen et al., 2021).

VIRKNING

Et systematisk litteraturstudie af effekten af forskellige vejledningsmetoder og -redskaber i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse gennemført af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning viser, at de effektfulde vejledningsmetoder på mange måder matcher de uddannelsesrettede boligsociale indsatser for unge. Den systematiske kortlægning understreger betydningen af at tilbyde fremskudt og håndholdt uddannelsesvejledning for unge i udsatte boligområder. Der lægges f.eks. vægt på betydningen af den personlige relation

imellem den unge og vejlederen, at vejledningen tager udgangspunkt i den unges behov, og at den unges forældre og venner inddrages og medtænkes i vejledningen, således at vejledningen forholder sig til den unges livssituation (Larsen et al., 2011).

Den oplevede virkning blandt samarbejdspartnere viser, at de boligsociale uddannelsesrettede indsatser styrker målgruppens generelle faglige kompetencer, som evnen til at planlægge og gennemføre en opgave og håndtere forventninger og krav. Desuden styrkes sociale og personlige kompetencer hos målgruppen, herunder bl.a. samarbejdsevner og hverdagsmestring. Sidst men ikke mindst er der en oplevelse af, at de boligsociale uddannelsesaktiviteter styrker målgruppens tro på egne evner og kompetencer (Christensen et al., 2018b). En evaluering af en fremskudt uddannelsesvejledning i København viser, at indsatsen er lykkedes med at identificere unge uden for uddannelse, som ikke dukker op i kommunale systemer, og få fat i unge, som UU og jobcenter ellers ikke kan nå (Madsen et al., 2021).

LÆS MERE HER

Bolvig et al., 2019: Unge uden job og uddannelse – hvor mange, hvorfra, hvorhen og hvorfor? – En kortlægning af de udsatte unge i NEET-gruppen. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Frederiksen et al., 2015: Fokus på sårbare familier. En kortlægning af problemstillinger og indsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2016: Håndbog – Samarbejde mellem UU vejledninger og boligsociale indsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2021: Fremskudt Uddannelsesindsats. Slutevaluering af den boligsociale ungevejlederindsats i Københavns Kommune. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

ØKONOMISK RÅDGIVNING OG FOREBYGGELSE AF UDSÆTTELSE

Aktiviteten er målrettet socialt udsatte og overgældsatte beboere, der er i fare for at blive sat ud af deres lejlighed. At være overgældsat indebærer, at man ikke kan betale sine regninger, eller at gælden er større, end hvad ens indtægt kan bære. Økonomisk rådgivning kan i flere tilfælde føre til, at en udsættelse undgås, hvilket også betyder store besparelser for boligorganisationen og kommunen.

MÅLGRUPPE

Formålet med økonomisk rådgivning er primært at forhindre udsættelser, men det er også at tilbyde forebyggende hjælp, hvor beboere kan få støtte og rådgivning til f.eks. skat, budgetlægning og boligstøtte. Økonomisk rådgivning bidrager til, at beboeren får stabiliseret sin hverdagsøkonomi og får lagt en plan for vedligeholdelse af aftaler og gæld. Pludselige begivenheder som skilsmisse, fysisk eller psykisk sygdom eller mistet indkomst kan for denne gruppe beboere betyde, at de ikke er i stand til at opfylde deres gældsforpligtelser (BL, 2021c).

Den økonomiske rådgivning er målrettet de beboergrupper, der har størst risiko for at blive ramt af en fogedudsættelse, nemlig socialt udsatte og overgældsatte beboere (Espersen et al., 2016).

Målgruppen er typisk karakteriseret ved en kombination af beboere med lav indkomst, høj gæld og et lavt rådighedsbeløb. Det er ofte enlige eller enlige forsørgere, der befinder sig på kanten af – eller uden for – arbejdsmarkedet (Espersen et al., 2016; Larsen et al., 2017; Høst et al., 2012).

Hvert år sættes beboere ud af deres bolig på grund af manglende huslejebetaling. En fogedudsættelse kan have store personlige og sociale konsekvenser, og for en del beboere medfører det langvarig hjemløshed (Følner et al., 2015; Høst et al., 2012). En udsættelse er desuden forbundet med store økonomiske omkostninger, ikke kun for de berørte lejere, men også for boligorganisation, kommune og i sidste ende de øvrige beboere, som betaler en del af regningen i form af huslejestigninger (Larsen et al., 2017; Sønderby et al., 2014). Der er derfor et stort potentiale i at udføre økonomisk rådgivning.

METODE

Den økonomiske rådgivning har til formål at sikre, at beboerne får styr på deres økonomi og dermed bliver i stand til at fastholde deres bolig. Rådgivningen kan virke afværgende i forhold til aktuelle udsættelsessager, og den kan samtidig virke forebyggende

VIDENSNIVEAU	
Målgruppe	A
Metode	B
Implementering	B
Virkning	A

i forhold til lejere, der har problemer med at få økonomien til at hænge sammen og dermed på sigt kan blive udsættelsestruede. Indsatsen er derfor ikke rettet mod at afhjælpe lejeren i konkrete gældssaneringsager eller at bistå i forhandling med kreditorer, da gældsrådgivning af denne karakter kræver mere kvalificeret juridiske og økonomiske kompetencer.

Første led i indsatsen er identifikation og kontakt til målgruppen. Derefter er opgaven at finde ud af, hvad der er årsagen til de økonomiske problemer, og hvilken form for hjælp der er brug for (Larsen et al., 2017; Engberg, 2015). Selve den økonomiske rådgivning foregår primært ansigt til ansigt, men kan også foregå telefonisk. Rådgivningen kan bestå af flere elementer (Espersen et al., 2016):

- Generel information og vejledning
- Kortlægning af beboerens økonomi
- Udarbejdelse af realistiske planer for håndtering af egen økonomi og betaling af gæld
- Budgetlægning
- Psykologisk støtte undervejs i processen

VIGTIGE KOMPETENCER

HOS ØKONOMISKE RÅDGIVERE

De økonomiske rådgivere kan enten være frivillige eller professionelle ansat i helhedsplan, boligorganisation eller kommune (Espersen et al., 2016). Uanset om der er tale om frivillige eller professionelle rådgivere, er der en række faglige og personlige kompetencer, der skal være til stede.

I mange tilfælde kan der også være brug for en mere helhedsorienteret indsats i forhold til f.eks. sociale, juridiske eller sundhedsmæssige problemer, der rækker ud over beboerens økonomiske udfordringer. Her kan den økonomiske rådgiver vælge at yde en mere helhedsorienteret rådgivning eller brobygge videre til mere specialiserede tilbud (Espersen et al., 2016).

KOMPETENCER INDEN FOR

ØKONOMI OG RELEVANT LOVGIVNING

Fagligt skal de økonomiske rådgivere have kompetencer inden for økonomisk rådgivning og

budgetlægning samt kende de offentlige hjælpeforanstaltninger så godt, at de kan henvise beboeren til de rette specialiserede tilbud. Rådgiveren skal desuden have styr på den relevante lovgivning og regler på området, herunder også persondataforordningen. Rådgivere ansat i helhedsplanerne har ofte en baggrund som socialrådgivere, mens frivillige økonomiske rådgivere kan have en baggrund som økonomer, bankansatte revisorer, jurister, socialrådgivere eller lignende (Espersen et al., 2016; Engberg, 2015).

PERSONLIGE KOMPETENCER

Personlige kompetencer omfatter egenskaber som empati og nærvær. Økonomiske rådgivere skal være i stand til at arbejde opsøgende og kunne skabe tilidsfulde relationer til beboere, der i udgangspunktet ikke er modtagelige for hjælp. Det er vigtigt, at rådgiveren personligt magter at overskride den grænse, det er at træde ind i et fremmed menneskes liv i en meget sårbar og kompliceret situation (Rambøll, 2011; Larsen et al., 2017).

ROLLEN SOM ØKONOMISK RÅDGIVER

Endelig er det væsentligt, at den økonomiske rådgiver optræder med en vis uafhængighed og armslængde til boligorganisationen, som typisk vil være en vigtig kreditor i forhold til beboeren. Rådgiveren skal således kunne agere ud fra beboerens behov og interesser, uden at lade sig styre af boligorganisationens økonomiske interesse i at inddrive gæld. Som økonomisk rådgiver bør man således være sig bevidst – og være i stand til at håndtere – at man til tider kan opleve at stå i en dobbeltrolle (Espersen et al., 2016; Engberg, 2015).

IMPLEMENTERING

Økonomisk rådgivning er en udbredt aktivitet i udsatte boligområder, og der findes et landsdækkende netværk for økonomiske rådgivere i boligorganisationer og helhedsplaner, som er organiseret af Boligsocialnet. Netværket er åbent for alle, der laver økonomisk rådgivning i almene boligområder – enten som ansat i en boligsocial helhedsplan eller i

en boligorganisation. Information om netværket kan findes her: [Økonomiske rådgivere \(boligsocialnet.dk\)](https://www.boligsocialnet.dk/).

Ydermere igangsatte BL i 2020 en samlet indsats for at understøtte, at der i de almene boligorganisationer leveres professionelle økonomiske rådgivninger af høj kvalitet. Indsatsen omfatter en kvalitetsmodel for økonomisk rådgivning samt en kortlægning af de forskellige typer af rådgivninger, der ydes i de almene boligorganisationer samt et styrket netværk og erfaringsudveksling mellem sektorens økonomiske rådgivere (BL, 2021c).

SAMARBEJDE MELLEM FLERE AKTØRER

Økonomiske rådgivere har typisk et bredt samarbejde med mange forskellige aktører både med henblik på at få adgang til målgruppen og for at kunne yde en helhedsorienteret indsats. De vigtigste samarbejdspartnere er boligorganisationerne og de kommunale aktører, som har myndighed og ansvar for de relevante problemstillinger, borgerne oplever, f.eks. bostøtte teams, misbrugsbehandling og psykiatri (Espersen et al., 2016). Men også andre aktører som retshjælp, frivillige økonomiske rådgivninger, andre juridiske kompetencer f.eks. i forhold til asyl og opholdstilladelse er værd at nævne.

Samarbejdet med boligorganisationerne indeholder bl.a. deling af restancelister, hvor de økonomiske rådgivere kan få kendskab til de personer, der er bagud med betalingen af deres husleje, og dermed forsøge at rekruttere dem til den økonomiske rådgivning. Dog skal man være opmærksom på, at disse oplysninger er omfattet af databeskyttelsesloven (Larsen et al., 2017).

Økonomisk rådgivning kan også varetages af frivillige økonomiske rådgivere, som derved vil optræde som en anden samarbejdspartner. Her skal man være opmærksom på, at frivillige rådgivninger ofte har kortere åbningstider og længere ventetider. Når der benyttes frivillige økonomiske rådgivere, er der ofte lønnede heltids- eller deltidsmedarbejdere til koordinering, administration, faglig udvikling og andre støttefunktioner (Espersen et al., 2016).

KONTAKT TIL RELEVANTE BEBOERE

Ud over at borgerne kan rekrutteres ved hjælp af restancelister fra boligorganisationen, så kan borgerne også henvises fra kommunen eller andre aktører i de økonomiske rådgiveres netværk. En stor del af borgerne henvender sig selv til de økonomiske rådgivere på baggrund af f.eks. omdelte flyers og brochurer (Espersen et al., 2016).

Man bør have et fast lokale i boligområdet, hvor den personlige rådgivning kan finde sted, men rådgivning hjemme hos beboeren kan også tilbydes. Det kan være en fordel, da det foregår i beboerens vante omgivelser, og beboeren kan styre mødet. Samtidig kan det dog være grænseoverskridende, netop fordi det er i hjemmet (Engberg, 2015). Det kan således anbefales, at beboeren selv beslutter, hvor mødet skal afholdes, så det sikres, at han eller hun føler sig tryk (Engberg, 2015).

VIRKNING

Flere evalueringer viser, at udsatte borgere får relevant hjælp ved den økonomiske rådgivning, og at det gavner deres vilkår. Den rådgivningssøgende opnår et øget overblik over sin økonomi, hvilket skaber ro og giver en oplevelse af overskud i hverdagen (Ramboell, 2011). Den rådgivningssøgende får desuden hjælp til at få frigjort økonomisk råderum, at få sat gæld i bero, betalt af på gæld og at blive mødt med forståelse og indsigt (Espersen et al., 2016). Det er dog svært at konkludere på langtidseffekter af økonomisk rådgivning, da det er vanskeligt at opnå kontakt med brugerne et halvt år efter rådgivningen (Espersen et al., 2016).

VIRKNING PÅ ANTALLET AF UDSÆTTELSE

Evalueringer viser, at den økonomiske rådgivning også har positiv betydning for antallet af udsættelser. Projekt Råderummet, som havde til formål at forebygge og nedbringe antallet af udsættelser i 17 almene boligafdelinger på Bispebjerg i København, lykkedes med at nedbringe antallet af fogsager fra 62 til 20. Rådgiverne gennemførte 170 rådgivningsforløb med logbog og vurderede selv, at det lykkedes

at afværge en udsættelse permanent i 63 tilfælde og midlertidigt i 58 tilfælde (Følner et al., 2015).

FOREBYGGENDE INDSATSER

Derudover er det også undersøgt, hvorvidt økonomisk rådgivning kan betale sig selv hjem via forebyggende indsatser. Undersøgelsen viser, at boligorganisationen sparer 54.000 kr., hver gang det lykkes at undgå en fodedudsættelse. Samtidig sparer kommunen et større ukendt beløb, der går til bl.a. administration, opmagasinering af indbo og eventuel indlogering på herberg eller anbringelse af børn. Samlet set tyder undersøgelsen på, at indsatsen er økonomisk bæredygtig ved samfinansiering mellem kommune og boligorganisation (Larsen et al., 2017).

LÆS MERE HER

Espersen et al., 2016: Gratis økonomi- og gældsrådgivning i Danmark – Kortlægning og mulige modeller for fremtidig forankring. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Larsen et al., 2017: Sociale viceværter – en effektevaluering af sociale viceværters arbejde mod fodedudsættelser. CFBU – Center For Boligsocial Udvikling.

BL, 2021c: Kvalitet i økonomisk rådgivning i almene boligorganisationer. BL – Danmarks Almene Boliger.

CFBU'S UDGIVELSER 2011-2024

CFBU var et nationalt videnscenter under Ældre-, Social- og Boligministeriet, der fra 2009 til 2024 arbejdede med at styrke boligsociale indsatser i udsatte boligområder. Centeret bidrog med nuanceret viden gennem forskning og undersøgelser for at kvalificere det boligsociale arbejde.

Nedenfor følger en liste over CFBU's rapporter inddelt i temaerne:

- Beskæftigelse
- Byudvikling
- Hvad er boligsocialt arbejde
- Kriminalitetsforebyggelse
- Medborgerskab & sammenhængskraft
- Uddannelse & livschancer

Alle udgivelser kan findes på www.bibliotek.dk ved søgning på ISBN-nummer.

BESKÆFTIGELSE

Hvordan forstår og arbejder den boligsociale indsats med negativ social kontrol? Kathrin Houmøller & Sarah Lunar (2024). ISBN: 978-87-92798-94-7

Boligsocialt blik for negativ social kontrol. Sarah Lunar & Anna Hald Wilbour (2023). ISBN: 978-87-92798-88-6

Når negativ social kontrol står i vejen for job blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund. Sarah Lunar, Siff Monrad Langkilde, Anna Hald Wilbour & Jonas Følsgaard Grønvad (2023). ISBN: 978-87-92798-84-8

Holdbar socialøkonomi. Karen Broberg & Natasja Lund (2022). ISBN: 978-87-92798-80-0

Fremskudt beskæftigelse i udsatte boligområder – Slutevaluering af indsatser under puljen 'Uddannelses- og jobgaranti i ghettos og udsatte boligområder'. Mette Fabricius Madsen & Ane Glad (2020). ISBN: 978-87-92798-67-1

Fritidsjobbere fra udsatte boligområder – En karakteristik og status på udviklingen af unge med fritidsjob. Philip Zacho Kuipers & Stephanie Bernth Ahrenkiel (2018). ISBN: 978-87-92798-54-1

Renovering og jobskabelse i udsatte boligområder – En undersøgelse af beskæftigelses- og uddannelsesindsatser for beboerne i forbindelse med renoveringer i udsatte boligområder. Mette Fabricius Madsen & Helle Nielsen (2018). ISBN: 978-87-92798-55-8

Ildfugle – Evaluering af en aktiveringsindsats for sårbare unge. Stephanie Bernth Ahrenkiel, Helle Nielsen & Sarah Lunar (2016). ISBN: 978-87-92798-48-0

De skjulte ressourcer – En evaluering af en beskæftigelsesindsats for ægtefælleforsørgede kvinder med anden etnisk baggrund. Sarah Lunar (2016). ISBN: 978-87-92798-40-4

Fremskudt beskæftigelsesindsats i København – En virkningsevaluering af indsatsens effekt. Mette Fabricius Madsen, Helle Nielsen, Søren Brink Larsen, Ane Glad & Natasja Lund (2015). ISBN: 978-87-92798-36-7

Beskæftigelsesindsatsesmentorer for udsatte voksne. Mette Fabricius Madsen, Sidsel Vinther Breau & Ane Glad (2015). ISBN: 978-87-92798-32-9

Små skridt mod beskæftigelse - En undersøgelse af boligsociale job- og uddannelsesvejlednings arbejde med udsatte ledige. Rikke Engly Mygind, Majken Rhod & Lasse Kjeldsen (2014). ISBN: 87-92798-29-2

Godt på vej - Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder. Louise Glerup & Jon Toft-Jensen (2012). ISBN: 978-87-92798-04-6

Fritidsjob - Til unge i udsatte boligområder. Rasmus Bjørn & Nikolaj Avlund (2011). ISBN: 978-87-92798-01-5

BYUDVIKLING

Hvordan får beboerne en stemme? Beboerinvolvering i omdannelser af udsatte boligområder. Lasse Kjeldsen & Michelle Rove Hansen (2024). ISBN: 978-87-92798-99-2

Kortlægning af erfaringer med boligsocial anvisning til almene familieboligbofællesskaber. Center for Boligsocial Udvikling (2024). ISBN: 978-87-92798-96-1

Private investorers og developeres rolle i den sociale udvikling af omdannelsesområder. Anne Clementsen & Karen Broberg (2024). ISBN: 978-87-92798-95-4

Fra bolig til hjem – Kommunernes arbejde med at tilvejebringe boliger til borgere i hjemløshed. Center for Boligsocial Udvikling (2024). ISBN: 978-87-92798-92-3

From marginalized housing estate to attractive neighborhood – Planning and implementing mixed-income transformations in the Danish non-profit housing sector. Lasse Kjeldsen (2024). ISBN: 978-87-7573-589-1

Hvem griber beboerne der skal flytte ud? Brobyggende indsatser ved genhusning af beboere fra omdannelsesområder. Anne Clementsen & Natasja Lund (2023). ISBN: 978-87-92798-85-5

Genhusning – En kortlægning af genhusningsindsatsen i omdannelsesområderne. Anne Clementsen, Karen Broberg & Natasja Lund (2023). ISBN-978-87-92798-81-7

Stedsidentitet og socialt mix 3 – Rammer for hverdagslivet på sigt i boligområder med et socialt mix. Anne Clementsen & Natasja Lund (2022). ISBN: 978-87-92798-79-4

Stedsidentitet og socialt mix – Nuværende beboeres oplevelse af deres boligområde og planerne for omdannelse. Anne Clementsen & Natasja Lund (2021). ISBN-978-87-92798-75-6

Socialt bæredygtig byudvikling i udsatte områder. Lasse Kjeldsen (2021). ISBN: 978-87-92798-76-3

Stedsidentitet og socialt mix – Strategiske greb i udsatte boligområder under omdannelse. Anne Clementsen & Natasja Lund (2021). ISBN: 978-87-92798-72-5

Sociale møder i udsatte boligområder. Anne Clementsen, Siff Monrad Langkilde, Nana Øland Frederiksen & Rikke Borg Sundstrup (2020). ISBN-978-87-92798-66-4

Boligsocialt arbejde under omdannelse – Hvordan det boligsociale arbejde kan understøtte bystrategiske omdannelser i udsatte boligområder. Lasse Kjeldsen, Nana Øland Frederiksen & Rikke Borg Sundstrup (2019). ISBN 978-87-92798-63-3

Fra fraflytning til fastholdelse – en rapport om fastholdelse af ressourcestærke børnefamilier i udsatte boligområde. Siff Monrad Langkilde, Clara Hennecke Mikkelsen & Helle Nielsen (2019). ISBN-978-87-92798-60-2

Ressourcestærke børnefamiliers flytterationaler – En analyse af flyttømønstrene blandt ressourcestærke børnefamilier i udsatte boligområder. Anne Maria Foldgast, Ane Glad & Søren Brink Larsen (2018). ISBN-978-87-92798-57-2

Ressourcestærke beboere – en analyse af flyttømønstrene blandt ressourcestærke beboere i de 200 største almene boligområder. Søren Brink Larsen, Ane Glad & Nikolaj Avlund (2017). ISBN-978-87-92798-51-0

HVAD ER BOLIGSOCIALT ARBEJDE

Kortlægning af erfaringer med boligsocial anvisning til almene familieboligbofællesskaber. Center for Boligsocial Udvikling (2024). ISBN-978-87-92798-96-1

Socialt arbejde i udsatte bydele – Inspiration til kommuner, der ønsker at arbejde med sociale tiltag i udfordrede bydele. Rikke Engly Mygind & Helle Nielsen (2023). ISBN-978-87-92798-82-4

Fælles om lokalsamfundet – Inspiration til at kickstarte strategisk lokalsamfundsudvikling i udsatte boligområder. Karen Broberg, Natasja Lund & Lasse Kjeldsen (2020). ISBN-978-87-92798-70-1

KRIMINALITETSFOREBYGGELSE

Helhedsorienterede gadeplansindsatser med mentoring – En undersøgelse af den langsigtede virkning af mentorindsatser i fire udsatte boligområder 2010-2014. Ane Glad, Lasse Kjeldsen, Søren Brink Larsen & Anne Maria Foldgast (2018). ISBN: 978-87-92798-58-9

Bag om de faldende sigtelsesrater – Ungdomskriminalitet i udsatte boligområder 2000-2015. Ane Glad & Philip Zacho Kuipers (2017). ISBN: 978-87-92798-53-4

Trygheden i danske byområder 3 – En analyse af trygheden og nabolagsproblemerne i 31 udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Lasse Kjeldsen & Nikolaj Avlund (2016). ISBN: 978-87-92798-50-3

Trygheden i danske byområder 2 – En analyse af trygheden og nabolagsproblemerne i 31 udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Lasse Kjeldsen & Nikolaj Avlund (2016). ISBN: 978-87-92798-44-2

Hotspot – Slutevaluering af hotspotpuljen. Lasse Kjeldsen, Anne Maria Foldgast, Astrid Sonne-Frederiksen & Ane Glad (2015). ISBN: 978-87-92798-30-5

Gadeplan – Slutevaluering af 17 indsatser under puljen for helhedsorienteret gadeplansindsats. Lasse Kjeldsen (2015). ISBN: 978-87-92798-33-6

Mentorer i udsatte boligområder. Nana Frederiksen, Klavs Odgaard Christensen & Astrid Sonne-Frederiksen (2013). ISBN: 978-87-92798-24-4

Trygheden i danske byområder - En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Nikolaj Avlund, Lasse Kjeldsen & Lilie Darsø (2013). ISBN: 978-87-92798-21-3

Resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandring i udsatte boligområder 2010-2012. Klavs Odgaard Christensen, Nikolaj Avlund & Lasse Kjeldsen (2013). ISBN: 978-87-92798-18-3

Tryghed i udsatte boligområder. Nikolaj Avlund (2012). ISBN: 978-87-92798-21-3

Mindre kriminalitet i udsatte boliområder – En effektiv strategi fra Gellerup/Toveshøj. De unge væk fra gaden. Rasmus Bjørn & Nikolaj Avlund (2011). ISBN: 978-87-92798-02-2

Mindre kriminalitet i udsatte boliområder – En effektiv strategi fra Gellerup/Toveshøj. Kriminaliteten ud af boligområderne. Rasmus Bjørn & Nikolaj Avlund (2011). ISBN: 978-87-92798-03-9

MEDBORGERSKAB OG SAMMENHÆNGSKRAFT

Holdbar socialøkonomi – Hvordan får socialøkonomiske virksomheder en blivende position i udsatte boligområder? Karen Broberg & Natasja Lund (2022). ISBN-978-87-92798-80-0

Medborgerskab, sammenhængskraft og social integration. Sarah Lunar, Siff Monrad Langkilde & Marie-Louise Koch (2021). ISBN: 978-87-92798-77-0

Fælles om lokalsamfundet – Inspiration til at kickstarte strategisk lokalsamfundsudvikling i udsatte boligområder. Karen Broberg, Natasja Lund & Lasse Kjeldsen (2020). ISBN-978-87-92798-70-1

Medborgercentre som platform for lokal sammenhængskraft – En undersøgelse af et medborger-centers betydning for tværgående samarbejde i en bydel med et udsat boligområde. Ane Glad, Natasja Lund & Cecilie Fjeldberg Hjarsen (2020). ISBN-978-87-92798-65-7

Frivillighed i udsatte boligområder – En rapport om arbejdet med frivillige beboere i den boligsociale indsats. Anne Maria Foldgast, Siff Monrad Langkilde, Katrine Wamsler & Natasja Lund (2019). ISBN: 978-87-92798-59-6

Naboambassadører – En resultatmåling af en boligsocial indsats. Anne Maria Foldgast, Kristine Larsen & Marie Bollerup Kjærgaard (2017). ISBN: 978-87-92798-52-7

Sociale viceværter – en effektevaluering af sociale viceværters arbejde mod fagedudsættelser. Lasse Kjeldsen, Kristine Larsen & Stephanie Bernth Ahrenkiel (2017). ISBN: 978-87-92798-49-7

Aktiviteter der styrker naboskabet – Kortlægning af international forskning og erfaringer. Center for Boligsocial Udvikling, Professionshøjskolen Metropol, Louise Glerup Aner, Annelise Murakami & Josefine Elly Bech Hansen (2016). ISBN-NR 87-92798-46-2

Potentialer i konfliktmægling – Erfaringer med konfliktmægling som løsningsform i almene boligområder. Kristine Larsen, Nana Øland Frederiksen & Maria Juul Riemenschneider (2016). ISBN-NR 978-87-92798-43-5

Naboskabet – En måling af naboskabet i udsatte boligområder sammenlignet med andre boligområder i Danmark. Anne Maria Foldgast, Majken Rhod & Louise Weber Madsen (2015). ISBN: 978-87-92798-30-5

UDDANNELSE OG LIVSCHANCER

Skoletrivsel i de udsatte boligområder – Et blik på elever med en lav skoletrivsel: Registeranalyse, litteraturperspektiver og eksempler fra det boligsociale trivselsarbejde. Jonas Følsgaard Grønvad & Eike Romann Gilling (2024). ISBN-978-87-92798-42-8

Skolefravær i udsatte boligområder – Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn. Rikke Egaa Jørgensen, Rikke Engly Mygind & Jonas Følsgaard Grønvad (2024). ISBN-978-87-92798-93-0

“Hvis ikke du har en uddannelse, så har du ikke et liv” – Unges oplevelser af overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse i udsatte boligområder. Kathrin Houmøller & Ulrik Lerbech Vinther (2023). ISBN-978-87-92798-86-2

Tilgængeliggørelse af foreningsliv – Social idrætsudvikling målrettet børn og unge fra udsatte boligområder på Nørrebro. Aske Tybirk Kvist, Astrid Bertelsen, Stine Wadskær Munch, Natasja Lund & Jonas Følsgaard Grønvad (2023). ISBN-978-87-92798-91-6

Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber. Natasja Lund, Karen Broberg & Jonas Følsgaard Grønvad (2023). ISBN-978-87-92798-89-3

Fremskudt uddannelsesindsats – Slutevaluering af den boligsociale ungevejlederindsats i Københavns Kommune. Mette Fabricius Madsen, Ane Glad & Natasja Lund (2021). ISBN-978-87-92798-74-9

Makkerlæsning i det boligsociale arbejde – Vidensgrundlag og resultater fra forsøgsprojektet Min makkerlæser – min ven. Nana Øland Frederiksen, Helle Nielsen & Mille Vang Hansen (2020). ISBN-978-87-92798-69-5

Fædreindsatser – Baggrundsviden og praksisanvisninger til det boligsociale arbejde med fædre i udsatte boligområder. Nana Øland Frederiksen & Maria Juul Riemenschneider (2016). ISBN: 978-87-92798-47-3

Bakken – En evaluering af et alternativt undervisningsforløb for børn og unge i Charlottet kvarteret. Rikke Engly Mygind, Astrid Sonne-Frederiksen & Anne Maria Foldgast (2016). ISBN: 978-87-92798-45-9

MindSpring-forældregrupper – Resultater og erfaringer fra et pilotprojekt i fem udsatte boligområder i København. Nana Frederiksen & Søren Brink Larsen (2016). ISBN: 978-87-92798-39-8

Virksomhedssamarbejde i ungeindsatsen – Evaluering og læringspunkter fra et CSR-projekt i tre caseområder. Helle Nielsen, Kristine Larsen & Rikke Engly Mygind (2015). ISBN: 978-87-92798-38-1

Boligsociale familiekurser – Erfaringer fra Amagerbro. Sidsel Vinther Breau, Nana Øland Frederiksen & Maria Juul Riemenschneider (2015). ISBN: 978-87-92798-35-0

Samarbejde mellem skoler og helhedsplaner – En kortlægning af problemstillinger og indsatser. Rikke Engly Mygind, Anne Maria Foldgast & Kristine Larsen (2015). ISBN: 978-87-92798-31-2

Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder – En kortlægning af problemstillinger og indsatser.

Nana Øland Frederiksen, Sidsel Vinther Breau & Ane Glad (2015). ISBN: 87-92798-26-8

Relationsarbejde i udsatte boligområder - Hvad får de unge ud af det? Nana Frederiksen, Bence

Bøje-Kovacs & Jonas Lindstad (2014). ISBN: 87-92798-26-8

Boligsociale lektiecaféer – En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder. Lasse Kjeldsen

(2012). ISBN: 978-87-92798-07-7

LITTERATUR

Aagaard Jensen, 2015: Evaluering af Byg Op - Partnerskaber for lokale job og praktikpladser. Det Boligsociale Fællessekretariat.

AKB Rødovre & Konradi, 2016: Børnedemokrati i almene boligområder – Erfaringer fra AKB Milestedet. Inspirationshæfte. Boligselskabet AKB, Rødovre og Konradi – liv i og mellem husene.

Alaimo et al., 2010: Community gardening, neighborhood meetings and social capital. *Journal of Community Psychology*, 38(4): 497-514.

Albæk et al., 2015: Evaluering af mentorordningen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Allport, 1954: *The Nature of Prejudice*. Reading, MA, Addison-Wesley.

Almennet, 2016: AlmenVejledning - Integration af fysiske og sociale indsatser. Almennet.

Als Research, 2016: Evaluering af erhvervsmentorordningen for BRYD UNGES LEDIGHED NU! Als Research ApS.

Amilon, 2015: Inkluderende skolemiljøer – Elevernes roller. SFI – Det Nationale Forskningscenter For Velfærd.

Andersen et al., 2009: Tjansen – Evaluering af tredje projektår og slutevaluering. VIFIN – Videnscenter for Integration.

Andersen et al., 2010: Gam3 og betydningsfulde forandringer i udsatte boligområder. Gam3.

Andersen et al., 2016: Reading intervention with a growth mindset approach improves children's skills. PNAS. Proceedings of the National Academy of Sciences. Tilgået juni 2021: <https://www.pnas.org/content/113/43/12111>.

Andersen, 2008: Muhabet – En oase i byen. En erfaringsopsamling og beskrivelse af værestedet Muhabet. SPUK – Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter.

Andersen, 2017: Disconnected Youth: Past, present & future. The ROCKWOOL Foundation Research Unit, 116: 1-43.

Andersen et al., 2022: Udsatte boligområder: Hvad siger forskningen om årsager, problemer og erfaringer med indsatser i udsatte boligområder? BUILD - Aalborg Universitet.

Andersson-Ek, 2009: Tillgång till stadens rum – En utvärdering av trygghetsvandringskonceptet. Göteborg Stad: Tryggare och Mänskligare Göteborg.

Aner et al., 2011a: De unge væk fra gaden – Effektive metoder i kriminalpræventivt arbejde i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2011b: Beskæftigelse på hjemmebane. Effektmåling af kommunale fremskudte beskæftigelsesindsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2012: Godt på vej – Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2016a: Aktiviteter der styrker naboskabet – Kortlægning af international forskning og erfaringer. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2016b: 5.7 Ungeråd og organisering af unge i Aktiviteter der styrker naboskabet - Kortlægning af international forskning og erfaringer. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Aner et al., 2017: Socialt arbejde i udsatte boligområder. Hans Reitzels Forlag.

Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2011: Effektiv beskæftigelsesindsats – indsats der virker. Arbejdsmarkedsstyrelsen Beskæftigelsesregion Hovedstaden & Sjælland.

Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2014: Mentorkorps – Håndbog om etablering, opkvalificering og vedligeholdelse af mentorkorps i beskæftigelsesindsatsen. Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Armstrong, 2000: A survey of community gardens in upstate New York: Implications for health promotion and community development. University at Albany SUNY.

Baba, u.å: Om baba. Tilgået juli 2021: <https://baba.dk/Om-os>.

Balvig, 2000: Risikoungdom: Ungdomsundersøgelse 1999. DKR – Det Kriminalpræventive Råd.

Barfod et al., 2015: Socialøkonomiske virksomheder – en håndbog. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Bech-Danielsen & Christensen, 2017: Boligområder i bevægelse – Fortællinger om fysiske og boligsociale indsatser i anledning af Landsbygefondens 50 års jubilæum. Landsbygefonden.

Bech-Danielsen & Stender, 2017: Fra ghetto til blandet by. Danske og internationale erfaringer med omdannelse af udsatte boligområder. Gads Forlag.

Bech-Danielsen et al., 2019: Architectural Transformation of Disadvantaged Housing Areas. (1:2019 ed.) Nordic Journal of Architectural Research. Nordic Journal of Architectural Research Vol. 31 No.

Bech-Danielsen et al., 2020a: GELLERUPPARKEN Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019.

Bech-Danielsen et al., 2020b: VOLLMOSE Arbejdsrapport – baselineundersøgelse 2019.

Benjaminsen, 2019: På vej til arbejde – Midtvejsevaluering. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Beskæftigelsesministeriet, 2014: Ekspertgruppen om udredning af den aktive beskæftigelsesindsats Veje til job – en arbejdsmarkedsindsats med mening.

Bislev et al., 2013: Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark. Det Kriminalpræventive Råd.

Bjarnild, 2012: Evaluering af Fra Hærværk til Netværk – afsluttende evaluering. Lejerbo København.

Bjørn et al., 2011: Fritidsjob – Til unge i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Bjørn et al., 2012: Brandkadet – et rollemodelprojekt for børn og unge i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

BL, 2021a: Baggrund og begrundelse for Mod På Matematik i det boligsociale arbejde. BL – Danmarks Almene Boliger.

BL, 2021b: Lærlinge på almene byggesager. BL – Danmarks almene boliger. Tilgået maj 2021: <https://bl.dk/raadgivning-og-regler/arbejdsgiver-og-personale/laerlinge-og-beskaeftigelse-paa-almene-byggesager/>.

BL, 2021c: Kvalitet i økonomisk rådgivning i almene boligorganisationer. BL – Danmarks Almene Boliger.

BL-ANALYSE, 2021: Baggrund og begrundelse for Mod På Matematik i det boligsociale arbejde. BL – Danmarks Almene Boliger.

Bladt et al., 2021: Vilde problemer, tam velfærd?. Forskning i pædagogers profession og uddannelse, 5(2), 12-12.

Bolvig et al., 2019: Unge uden job og uddannelse – hvor mange, hvorfra, hvorhen og hvorfor? – En kortlægning af de udsatte unge i NEET-gruppen. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Borrits, et al., 2012: Opsøgende gadeplansarbejde blandt unge – En håndbog om opsøgende socialt arbejde som metode. Hans Reitzels Forlag.

Borzaga, C. & Loss, M., 2006: Profiles and trajectories of participants in European work integration social enterprises. Kapitel 11 i: Nyssens, M. (red.). Social Enterprise: At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society. 1. udgave. Routledge: London.

BO-VEST, 2017: BO-VEST skaber praktikpladser. BO-VEST.

Boye, 2018: Den nye by – et bystrategisk blik på omdannelse af erhvervsområder. Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen.

Breau et al., 2015a: Boligsociale familiekurser – Erfaringer fra Amagerbro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Breau et al., 2015b: Familiekurser på Amagerbro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Breau et al., 2017: Baba – En evaluering af et læringsforløb for etniske minoritetsfædre. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Broberg et al., 2020: Fælles om lokalsamfundet. Inspiration til at kickstarte strategisk lokalsamfundsudvikling i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Broberg, K. & Lund N., 2022: Holdbar socialøkonomi – Hvordan får socialøkonomiske virksomheder en blivende position i udsatte boligområder? CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Brooks, 2013: What works for children with literacy difficulties? The effectiveness of intervention schemes. Department for Children, Schools and Families.

Bruselius-Jensen et al., 2017: Nye veje i det forebyggende politiarbejde med unge i udsatte boligområder – Erfaringer fra lokalnetværket for unge – et kriminalitetsforebyggende projekt igangsat af Københavns vestegns politi. Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet.

Bruselius-Jensen et al., 2020: Veje til deltagelse. Nye forståelser og tilgange til facilitering af børn og unges deltagelse. Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitetsforlag.

Bydelsmødre u.å.: Om Bydelsmødre. Tilgået juli 2021: <https://bydelsmor.dk/>.

ByLivKolding, 2013: Forældreinddragelse – Evaluering af otte projekter i Kolding. ByLivKolding.

Børnerådet, 2016: Håndbog i børneinddragelse.

CABI, 2015. Notat om anvendelsen af mentorer i beskæftigelsesindsatsen.

CABI, 2021: Social beskæftigelse i byggeriet. Tilgået maj 2021: <https://www.cabiweb.dk/temaer/social-beskaeftigelse-i-byggeriet/>.

CABI, 2022: Grøn omstilling og et socialt inkluderende arbejdsmarked.

Caswell et al., 2008: Familieforsørgede indvandrerkvinders muligheder og barrierer i forhold til beskæftigelse og uddannelse. AKF.

Center for Børneliv, 2016: Sårbare far-barn-relationer. Center for Børneliv.

Center for Konfliktløsning, 2021: Definition og konfliktsyn. Tilgået november 2021: <https://konfliktloesning.dk/videnscenter/om-konflikter/definition-og-konfliktsyn/>.

Center for Socialøkonomi, 2014: Guide til etablering af socialøkonomisk virksomhed. Center for Socialøkonomi.

Christens et al., 2011: Interweaving Youth Development, Community Development, and Social Change Through Youth Organizing. *Youth and Society*, 43(2): 528-548.

Christensen & Christensen, 2006: Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration: Afdækning af muligheder og perspektiver. Socialforskningsinstituttet.

Christensen & Christensen, 2021: Børn og unge i get2sport-foreningerne. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2010: Projekt Bydelismødre – En samlet evaluering. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2013a: Unge, Sport og Kriminalitet. En undersøgelse af sportsklubbers kriminalitetsforebyggende potentiale i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2013b: Tryghedsvandring – Resultater og erfaringer fra 29 tryghedsvandring i udsatte boligområder 2010-2012. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Christensen et al., 2018a: En vej til arbejdsmarkedet med de boligsociale indsatser – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2018b: Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatser bidrag – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2018c: Boligsociale indsatser til småbørnsfamilier i udsatte boligområder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2019a: Boligsociale indsatser bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2019b: Tryghed og trivsel i de udsatte boligområder - Undersøgelse af den aktuelle trygheds- og trivselssituation i de udsatte boligområder – en del af evalueringen af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2019c: "Urban Community Gardening, Social Capital, and 'Integration' – a Mixed Method Exploration of Urban 'Integration-Gardening' in Copenhagen, Denmark." *Local Environment* 24 (3): 231–48. <https://doi.org/10.1080/13549839.2018.1561655>.

Christensen et al., 2021a: Børn og unge i get2sport-foreningerne. VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2021b: Effekter og resultater af de boligsociale indsatser - Landsbyggefondens 2011-14-midler. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2021c: Baba – fordi far er vigtig. En evaluering af udbredelse og forankring. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2021d: Indsatser til beboere med psykiske vanskeligheder i almene boligområder. Screening af behov for indsatser og eksisterende indsatser. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2022a: Omdannelsesområderne på vej - Det sociale spor i følgeevalueringen af transformationen af de 15 boligområder. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2022b: De 15 første omdannelsesområder: Afdækning af områdernes fysiske og sociale udgangspunkt for omdannelse. BUILD - Aalborg Universitet og VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2022c: Chanceulighed i udsatte boligområder. En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen et al., 2022d: Tryghed og trivsel i udsatte boligområder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen, G, 2020: Boligsociale indsatser – kort fortalt. Vive – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Christensen, Christensen & Winkler, 2021: Indsatser til beboere med psykiske vanskeligheder i almene boligområder – Screening af behov for indsatser og eksisterende indsatser.

Christiansen & Løntoft, 2009: Læsetilegnelse på andetsproget dansk. Dansklærerforeningen.

Christiansen, 2012: Effekten af Mentor- og Fritidsindsatser – En systematisk kortlægning. DKR – Det Kriminalpræventive Råd.

Christoffersen et al., 2011: Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Clements et al., 2021a: Stedsidentitet & socialt mix. Strategiske greb i udsatte boligområder under omdannelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements et al., 2021b: Stedsidentitet & socialt mix. Nuværende beboeres oplevelse af deres boligområde og planerne for omdannelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements et al., 2020: Sociale møder i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Clements et al., 2023: Genhusning - En kortlægning af genhusningsindsatsen i omdannelsesområderne. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

CUBION, 2014: Midtvejsrapport – Evaluering af brug for alle unges områdeindsats 2011-2014. CUBION A/S.

Dahl, 2009: Håndbog – De Blå Ressourcers Uddannelsesforløb. Aalborg Øst 9220.

Damm & Wendelboe, 2016: Gevinster ved boligsociale indsatser – Et inspirationskatalog til kommunernes arbejde i udsatte by- og boligområder. KL – Kommunernes Landsforening.

Danneskiold-Samsøe, Mørck & Sørensen, 2019: Æresrelateret social kontrol: Teori og praksis i socialt arbejde. Akademisk Forlag.

Dansk Flygtningehjælp, 2017: Undersøgelse af danskkundskabers betydning for flygtninges beskæftigelse. DFH – Dansk Flygtningehjælp.

Dansk Flygtningehjælp, 2020: Evaluering af MindSpring for afviste asylansøgere. DRC – Dansk Flygtningehjælp.

Dansk Flygtningehjælp, 2021a: Den med paragrafferne. Håndbog om regler vedrørende flygtninge, familiesammenførte og indvandrere med behov for støtte.

Dansk Flygtningehjælp, 2021b: Om MindSpring. Tilgået september 2021: <https://mindspring-grupper.dk/>.

Deloitte, 2015: Evaluering af Bydelismødre: Evalueringsrapport. Deloitte.

Deloitte, 2017a: Evaluering af Empowermentprojektet. STAR - Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Deloitte, 2017b: Efterværn og den gode overgang til voksenlivet- Erfaringsopsamling på baggrund af pulje til efterværn og netværksgrupper. Socialstyrelsen.

Det Boligsociale Fællessekretariat i Århus, 2012: Evaluering for Rap Akademiet 2010-12. Det Boligsociale Fællessekretariat i Århus.

Det Boligsociale Fællessekretariat, 2019: Byg Op-modellen. En håndbog i sociale partnerskabsaftaler - fra tanke til handling. Det Boligsociale Fællessekretariat.

Det Kriminalpræventive Råd, 2010: Tryghedsvandring - Vejledning til tryggere boligområder. DKR - Det Kriminalpræventive Råd.

Diderichsen, Andersen & Manuel, 2011: Ulighed i Sundhed - Årsager og indsatser. Sundhedsstyrelsen.

Dinesen, 2014: Evaluering af Sund Zone i Ellemarken. INEVA - Innovative Evaluation.

DISCUS & COWI, 2018: Opsøgende og beskæftigelsesrettet indsats for ægtefælleforsørgede indvandrere. Målgruppeanalyse og evaluering af tidligere projekter, 2011-2017. DISCUS.

Draper et al., 2010: Review and Analysis of the Benefits, Purposes, and Motivations associated with Community Gardening in the United States. Journal of Community Practice, 18: 458-492.

DUU, 2019: Demokrati og medborgerskab. Vidensnotat. Demokrati Under Udvikling, Børne- og Undervisningsministeriet.

Dyssegaard et al., 2016: Systematisk kortlægning om forældreinvolvering og forældresamarbejde, der kan fremme læring hos socialt udsatte børn og unge i dagtilbud og skole. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. Århus Universitet.

Ekspertgruppen til forebyggelse af radikaliserings, 2015: Færre radikaliserede gennem en effektiv og sammenhængende indsats: Anbefalinger fra ekspertgruppen til forebyggelse af radikaliserings. Københavns Kommune, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.

Elbro, 2005: Læsning og læseundervisning. Gyldendal.

Engberg, 2015: Evaluering af projekt "Stop Udsættelser". SBI-Forlag.

Epinion, 2017: Evaluering af Virksomhedscenter Generation 2. STAR - Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekuttering.

Espersen et al., 2016: Gratis økonomi- og gældsrådgivning i Danmark - Kortlægning og mulige modeller for fremtidig forankring. KORA - Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Espersen et al., 2020: Hele Danmarks Familieklub #bedresammen - En analyse af deltagelse, udbytte og organisering af lokale familiefællesskaber. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

EVA, 2020: Elevernes udbytte af valgfaget Iværksættelse. Erfaringer fra forsøg med nyt valgfag i udsatte boligområder. EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.

Fallov, 2010: Veje til social inklusion i bypolitikken? Uden for Nummer, 11(20): 18-31.

Fallov, 2013: Boligsocialt arbejde. I Guldager, J. & Skytte, M. (red). Socialt arbejde - teorier og perspektiver. (1): 484-509. Akademisk Forlag.

Fallov, 2016: Muligheder og dilemmaer i den lokale integrationsindsats: det boligsociale arbejde og bibliotekerne. Oplæg.

Fehsenfeld et al., 2013: Your Gam3 - Gadeidræt i udsatte boligområder. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.

Foldgast et al., 2015: Naboskab i udsatte boligområder. En måling af naboskabet i udsatte boligområder sammenlignet med andre boligområder i Danmark. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Foldgast et al., 2017a: Naboskabsambassadører – En resultatmåling af en boligsocial indsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Foldgast et al., 2017b: Velkommen til nye beboere – En håndbog om naboskabsambassadørindsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Foldgast et al., 2019: Frivillighed i udsatte boligområder. En rapport om arbejdet med frivillige beboere i den boligsociale indsats. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Fonseca et al., 2019: Social cohesion revisited: a new definition and how to characterize it. Innovation: The European Journal of Social Science Research, 32(2): 231-253.

Foreningen Nydansker, 2009: Mentoror til udsatte ledige – en guide til jobcentre. Foreningen Nydansker.

Foreningsguiderne, 2014: Et projekt i samarbejde med Københavns Kommune og Dansk Flygtningehjælp. Årsrapport. Foreningsguiderne Østerbro.

Frederiksberg Kommune, 2021: Task Force Junior – Et politirelateret kursus for unge. Frederiksberg Kommune, Børne- og Ungeområdet.

Frederiksen et al., 2013a: Mentoror i udsatte boligområder – Sådan tilrettelægges den virkningsfulde indsats. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2013b: Unge på kanten af uddannelsessystemet – Metoder og virkning af relationsbaseret ungearbejde. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2014: Relationsarbejde i udsatte boligområder – Hvad får de unge ud af det? CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2016a: Mindspring forældregrupper – Resultater og erfaringer fra et pilotprojekt i fem udsatte boligområder i København. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2016b: Fædreindsatser – Baggrundsviden og praksisanvisninger til det boligsociale arbejde med fædre i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2017: Byhaverne i Vapnagaard – En analyse af den sociale netværksdannelse omkring byhaveprojektet Bo&Gro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2020a: Implementeringsguide til Min makkerlæser – min ven. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Frederiksen et al., 2020b: Makkerlæsning i det boligsociale arbejde. Vidensgrundlag og resultater fra forsøgsprojektet Min makkerlæser – min ven. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

FSB, 2008: Projektbasen – En fortsættelse. Det sociale partnerskab i Holmbladsgadekvarteret, Amager – Projektbasen Holmbladsgade.

FSB, 2019: Boligkonflikten. Frivillig konfliktmægling i almene boligorganisationer. Evaluering af Boligkonflikten.

Fälling, 2013: Udenfor Kategori. ABC – Albertslund Boligsociale Center.

Følner et al., 2015: Evaluering af projekt RÅDerummet – færre udsættelser på Bispebjerg. Als Research.

Følner et al., 2017: Effekt- og procesevaluering af Mind Your Own Business 2014-2017 – Slutrapport. Als Research.

Følner, B., Johansen, S. A., Hansen, G. E., 2018: Unges oplevelser af negativ social kontrol. København: ALS Research for Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Følner, et al., 2020: Social kontrol som barriere for etniske minoritetskvinders beskæftigelse i Københavns Kommune. Als Research - for Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Københavns Kommune.

Følner, B. & Hendriksen, I.S., 2023: "Der er brug for helhedsorienterede løsninger". Viden og erfaringer med relevans for en områdebaseret indsats til forebyggelse af negativ social kontrol. Als Research.

Galal & Liebmann, 2020: Magt og (m)ulighed: Forhandlinger af konformitet, autoritet og mobilitet blandt etniske minoritetsborgere i Danmark. Roskilde Universitet.

Gardner et al., 2010: Who Benefits and How Does It Work? Moderators and Mediators of Outcome in an Effectiveness Trial of a Parenting Intervention. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 39(4).

Glad et al., 2018: Helhedsorienterede gadeplansindsatser med mentoring – En undersøgelse af den langsigtede virkning af mentorindsatser i fire udsatte boligområder 2010-2014. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Goulson, D., 2022: Silent Earth: Averting the Insect Apocalypse. London: Vintage.

Gram et al., 2011: Evaluering: Familiekursus for etniske minoriteter i Urbanplanen 2010-2011. Partnerskabet i Urbanplanen & SSP Sundby/ Sydvest.

Graversen, 2012: Effekter af virksomhedsrettet aktivering for udsatte ledige - En litteraturoversigt. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Green Building Council Denmark, 2020: DGNB-manual for nybyggeri og omfattende renovering. DK-GBC -Green Building Council.

Gregersen et al., 2012: DGI Playground – Slutevaluering af idrætsaktiviteter i ferien for børn og unge i udsatte boligområder. Institut for idræt og ernæring. Københavns Universitet.

Grossman et al., 2002: The Test of Time: Predictors and Effects of Duration in Youth. American Journal of Community Psychology, 30(2).

Grünberger et al., 2013: Mennesker med stofmisbrug – sociale indsatser, der virker. Socialstyrelsen.

Grønvad, J.F., & Gilling, E.R. 2024: Skoletrivsel i de udsatte boligområder – Et blik på elever med en lav skoletrivsel: Registeranalyse, litteraturperspektiver og eksempler fra det boligsociale trivselsarbejde. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling

Guitart et al., 2012: Past results and future directions in urban community gardens research. Urban Forestry & Urban Greening, 11: 364-373.

Göteborgs Stad, 2010: Trygghetsvandring – en vägledning, Göteborgs Stad. Tryggare och Mänskligare Göteborg, Boverket & Brå.

Hansen et al., 2012: Brandmand, det er meget helteagtigt – evaluering af "Projekt brandkadetter" i Københavns Brandvæsen. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU). Århus Universitet.

Hansen et al., 2013: Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark. DKR – Det Kriminalpræventive Råd.

Hansen, 2015: Evaluering af Projekt Sundhedscaféer. CFK - Folkesundhed og Kvalitetsudvikling & Det Boligsociale Fællessekretariat.

Hansen, 2017: Evaluering af sundhedscaféerne. Det Boligsociale Fællessekretariat.

Hansen, 2020: Valgdeltagelsen ved folketingsvalget 2019. Center for Valg og Partier Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Hansen, Mygind & Duus, 2008: Evaluering af "Sundhed på dit sprog". Spring For Livet. Folkesundhed København.

Herder, 2014: Community Mediation Manual – Resolving conflicts effectively. Centre for Prevention of Criminality and Safety.

Hervik et al., 2017: BoGro - Guide til beboerdrevne fælleshaver i almene boligområder. Øko-Tryk ApS.

Hjelmar et al., 2016: Styrkelsen af værestedernes rolle i den sociale indsats i kommunerne – En evaluering af erfaringer fra tre kommuner med en samarbejdsmodel. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Hjelmar et al., 2017: Styrket social indsats på væresteder – En praktisk implementeringsguide. KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og regioners Analyse og Forskning.

Hofgaard, 2015: Konfliktmægling i nabostridigheder. KAB – Bedre Boliger for Alle.

Holmboe, 2013: Inkluderende mentorering: at skabe sig en verden at leve i. Roskilde Universitet.

Holt et al. 2020: Rekruttering fra kanten – Midtvejsevaluering. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Houmøller, K. & Lunar, S., 2024: Hvordan forstår og arbejder den boligsociale indsats med negativ social kontrol? CFBU - Center for Boligsocial Udvikling

Houmøller, K. & Vinther, U.L., 2023: "Hvis ikke du har en uddannelse, så har du ikke et liv" – Unges oplevelser af overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Husted et al., 2011: Bydelsmødreprojekterne – resultater og erfaringer i et komparativt perspektiv. Socialforvaltningen, Københavns Kommune.

Hvass et al., 2012: Social ulighed i sundhed – Hvad kan kommunen gøre? Sundhedsstyrelsen.

Høeg, 2018: Et stærkt socialt engagement. Dansk Arbejdsgiverforening.

Højen-Sørensen et al., 2016: Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Høst et al., 2012: Når fogeden banker på – Fogedsager og effektive udsættelser af lejere. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Indenrigs- og Boligministeriet, 2021: Redegørelse om Parallelsamfund.

Indenrigs- og Socialministeriet, 2021: L208 Forslag til lov om ændring af lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger, lov om friplejeboliger, lov om ejerlejligheder og lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m.v. (selskabsskatteoven). Retsinformation. Indenrigs- og Socialministeriet.

Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed, 2023: Unge uden uddannelse eller beskæftigelse.

Integrationsbarometer, 2020: De nationale målsætninger. Udlændinge- og integrationsministeriet. Integrationsbarometer.dk. Tilgået november 2021: <https://integrationsbarometer.dk/barometer>.

Iversen et al., 2019: Udsatte boligområder i Danmark – En historisk analyse af socioøkonomisk segregering, flyttemønstre, indkomstforløb og effekt af bosætning i udsatte boligområder. Boligøkonomisk Videnscenter.

Jacobsen et al., 2018a: Slutevaluering af familierettede og forebyggende indsatser i "Tidlig Indsats – Livslang Effekt". Socialstyrelsen. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jacobsen et al., 2018b: Barrierer og indsatser for borgere på kanten – et litteratur- og interviewstudie. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jacobsen et al., 2024: Jobplaneten Roskilde - Midtvejsrapport om fritidsjobindsatsen Jobplaneten Roskilde. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Jacobsen, 2011: Frygtkultur – om frygt, ondskab, mistillid og asocialitet i den flydende modernitet. I: Hegedahl et al.: Tillid – samfundets fundament. Teorier, tolkninger, cases. Syddansk Universitetsforlag.

Jacobsen, 2013: Virksomheder med udvidet socialt ansvar. CEFB – Centre for Economic and Business Research. Copenhagen Business School.

Jagd, 2007: Medborger eller modborger? Danskso-maliers kamp for at opbygge en meningsfuld tilværelse i det danske samfund – gennem et arbejde. Institut for Antropologi, Københavns Universitet.

Jacobsen et al., 2021: Kortlægning af integration i kommunerne. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jensen & Olsen, 2019: Peer-to-peer-fællesskaber mellem socialt udsatte: På baggrund af vidensindsamling og evaluering af 10 frivillige organisationers og kommuners peer-to-peer-fællesskaber. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jensen et al., 2012: Dyrk din by – fælles byhaver og frivillighed i byfornyelsen. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Jensen et al., 2013: Tryghedsvandringer i et alment boligområde – Et erfaringshæfte. DKR – Det Kriminalpræventive Råd.

Jensen et al., 2018a: Lektiehjælp og faglig fordybelse – En beskrivelse af reformelementet fra skoleledernes, lærernes, forældrenes og elevernes perspektiv. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Jensen et al., 2018b: Omfang og karakter af negativ social kontrol i grundskolens 6.-8. klasse. ALS Research.

Jensen, 2016: Naboskab i multietniske boligområder. BSN - Boligsocialnet.

Jensen, 2019: Om moskéer og medborgerskab. Moskéers rolle for aktivt medborgerskab som oplevet af muslimske kvinder i Danmark. Tidsskrift for Islamforskning, 13(2): 9-37.

Jensen et al., 2023: Sundhedstilstanden blandt beboere i almeneboliger 2021 - og udviklingen siden 2010. Statens Institut for Folkesundhed

Johansen & Følner, 2019: Makkerlæsning for udsatte og fagligt udfordrede børn – en metodebeskrivelse til kommuner og skoler. Udarbejdet af Als research for Socialstyrelsen. Als research.

Johansen, 2013: In the Borderland – Palestinian Parents navigating in Danish Welfare State Interventions. DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur.

Justitsministeriet, 2009: Indsatsen mod ungdomskriminalitet. Betænkning 1508. Justitsministeriet.

Juul et al., 2017: Skole og foreninger i bevægelse mod og med hinanden! Muligheder og udfordringer i mødet med den åbne skole. CUR – Center for Ungdomsstudier.

Jørgensen et al., 2012: Risikofaktorer, effekt-evalueringer og behandlingsprincipper – en forskningsoversigt. Justitsministeriets Forskningskontor.

Jørgensen, R. et al., 2024: Skolefravær i udsatte boligområder – Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling

KAB 2021: Tænk tanken for Socialøkonomi og Socialt ansvar. Tilgået juni 2021: <https://www.kab-bolig.dk/socialtansvar>.

Kalkan, 2014: Gadeliv blandt unge mænd fra Nørrebro. SBI – Statens Byggeforskningsinstitut. Aalborg Universitet.

Kjeldsen et al., 2014: Hele vejen rundt – Inspirationshæfte om mentorer og inddragende netværksmøder for udsatte unge. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen et al., 2015: Gadeplan – Slutevaluering af 17 indsatser under puljen for helhedsorienteret gadeplanindsat. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen et al., 2019: Boligsocialt arbejde under omdannelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen, 2021: Socialt bæredygtig byudvikling i udsatte områder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kjeldsen, L. 2023: From marginalized housing estate to attractive neighborhood. Planning and implementing mixed-income transformations in the Danish non-profit housing sector. Aalborg University Press.

Kjeldsen, L. 2024: What's Community Got to Do With it? (De)coupling Urban Planning and Community Work in Mixed-Income Transformation. Nordic Journal of Urban Studies, 4(2), pp. 1-18. <https://doi.org/10.18261/njus.4.2.2>

Kjeldsen & Stender, 2022: Bringing social sustainability into the mix: Framing planning dilemmas in mixed-tenure regeneration. Building Research and Information, 50(7), 709-721.

Kjer & Nicolajsen, 2018: Evaluering af projekt lær med familien – et projekt om forældreinvolvering i folkeskolen. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Kjer et al., 2016: Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparticipation. Systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

KL et al., 2014: KL og BL's anbefalinger til en målrettet og koordineret sundheds- og beskæftigelsesindsats i udsatte områder. Kommunernes Landsforening & Danmarks Almene Boliger.

KL, 2014a: Notat: Almene boliger – beboersammensætning, sundhed og beskæftigelse. KL – Kommunernes Landsforening.

KL, 2014b: Indsatsen for ægtefælleforsørgede – anbefalinger og erfaringer fra Projekt Futura. KL – Kommunernes Landsforening.

KL, 2020: KL's survey blandt kommuner. KL – Kommunernes Landsforening.

KLK, 2013: Vollsmose Sekretariatet: Midtvejsevaluering af Sekretariatets boligsociale indsatser. KLK – Kommunernes Landsforenings Konsulentvirksomhed.

Kuipers et al., 2018: Fritidsjobbere fra udsatte boligområder – En karakteristik og status på udviklingen af unge med fritidsjob. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kuipers & Kjeldsen et al., 2017: Entydig ledelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Kvist et al., 2023: Tilgængeliggørelse af foreningsliv – Social idrætsudvikling målrettet børn og unge fra udsatte boligområder på Nørrebro. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Landsbyggefondens, 2019: Beboere i den almene boligsektor 2019, Statistik. LBF - Landsbyggefondens.

Landsbyggefondens, 2020. Beboere i den almene boligsektor 2020 – Statistik.

Landsbyggefondens beboerdata, 2021. : Beboerdata 2021 – Statistik.

Landsbyggefondens beboerdata, 2024. : Beboerdata 2024 – Statistik.

Langager et al., 2004: Klubberne i Lundtoftegade – historien om en succes. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Langkilde & Lunar, 2023: VIDENSBLAD: Børn og unges medborgerskab i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Larsen et al., 2011: Forskning om effekt af uddannelses- og erhvervsvejledning. Et systematisk review. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.

Larsen et al., 2016: Potentialer i konfliktmægling – Erfaringer med konfliktmægling som løsningsform i almene boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Larsen et al., 2017: Sociale Viceværter – en effektevaluering af sociale viceværters arbejde mod fodedud-sættelser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lau, 2016: Demokratisk deltagelse for unge i en gråzone. Dansk pædagogisk Tidsskrift, 3: 75-83.

LBF vejledning, 2019: Vejledning om udarbejdelse af ansøgning i henhold til lov om almene boliger mv. § 91a og fondens regulativ om tilskud til boligsocial indsats i udsatte almene afdelinger. Landsbyggefonden.

LBF, u.å.: Boligsociale indsatser – kort fortalt. LBF – Landsbyggefonden. Tilgået oktober 2021: <https://lbf.dk/stoette/boligsocial-indsats-aktiviteter/viden-om-boligsocialt-arbejde/boligsociale-indsatser-kort-fortalt/>.

Lejerbo, 2014: Fællesskab i Vangkvarteret. Boligsocial helhedsplan for Vangkvarteret 2014-2018.

Lelieveldt, 2004: Helping citizens help themselves. Neighborhood improvement programs and the impact of social networks, trust, and norms on neighborhood-oriented forms of participation. Urban Affairs Review, 39(5).

LG Insight, 2017: Evaluering af: "Projekt 500". Ledige familie- og ægtefælleforsørgede nydanskere i arbejdsstyrken. LG Insight.

Lidén & Bredal, 2017: Fra særtiltak til ordinær innsats: Følgeevaluering av handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. Oslo: Institutt for Samfunnsforskning.

Liliegreen et al., 2019: Ny analyse af Danmarks udsatte boligområder. Nyhedsbrev 30. Boligøkonomisk Videnscenter.

Liversage & Mehlsen, 2021: Undersøgelse af tre indsatser over for negativ social kontrol samt radikalisering. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Liversage, 2018: Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Ljungmann & Riggelsen, 2021: Grib demokratiet. Om at styrke unges demokratiske selvtillid, handlekraft og mod. Folk – mødested for demokrati og dannelse.

Lov om aktiv beskæftigelsesindsats, 2019: Kapitel 26.

Lunar et al., 2016: Brobygning mellem skole og forældre – En håndbog om boligsociale indsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lunar et al., 2019: Medborgercentre i udsatte boligområder - Potentialer for tværgående samarbejde mellem boligsociale, kommunale og frivillige aktører. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling.

Lunar et al., 2021: Medborgerskab, sammenhængskraft og social integration i udsatte boligområder. En undersøgelse af, hvordan flere beboere kan deltage aktivt i samfundet og blive en del af mangfoldige fællesskaber. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lunar et al., 2023: Når negativ social kontrol står i vejen for job blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund - En erfaringsopsamling af det faglige arbejde med at forebygge negativ social kontrol. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lunar, S. & Wilbour, A.H., 2023: Boligsocialt blik for negativ social kontrol – En kortlægning af helhedsplaners fokus på negativ social kontrol i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling

Lund et al., 2023: Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Lüthi, 2010: Tryghed i aldersblandet indskoling. Folkeskolen.dk – fagblad for undervisere.

Madsen et al., 2012: Boligsociale lektiecafeer – En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2015a: Beskæftigelsesmentorer for udsatte voksne. Gode eksempler fra det boligsociale arbejde. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2015b: Evaluering af fremskudt beskæftigelsesindsats i København – En virkningsevaluering af indsatsens effekt i forhold til selvforsørgelse. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2016: Håndbog – Samarbejde mellem UU vejledninger og boligsociale indsatser. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2017: Rollemodeller i udsatte boligområder – Viden og anbefalinger til innovativ brug af rollemodeller. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2018: Renovering og jobskabelse i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2018-2019: Københavnerundersøgelsen: Resultaterne af 14.223 beskæftigelsesrettede forløb for udsatte ledige. Københavns Professionshøjskole.

Madsen et al., 2020: Fremskudt beskæftigelse i udsatte boligområder – Slutevaluering af projekter under puljen 'Uddannelse og Jobgaranti i ghettoer og udsatte boligområder'. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Madsen et al., 2021: Fremskudt uddannelsesindsats – Slutevaluering af den boligsociale ungevejlederindsats i Københavns Kommune. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Marcussen Company, 2015: Rundt om nabokonflikter. Evaluering af dialogbaseret konflikthåndtering i FFB. Marcussen Company, KAB & FFB.

Marklund et al., 2012: Nordens Børn – Tidlige indsatser for børn og familier. Resultater fra projektet Tidlige indsatser for familier. Nordens Velfærdscenter.

Marshall, 1950: Citizenship and Social Class i T.H. Marshall & Tom Bottomore (1992): Citizenship and Social Class. London: Pluto Press.

Marshall, 2003: Medborgerskab og social klasse. Hans Reitzels Forlag.

MBBL, 2013: Udsatte boligområder – Værktøjskasse. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Mehlsen & Liversage, 2019: Følgeforskning om holdningsbearbejdende indsatser: Indledende litteraturstudie og ramme for følgeforskningsprojekt. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Mehlsen et al., 2015: Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet – en systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Mehlsen et al., 2016: Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Metner et al., 2008: KRAP – Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik. Dafolo.

Michels & de Graf, 2010: Examining citizen participation: Local participatory policy making and democracy. *Local Government Studies*, 36(4): 447-491.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter & Tænk tanken Byen 2025, 2014: Fællesskaber i forandring. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

MPloy, 2011: Mentorere i beskæftigelsesindsatsen. En analyse af kommunernes anvendelse af mentorordning i beskæftigelsesindsatser. MPloy.

MS, 2020: Unge stemmer fra blokken. Metoder til at arbejde med unge og demokrati i udsatte boligområder. MS - Mellemfolkeligt Samvirke.

Mygind et al., 2014: Små skridt på vej mod beskæftigelse. En undersøgelse af boligsociale job- og uddannelsesvejlednings arbejde med udsatte ledige. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Mygind et al., 2015: Samarbejde mellem skoler og helhedsplaner - En kortlægning af problemstilling og indsatser. CFBU - Center for Boligsociale Udvikling.

Mygind et al., 2016: De skjulte ressourcer - En evaluering af en beskæftigelsesindsats for ægtefælleforsørgede kvinder med anden etnisk baggrund

Mygind, 2013: Samarbejde om beskæftigelse - mellem kommuner og boligsociale helhedsplaner i udsatte boligområder. CFBU - Center for Boligsocial Udvikling.

Mygind & Nielsen, 2021: Boligsociale roller - Opgaver og funktioner i det boligsociale arbejde. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2018: Kortlægning af viden om ekstremisme. Videnssynthese – pixiudgave.

Newinsight, 2008: Nye veje mod job for nydanske kvinder Analyse af motivation for job blandt familieforsørgede kvinder i Region Hovedstaden.

Nielsen et al., 2015: Virksomhedssamarbejde i ungeindsatsen – Evaluering og læringspunkter fra et CSR-projekt i tre caseområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Nielsen et al., 2017: Sæt gang i beskæftigelsen – Inspiration til fokuserede beskæftigelsesindsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Nielsen et al., 2018a: Strategisk styring og udvikling i de boligsociale indsatser under 2015-2018-midlerne. Førmåling og foreløbige resultater SBI – Statens Byggeforskningsinstitut. Aalborg Universitet.

Nielsen et al., 2018b: Sammen om børnene – Et inspirationshæfte om tidlige indsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Nielsen et al., 2021: Strategisk styring og udvikling i de boligsociale indsatser. Evaluering af Landsbyggerfondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne. BUILD 2021:21. Aalborg Universitet.

Nielsen et al., 2022: Valget om genhusning: Hvad kan forskningen lære os om konsekvenserne? (1 ed.) Institut for Byggeri, By og Miljø (BUILD), Aalborg Universitet. BUILD Rapport Vol. 2022 No. 28

Nielsen et al., 2023: Socialt arbejde i udsatte bydele Inspiration til kommuner, der ønsker at arbejde med sociale tiltag i udfordrede bydele. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Nygaard, 2007: Sammen i Sydhavnen – med en social vicevært. Ny-journalistik.

Nørgaard et al., 2009: Evaluering af Integrationsministeriets puljer til forebyggelse af kriminalitet. SBI – Statens Byggeforskningsinstitut. Aalborg Universitet.

Nørgaard et al., 2021: Fysisk omdannelse i udsatte boligområder. En undersøgelse om at styrke beboernes tryghed og forebygge kriminalitet. BUILD – Institut for Byggeri, By og Miljø, Aalborg Universitet.

Oldrup et al., 2011: Indsatser over for udsatte 0-3-årige og deres forældre – En systematisk forskningsoversigt. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Olesen et al., 2012: Inspirationskatalog – Unge mænd med ikke-vestlig baggrund – på vej mod uddannelse og job. SEBI – Specialfunktionen for den Etniske Beskæftigelsesindsats, Specialfunktionen for Ligestilling, & Den Nationale Ungeenhed.

Osborne, 2010: Paired reading as a literacy intervention for foster children. *Adoption & Fostering*, 34(4): 17-26.

Ouwehand & Bosch, 2016: Planning "Home" by Branding. *Home cultures*, 13(2): 169-192.

Oxford Research, 2009: Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge. Servicestyrelsen.

Oxford Research, 2010: Evaluering af "Korps af Rollemodeller" – En satspulje under Integrationsministeriet. Oxford Research A/S.

Oxford Research, 2012: Evaluering af "Sund på dit sprog" i Greve Kommune. Oxford research A/S.

Oxford Research, 2014: Slutevaluering af puljen "Forpligtende samarbejde om videreførelse af det frivillige integrationsarbejde". Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Oxford Research, 2018: Evaluering af metoder til forebyggelse af rekruttering til rocker- og/eller bande-grupperinger. Socialstyrelsen.

Peacock et al., 2013: Effectiveness of home visiting programs on child outcomes: a systematic review. *BMC Public Health*, 13(1): 1-17.

Pearrow, 2008: A Critical Examination of an Urban-Based Youth Empowerment Strategy: The Teen Empowerment Program. *Journal of Community Practice*, 16(4): 509-525.

Pedersen et al., 2011: Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper. Justitsministeriets Forskningskontor.

Perry, 2012: Framing Trust at the Street Level – An Empirical Interpretative Study of Trust and Distrust at the Street Level of Interaction. Scholars' Press.

Petersen & Peters, 2020: Desk Reserach. Kortlægning af viden om forebyggelse af ekstremisme online blandt børn og unge. Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme.

Petersen & Sørensen, 2021: Fritids- og ungdomsklubbers betydning for børn og unges trivsel og udvikling. DPU, Nationalt Center for Skoleforskning og Århus Universitetsforlag.

Petersen et al., 2015: Sundhedsplejens indsatser og betydning i arbejdet med små udsatte børn og familier. DPU – Institut for Uddannelse og Pædagogik. Århus Universitet.

Petersen et al., 2019: Fritids- og ungdomsklubbers betydning for børn og unges hverdagsliv og fællesskaber i udsatte boligområder. DPU, Århus Universitet.

Petersen, K. E., 2021: Fritids- og ungdomsklubber i udsatte boligområder - pædagogers arbejde med ustyrlige unge, eller unge i ustyrlige problemer. *Nordiske Udkast*, 49(1).

Petersen, 2013: Ungeråd i helhedsplaner – en erfaringsopsamling om ungeråd i Danmark. Beboerrådgivningen i Høje Gladsaxe.

Pihl, 2014: Folkeskolen skaber mønsterbrydere. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Pihl, 2016: Kortlægning af frafaldet på ungdomsuddannelserne – Lave karakterer og svag social baggrund øger risikoen for frafald. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Pilgaard & Rask, 2016: Danskernes motions- og sportsvaner. Idrættens Analyseinstitut.

Plan og proces & CEByfornyelse 2018: LandsBY-HAVEN Fra byggetomt til fælles Byhave.

Poulsen et al., 2013: Fritidsjob for fremtiden – En undersøgelse af effekten af tidlige erhvervserfaringer på uddannelse, beskæftigelse og kriminalitet blandt unge. Foreningen Nydansker.

Putnam, 2000: Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster.

Radl et al., 2015: Slutevaluering - Sædding og Ådalen på Toppen 2011 – 2014. Syddansk Universitet. Forskningsenheden for Sundhedsfremme. Tilgået november 2021: <https://docplayer.dk/23508681-Slutevaluering-saedding-og-aadalen-paa-toppen.html>.

Rambøll, 2010: Effektivisering af kriminalpræventive aktiviteter under initiativet "Sikker By". Endelig afrapportering. Rambøll Management.

Rambøll, 2011: Evaluering af den frivillige gældsrådgivning. Socialministeriet.

Rambøll, 2014: Litteraturstudie – Lektiehjælp og faglig fordybelse. Undervisningsministeriet.

Rambøll, 2017a: Jobfirst midtvejsevaluering. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Rambøll, 2017b: Litteraturstudie: Tiltag til tidlig forebyggelse af radikaliserings og ekstremisme i dagtilbud. København: Rambøll Management Consulting.

Rambøll, 2018: Litteraturstudie om forebyggelse af negativ social kontrol i dagtilbud, fritidstilbud, grundskole og på ungdomsuddannelserne. Undervisningsministeriet. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Rambøll.

Rambøll, 2020: Evaluering af puljen til virksomhedsorganiseret danskundervisning. Rambøll.

Realdania, 2016: Strategisk ledelse af byudvikling. Realdania By & Byg.

Regeringen, 2018a: Ét Danmark uden parallelsamfund – ingen ghettoer i 2030. Regeringen.

Regeringen, 2018b: Aftale mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti og Socialistisk Folkeparti om: Initiativer på boligområdet, der modvirker parallelsamfund. Regeringen.

Regeringen, 2020: Grøn boligaftale 2020: Landsbyggefondens rammer 2021-2026 og fremrykket indsats i 2020. Regeringen.

Repper, 2013: Peer Support Workers: Theory and Practice. ImROC.

Rhod et al., 2014: Boligsocialt overblik. Strategier, metoder og aktiviteter i Landsbyggefondens 2006-2010 midler. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Rhod, 2015: Socialøkonomiske virksomheder i udsatte boligområder. BL & CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Rhod, Sonne-Frederiksen, & Larsen, 2014: Boligsocialt overblik. Strategier, metoder og aktiviteter i Landsbyggefondens 2006-2010 midler. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Rigspolitiet, 2018: Politiets Tryghedsundersøgelse 2017 – en måling af trygheden og tilliden til politiet i hele Danmark, de 12 politikredse i Danmark, de fem største byer og de særligt udsatte boligområder. Rigspolitiet.

Rigspolitiet, 2020: Politiets Tryghedsundersøgelse - En måling af trygheden og tilliden til politiet i: Hele Danmark; De 12 politikredse; De 98 kommuner; De særligt udsatte boligområder. Rigspolitiet.

Ringsager, 2015: Rap, rettigheder, respekt: En musikalsk antropologi om medborgerskab, kosmopolitisme og brune rappere i Danmark. København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Rittel, HWJ, Webber, MM, 1973: Dilemmas in a general theory of planning. Policy sciences, 4(2):155-169.

Rogers, 2011: Evaluating Community-Based Interventions for Young People: Measuring the impact of Informal Mentoring. Journal of Poverty and Social Justice 19(2).

Ryom & Stelter, 2019: Motionsfodbold og medborgerskab: Fodbold og samskabelse som ramme for udvikling af medborgerskab hos udsatte drenge. Forum for Idræt 34(1): 90-104.

Rønberg, 2015: Gavner stillelæsning i skolen? Læsepædagogik.

Sander et al. 2020: Bryd barrieren – En analyse af, hvordan flere unge i udsatte positioner kommer med i positive fællesskaber. Red barnet.

Sandø et al., 2013: Sundhedstilbud til socialt udsatte borgere. Sundhedsstyrelsen.

SBU, 2018: Uppsökande arbete i socialt utsatta bostadsområden. Tilgået september 2021: <https://www.sbu.se/ut201808>.

Scherg, 2016: Utrygheden finder sted – En undersøgelse af utryghed ved kriminalitet med særlig fokus på udforskningen af utryghedens rumlige dimensioner og miljømæssige årsager. Aalborg Universitet.

Seidenfaden, 2012: Evaluering af projekt – Hvert barn sin chance. Udvikling og afprøvning af gruppeforløb for gravide og nybagte familier i udsatte bydele i Københavns Kommune. Als Research.

Sigurd & Darsø, 2013: Boligsociale Sundhedsindsatser – Baggrund og kortlægning af sundhedsfremmende indsatser i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

SIRI, 2018: Metodehæfte til arbejde med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. SIRI – Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

SIRI, 2019: Videnskortlægning om æresrelaterede konflikter. SIRI – Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

SIRI, 2021: Rekrutteringsguide. En guide til at opsøge og rekruttere selvforsørgede kvinder med ikke-vestlig baggrund til beskæftigelsesrettede forløb. SIRI – Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Skouenborget al., 2022: Den rummelige byggeplads – En guide til social beskæftigelse. Enemærke & Petersen.

Smith, 2020: Paired Reading/Makkerlæsning – en skoleunderstøttende indsats. Socialstyrelsen. Tilgået juni 2021: <https://vidensportal.dk/temaer/laering/indsatser/pairedreading>.

Social Respons, 2017a: All in – et oplæg til fremtidens ungearbejde. Værdiskabelse, udfordringer og perspektiver i All In indsatsen på Amager.

Social Respons, 2017b: Fædre i Fællesskab – Evaluering af projekt Fædregruppen på Amagerbro. Social Respons.

Social Respons, 2021: FREMTIDSBYGGER. Projekt, der støtter unge med flygtningebaggrund i deres vej mod uddannelse og job i Danmark. Evalueringsrapport for DFUNK.

Socialstyrelsen, 2009: Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2016: Udbredelse af erfaringer med fritidspas. Erfaringsopsamling. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2017a: Vidensdeklaration – Socialstyrelsens Vidensdeklaration af sociale indsatser og metoder. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2017b: Kom godt i gang med en fritidspasordning – inspiration til implementering. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, 2019: Makkerlæsning materialer. Tilgået juni 2021: <https://socialstyrelsen.dk/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats/Metoder/makkerlaesning/materialesamling>.

Socialstyrelsen, 2021a: Forebyggelse og tidlig indsats. Tilgået november 2021: <https://vidensportal.dk/temaer/Tidligindsats/>.

Socialstyrelsen, 2021b: Inspirationskatalog om fagligt løft og øget trivsel for børn i udsatte positioner. Tilgået oktober 2024: <https://www.sbst.dk/media/21470/inspirationskatalog-fagligt-loft-og-oget-trivsel-af-elever-i-udsatte-positioner%20T.pdf>

Sokal et al., 2005: Factors Affecting Inner-city Boys' Reading: Are Male Teachers the Answer? Canadian Journal of Urban Research.

Sonne-Frederiksen et al., 2017: Klubber og væresteder - En kvalitativ undersøgelse af arbejdet med unge i klubber og væresteder i udsatte boligområder. CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

STAR, 2017: Hvordan opnår borgere i kanten af arbejdsmarkedet ordinære løntimer? STAR - Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Svendsen, 2009: Socio-spatial planning in the creation of bridging social capital: The importance of multifunctional centers for intergroup networks and integration. International Journal of Social Inquiry, 3(2): 45-74.

Sværke et al., 2012: En styrket og aktiv ungeindsats. Den Nationale Ungeenhed.

Søholt et al., 2015: At måle 'Gode liv i byen' – Effektmåling med mennesker i centrum. Gehl. Tilgået maj 2021: <https://nordeafonden.dk/viden-og-vaerktoejer/det-gode-liv-i-byen>.

Sønderby et al., 2014: Bag facaderne. En antologi om boligsocialt arbejde i udsatte by- og boligområder. BSN - Boligsocialnet.

Sønderby, 2013: Guide til tryghedsvandring. DKR – Det Kriminalpræventive Råd.

Sørensen et al., 2018: Sorgfrit udkomme & timeligt velvære. Komparative analyser af dansk socialøkonomi. CBS – Center For Civilsamfundsstudier.

Sørensen, 2011: Evaluering af forsøg med social vicevært i AKB – Lundtoftegade. KAB – Bedre boliger for alle.

Taló et al., 2014: Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review. Soc Indic Res, 117.

Teglbjærg et al., 2017: Fire år med brandkadetter i Danmark – en evaluering. Brandkadetter i Danmark.

Teimouri et al., 2011: Trygghetsvandring ur barns perspektiv. Erfarenheter från fyra pilotprojekt - Steg för steg-manual. Kultur i Väst.

Thomsen et al., 2014: Evaluering af Mind Your Own Business. Als Research.

Thomsen et al., 2015: Undersøgelse af chikane og problemskabende adfærd i udsatte og andre almene boligområder. Als research.

Thuesen et al., 2013: Socialøkonomiske virksomheder i Danmark – Når udsatte bliver ansatte. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Thuesen et al., 2020a: Jobrettet integration - Vigtige redskaber til at få ikke-vestlige flygtninge og familiesammenførte i arbejde. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Thuesen et al., 2020b: En brancheorienteret tilgang til at få flygtninge og indvandrere i job: Evaluering af et initiativ støttet af SIRI. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Thuesen, 2016: Sprogets betydning for indvandreres sociale integration på arbejdspladsen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Tideman, 2013: Paired Reading – ett försök i sju kommuner med lästräning för familjehemsplacerade barn. Stiftelsen Ällmanna Barnhuset.

Tofteng, D., & Bladt, M. (2022). Dilemmaer og bæredygtighed i demokratiske deltagelsesprocesser – når marginaliserede unges viden og erfaring står i centrum. Forskning og forandring, 5(1), 102-121.

Tofft-Jørgensen et al., 2017: DIF Get2Sport – effekten af foreningsidræt i udsatte boligområder. Dansk Idrætsforbund.

Topping et al., 1992: Paired reading: A review of the literature. Research Papers in Education, 7(3): 199-246.

Topping, 1995: Paired reading, spelling & writing: The handbook for teachers and parents. Cassell.

Torfin & Sørensen, 2005: Netværksstyring: fra government til governance. Roskilde Universitetsforlag.

Tønnesvang et al., 2012: Vitaliseringsmodellen – en introduktion. Forlaget Klim.

Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2022: Medborgerskabsundersøgelsen 2022 – Baggrundstabeller. Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2015: Boliger til hjemløse og socialt udsatte borgere. Notat fra den 21. oktober 2015. Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, Kontoret for Almene Boliger.

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2016: Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark.

Ulfsdotter et al., 2014: Effectiveness of a universal health-promoting parenting program: a randomized waitlist-controlled trial of All Children in Focus. BMC Public Health, 14(1083): 1-11.

Unge i Beredskabet, 2021: Om unge i beredskabet. Unge i Beredskabet. Tilgået maj 2021: <https://www.ungeiberedskabet.dk/>.

Urbanplanen, 2019: Projekt Superkræfter i Urbanplanen. Tilgået juni 2021: <https://www.urbanplanen.com/single-post/2019/03/07/I%C3%A6seprojekt-fra-urbanplanen-vinder-inspirationspris>.

Vestergaard & Haagerup, 2010: Et bedre image – muligheder og udfordringer i boligområder. Socialministeriet.

VIFIN, 2009: Evaluering af: Etniske opsøger unge etniske minoriteter. VIFIN – Videnscenter for Integration.

Vind et al., 2016: Byg dem op - Byfornyelse med lokal jobskabelse i udsatte boligområder. Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

Vindeløv, 2013: Konfliktmægling. En reflektiv model. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Vinnerljung, 2014: Paired Reading for foster children: results from a Swedish replication of an English literacy intervention. Adoption & Fostering, 38(4): 361-373.

Virksomhedscenter, 2009: Forsøg med Virksomhedscenter - Slutevaluering af hovedforsøget.

Vitus, 2013: Pædagoger og Perkere – Etniske minoritetsbørn i det sociale system. Århus Universitetsforlag.

Væksthusets Forskningscenter, 2017: BIP indikatorer og Jobsandsynlighed.

Væksthusets Forskningscenter, 2018: Aktiv beskæftigelsesindsats og progression.

Wakefield et al., 2007: Growing urban health: community gardening in South-East Toronto. Health Promotion International, 22(2): 92-101.

Whitzman et al., 2009: The effectiveness of women's safety audits. Security Journal, 22 (3): 205-218.

